

The Forbes Gujarati Sabhā Series No. 12

Caturvims'ati-Prabandha

or

Prabandhakos'a

by

S rī Rājas'ekhara Sūri

Edited with Introduction, Notes and Appendices

by

Prof Hiralal Rasikdas Kapadia, M. A.,
Post-Graduate Lecturer at the Bhandarkar
O R Institute, Poona, formerly Asst Prof
of Mathematics, Wilson College,
Bombay

A D 1932]

Price २ 8 0

[Copies 500

Printed by — S. Saram Vardekar Ph.D. & A.,
at the Aryasamajik Press Chintamani
Tilak Road Fort 2.

Published by — Haridhadas V. J. D. V. M.A., LL. B.
Advocate High Court, Hon. Secretary The Forbes
Gurukul Sabha, Maharaj Mansions,
Seaforth Road, Bombay 4

All right reserved by the Publisher

To be had from —

Messrs. N. M. Tripathi & Co.
Book-sellers & Publishers,
Frisson Street,
Bombay 2

FOREWORD

It is with great pleasure that we place before the public for the first time a Sanskrit work written by a well-known *Jaina* author *S'ri Rājas'ekhara Sūri* of great importance as a material for the history of Gujarat. This work was entrusted to Prof H R Kapadia, M A, in 1931 A D, by the Forbes Gujarātī Sabhā, Bombay, for editing, annotating etc. We are grateful to him for the splendid edition he has prepared by utilizing 3 Mss and a printed copy. Herein the learned reader will find various readings, Sanskrit renderings of verses in Prakrit and old Gujarātī, notes pertaining to the technicalities of Jainism and several appendices. Out of them the alphabetical index of names of rulers, cities etc, will attract the attention of students interested in research work. This edition stands unique in all these aspects which are wanting in the other edition which may be looked upon as *editio princeps*. This was published in A D 1921 by S'ri Hemacandrācārya Granthāvalī, as the 20th number of that Series, which has been here referred to as *ga*.

We need not dilate upon the life of the author as well as the historical basis of the 24 *prabandhas* as the learned editor hopes to deal with it in the subsequent volume of this work viz the critical edition of the Gujarātī translation which is entrusted to him by our Sabhā and which is in press at present.

We shall be failing in our duty if we did not express our indebtedness to Divan Bahadur K M Javeri, M A, LL B, who procured from the Bombay Royal Asiatic Society for the Sabhā two Mss, of

Caturvārtī-prah *śūtra* here designated as *śūtra* and *śūtra* respectively *śūtra* being a *śūtra* belonging to the Bhandarkar Oriental Research Institute and consulted by our editor during his stay in Poona. We are grateful to Śrī Caturvārtī for his supplying the editor with the press-copy for the 2nd and the 6th appendices and for going through some of the proof sheets. In the end, we may thank Dr V G Paranjpe & L. B. the Proprietor of Āryasanskṛti Press, Poona, for the attention he paid & regards the printing etc. of the work.

We are indebted to the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society & well as the Bhandarkar Oriental Research Institute of Poona for allowing us to make use of their *śūtra*.

21 2 1932
Bombay

Haroldbhāi Vajubhai Divetia
Honorary Secretary
Śrī Forbes Gujarātī Sabhā,
BOMBAY

किञ्चित् प्रास्ताविकम् ।

“ भववीजाङ्कुरजनना रागाद्याः क्षयमृपागता यस्य ।

ब्रह्मा वा विष्णुर्वा हरो जिनो वा नमस्तस्मै ॥”

विदाङ्कुर्वन्तु विद्यारसिकशिरोमणयः सहृदयहृदया यदयं
प्रबन्धकोशेत्यपराह्वयः श्रीचतुर्विंशतिप्रबन्धो गूर्जरगी-
र्गुम्फितो गद्यप्रायः प्राकृतादिभाषानिवद्धैः पद्यगंधात्मकैश्चाव-
तरणैः समलङ्कृतो ग्रन्थो वरीवर्ति । अत्र सूरिप्रबन्धा दश,

१ सन्तुल्यतां यदुक्त स्वयं ग्रन्थकारैः प्रशस्त्या निम्नलिखितपद्य-
द्वारा—

“ तेनायं मृदुगद्यैर्मुग्धो मुग्धावबोधकामेन ।

रचितं प्रबन्धकोशो जयताञ्जिनपतिमतं यावत् ॥३॥ ”

२ प्राकृत-प्राचीनगूर्जरादिभाषासङ्कलितानामधतरणानां प्रतिसंस्कृत-
कृतमया मन्दधिया, किन्तु कुत्रचित् समस्ति शङ्का । यत्र स्वल्पाऽ-
वगम्यते शेमुपीशालिभिस्तत्प्रमार्जनं ते करिष्यन्ति मद्यं च निषेदयि-
ष्यन्तीति तेभ्यो मेऽम्यर्थना विद्यते ।

३ ‘ गुरुवचनमलमपि० ’ इति गद्यात्मक अवतरणं तृतीये पृष्ठे ।
एतस्य मूलस्थलनिर्देशार्थिभिः प्रेक्ष्यतां श्रीयुतफालेद्वारा सम्पादिताया
कादम्बरीयाः १०३तम परिच्छेदः ।

४ एतेषां सर्वेषां मूलस्थाननिर्देशकरणे नाहमल, यथेष्टसाधनाप्राप्ते ।
सथापि कतिपयानां मूलस्थानं प्रादर्शि मया छ-परिशिष्टे । अने-
नानुमीयते यदुक्तं अयोगव्यवच्छेदिकाद्वात्रिंशिका-कादम्बरी-कुमार-
सम्भव-नैपथीय-चरित्र-रघुवंश-प्रबन्धाचिन्तामणि-रुद्रतालङ्कार-वि-
क्रमोर्वशीय-वेणीसंहार-चैराग्यशतकप्रभृतयोः ग्रन्थाग्रन्थकाराणां इष्टि-
पयमवतीर्णा ।

कविप्रवचामत्कारा, भूपतिप्रवचा' सप्त, राजाह्वभावकप्रवचना-
 लयः) एवं प्रवचामत्तुर्विद्यतिः सन्ति । एतेषु कतिपया
 प्रभाषकपरिग्रहपि दृश्यन्ते यत्संबादादिमीमांसां कर्तुं प्रप-
 तिष्वेभ्यः अन्यस्य गूर्वरमापारमकेऽनुवाद । अतुर्विद्यतां
 प्रवचेषु सप्तमं विहाय सर्वे गद्यमयाः । किञ्च समस्तेषु प्रवचेषु
 नवमः प्रान्तिमम विद्येयता विन्दुर्वा वर्तेते । अपरञ्चात्र कश्चिद्
 गूर्वरमापायाः शब्दाः संस्कृतस्वाङ्गसन्जीकृता विद्यन्ते,
 यथाहि—बण्डा (पृ ११), इक्षिता (पृ २१), छाटयित्वा
 (पृ ३४), द्युत्पटापयति (पृ ५३), टलकसायमाना (पृ ८१),
 तडकहायमाना (पृ ९६), छुटान्ति (पृ ९६), बुम्बा पाठयन्
 (पृ १२१), जगटक (पृ १३८) । अस्मिन् प्रथम्यकोशा नाना
 म्याया अपि निर्दिष्टा, यथाहि—'एकं वानरं अपरं द्वयिकेन
 जग्धा' (पृ १८, प ७), अस्मिन्नः (पृ ५९, प १) काक
 ताहीया (पृ ८५, प ४), अन्धवर्तकी (पृ ८५, प ५), 'मज्जे
 विदेयमधिकंन अितस्तदमुप्रवेद्यमथवा कुञ्जैः' (पृ १२३,
 प २३) मास्त्माः (पृ २६) च ।

अस्य प्रथमकाशास्य प्रथममिमांसीराजशोम्बरसूरिमिः

१ श्रीजम्बरचन्द्रसूरीणां प्रथमस्यान्तर्मर्षोऽत्र इत्य प्रस्तुतामन्वकारैः
 न तु सूरिमन्वेषु । तत्र केनापि कथमेव मन्वित्त्वमिति सम्प्रदानापामे-
 तेषां कश्चिप्रतिमप्रवर्षात्तदुक्त निरूपणमिदमिति पोस्तुतीति ।

२ सप्तम्यन्ता प्रयावकपरिग्रहात्त आर्यनन्दित-वामदिसिद्ध-वृद्ध
 वादि मल्लवादि-हरिमद्र-वप्यमहि-हेमचन्द्रसूरीणां जीवनवृत्तान्तः ।

३ मल्लतोऽमुवाचोऽयं प्रस्तावनापरिशिष्टादिपरिष्कृतस्य प्रसिद्ध
 म्योऽस्ति श्रीकर्षस्युज्जवातीसमसा'ऽऽदिज'मुद्रवाक्ये राजवगरे ।

४ प्रस्तुतप्रथमकारणां कश्चिनिर्मलसम्बन्धिनी मुद्रावत्त कौटली
 कश्चि तद्विषयार्थिनि फलार्थं प्रकथोऽयम् ।

प्रशस्तौ निजकुलगणशाखागच्छगुरूणां यो नामोल्लेखोऽकारि त-
दाधारेण ज्ञायते यदुतैतेषां प्रश्रवाहनाभिधं कुलम्, कोटिकाभिख्यं
गणम्, मध्यमाख्या शारदा, हर्षपुरीयाह्वं गच्छम्, श्रीतिलकेत्या-
ह्वयाश्च गुरवः ।

यैर्मलधारिश्रीराजशेखरसूरिभिर्षड्वर्शनसमुच्चयः सन्द-
ब्धः त एव इमे इति सम्भाव्यते । ७१० श्लोकप्रमाणकवस्तुपालप्र-
बन्धस्य प्रणेतरूपेण येषां श्रीराजशेखरेति नामधेयं निर्दिष्टं जैन-
ग्रन्थावल्यां तेऽपीमे एव स्युः । स प्रबन्धोऽपि प्रबन्धकोश-
स्यास्यान्तर्गत एव स्यात् । निश्चयस्तु तत्प्रतिविलोकेनेव शक्यः ।
एभिर्मलधारिसूरिभिश्चतुरशीतिः कथा अपि निर्मिता इति
ज्ञायते बृहट्टिप्पनिकागतेन निम्नलिखितेनोल्लेखेन—

“ २४ प्रबन्धाः ८४ कथाश्च राजशेखरसूरिरचिताः । ”

अथवा प्रत्यक्षे प्रमाणे सति किमनुमानेन ? । अयं चतुरशीतिकथा-
त्मको ग्रन्थः प्रसिद्धिं नीतः पण्डितश्रावकहीरालालहंसराज-
नामकैर्महाशयैर्वैक्रमीयाब्दे १९६९तमे ।

१ एतन्नामोल्लेखो मङ्गलाचरणरूपेण रचितस्य पद्यपञ्चकस्य प्रान्तेऽ-
प्यवलोक्यते । आद्ये पद्यचतुष्के तु श्रीऋषभ-नेमि-पार्श्व-वीरेतितीर्थ-
ङ्करचतुष्टयस्य वन्दन विहितमाचार्यवर्यै ।

२ अस्याद्य पद्यमित्यम्—

“ नत्वा निजगुरून् भक्त्या, स्मृत्वा वाङ्मयदेवताम् ।

सर्वदर्शनवक्तव्य, वक्ति श्रीराजशेखरः ॥ १ ॥

अन्तिम तु यथा—

“ वाळावबोधनकृते ‘मलधारि’सूरि

श्रीराजशेखर इति प्रथमानुबुद्धि ।

सम्यग् गुरोरविगतोत्तमतर्कशास्त्र

पददर्शनीमिति मनाक् कथयाम्बभूव ॥ १८० ॥

स्याद्वावकसिकाकर्तारोऽपि नाम्ना राजशेखरा इति जैन
ग्रन्थावल्या निर्देशः । एतत्प्रणयनसमयाः १२१४तमो वैक
र्षाब्द इति तत्र सूचितम् । अनेनाजुमीयते पदुर्तते न प्रस्युताः ।
किञ्च कर्पूरमञ्जरी-काव्यमीमांसा-वाक्यभारत-वाक्यरामा-
यण-विद्युच्छास्त्र-मञ्जिकाप्रणतारा राजशेखरा ज्यप्यम्या
मल्लभारिहरिम्यो मिभा एव ।

सुद्ध (Aomac) प्रयोगप्रचुरस्यास्य प्रथम्यकाशास्य संधा-
धनकार्ये साधनीभूतं पुस्तकचतुष्टयम् । तत्र क-सम्बद्धं पुण्यपत्तन-
संप्राप्त्यविधासंधाधनमन्दिरसत्क इत्युत्तिष्ठितम्, ख-घ-सम्बद्धा
त्मके बुम्बापुर्या रौप्यस्यद्विपात्रिकसोसायटिसत्क इत्युत्तिष्ठिते,
ग-सम्बद्धं तु श्रीहेमचन्द्राचार्यग्रन्थावल्यां विद्यतिष्ठितमाहुरूपेण
प्रसिद्धिं नीतम् । एतस्मिन् पुस्तकचतुष्टके क-ख-सम्बद्धयोः माया
परस्परा पाठसदृशता इरीदृश्यते, ग-घ-सम्बद्धयोरपि च तथावि
धता । घ-सम्बद्धा इत्युत्तिष्ठिता प्रतिः घृषापेक्षया तुल्यतमा, परन्तु
न चैतस्या एवाधारेण संधाधनं चक्ष्यम् । किञ्च पुस्तकचतुष्टय
प्राप्तेऽपि कविजन म्भसानि सन्दहास्यदानि सन्ति ।

अस्य सम्पादनविधाबनुपूहीतोऽस्मि महाशयैस्त्रिभिः । तत्र
१२३३तमानां पृष्ठानां द्वितीयवेसाद्योभनपत्राणामेकस्या प्रतेः
समीक्षणेनोपकृतोऽहं दक्षिणविहारिद्विनिर्वयभीममरविजय
द्विप्यरत्नमुनिभीषतुरविजयैः सम्पूर्णस्य ग्रन्थस्य सुप्रबन्धा
द्योभनपत्राणां तु डॉ वास्तुबेचराव गापाखराव पराक्षपे एम्.
ए., एस्.एस्. बी इत्येभिर्महानुमार्भिः । अपरम्बाहसुधीकृत
भीष्मावसगुजरातीसमया यथा जैनसाहित्यप्रचारकार्ये सुयोग
समर्पितो मद्यम् ।

एवं यथासाधनं सम्पादितो विषयस्तानेषु टिप्पण्यैः विदितपरि
दिष्टैश्च समकृतज्ञताज्यं ग्रन्थः साधन्तः समीक्ष्यतां समीक्ष्यते ।

कथासाहित्यरसापिपासुभिः कणेहत्य निपीयताममन्दानन्दसन्दो-
हनिस्पन्दी रसनिवहः । अयं मदीयः परिश्रमः फलेग्रहितां
नीयतां नीतिनिपुणैर्विद्याविनोदिभिः सद्भिः । क्षम्यन्तां 'क्षमा-
सन्ततिचारुचित्तै'र्निसर्गोपनिपाताश्लाघ्यस्थिकानि स्पलनानि । उ-
पेक्ष्यन्तामशुद्धयो मुद्रणयन्त्रमञ्जातास्तन्नियुक्तजनसमाचरिता वा
मात्राऽनुस्वाराङ्गादिपतनपरावर्तनप्रभृतयः प्रतिभाप्रतिष्ठापुरस्कृतैः
परीक्षैकरिति प्रार्थयति विबुधवृन्दारविन्दमकरन्देन्दिन्दरो
हीरालालो मोहमयीनगर्या भूलेश्वरवीथ्या माघे सुदि सप्तम्यां
२४५८तमे वीरसंपत्सरे ।

विषयानुक्रमः—Table of Contents

विषय	पृष्ठाङ्क
Foreword (आह्वयम्)	५-६
किञ्चित् प्रास्ताविकम्	७-११
श्रीचतुर्विंशतिप्रबन्धाः	१-२५९
उपक्रम	१-२
✓ (१) श्रीभद्रबाहुवराहप्रबन्धः	३-७
✓ (२) श्रीआवनन्दिछसुरिप्रबन्धः	८-१२
(३) श्रीजीवदेवसुरिप्रबन्धः	१३-१७
✓ (४) श्रीआर्कसपटसुरिप्रबन्धः	१८-२२
✓ (५) श्रीपादकितसुरिप्रबन्धः	२३-२९
(६) श्रीहृदयानि-सिद्धसेनसुरिप्रबन्ध	३०-४२
(७) श्रीशङ्खवासिसुरिप्रबन्धः	४३-४८
✓ (८) श्रीहरिमन्त्रसुरिप्रबन्ध	४९-५४
✓ (९) श्रीकल्पमहिंसुरिप्रबन्धाः	५५-९५
✓ (१०) श्रीदेवचन्द्रसुरिप्रबन्धः	९६-१११
(११) श्रीहर्षनिपातर-अपन्तचन्द्रप्रबन्धः	११२-११८
(१२) हरिहरप्रबन्ध	११९-१२५
(१३) श्रीअमरचन्द्रसुरिप्रबन्धाः	१२६-१३३
(१४) श्रीमन्मन्दीरिप्रबन्धाः	१३४-१३५
✓ (१५) श्रीस्रतवाहप्रबन्धाः	१३६-१५९
(१६) श्रीमद्बुधप्रबन्ध	१५३-१५९
(१७) श्रीविद्यमयित्प्रबन्धाः	१६०-१६९
(१७ अ) <u>विद्यमयित्प्रबन्ध</u>	१६९-१७१
(१८) श्रीवाणाङ्गप्रबन्धाः	१७२-१७४
(१९) श्रीकस्तुरिबोरचन्द्रप्रबन्धाः	१७५-१७९

विषय	पृष्ठाङ्कः
(२०) श्रीलक्षणसेनप्रबन्ध	१८०-१८४
(२१) श्रीमदनधर्मप्रबन्ध	१८५-१९०
(२२) श्रीरत्नप्रबन्ध	१९१-१९८
(२३) श्रीआमडप्रयन्ध	१९९-२०४
(२४) श्रीवस्तुपालप्रबन्ध	२०५-२५९
परिशिष्टानि	२६०-३०५
(१) सपादलक्ष्मीयचाहमानवग	२६०-२६१
(२) श्रीआर्यनन्दिलम्बुरिकृतो धैरोट्टयास्तव	२६१-२६३
(३) 'उवसगहर'स्तोत्रम्	२६४
(४) श्रीपादलितसुरिकृता श्रीवीरस्तुति	२६५-२६६
(५) 'शान्तो वेप 'स्तवनम्	२६६-२६७
(६) श्रीवस्तुपालकृतपुण्यकृत्यस्तुति	२६७-२६९
(७) श्रीचतुर्विंशतिप्रबन्धगतपद्यानामकाराद्यनुक्रम.	२६९-२७६
(८) त्रिशिष्टनगनगरनरादीनां सूचि	२७७-२९१
(९) प्रकीर्णकाटिप्पणकानि	२९२-३००
(१०) शुद्धिपत्रकम्	३०१-३०५

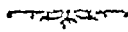

अष्टम्

श्रीराजशेखरसृष्टिवरविरचितः

॥ चतुर्विंशतिप्रबन्धः ॥

प्रबन्धकौशेल्यपराह्वयः

राज्याभिप्रेके कनकासनस्थ , नर्वाङ्गदिज्याभरणभिराम ।
श्रियेऽस्तु त्रो 'गेरु'शिरोऽप्रतस , कल्पद्रुकल्प प्रैवमो जिनेन्द्र ॥१॥^१
विप्रेकमुच्चस्तरमारुहो य-स्ततोऽद्रिशृङ्ग चरण ततस्तप ।
तत पर ज्ञानर्मयोत्तम पद, श्रिय स नेमिर्दिशत्तरोत्तराम् ॥२॥^२
यस्मै स्वयंवरसमागतसप्ततत्त्व-

५

लक्ष्मीकरप्रहृणमाचरतेति भक्त्या ।

सप्त व्यधात् फणिपति फणमण्डपान् किं

वामाऽङ्गभू स भगवान् भवतान्मुदे व ॥ ३ ॥^३

अर्थेन प्रथम कृतार्थमकरोद् यो वीरसत्सरे

दाने च व्रतपर्वजेऽथ परमार्थेनापि विष्वग् जनम् ।

१०

यद्दत्तागमशुद्धश्रीजकत्रलादद्यापि तत्त्वाभिधा

लभ्यन्ते निधयो बुधैर्भरत'भुव्यस्यां स वीरः श्रिये ॥ ४ ॥

देवासुर्वाङ्मय मे जिनपगणभृतो भारती सारतीव्रा

भारत्या सौम्यदृष्ट्या विटसतु मम सा सन्तु सन्त प्रैसन्ना ।

सूरिर्मे सद्गुरु. श्रीतिलक इति कलाः स्फोरयत्वस्तविघ्नः

१५

शिष्या स्फूर्जन्तु गर्जन्त्वविरलसुकृतश्रेणय. श्रावकौघा ॥ ५ ॥^४

१ ग-‘णेऽभिराम’ । २ श्रीऋषभस्तीर्थेह्वर । ३ उपजाति । ४ ग-‘मघो
तर पद’ । ५ क-‘चरम्’ । ६ वशस्पविलम् । ७ वसन्ततिलका । ८ छार्दूलविक्रीडितम् ।
९ क-‘स्य प्रसन्ना’ । १० स्रग्धरा ।

इह निःकृतिचित्तयेन विनीतविलयेन श्रुतकथनपारङ्गमस्य शिष्यापरस्य
गुरोः समीपे विधिना सर्वमभ्येतव्यम् । ततो मन्वोत्करास्य देशना
श्लेषनाश्लेषी नित्यर्या । तस्मिन्निधायम्—अस्माकं चित्तम् अदिच्छित्तम्,
अदीनात्परं सूत्रसुचार्यम् । अस्मिन्मन्वोत्करास्य महादर्श कव्याः ।

५ अयमुत्तेन परितः सम्येष्टु इत्युच्यतेना यात्कर्षवैरोधे कथम्यम् । बहुः
प्रायेण चरितैः प्रकथ्यैव कथ्यम् । तत्र श्रीकृष्णमादिबर्षमानान्तानां
विनानाम् अन्तर्दत्तां उच्यते अथवा चार्पणसहितान्तानां
इत्येव चरितानि उच्यन्ते । तत्र अस्माकं चित्तमादिना तु मरणां
इत्येव प्रकथा इति ।

१ इदानीं कथं गुणमुच्यते अन्तर्दत्तां विनीतविलयेन रसात्म्यानां चतुर्विंशते
प्रकथायां सम्पूर्णं कथ्यतेः एव । तत्र सूरिमन्वोत्करास्य दश कविप्रकथा-
यात्वारः राजप्रकथाः सप्त राजाङ्गमावकप्रकथायाः, एवं चतुर्विं-
शतिः । १ मङ्गलाङ्ग-वराहपोः २ आर्षनिन्दिसम्पन्नकस्य ३
श्रीबदेवसूरीणाम् ४ आर्षस्यपटाचार्याणाम् ५ पादसित-
१५ प्रमूणाम् ६ बृहदादि सिद्धसेनयोः ७ मङ्गलाङ्गिनः ८ हरि-
मङ्गलाङ्गणाम् ९ वेपथ्यसूरीणाम् १० हेमसूरीणाम्
११ श्रीहर्षकलेः, १२ हरिहरकलेः, १३ अमरचन्द्रकलेः १४
विगम्बरमदनकीर्तिकलेः, १५ सातवाहन-१६ बह्वृष-१७
विक्रमादित्य-१८ मामार्जुन-१९ सद्यन्त-२० सद्यसेन-
२१ मदनवर्षणाम् २२ रत्न-२३ आमह-२४ वस्तु
पाठायां वेति । तेषु प्रथमम्—

[१]

॥ मङ्गलाङ्गवराहप्रबन्धः ॥

इति मङ्गलाङ्गप्रबन्धे प्रतिश्रुतपुरे मङ्गलाङ्ग-वराहादी द्वी द्विषी
कुमारी विर्षवी विगम्बरी प्राणी कस्तः । तत्र पद्मोमङ्गो नाम

१ अ- 'य इति' । अ न- 'य' इत्यम् । २ अ- 'श्री' इति । ३ अ-
'श्री' इति । ४ अ- 'श्री' इति । ५ अ- 'श्री' इति । ६ अ- 'श्री' इति । ७ अ- 'श्री' इति । ८ अ- 'श्री' इति । ९ अ- 'श्री' इति । १० अ- 'श्री' इति । ११ अ- 'श्री' इति । १२ अ- 'श्री' इति । १३ अ- 'श्री' इति । १४ अ- 'श्री' इति । १५ अ- 'श्री' इति । १६ अ- 'श्री' इति । १७ अ- 'श्री' इति । १८ अ- 'श्री' इति । १९ अ- 'श्री' इति । २० अ- 'श्री' इति । २१ अ- 'श्री' इति । २२ अ- 'श्री' इति । २३ अ- 'श्री' इति । २४ अ- 'श्री' इति ।

चतुर्दशपूर्वी समागत । भद्रवाहु-चराहौ तदेशनां शुश्रुवतुः । यथा-
भोगा भङ्गुरवृत्तयो बहुविधास्तैरेव चाय भव-

स्तत्त्वस्येह कृते परिभ्रमत रे लोका । सृ(कृ^१)त चेष्टितैः ।

आशापाशशतोपगान्तिविशद चेत. समाधीयतां

फाप्यात्यन्तिकसौह्यधामनि यदि श्रद्धेयमस्मद्वच^२ ॥ १ ॥^३

एतच्छ्रवणमात्रत एव प्रतिबुद्धौ गृह गत्वा तौ मन्त्रयेते स्म-जम्म ५
कथ वृथा नीयते^४ । तावद् भोगसामग्री नास्ति, तर्हि योग^५ साध्यते ।

अग्रे गीत सरसकवय पार्श्वतो दाक्षिणात्या.

पृष्ठे ललावलयराणित चामरप्राहिणीनाम् ।

यद्यस्त्येव कुरु भवरसास्वादने लम्पटत्व

१०

नो चेद्येत ! प्रविश सहसा निर्विकल्पे ममाधौ ॥१॥^६

इति विमृश्य द्वावपि बान्धवां प्रवव्रजतु ।

भद्रवाहुश्चतुर्दशपूर्वी पद्त्रिंशद्गुणसम्पूर्ण^७ सूरिरासीत् । १ दश-
वैकालिक-२ उत्तराध्ययन-३ दशाश्रुतस्कन्ध-४ कल्प-५
व्यवहार-६ आवश्यक-७ सूर्यप्रज्ञप्ति-८ सूत्रकृत-९ आचा- १५

राङ्ग-१० ऋषिभाषिताख्यमन्थदशरूपप्रतिबद्धदशानिर्युक्तिकारतया
पप्रये, भ(भा?)द्रवाहवी नाम सहिता च व्यरचयत् । तदा

आर्यसम्भूतिविजयोऽपि चतुर्दशपूर्वी वर्तते । श्रीयशोभद्रसूरीणां
स्वर्गगमन जातम् । भद्रवाहुसम्भूतिविजयौ स्नेहपरौ परस्पर

भव्याम्भोरुहभास्करौ विहरतो 'भरते' पृथक् पृथक् । वराहोऽपि २०
विद्वानासीत्, केवलमखर्वर्गपर्वतारूढः सूरिपद याचते भद्र-

वाहाहसहोदरपार्श्वत् । भद्रवाहुना भाषित स.-वत्स ! विद्वा-
नसि, क्रियावानसि, पर सगर्वोऽसि, सगर्वस्य सूरिपद न दद्य ।

एतत् सत्यमपि तस्मै न सस्वदे, यतो 'गुरुवचनममलमपि महद्गुप-
जनयति श्रवणस्थित शूलमभव्यस्य' । ततो व्रत तत्याज । मिथ्यात्व २५

१ घ-'भुव-' । २ घ-'शा'त०' । ३ शार्दूल० । ४ रज-'गृहे' । ५ मन्दाक्रान्ता ।

६ क-'स्व'-'स्वर्ग'०' । ७ घ-'मपि सलिलमिव मह०' । ८ क-'सदुप०' ।

मत्तः पुनर्द्विजर्षेयं जगत् ।

प्रतापरथाऽपीतयाकार्यकृतया चाराहसंहिताग्निबीजशास्त्र
स्वनाथं प्रब्रगन्धे, कथेत्तु च जगत्— अहं वाग्ये कर्ममम्य
स्यमि स्म । तद्विचार एव बीजसिद्धिमि स्म । एकरा मनिश्चिनात्

५ बहिः 'विद्ययात्मकरयां कर्म मण्डपामि स्म । सामममूढ एव तस्मिन्
स्वस्वात्ममयत्वं स्वपिमि स्म । सुतोऽहं तच्छ्रमममूढं क्वचमि स्म ।

ततो मार्षुं तत्र स्यमि स्म । तत्र कर्मभिष्टिते शिक्षास्तत्रे पञ्चानन उप
विष्टोऽमूत् तत्रानि तदुदरदेष्ट करं निक्षिप्य मया तच्छ्रमं मूढम् ;
तावत्त पञ्चाननः सञ्चरद् भ्रूलर एवामूत् । तेनाहं श्रितः—

१ कस ! तत्र ईदानीं श्यतया कर्मप्रवृत्तया च नत्त तुष्टोऽस्मि,
उदिरहम् करं कृषीन् । अथ मयोक्तम्—स्वामिन् । यदि प्रष्टन्नेऽसि
तदा निजविष्टमे चिरं शर्मैवत्वाप्य सकःकर्मपि ज्योतिश्चक्रे मे
दर्शय । अवाहं 'मिह' (हि) रेण चिरं स्वविमानत्वं से भोमितोऽस्मि ।

सूर्यसहस्रमितामृतसन्दर्शितेन च मया सुप्ततया विहृतं च
१५ विक्षिप्तमुत्तम् । इतहम्भय सूर्यमपुष्पञ्च ज्ञानेन च जगत्सुप-
कर्तुं महीक्रेकं भक्तवत्सि । अहं चराहमिह (हि) इति वाच्यः ।

इत्यादि चैव प्रक्यापयाम्भस । सम्भ्रम्यत्वात् कथेत्तु पूजां परम्भ
मौष्य 'प्रतिष्ठान'पुरे द्रुवुभितं म्याञ्च कञ्चकञ्चपेन रक्षय्यक्तस ।
तेन निजपुरोहितः कृता । यतः—

२ गैरशय गुप्ता एव न तु ज्ञातेपञ्चम्भरः ।

बानेभं गृह्यते पुष्य—मञ्जवस्तवज्यते नञ् ॥ १ ॥

अथ चैतान्मरान् निन्दति—विमगी करक्य करक्य निदन्ति !
मक्षिण्यन्द् मिषिण्डणायनागा करक्यत्वा इव कुशेका करक्य क्षपयन्ति
क्षपयन्तु । तन्कृम्यत्वं श्यक्यञ्च शिरःशुम्भुपेदे । 'विमिह

१ क-विद्ययात्मकरया । २ क-त- 'रक्तया स्म । ३ ग 'कर्ममम्य' ।
सूर्येण । ५ क-क-च- प्रमितोऽस्मि । ६ क-त- 'यत । स्ते
वाच्यः । कस्तुर् । ७ क-त- 'करणी' । ८ क-क- 'निकर्यात् ।

मस्माक जीवित येन गुर्ववज्ञां सहामहे । किं कुर्म ? । अय कलावानिति
 नरपतिना पूज्यते । राजमि. पूज्यते यश्च सर्वैरपि पूज्यते । भवतु,
 तथापि भद्रवाहुमाह्वयामस्तावत् । इति सम्मन्त्र्य तथैव चक्रु ।
 आगता श्रीभद्रवाहवः । कारितः श्रावकैः सैस्पर्द्धप्रवेगमह ।
 स्थापिता गुरव. सुस्थाने । नित्य व्याख्यारसानास्वादयामासु ५
 सम्या । भद्रवाह्वागमे स वराहो वाढ मल्ली, तथापि तेभ्यो नाप-
 कर्तुमशकदसौ ।

अत्रान्तरे वराहमि(हि)हरगृहे पुत्रो जात । तज्जन्मतुष्ट प्रभूत
 धन व्ययति स्म । लोकाच्च पूजामाप्नोति स्म । पुत्रस्य वर्ष-
 शतमायुरिति तेन नेन्द्रादिलोकाप्रसभासमक्ष प्रख्यापितम् । १०
 गृहे उत्सवोदयस्तस्य ।

एकदा सदसि वराहः प्राह स्म— अहो सहोदरोऽपि
 भद्रवाहुर्मे पुत्रजन्मोत्सवे नागात् इति वाह्या एते । एतदाकर्ण्य
 श्रावकैर्भद्रवाहुर्विज्ञप्त — एव एवमसौ वदन्नास्ते, गम्यतां भव-
 द्विरेकदा तद्गृहम्, मा वृधन्मुधा क्रोध । श्रीभद्रवाहुनाऽऽ- १५
 दिष्टम्— द्वौ क्लेशौ कथं कारयध्वे ? । अय वाल सप्तमे दिने रात्रौ
 निशीथे विडालिकया घानिष्यते । तस्मिन् मृते शोकविसर्जनायापि
 गन्तव्यमेव तावत् । तत श्रावकैरुत्थे— तेन विप्रेणोपराजमर्मस्य
 समाशतमायुरुक्तम्, भवद्भि पुनरित्यमादिष्यते, किमेतत् ?
 श्रीभद्रवाहुस्वामिना भाणितम्— ज्ञानस्य प्रत्यय सारम्, स चासन्न २०
 एवास्ते । स्थितास्तुष्णीं श्रावका । आगत सप्तम दिनम् । तत्रैव
 द्विप्रहरमोत्रायां रात्र्या वाल स्तन्य पाययितु धात्र्युपविष्टा । द्वार-
 शीखाप्रे न्यस्ताऽर्गला वालर्मस्तके पतिता जनान्तरसञ्चारात् ।

१ ख- 'स पूज्यते । २ क-ख 'सस्पर्द्धिप्र०' । ३ घ- 'स्पर्द्ध' । ४ ग
 'भद्रवाह्वागमे वराहो । ५ क- 'भद्रवाहुर्मे इत आरभ्य 'क्रोध' एतत्पर्यन्त नास्ति।
 ६ ख- 'भद्रवाहुना' । ७ ग 'पुनरिद०' । ८ ख- 'वाहुना' । ९ क-ख- 'मात्र्या' ।
 १० ग- 'रात्रौ' । ११ ग- 'शाखाप्रन्यस्ता०' । १२ क ख- 'मस्तकपतिता' ।

प्रदीप्यते वात् । कपने बराहगृहे । मित्रिण्य बोक्तः । मद्रबाहुनाऽपि
 ब्राह्मण उच्यते— दोग्धपयोरो धर्माभाप इति तत्रास्माभिरुच्य
 गन्ताम्यम् । ब्राह्मणस्यैवाहता गन्तव्यत्राचार्याः । बराहः शोकसुहृ-
 कुलोऽप्यम्युक्त्यापुषितमरुतोत्, अम्यदपाच— आभापो । मद्रर्ष
 ५ इत्तं मित्रिण्य, केवलं विशाडीनो मृत्युन, किन्त्वर्षितम् ।
 मद्रबाहुना निजगृहे—तस्या अगम्यस्य बोहन्त्या तत्रमये रेखाभ्यां
 विहाप्यसि, मासस्यं ब्रम् । बोहोत्तऽवताकिताऽर्षस्य तप्यस्ये
 अश्वेराच बराहः— तस्य पुत्रशोकेन व क्षिपेऽर्षं यथा राज-
 निरिताभ्यामनुजदन्तपुस्तकैर्ब्रह्मप्येव क्षिप । विगमिन्निजपुस्तकान्यं
 १ प्राप्तयेतास्मामिहर्षितं प्राचरथि एतन्म्यस्यस्यसि तस्मान्मृज्यम् ।
 इत्युक्त्या कुण्डानि जडैरपुपुरत् । पुस्तकानि मार्तुं स बाधराभ्यो
 त्वापद् मद्रबाहुना बहूना मृत्वा धारितः । आभ्यप्रपद्येन इत्तं
 विहास्य कर्षं पुलकेभ्य कुप्यसि । एते पुस्तक्य सर्षडोक्तयेन
 मापन्ते इत्या मृ कुर्षम । अमुक्तसिन् त्वाने त्वं निरर्षलपतिर्वाता
 १५ आत्प्यवमेव मित्र ।

प्रमुप्रसादत्प्यकप्यं विमयो रूपस्यवयः ।

शीर्षं एण्डिबन्धमिषं—इमय मद्रकारणम् ॥ १ ॥

मत्तस्य च कुलो विचारमुक्तेक्षिप्य ॥ तस्यान्व्य माहूषी पुस्तकान्
 इति निषिद्धः । विगमिन्निजपुस्तकान् बराहः । तत्रात्तरे पूर्षं तन्वता-

२ ईभ्रतगर्षापीठमनसा केनापि ब्राह्मणेन पठितम्—

बुप्यहसा कृप्यक्य इमयोऽपि यस्यां

म्यन्ति एव सन्तमसमन्वागम्यनिसाऽस्ती ।

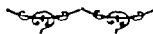
सूर्योपुदीतदशविगुरिवसोऽनुनाऽप्य

मत्पत्र मेभुरपि क्षीटमये ! मित्रु त्वम् ॥ १ ॥

१-मन्त्री १ वा 'मन्त्री' २-क- बहूनाहृदये । क-
 'मन्त्री' १ क-मन्त्री १ क-मन्त्री । २ वा 'मन्त्री' ३
 मन्त्री वा 'मन्त्री' १ मन्त्री । १ मन्त्री ।

इति वदन्नेव नष्टः सः । बाढ पीडितो वराहः । भत्रान्तरे स्वय-
 मागतो राजा । राज्ञोक्तम्—मा स्म शोची, भवस्थितिरिय विद्वन् ।।
 तदा जिनभक्तेन राजमन्त्रिणैकेन भणितम्—ते आचार्या नवा
 याता सन्ति यैर्दिग्भस्य सप्ताहमात्रमायुरभाणि, ते सङ्गतवाचो
 महात्मानः । केनापि दर्शिता भद्रवाहवः, एते ते, तदा द्विज- ५
 स्तथा दूनो यथा स एव विवेद । गतो राजाऽपि, भद्रवाहुरपि,
 लोकोऽपि स्वस्थानम् । राजा श्रावकधर्म प्रतिपेदे । वराहोऽप-
 मानाद् भागवतीं दीक्षा गृहीत्वाऽज्ञानकष्टानि महान्ति कृत्वा जैन-
 धर्मद्वेषी दुष्टो व्यन्तरोऽभूत् । ऋषिषु द्वेषवानपि न प्रबभूव । तपो
 हि वज्रपञ्जरप्राय महामुनीनां परप्रेरितप्रत्यूहपृपत्कदुर्भेदतरम् । अत १०
 श्रावकानुपद्रोतुमारेभे । गृहे गृहे रोगानुत्पादयामास । श्रावकै पीडाचै-
 र्भद्रवाहुरादरेण विज्ञप्त —भगवन् ! भवति सत्यपि यद् वय रुग्भि
 पीड्यामहे, तत् सत्यमिदम्—कुञ्जरस्कन्धाधिरूढोऽपि भषणैर्मक्ष्य-
 (प्य ?)ते इति ? । गुरुभिरमाणि—मा भैष्ट, सोऽय वराहमिह(हि)रः
 पूर्ववैराद् भवद्भयो दुधुक्षति । रक्षामि पाणेरपि वज्रपाणे । तत १५
 पूर्वैभ्य उद्धृत्य ' उवसगहर पासम् ' इत्यादि स्तवन गाथापञ्चक-
 मय सन्दष्टमे गुरुभि । पठित च 'तल्लोके' । सद्य शान्ति गता
 क्लेशा । अथापि कष्टपहारार्थिभिस्तत् पठ्यमानमास्ते । अचिन्त्य-
 चिन्तामाणिप्रतिम च तत् । श्रीभद्रवाहूना विद्योपजीवी चतुर्दश-
 पूर्वा श्रीस्थूलभद्र परमतान्यचुचूर्णात् । २०

इति श्रीभद्रवाहुवराहप्रबन्ध प्रथम ॥ प्र० १२२ ॥

[२]

॥ अघायनन्दिष्ठप्रबन्धः ॥

पद्मिनीलक्ष्मणपत्न्यं पद्मप्रमथामा रामा । तस्य भ्या पद्मा
वती । तस्मिन् पुर पद्मदत्तनामा भद्रो वसति । तस्य कान्त्य
पद्मयक्षा नाम । तथा पुत्र पद्मनामाऽभूत् । वरदत्तन स्त्रियार्हिन
सन्धिष्यं वैरोद्या नाम पुत्री तस्य दत्ता । स तां प्यवह्वयत् ।

- ५ अन्पदा वरदत्ता वैरोद्यावन्द्य सपरिवारो वेसान्तरे गच्छन्
वनद्वेषेन दग्धः । वराद्यां यद्गुं शुक्लपद्मपद्मिनीं विष्णुवृक्षं
मणित्वाऽपमानयति । पत्न —

रूपं यद्वो वने तेन, सौम्याय प्रथविष्णुत्थ ।

प्रमावात् पैतृकद्वयं मारीणं आपते भृषम् ॥१॥

- १ स्रं वरदत्तवैः कुतूहलकर्मकः । पद्मिनीऽपि वैवमुदात्मते न
अर्धं निन्दति किन्तमति न—

स्रंय पुम्नकस्याज कम्भार्जं पावर् फलविद्यार्थं ।

अवराधेष्टं गुणसु न निमित्तमिन्मिन् परो दत्त ॥ १ ॥

- १५ वराद्वय उच्यते । तदाऽऽचार्यनिन्दितनाम्यं सूरीद्वयाने सन्ध्यासा
र्षीत् सन्ध्यानपूर्वपर आपरविद्यत्तमिति । वैरोद्याऽप्यं वरु-
रिति वक्ति—वत्सा वत्साः सुम्न मविष्मति न तु सुतः । इति
कल्पवृक्षकर्मकः। तदाऽऽचार्य-पद्मिनी सन्धि सा सन्धि वद्गुं सूरीद्वय-
नार्थं गत्वा । सुम्नो वदित्वा । तस्य वत्सा स्रं विरोधोऽवधि ।

१ वरदत्तवैः २ वरदत्तवैः । ३ वरदत्तवैः । ४ वरदत्तवैः । ५ वरदत्तवैः ।

६ वरदत्तवैः । ७ वरदत्तवैः । ८ वरदत्तवैः । ९ वरदत्तवैः ।

वराद्वयं सुम्नं न निमित्तमिति परो वदति ॥

वत्साः । वरदत्तवैः १ वरदत्तवैः । २ वरदत्तवैः ।

सूरिमिरुक्तम्—पूर्वकर्मदोषोऽयम्, क्रोधो न वर्जनीयः, भवहेतुत्वात्, वत्से ।

ईह लोए द्विय कोवो, सरीरसतावकलहवेराइ ।

कुणइ पुणो परलोए, नरगाइसुदारुण दुक्खं ॥ १ ॥^१

पुत्र च लप्स्यसे । पायसदोहदस्ते जातोऽस्ति सोऽपि यथा ५
तथा पूरयिष्यते । इति सा सूरिश्रवसाऽऽनन्दितचित्ता निजगृह-
मागच्छत्, अचिन्तयच्च—

अस्माभिश्चतुरन्धुराशिरसनाविच्छेदिनीं मेदिनीं

भ्राम्याद्भिः स न कोऽपि निस्तुपगुणो दृष्टो विशिष्टो जनः ।

यस्याग्रे चिरसञ्चितानि हृदये दुःखानि सौख्यानि वा १०

व्याख्याय क्षणमेकमर्द्धमथवा नि शस्य विश्रम्यते ॥ १ ॥^२

एते तु गुरवस्तादृशा सन्ति ।

पद्मयशा अपि चैत्रपूर्णिमायामुपोषिता 'पुण्डरीक'तपसि
'क्रियमाणे उद्यापनमारेभे । तद्दिने पायसपूर्ण प्रतिग्रहो यतिभ्यो
दीयते, साधर्मिकवात्सल्य च क्रियते । तथा सर्वं कृतम् । वच्चा १५
पुनर्वैर्भावात् कुलत्यादि कदशन दत्तम् । वधू पुन स्याल्या-
मुद्धृत पायस प्रच्छन्न गृहीत्वा वस्त्रे वच्चा घटे क्षिप्त्वा जलाशय
जलाय गता । वृक्षमूले कुम्भ मुक्त्वा यदा हस्तपादप्रक्षालनार्थं
गता तावताऽलिङ्ग्यरनामा नाग पातालेऽस्ति, तस्य कान्ताया
'क्षीरान्नद्रोहद समजनि । पृथिव्यामायाता क्षीरान्न गवेधयति । तत्र २०
तरोर्मूले घटमध्ये क्षीरान्न दृष्टम्, भुक्त च । येन मार्गेणागता तेनैव

१ छाया—इह लोके एव कोपः सरीरसन्तापकलहवैराणि ।

करोति पुनः परलोकं नरकादिसुदारुण इ श्रमम् ॥

२ आर्या । ३ क-‘पूरयिष्ये’ । ४ शार्दूल० । ५ क-स्त्र-‘एते गुरवः’
६ एतत्स्वरूपार्थं प्रेक्ष्यतां क-परिशिष्टम् । ७ क-‘क्रियामारेभे’ । ८ क-स्त्र-
‘मरात्’ । ९ स्त्र-‘कृत्वा’ । १० ग-‘पायसदोहद’ ।

घतार्थशक्ति० १

दत्त. । 'तत्क्षणमेव वैरोट्ययोत्तारित । पानीयेनाभिपिक्तास्ते ततः स्वस्था सम्पन्ना । एकस्तु शिशुर्विपुच्छो जात । यदा स स्वलति क्षितो तदा वैरोट्या ब्रूते—वण्डो जीवतु । वैरोट्याजात- कस्य स्नेहेन मोहितास्ते सर्वे बान्धवरूपा सर्पा श्रीमरत्नस्व- र्णादि दत्त्वा नामकरण च कारयित्वा यथास्थान ययु । वैरोट्या ५ नागप्रभावात् गौरवपात्र जाता ।

अन्यदाऽलिञ्जरः स्वपुत्र पुच्छरहित दृष्ट्वा चुक्रोध । 'मम पुत्र केन दुर्गात्मना विपुच्छ कृत ? । ततो वैरोट्याया कृतो विपुच्छो मे पुत्र इत्यधिना ज्ञात्वा वैरोट्याया उपरि पूर्ये सुप्रसन्नोऽपि चुक्रोध । कुपित सन् विरूप कर्तुं वैरोट्यागृहभगवत् । १० अलिञ्जरौ गूढतनुगृहमध्ये स्थित । यदा वैरोट्या ध्वान्तभरे सति गृहापररकमध्ये प्रविष्टा तदा तत्रोक्तम्— वण्डो जीवतु चिरम् । तच्छ्रुत्वा नागराज सन्तुष्टस्तस्ये नृपुरे ददा । अद्य- प्रभृति वत्से ! त्वया पाताले आगन्तव्यम्, नागाश्च त्वद्गृहमेप्यगन्ति इति प्रसाद कृत । सा वैरोट्या पाताले गमनागमन करोति । १५ नागवरात् नागदत्त इति नाम दत्त पुत्रस्य । तदा पद्मदत्तो वैरोट्या- श्वशुर श्रीआर्यनन्दिलक्ष्मणकरेवमुक्त — त्वया स्ववश्वप्रे कथनी- यम्, नागाश्रय गतया त्वया नागा वक्तव्या — भवद्विर्लोकस्यानुग्रह कैरणीय, कोऽपि न दृश्यते । तत् सूरिरचन श्वशुरेण तस्ये, तथा च नागेभ्य कथितम् । तत्र गता च वैरोट्या एवमुच्चैर्जगो— २० साऽलिञ्जरपत्नी जीयाद् सोऽलिञ्जरौ जीयात् 'येनाहम- पितृगृहाऽपि सपितृगृहा कृता, अनाथाऽपि सनाथा जाता ।

१ ग पुस्तके ' तत्क्षणमेव ' एतदधिकम् । २ क- ' सुस्था ' । ३ ' घांठो ' इति गूर्जरभाषायाम् । ४ ग -पुस्तके ' गम ' इत्यत आरभ्य ' इति ' एतत्पर्यन्तमाधिक विद्यते । ५ क खप्रत्ये ' वैरोट्या ' इत्यत आरभ्य ' कर्तुं ' एतत्पर्यन्त न दृश्यते । ६ क-र-तनुर्मध्ये । ७ ग पुस्तके ' चिर ' अधिक विद्यते । ८ क खप्रत्ये ' नागदत्त इति नाम दत्त पुत्रस्य ' एतत् दृश्यते । ९ ग - ' कर्तव्य ' । १० क- ' येनाहमपि सपितृगृहा कृता ' । ११ ग-- ' सञ्जाता ' ।

यो यो नागकुमार । वार्त्तुर्विन्दितेन महत्तया एकम्वरिष्ठम्-
 कोष्ठो न पीडयितम् , 'वृत्तस्यमुपहृ कर्ष्य । वैराट्या पुमर्षि
 स्वगृहं गता । गुरुणा वैराट्यालपो नवा विरचित । या वैराट्या

५. कर्षं पठति तस्य पैजगमयं जालि । पञ्चगा स्रुं वैरोट्याम्
 गुतो पार्श्वमनीया । उन्दरं अविता उपरज्जत्विचा संवृता ।
 नागद्वेषामा वैराट्यापुत्रं सीमान्पञ्चमूरुत् । पञ्चदत्तेन
 विपासहितेन कर्षं गृहीतम् । तनस्तन्वा स्वर्गे गत । पञ्चपञ्चा
 कवि तस्य दक्षं प्राप्तस्य इन्द्रमस्तिरिपुत्रो देवी सञ्जगत् । वैराट्या
 च पञ्चान्द्रगां(न्द्रस्य ?) म्यनान्पुत्रा धरमन्त्रपन्तलेनोत्पद्य ।
 १ तय्यि वैरोट्या ' इति नाम्नास्या ।

इति वार्त्तुर्विन्दितमन्त्रम् ॥ २ ॥

[३]

॥ अथ श्रीजीवदेवसुरिप्रबन्धः ॥

‘गूर्जर’धराया वायुदेवतास्यापित ‘वायट’ नाम महास्थानम् । तत्र धर्मदेवनामा श्रेष्ठी धनवान् । तस्य शीलवती नाम गेहिनी गेहश्रीरिव देहिनी । तयो सुतौ महीधर-महीपालौ । महीपालः क्रीडाप्रियो न कलाऽभ्यास करोति । तत पित्रा हकितो रुष्टो देशान्तरमसरत् । धर्मदेवश्रेष्ठी परलोक प्राप्त । महीधरोऽपि श्रीजिनदत्तसूरीणा ‘वायट’गच्छीयाना पादमूले प्रवव्राज । स राशिल्लसूरिर्नाम सूरिन्द्रो बभूव । महीपालोऽपि पूर्वस्या दिशि ‘राजगृहे’ बुरे दिगम्बराचार्यदीक्षा प्राप्याचार्यपदमवाप । सुवर्णकीर्तिः इति नाम पप्रथे । श्रुतकीर्तिना गुरुणा तस्मै द्वे विधे प्रदत्ते—‘चक्रेश्वरी’विद्या ‘परकायप्रवेश’विद्या च । धर्मदेवे दिव गते शीलवती दु खिन्यासीत् यत —

यथा नदी विनाऽम्भोदाद्, यामिनी शैशिना विना ।

अम्भोभिनी विना मानु, भर्त्रा कुलधूस्तथा ॥१॥

‘राजगृहा’गतपरिचितमनुष्यमुखेन स्वपुत्रं स्वर्णकीर्तिं तत्रस्य ज्ञात्वा तन्मिलनाय गता । मिलित स्वर्णकीर्तिस्तस्या । उन्मीलितो मातापुत्रस्नेह । एकदा तया सुवर्णकीर्तिर्भाषित—तव पिता दिवमगमत् । त्वमत्र सूरि । महीधरस्तु राशिल्लसूरिर्नाम श्वेताम्बरसूरिपट्टे वर्तते । ‘वायट’प्रदेशे विहरति । युवां द्वावेकमतीभूय एक धर्ममाचरतम् । ‘वायट’मानीतस्तथा स । द्वौ बान्धवौ एकत्र मिलितौ । सुवर्णकीर्तिर्भाषितो मात्रा, वस्त । त्व श्वेताम्बर एधि । सुवर्णकीर्तिर्वदति— राशिल्लसूरिर्दिगम्बराचार्यो भवतु मदनुसरणात् । एव वर्तमाने मात्रा द्वे रसवत्यौ

१ क-ख-‘स्थित’ । २ ‘हांकी कडायेळो’ इति भाषायाम् । ३ ग-‘शशिन’ । ४ अनुष्टुप् । ५ ग-‘सुवर्णकीर्ति’ । ६ क-ख-‘महीपालस्तु’ ।

कथिते—एकत्र विविधा अपरा मयमा कुटुम्बार्था । शिखराम्ना
 पूर्वमाकङ्कित । म विविधा रसनी गुरुके स्वाम कुरमानी
 पदम्पनि न । शशिहस्तुरिशिष्यी श्वागर्भ । ताभ्यां निवरा
 विम्बा कुरसानी विवद । माया भावमाश्नु शिखरः प्राक्तः—
 ५ वस । एते चनाम्बरा दृष्टा , तस्मात्प्राप्तमभिर्ता न कथये ।
 एते तु वग्नि—

भुवद् आश्रयम्, गर्भं न व ज्ञो पङ्क्तिम् ।

दृष्टा मन्त्रमिच्छता विमुहस तम् आश्रयणा मवि ॥ १ ॥
 तथैव च पाठयन्ति । तस्माद्गता मित्र माधुमिच्छसि चत् ।

१ स्वयङ्कीर्तिनातृवचसा प्रबुद्ध अनाम्बरश्रीधामादद । जीवद्ब
 मुरि इति नाम तस्य दृष्टसु दिष्टु विस्तृतम् । यनिपञ्चशतीसह
 चरा विहरन् मम्मामा विष्वात्वादिरोगान् सुदंशनापीयूषप्रार्थण
 निर्देषयति ।

श्रीभूरेकरा देशात्वा वीगी कथित्वायत । सै वैश्वक-
 १५ वपिनी विद्या माधुमिनु शान्तिगच्छणभूपिनं वरं विद्वो-
 क्कति । तस्मिन् ममथ तं वच एत—एषं विद्वमादिरयः द्वितीयो
 जीवद्बसुरि तनीय स एव योपी भाव्य । राजाऽप्यद ।
 बरकपाते एकमुनी पञ्चमी पातद् भिद्या माप्यते मुप्यत च तत
 सिप्यति । तत्र मुरि छत्रकिमुमाप्यत । सूरीणां मुरि मत्र
 २ प्रभावाद् वक्ष्याप्यत श्रीश्रीभूतानि न पुनर्बुधुः । ततो गुरुमनीपत्य-
 वाचकविद्या स्तम्भिता । श्रीजीवद्बसुरिष्यी स्वविद्याया वीग-
 पदपर्याप्तिकर्तं वचम् । सन्मन्त्रक विनाय । प्रमुमि स कथितः ।

१ एत श्रीश्रीश ५ विद्वमा ।

१ अथा—गुरुके न चार्थं तस्यकृ ५ ५ वपिनी श्री

श्रुत्वा सर्वशिवमपिपुत्रस्य तस्यपुत्रना वसति ॥

कृत्वा तस्यैवता ५ कृत्वा वारणे १ ग क्त । ए

पुत्रस्ये च इति कथम् पञ्चमिन्द्र पर्यन्त मविर्दं दस्यती । क-प्य विद्याया ।

ततस्तेन खटिकया भूमौ लिखितम्—

उवयारह उवयारहउ सव्वउ लोउ करेइ ।

अवगुणि कियइ जु गुणु करइ विरलउ जणणी जणेइ ॥ १॥

अह तव च्छलनार्थमागतोऽभूवम् । त्वया ज्ञात , स्तम्भित , प्रसीद ,
मुञ्च, कृपा कुरु इत्यादि । तत कृपया प्रभुभिर्मुक्तोऽसौ 'वायट-' ५
नगरे वहिर्मठीं गत्वा तस्यो । प्रभुभि स्वगच्छ. समाकार्योक्त —
योगी दुष्टो वहिर्मठेऽस्ति अमुकदिशि, तस्या दिशि केनापि
साधुना साध्या वा न गन्तव्यमेव । तथेति तन्मेने सर्वे । साध्यौ
तु द्वे ऋजुतया कुतूहलेन ताभेव दिश गते । योगिना समेत्य चूर्णशक्या
वशीकृते तत्पार्श्वं न मुञ्चत । प्रभुभिः स्ववसतौ दर्भपुत्रक कृत । १०
तत्करच्छेदे योगिनोऽपि करच्छेद । मुक्ते साध्यौ । मस्तकक्षालनात्
परविद्याविदलनेन सुस्थीभूते ते ।

अथान्यदा ' उज्जयिन्यां ' विक्रमादित्येन 'सवस्तर
प्रवर्तयितुमारभे । तत्र देशानामनृणांकरणाय मन्त्री निम्बो
'गूर्जरधरादिशि प्रहितो विक्रमेण । स निम्बो ' वायटे ' १५
'श्रीमहावीरप्रासादमचीकरत् । तत्र देव श्रीजीवदेवसूरीन्द्र प्रत्य-
तिष्ठत् ।

अन्येद्युर्वायटे लह्यो नाम श्रेष्ठी 'महामिध्याहृग् । तेन होम
कारयितुमारब्ध । विप्रा मिलिता । आसन्नादाचाम्लिकाद्
द्रुमाद् धूमाकुलोऽहि कुण्डासन्नोऽपतत् । निर्घृणोर्विप्रे स वराक २०
'उत्पाद्याग्नौ जुहुवे । लह्यस्तद् दृष्ट्वा विरक्तो विप्रेषु उवाच च—अहो
निष्टुरत्वमेतेषाम् ! । एव जीवहिंसारता ये तस्मादलमेभिर्गुरुभिः ।

१ छाया—उपकारकथ्य उपकार सवां लोक करोति ।

अवगुणे ऋते यो गुण करोति विरल त जनना जनयति ॥

२ क—'मुञ्चेत्' । ३ ख—'वस्मरो वर्तयिषु' । ४ अय प्रासादस्तत्राद्यापि
समस्ति । ५ ग—प्रत्यतिष्ठत् । ६ ग पुस्तके 'महामिध्याहृक् एतदधिकम्' ।

७ क—ख—'कुण्डासधे' । ग—'उत्पाटप वर्हा' ।

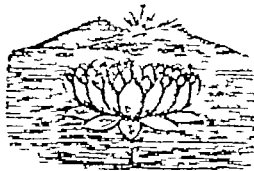
एवं बहम् विद्यान् विद्युज्य स्वगृहमात्मत् । सर्वदर्शनाभावात् ।
विद्योक्तो । एकदा मय्याद्ये श्रीजीवदेवतृतीयां सप्तसप्तशत-
काद्गुरो विचार्ये ॥ तपोः शुद्धविद्यामहात् । गृहम् । सत्तेन
तौ मुनी बाप्यनिती- युक्तोः के गुरव । । ताम्यं श्रीजीवदेव

- ५ सूर्यः कथिताः । सत्तुल्यं गत । बावकदाइराजती सप्तम्यन्तां
कृती । अन्यदा सत्तेनोक्तम्—सूर्यगर्भानि मया इत्युक्तं दामे केनित
म् । तत्पर्यं व्यपिठम्, धनपर्यं गृहोक्तम् । न गहन्ति ते निर्तोम्य ।
सत्तो बाव प्रीत । गुरुभिदक्तम्—अथ सूर्यं प्रकृतिरु
पादस्य तत्र यत् प्रामन्यवाति तत्रस्मदाद्ये जानेपम् । इति कृत्वा
१ गृह गत्ये सत्तः । धाप केनपि द्वी हृत्तौ प्रामनीहृती । सत्तेन
गुरुपार्यमानोती । गुरुनोक्तम्—यत्रैनी स्वय दान्वा तिप्य- तैने
तद्गुरुभ्यपेन वैम करण्यम् । तन्कृत्वा तेन हृत्तौ स्वकन्द
मुच्ये 'विप्यहमक'प्रामे गती कथित् सिती । तत्र भूचै
सत्तेन वैममारुधम्, निशकम् । तत्रावभूत कोऽप्यापात् ।
१५ तेनोक्तम्—अत्र प्रासादे दोषोऽस्ति । नैककम्—को दोषः ? । तेनो
क्तम्—बांशप्यदत्ते । सत्तेन तन्कृत्वा गुरो विद्वता । गुरुभि-
दक्तम्—नि-द्यान्वा भूदि कृत्वा पुन- प्रासाद- करवति सत्त ।
तस्य इत्यविन्ता न कर्या तद्विद्वान्यो वन पूरपिन्ति ।
प्रसन्न उक्तोऽपिद्वारेमे । शब्द उच्यते— वैत्यं मोत्करीतवीमम् ।
२ गुरो विद्वता । तैर्पान बभे । कथित्तानी दन्वापयी । तयो-
क्तम्—' कल्पदुग्ध'रावद्युक्त्याऽऽऽ महृषीकनाम्नी पूर्वं गृहं'
देशो बहन्ती क्केऽस्मिन्ने सपामने पञ्चावमाना तेषु पृष्टपठितेऽ
मिवाऽऽऽ हृपेऽप्यत् । पृत्वा म्यन्तरी जाता । अत स्वाहृदिसि
वाप्याकर्षय बानुभ्ये । प्रतोक्त्यां यत्पविद्वानी त्वं बुद्ध ववा कथि

१ क-क-करोः कर्त्तुं १६१ पर कथित २ ग-कथितम् । ३ क-क- तर्क
इत्यन्वयेन । ४ क- विप्यहमकम् । ५ ग- महृषीकनाम्नी । ६ क-क-
कन्ती । क-क-' कल्पविद्वान् इत्य वत्सा' ।

वृद्धिं कुर्वे । गुरुभि प्रतिपन्नम् । ततस्तद्वत्तभूमो तद्योग्या देव-
 कुलिका कारिता । तत्र चामित धन लब्धम् । लल्लो निष्प्रति-
 महसुखभाजनमभयत । सद्धश्च तुष्ट । लल्लद्वेपाद् द्विजमुर्मूर्धु-
 गौश्वेत्ये क्षिता । सा तत्र मृता । श्रावकाविज्ञप्त तद् गुरवे । गुरुणा
 विद्यावलाद् गौत्रत्नमवने क्षिता । यच्चिन्त्यते परस्य तदायाति सम्मुख- ५
 मेय । ब्राह्मणैरनन्योपायत्वात् जीवितेवसूरयोऽनुनाता । जीवितेव-
 सूरे । तारय न । श्रीसूरिभिस्ते तर्जिता , उक्ताश्च—यदि मच्चेत्ये
 मत्पदसूरेश्च श्रावकवत् सर्वा भक्ति कुरुष्वे, मत्सूरे सूरिपदप्रस्तावे
 'हेममयज्ञोपवीत दत्त, ततसुखामन स्वय वहथ, तदा गामिमां
 ब्रह्मालयादाकृपामि, अन्यथा तु न । 'तेरपि कार्यातुरं मर्ममङ्गी- १०
 कृतम् । अक्षरादिभि स्थैर्यमुत्पादितम् । ततो गौराकृप्याचार्यैर्वहि
 क्षिता । तुष्ट चातुर्वर्ण्यम् । कालान्तरे मरणामत्ता सूरिभिस्तस्माद्
 योगिनो विम्याद्भि स्वकीयाखण्डकपालस्य सर्वसिद्धिहेतोर्भञ्जन
 श्रावकाग्रे कथितम् । 'अन्यथा विद्यासिद्धौ सद्धोपद्रव करिष्यति ।
 तथैव तैस्तदा चक्रे । योगी निराशश्चिरमरोदीत ॥ १५

इति श्रीजीवदेवसूरिप्रबन्ध ॥ ३ ॥

१ ग-'पर्जनं तत् । तद्वत्' । २ क-ख--'हेममयज्ञोपवीत(वी)त । ३ क-ख-
 'तेरेव' । ४ क-'सर्वमप्यङ्गी-' । ५ ग--पुस्तके 'अथवा विद्यासिद्धौ सद्धोपद्रवं
 करिष्यति' एतदधिक दृश्यते ।

[४]

॥ अथार्धसुपटाचार्यप्रबन्धः ॥

अपि गन्धोत्पत्तिरप्यस्मिन्सम्पन्ना श्रीवार्धसुपटा नाम
 आचार्यसन्नाह । तेषां शिष्यो माग्नियो ब्रह्मनो नाम । ते
 ५ सुरसो मग्निकण्ड विजहः । तत्र बलमित्रो नाम बौद्धमध्यं राजा,
 बीष्ठाश्च महाप्रामाणिकस्तत्तद्गुण्यजमाभगर्हिताश्च दुर्हिता ।
 एक बामरी, अपरं वृक्षिकल जग्वा इति स्यात् । ते बत्ता
 म्बराण्य धर्मस्वानुत्तुं तृणपूजमान् मिश्रपयन्ति सूपं पशव इति
 नाम । जलयाऽजग्वा सुपटाचार्यां न चुकुसु गुरुत्वात् । फल —

१ उपरबन्धु मूत्रेण न व्यप्यन्ति महाशया ।

उत्पद्ये शीघ्रं किं स्यात्—कण्डः कङ्कशिमीपति । ॥ १ ॥

ब्रह्मनस्तु चुक्रेप । अकक्यातसहजमहनुम्भे राजा पार्थ पवी
 श्रीसद्वर्णुका गहीत्या ततोर्बरवाच—

खवद्विष्टिमव गजा विदभता नावत् प्रसासन्तु च

१५ एवमान प्रभसन्तु तान्दतुर्वा रीरा च पूव जला ।

वावत् प्राम्यपुनप्रतर्पितमृहृद्भ्रातुप्ररोतापुधु—

स्वाकावात्प्रताप्रम्यनिबहर्नोत्तिष्ठन्त्य जल ॥ १ ॥

राजा बलमित्रेणोक्तम्—साधो ! किं कित्वात् । ब्रह्मनो
 बमान—तत्र गुरवत्त्वर्षिकमन्या गृह्णन्ति; येनाम्बरात् मिश्रन्ति

२ तदा क्व वाशम त्वत्सद् सन्प्राप्ता । आरक्यत्वं तान् मवा सह,
 एकत्रा नवतु भौतुया कर्मर्षितुक्म् । तदा राजा त आहूता ।
 अनुत्तमभया वाह कर्तिता । ब्रह्मनमुपिपद्यानतकचपद्य-
 त्पठिता परवदा इव त्प्यीवद सजनिपत । राजादि

१ कन्धपुटा २ कन्ध भज्जाने । ३ ख 'वदा' क 'वपुटा' ।

४ क 'व'— 'वपुटि' । ५ वत्तविर्षी' अतुत्त' । अविनवत् । ६ अग्नि ।

७ कर्तव्य १ कृत्वात् ।

मिर्घोषित — जय श्वेताम्बरशासनस्य । वर्तन्ते चैत्येषु महो-
त्सवा । बौद्धास्तु 'हिमहतपद्मवनामा जाता । त बौद्धापमानं
श्रुत्वा बौद्धाचार्यो 'गुडगञ्ज'पुराद् वृद्धकराल्यो महातार्किको
'भृगुपुर'मगात् । राजानमगोचत्—श्वेताम्बरै सह मा वाद कारा-
पय । राज्ञा भुवनप्रज्ञास्फूर्तिज्ञेन वारितोऽपि नास्यात् । ५
'वादेऽजित एव सोऽपि भुवनेन जित । न खलु यमो
भूताना ध्रीयते(?) । जित्वा सभ्या प्रभापिता — भो भो शृणुत—

यद्भङ्गो दृपदो यदुष्णकिरणो ध्वान्तस्य यच्छीतगु

'शेफालीकुसुमोत्करस्य च देगाकर्ष पतङ्गस्य यत् ।

अद्र्यत् कुंलिश प्रचण्डपवनो मेघस्य यद् यत् तरो १०

पेश्यत् करिणो 'हरि प्रकुरुते तद् वादिनोऽसावहम् ॥१॥'

संभ्याश्चमत्कृता उज्जुष्टुषु — जयति धवलाम्बरशासनम् ।
वृद्धकर पुनरपमानाशनिततोऽनशन कृत्वा 'गुडगञ्ज'पुरे वृद्ध-
कराल्यो यक्ष उत्पन्न प्रार्थरेण जनानुपद्रवनि व्याविवर्द्धन-भापन-
धनहरणादिप्रकारै । 'गुडगञ्ज पुरसङ्घेन आर्यरत्नपटास्तद् विज्ञाता- १५
स्तत्र गता । तत्र यथायतन प्रविश्य यक्षस्य कर्णयोरुपानहौ
ववन्धु, पक्षमि पादो ददु । लोमो मिलित । राजा तत्रत्यस्तत्रा-
गत । राज्ञि तत्रागते आचार्या श्वेनवस्त्रेण स्व सर्पमङ्गमावृत्य
तस्थु । राजा यत्र यत्रोद्घाटयति तत्र तत्र "स्फिर्चावेव
दृश्यते । तत, क्रुद्धो राजा घातान् गपयति खंपटाचार्यस्याङ्गे । २०

१ व—'हिमवत्पद्मनाभा' । २ ग 'सह वाद' । ३ घ—'वाद वाद कारय' ।
४ क-ख 'स्फूर्तिनेन' । ५ घ—'वादोदित एव' । ६ क-ख—'प्रायति' । ७ चन्द्र ।
८ लताविशेषगन्तुपुष्पसमुदायस्य । ९ दीपकवर्तेराकर्षणम् । १० वज्रम् । ११ कुटार
१२ गजस्य । १३ सिंह । १४ शार्दूल० । १५ ख—'सभ्याश्च चम०' । १६ ख-
'करोऽपमान०' । १७ क—'खपुटा०' । १८ ख 'तत्र च यक्षा०' । १९ 'उघाते
छे' इति भाषायाम् । २० ग—'स्फिर्चावेव' । २१ जघनी । २२ क—'खपुटा०'

- ते पात्रा निरीदयन्त्यापि कोमलचन्द-पुरीजामज्ञेयु क्यु ।
 उच्छदितोऽस्त-पुरुर्वासा कोकाहक—हा नाभ ! रथ
 रथ हा हन्यन्तु कृतान्यद्येन कर्षं जैविष्यात् ! ।
 रात्रा मूर्तिगन्धिचमकृतमना सूर्याणां पनेर्त्तम । प्रसव
 ५ मम सरिरेकस्य जैविमिच्छा इति कृतान्युत्सवम् इत्याहुषाव ।
 पञ्चरतु स्वप्नान-दूषणपपमुरि समागता विगीण- पासंवाहना
 कुहन । मम री-रुकासायस्थापति व-कः कटककरम् इति ज्ञे ।
 विविध-रु- । आपसुपटर्पञ्च उच्ये — रे अहम् ! अस्म-
 कृष्यान् पराकुभवमि । परामव ययलि प्रामवम् ।
 १ रथ प्राह मम—इन्दुनि रथति सति द्युकिन्त्य पात्रानि कर्षं
 प्रमत्ते । तत्र मूनाप्रमि । मा मां पीडय । तत्र सङ्घं कल्प-
 वद् रथिनाप्रमि । रात्रादप सरे अमकृता मूर्तिमकृता वम्यु ।
 मूराय प्रासादाकिन्त्य पश्चात् बहिर्गतास्तथा वद्य पाषाणमूर्ति-
 महापात । डे एतरी डे बार्दिकुण्डिके, मूत्रमपञ्चा- सहायु ।
 १५ मगतप्राकण्डिकायतन मूर्तिमप्य पञ्चाषा विनशा स्वस्वतन्म्यु ।
 कुण्डिके तु पुराणम मूर्तिना स्वपिते वाके क्वानिमिषितम् ।
 रात्रा प्रवप्य मय आरह इत एतमीये गत । प्रमोचनात्मर्षी-
 गताचार्य इति स मूर्तिप्रस्तत्र चातुरण्डेन बर्णयामासे । तदेव
 अगुपुगत माय हावागता ताभ्यां प्रमव प्रोत्थ — ममाकन्
 २० अगु पुरा-वागण्ड-त्रिमवत्रिषा केपरिका मूत्रमपारे सा मपता
 मन्निष्यत रप्यत । वाचवता आहृन्तिविर्बन्धा । तदुच्चारि
 म्परा गह्यु निषया ररातर्माटप्यानीप कुहूळ म् । तथा
 कर्षन् ५ न कृता निविहो न निगतने रसने-त्रियररवराचात्

कल्प इत एतन् २०-२५ इति एतन् १० वा कर्षी म्
 म दूषण । क इति १ इतन् १० वा कर्षी म्
 १५ पुराणम य एतन् १०(१) क-म-म १०-१०-१०-१०-१०

तत सङ्घेन हक्वित । क्रुद्धो गत्वा व्रीह्याना मिलित । तदाचार्य
 इव जातः । व्रीह्याना पात्राणि मठात् खेन गृहमेधिनां गृहेषु नयति ।
 ततो भक्तपूर्णानि तानि खेनव मश्रमायान्ति । तथा दृष्ट्वा लोको
 व्रीह्यभक्तो भवन्नास्ते । यदुचित नत कुरुध्वम् । तदवधार्यार्यसंपट-
 देवा 'भृगु'पुरमगु । प्रच्छन्ना स्थिता । व्रीह्याना पात्राणि अन्न- ५
 पूर्णान्यागच्छन्ति । शिलाविकुर्वणेन खे व्रमन्तुः । पतन्ति पात्रेभ्य
 शालि-मण्डक-मोदकाद्यशाश्व लोकस्थ मस्तकेषु । 'चेच्छक' मृगीणा
 समागमन सम्भाव्य भीतो नष्टो वराक । सरय ससङ्घा व्रीह्याना
 प्रासादमगमन् । बुद्ध उपलभूति सम्मुख उत्थित जय जय
 महर्षिकुञ्जोखर । इत्यादि स्तुतीरतनिष्ट । पुनर्जिनपतिशामनस्य १०
 प्रभाव प्रौढिदीपे । आर्यसंपटा अन्यत्र विजङ्घु ।

इतश्च 'षाटर्लपुत्र'पत्तने ढाहडो नाम नृपो विप्रभक्तो जन-
 यतीनाह्वयत्, अत्रोचच्च—विप्रान् नमस्कुरुत, इति । जनरक्तम-
 राजन् । नेद युक्तम्, गृहिणोऽमी, यय च यतयो वन्द्याः ।
 दाहडेनोक्तम्—न वन्दये चेच्छिरांसि व कृन्तामि । जैन- १५
 यतिभि सप्तदिनी याचिता । राज्ञा दत्ता । दवादार्यसंपटशिष्य
 उपाध्यायो महेन्द्रनामा 'भृगुकच्छा'त् तत्रायात् । तदग्रे यतिभि
 स्वदु ख ऋधितम् । तेन सन्धीरितास्ते । प्रात ऋवीरकम्बे द्वे रक्तश्वेते
 लात्वा महेन्द्र उपढाहडमगात् । तदाऽष्टमदिनप्रत्यप वर्तते ।
 राज्ञोक्तम्—श्वेताम्बरा विप्रप्रणामायाह्वयन्ताम् । आहृता, अग्रे २०
 उर्ध्वास्तस्थु । महेन्द्रेण रक्ता कम्बा वाहयित्वा राजा भाषित —
 किं प्रथममितो नमाम ? किंवा इतो नमाम इति । ण्तङ्गणनमम-
 कालमेव विप्राणा मस्तकास्त्रुटित्वा ताटफलवद् भूमौ पेतु । तद्

१ ग-'क्रुद्ध' । २ घ-'व्रीह्याना भक्तो' । ३ क-'खपुट०' । ४ 'मठा' इति
 भाषायाम् । ५ ग- 'नेल' । ६ ग-'प्रदिदीप' । ७ क-'खपुटा०' । ८ क-
 ख 'षाटर्' पुरे । ९ क-'नृपुट०' । १० घ-'तालफल०' ।

इडा मीतो राजा चाट्टनि करोति स्म पुनर्भिक्षमभिनयमाचरिष्यति
इति उवाच । तदा महेन्द्रेण पठितम्—

कः कण्ठीरवः कण्ठकसरस्रटाम्बरं लुण्ठयिष्यात् ?

कः कुन्तेन शिलेन मेघकुम्भं कण्डूयन् कण्डूयति ? ।

५. कः सैन्यवति पद्मगोचरशिरोरत्नात्मलसभिष्य ?

५. वेताम्बरशासनस्य कुकल कण्ठस्य निम्बप्रिमाम् ॥ १ ॥

विकेपता मीतो सुपो दर्शन(१)स्य पादेऽप्यङ्गीत् । तदा महेन्द्रेण
घबका शरवीरकम्बा शिखयेऽपि बाहिता । पुनर्विप्रानां मत्स्य
म्बलभोगेषु समञ्जु । प्रतिशोधितो राजा शिखीकथ । एव प्रस

१. कनाऽमूत् । भुवनाऽपि बीशान् परिहस्य म्बगुस्त्रणां मौषित । तत्र
त्वगुरवः श्रमिताः । मैरुरमित्तस्य भुवनस्य बहुमानं दत्तम् ।
पश्चाद् भुवना गुणमान् बिनकान् चारित्रवान् सुतरान्
जान । तत्र भार्यगपत्नीः मृषिणः भुवनाय दत्त्वाऽनवानेन
वामारकट्ट ।

१५. जीरितस्य च मृषु च इयमाराधयति यः ।

त एव पुङ्गवः शंभुः पशुरयः जम पुन ॥ १ ॥

इति महाभारतश्रीमार्कण्डेयपुराणप्रश्नः ॥ ४ ॥

[५]

॥ अथ पादलिप्ताचार्यप्रबन्धः ॥

‘कौशला’ नाम नगरी, तत्र विजयवर्मा राजा नयविक्रमसागरः।
 फुल्लनामा श्रेष्ठी जैन प्राज्ञो दानभट । तस्य प्रतिमाणा नाम पत्नी
 रूपशीलसत्यनिधिवसुधा । सा निष्पुत्रत्वेन खिद्यते । केनाप्युक्तम्— ५
 वैरोद्यां देवामाराधय । तपोनियमसयमैस्तयाऽऽराधिता सा प्रत्यक्षी-
 वभूव, अभिदधौ च—वत्से ! किमर्थं स्मृताऽहम् ? । श्रेष्ठिन्योक्तम्—
 पुत्रार्थम् । वैरोद्ययोक्तम्—वत्से ! शृणु, ‘विद्याधर’वशे श्रीकालि-
 काचार्योऽभूत् । तस्य ‘विद्याधरो’ नाम गच्छ । तत्र आर्यनागहस्ती
 नाम मूरिरास्ते । स सम्प्रति इमा नगरीमागतोऽस्ति क्रियाज्ञानार्णव , १०
 तस्य पादोदकं पित्र । तत्र श्रेष्ठिनी भावनाभरभरिता गता । करस्थ-
 गुरुपदप्रक्षालनजलपात्रं शिष्यकं सम्मुखमागच्छन् दृष्ट्वा श्रेष्ठिन्या
 पृष्टम्—तपोधन ! किमेतत् ? । शिष्यक्रेणाक्तम्—गुरूणां पादो-
 दकम् । तथा पीतम् ।

अथ गुरवोऽग्रन्दिष(प्य)न । गुरवः प्राहुः—यन्मत्तो दशकरान्तरस्थ- १५
 या त्वयाऽम्भ पीतं तत्र ते पुत्रस्त्वत्तो दशयोजनान्तरितः स्यात् ।
 तत्र पश्चादन्ये नत्र पुत्रा भवितार मारश्रिय । सा चम्पककुष्ठुम-
 मकरन्दपानमत्तगधुपध्वनिमोमलया गिरा वभाषे—आद्य पुत्रो
 युष्मभ्य दातव्यो मया । इत्युक्त्वा निजसदनमगमत् । भर्त्रं गुरूक्त
 स्वोक्तं चाकथयत् । तुष्टः स । श्रेष्ठिनी काले नागेन्द्रस्वप्नप्रभात् २०
 पुत्रं प्रासूत । मोहल्यो मया प्रसरन्ति मम । गुरुसत्कं सन् वर्धते ।
 नागेन्द्र इति नाम तस्य । शरीरावयवगुणैश्च सकललोकस्मृष्टृहणीयै-
 र्ववृधे । गुरुभिरागत्याष्टमे वर्षे दीक्षितः । मण्डनाभिधस्य मुने
 पार्श्वे पाठितः । बालोऽपि सर्वविद्यो जातः ।

१ क-‘शिष्य क’ । २ ग-‘स्यात् । पश्चाद०’ । ३ त्वार पछी’ इति भाषायाम् ।
 ४ ग-‘चम्पकमकरन्द०’ । ५ क-‘मङ्गलोत्सवा । ६ ग-‘कमनीय०’ ।

पक्षदा मुक्ता जगत् प्रसक्तित विद्वत्पत्न्ये चान्तेवदति-
 'अथ तवष्ट' अमुक्तिम पुनरुक्तम् ।

अथसंविद्विदे ननु-वराह कुरुत्प न रिक्त ॥ १ ॥

५ इति एतदा मुक्तिमिति-संविद्विदे गङ्गासर्गमिति-
 भवात् । किं त्वं विनयक एत-प्रश्न प्रश्न इति ननु ।
 नागान्द्रुनचक्षु-नात् ननु एत-प्रश्न प्रश्न विपत्तम्
 एत-प्रश्नो इति ननु भवति । अथ का मय ! एत-प्रश्न
 एत-प्रश्नो इति ननु देव-वादिप्रश्नक इति ननु ।
 एत-प्रश्नो पश्यन्विदा एता । ननु एत-प्रश्न इति । एत-प्रश्न
 १ एत-प्रश्नो मन् इति ननु इति । अमुक्ति-कविता विद्वति ।
 निस एत-प्रश्नो अत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु ।
 एत-प्रश्नो ।

एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु ।
 एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु ।

१ ननु सविद्विदे ।
 एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु इति ।
 एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु इति ।
 २ एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु इति ।
 एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु इति ।
 एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु इति ।

एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु इति ।
 एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु इति ।
 एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु इति ।
 एत-प्रश्नो इति ननु इति । एत-प्रश्नो इति ननु इति ।

जह जह पणसिणिं जाणुयमि पालित्तओ भमाडेइ ।
तह तह से सिरवियणा पणस्सइ मुंरुंडरायस्स ॥ १ ॥^३

प्रीतो राजा । सवृत्ता उत्सवा । पादलिप्तसूरीणा यशसा
पवित्रितानि संस्र भुवनानि । राजा स्तौति—

चेत सार्द्रतर वच सुमधुर दृष्टि प्रसन्नोऽञ्जला ५
शक्ति क्षान्तिकला श्रुत हतमद श्रीर्दानदेन्यापहा ।
रूप शील्युत मति श्रितनया स्वामित्वमुत्सेकिता-
निर्मुक्त प्रकटान्यहो नव सुधाकुण्डान्यमून्युत्तमे ॥ १ ॥^४

एकदा सभायां नृपेणोक्तम्—राजकुले महान् विनय । आचार्य-
रभिहितम्—गुरुकुले महीयान् विनय । तत आचार्या प्राहु - १०
यो व परमभक्तो राजपुत्रोऽस्ति स आह्वयताम्, इदं च तस्मै
कथ्यताम्—यांत्वा विलोक्य 'गङ्गा' किं पूर्ववाहिनी किंवा पश्चिम-
वाहिनी इति । आहूतो राजपुत्र , प्रहितश्च विलोकनाय, यत्र तत्र
भ्रमित्वा समागत , मापितो भूपालेन—विलोकिता 'गङ्गा' किं पूर्व-
वाहिनी पश्चिमवाहिनी वा ?" । अथ राजपुत्र प्रचक्ष्यौ—किमत्र १५
"विलोकनीयम् ? वाला अपि विदन्ति 'गङ्गा' पूर्ववाहिनी, गत्वा च
विलोकिता मया, पूर्ववाहिन्येवास्ते । राजा श्रुत्वाऽस्थात् । सूरिभि
साधु स्वस्तस्मै कर्मणे प्रहितस्तत्र गत । दण्डक प्रवाह्य व्यलोकत
पूर्ववाहिनी सुरवाहिनी । उपसूरि समागत , अभापत—अहं 'गङ्गा'
पूर्ववाहिनीं पूर्वमश्रौषम्, गत्वा पश्यश्च तथेवाज्ञासिषम्, तत्त्वं तु २०

१ छाया— यथा यथा प्रदेशिनी जानुनि पादलिप्तको भ्रामयति ।

तथा तथा तस्य शिरोवेदना प्रणश्यति मुरुण्डराजस्य ॥

२ ग—'मुरण्ड' । ३ आर्या । ४ भूर्लोक-भुवर्लोक-स्वर्लोक-महर्लोक-जनर्लोक-
तपर्लोक सत्यलोकेति, सप्तमो महालोको वा । ५ ग—'युत' । ६ मनोहरा । ७ शार्दूल ।
८ क—स्त्र—'महान् विनय । ९ ग—घ—'गत्वा' । १० ग—'इति वा' । ११ घ—
विलोक्यम्' । १२ क—स्त्र—'प्रवक्ष्य' । १३ ग—घ—'तु सदुरवो' ।

षट्षिंशति ५

स्वर्पं सङ्गुरो विन्ति । एतच्च रावपुत्र-मन्थोद्यरित राव-स्यो-
प्रमथप्रचरैकान् । रावा मेत एव-महोपात् गुहकुले विनयः ।
तत पठन्—

‘निचुच्छिबेन गुहना मगिवा ‘मग’ कबोसुधी बहू ।।

५. सनप्रपं संस्य गह तह सज्ज च क्यपन् ॥ १ ॥’

‘अटकिपुत्रादय सूरिन्त्रा ‘कट्यन्’ गतः । त्वैरुत्तिन् पुरे
वाडे सह शीन्ति । मुनया गन्धरवनाप गय । तावता क्यपद्य
प्रमथनावमापताः । बाधर सहापविद्य प्रमु । मन्थु गतु
पुनरपसरकनर्म ग्या लज्जित । ग्यपता कट्यपि वात्तिव सम्यज्जः ।

१. तैर्विजन रघु कुरुकुरु इति शम्प प्रोक्तः । सूरिन्त्रण व
‘म्याडं’ इति विद्याञ्जन् कृण । तयो बर्सेम बहन् । अदिनः
पौन्या पेनु प्रम्य । अहो प्रस्तुतममदित्त ते चिर जव
क्यप्यगति ।। तत आरण्या प्रमुगा तै सह गयी । तन्मेन
पृथन्—

१५. पौलिचय । किरसु कुत्रं, सपत्रं महियहक मेमेलण ।

निई सुन च केटप वि चरपरसस्यीपत्रा अमी ।। १ ॥”

प्रमुगाऽन्वामि—

केपसनिशागन्तु—मिस्तु पुरिमास्त सुबहियपत्त ।

हृद वानस्त दुई चरपरसस्यीपत्रा अमी ॥ १ ॥

ग घ सचं दारविहम् ।

१ कथा— कुरुकेन कथय मथितो ‘बहा’ किमुधी बरति ।।

कथारितयान् शिभ्यो वया तथा सर्वं चर्कम् ॥

३ कथां ४ च ‘चरकेपुत्रा । ५ ग ‘कृता’ । ६ ल-स-परयो ।

कथा—वाक्किन्तक ! कथय तुह कथके मदीयन्त कथय ।

एव मन च कथयि चन्तन्मथीकौडीः ।। ३

क कतु १ क वपेवचं । क-च ‘कथा’ ११ कथाः

२ कथा—वाक्किन्तक ! कथय तुह कथके मदीयन्त कथय ।

मदी वानो हृद चरपरसस्यीपत्रा ॥ १ ॥ कथा ।।

तुष्टास्ते षादिनस्तुष्टुवु—साक्षार्दमरगुरुरेव त्वम्, धन्या ब्राह्मी या
ते वदने वसति ।

इतश्च ये पूर्वे ब्राह्मणाः खपटाचार्यगच्छीयेनोपाध्यायेन महेन्द्रेण
भापितास्ते बलात् केचित् प्रव्राजिता । तेषा स्वजना
'पाटलीपुत्र'पत्तने वसन्ति । पूर्ववैराज्जैनयतीनुपद्रवन्ति । सा ५
वार्ता प्रभुश्रीपादलिप्ताचार्यं श्रुता । स्वयं ते गगनेन तत्र गता,
अभ्यदधुश्च—रे मयि धीरे सति के नाम जैनजैनं तुदन्ति ? ।
जर्जराऽपि यष्टि स्थालीनां भस्त्रनाय प्रभवत्येव । ततस्ते काकनाश
नष्टा । प्रभु पुन'भृगु'पुरमगमत् । तत्रार्यखपटसम्प्रदायात् सकला
कला प्रजग्राह । 'ढङ्क'पर्वते नागार्जुनं प्रभुणा खगमनविद्या १०
शिक्षापित. परमार्हतोऽजनि । तेन 'पादलिप्तक'पुर नव्य कृतम् ।
दशार्हमण्डपोग्रसेनभवनादि च तत् तत् तत्र तत्र प्रभुणा 'गाया-
युगलेन स्तवनं वद्धम् । तत्र हेमसिद्धिविद्याऽवतारिताऽस्तीति वृद्धा
प्राहुः । नागार्जुनेन च रस प्रारब्ध । सोऽतिकृच्छेऽपि कृते
न बन्धमायाति । ततो वासुकिनागस्तेनाराद्ध । तेन श्रीपाद- १५
लिप्तेन चोपायोऽर्पित—यदि 'कान्ती'पुर्या श्रीपार्श्वनाथमानीय तद्-
दृष्टौ रसं बध्नासि तदा बन्धमायाति, नान्यथा । नागार्जुनेन
पृष्टम्—कथमेति श्रीपार्श्वनाथ ? । वासुकिना पादलिप्तेन च
प्रोक्तम्—उत्पाटयानय गगनाध्वना । गतो नागार्जुनः 'कान्ती'म् ।
तत्र चैत्यं पृच्छति । तत्र धनपतिश्रेष्ठी चैत्यगोष्ठिक । तस्याग्रे २०
नैमित्तिकेनोक्तम्—पार्श्वं रक्षे, धूर्त एकस्तद्धरणाय भ्रमन्नस्ति ।
स सचतुष्पुत्रो देव रक्षति । नागार्जुनस्तत्र गत । तेषु रक्षत्सु
हरणावसरो नास्ति । तैरेव सह नागार्जुनेन प्रीतिराँरेभे । विश्वास
उत्पन्न । आरात्रिकमङ्गलदीपकसमये पितापुत्रेषु 'प्रणामाधोमुखेषु

१ वृहस्पतिः । २ ग—'सा च वाता' । ३ ग—'जनमुपद्रवन्ति' । ४ क—'खपुटो'
५ ख—'गाहाकुञ्जलेन' । ६ 'गोठी' इति भाषायाम् । ७ क—'रारेभि' । ८ ख—घ—
'प्रणामेऽधो' ।

पार्श्वे वेद गृह्यात्वा एव नामानुन । सर्वोऽस्युददीये
 श्रीपादप्रदाय रमः स्वयम्भुः । 'स्वयम्भुः' नाम तद् लीव पश्ये,
 स्वयम्भुः नाम पुर च ।

- अथ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 ५ अथ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 वाहना राजा विदुषं पश्यतां दानं प्रदत्तां अस्मिन्नुपुं च प्रदत्त ।
 तस्य मन्दा वाहनाऽन्तु दत्त— पादप्रदायः सर्वेषां
 वदित्वाऽनुपमूर्त्तं मन्दाऽन्तु अस्मिन्नुपुं च प्रदत्त । एत सर्वैः
 अस्मिन्नुपुं मन्दाऽन्तु मन्दाऽन्तु मन्दाऽन्तु मन्दाऽन्तु मन्दाऽन्तु
 १ अथ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 तदैव च अस्मिन्नुपुं तद । एत सर्वैः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 वृथाः— एत सर्वैः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 एत सर्वैः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 १५ अथ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 एत सर्वैः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 एत सर्वैः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 २ अथ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं
 एत सर्वैः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं

अथ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं

अथ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं

१ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं । २ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं । ३ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं । ४ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं । ५ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं । ६ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं । ७ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं । ८ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं । ९ श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं । १० श्रीपादप्रदायः अस्मिन्नुपुं वदित्वाऽनुपमूर्त्तं ।

ईपञ्चूर्णितचन्द्रमण्डलगलत्पीयूषहृद्यो रस-

स्तत् किञ्चित् कविकर्ममर्म न पुनर्वाग्द्विण्डिमाडम्बर ॥१॥^१

इत्येव कवयोऽपि तुष्टुवु । एका तु वैश्या विदुषी राजसम्या
गुणज्ञाऽपि सूरीन्द्रान् न स्तौति । ततो राज्ञा भणितम्— वय सर्वे
तुष्टा स्तुम । केवलमिद्यमेका न स्तौति । तत् क्रियतां येन स्तुते । ५
तदाकर्ण्य सूरयो वसतिमाययु । रात्रौ गच्छसम्मत्या कपटमृत्युना
मृता , पवनजयसामर्थ्यात् । शवयानमाश्रित सूरि । चातुर्वर्ण्यं
'रोदिति । वैश्यागृहद्वारे नीत शवयानम् । वैश्याऽपि तत्रागता
रुदती वदति—

'सीस कहवि न फुट्ट, जम्मस्स पालित्तयं हरतस्स ? । १०

जस्स मुहनिज्झराओ, तरङ्गलोलानई वूढा ॥ १ ॥^२

पुनरजीवत् प्रभु । वैश्याऽभाणि—मृत्वाऽऽत्माऽस्तापि ? । सूरि-
राह—'मृत्वाऽपि पञ्चमो गेय' इति किं न श्रुतम् ? ।

अथ प्रभु 'शत्रुञ्जये' रूदनसङ्ख्योपवासानशनेन ईशानेन्द्र-
सामानिकत्वेनोर्दपद्यत । १५

इति श्रीपादलिताचार्यप्रबन्ध ॥ ५ ॥

१ क-‘कर्मनर्म०’ । २ शार्दूल० । ३ क-‘वैश्या’ । ४ क-‘रोदित ।

५ छाया—शीर्षं कथमपि न भङ्ग यमस्य पादलितां हरत ? ।

यस्य मुखनिर्झरात् तरङ्गलोलानदी व्यूढा ॥

६ भार्या । ७ द्वात्रिंशदुपवासा० । ८ ख-‘त्वये’ ।

[६]

॥ अथ श्रीहृदयारि-सिद्धसनयोः प्रवचनः ॥

‘विषाचरेन्द्र’गण्डे श्रीपादतिष्ठसूरिसंज्ञाने स्कन्दिष्ठाचार्या
 साधितवैवर्क्याः पुस्तकम् । ते यदवया विहरन्तो श्रीहृदेण वपु ।
 ५ तत्र कोशावाङ्मनसासी मुकुन्दा नाम विप्रः । स तेषां सूरीणां
 विद्वित् । इत्थं वेदानामधीयत्—

मोये रोगमयं सुगे छबमयं विद्येऽग्निभूस्त्रयं
 दात्से त्नामिमप गुण छठमप बंधे कुयेऽपिद्वयं ।

बोहे वैरमय बयेऽनयमयं करय हतामताद् मय

१ सर्वं माम भयं मये ष्टि पर वैराग्यमेषामयम् ॥ १ ॥

कुत्वा मयोऽस्मिन्पारित्रं गृहीत्वा गुरुभिः समं ‘भृगु’पुर गतम् ।
 स मुकुन्दमुनिस्तारत्तरेण्याधीने यत्र । साधना निश्रामहो मति ।
 तत्तत्तन् हूर्मनावनलान् ह्यत्वा गुरुभिः पठन्निदिदोऽसी । यच्च—
 करसु । मयत्कारान् गुणय । रात्राहुर्वैम्यन्थे हिंस्रजीवजागरणमयं

१५ रण्डो म्य भूदिति । तस्ये विद्या पठने प्रायक्तानि कर्माणि कर्त्तव्यानि
 भवति । केनाप्युच्यम्—किमपि कश्चिद्वा पठित्वा मुद्यच्छं पुण्यापि-
 ष्यति । तच्छ्रुत्वा मुकुन्दाः विना सखा महाविचार्या एवमेवैत-
 नोपवासीर्विनाशये ब्राह्मीमारुतम् । त्रुद्योऽसी प्रत्यक्षीमूय जगद्—

सर्वविषासिद्धो मय । तत्र कर्त्तव्यीमूय स्वगुरुभिस्तत्कमागस्य सद्य
 २ समस्यमन्त्रात्परेण बभाण— कथन्नेपहसु केनापि कृतो पद्वं

किं मुद्यच्छं पुण्यापिष्यति विद्वेकस्य बोधेऽह । मुद्यच्छं पुण्यापिष्यति ।
 इत्युक्त्वा मुद्यच्छंमनाम्य चतुष्यथे तिक्त्वा तत् पुण्यापिष्यत्स मन्त्र-
 सन्निताह्वयत्वाद् । तच्छ्रुत्वातेन तेन भ्रमति पठति च—

पंचमवलयनिय तह, जो जपइ कुल्लए न मुसलमिह ।
तमह निराकरिता, कुल्लइ मुसल ति ठावेमि ॥ १ ॥^१
तथा—

‘मद्रोशृङ्ग शक्रयष्टिप्रमाण
गीतो वृद्धिर्मास्तो निप्रकम्प ।

५

यस्म यद् न रोचते तन्न किञ्चिद्
वृद्धो वाटी भापते क किमाह ॥१॥^२

अप्रतिमञ्जो वाटी सोऽभूत् । स्कन्दिलाचार्य स्वपदे निवेधित ।
वृद्धवादी इति ख्यात तन्नाम । स्कन्दिलाचार्या समाधिगृत्युरथेन
धामगमन् ।

१०

एकदा वृद्धवादी ‘मृगु’पुर गच्छन्नास्ते । इतथा‘ऽवन्त्या’
विक्रमादित्यो राजा । यस्य दानानि—

अष्टौ हाटकक्रोडयस्त्रिनवतिर्मुक्ताफलयाना तुला

पञ्चाशन्मदगन्धलुब्धमधुपक्रोधोद्गुराः सिन्धुरा ।

लावण्योपचयप्रपञ्चितदृशा पण्यान्नानाना अत

१५

दण्डे ‘पाण्ट्य’नृपेण ढोकितामिद वैतालिकस्यार्प्यताम् ॥१॥^३

इत्यादीमि रयातानि । तस्य राज्ये मान्य ‘कात्यायन’गोत्रावतसो

देवर्षिर्द्विज । तत्पत्नी देवसिका । तयो सिद्धसेनो नाम पुत्र ।

स प्रज्ञावलेन जगदपि तृणवद् गणयति । प्रज्ञायाश्च इयत्ता नास्ति ।

जगति तत पठ्यते—

२०

मिता भू पत्याऽपा स च पतिरपां योजनशत

सदा पान्थ रूपा गगनपरिमाण कलयति ।

इति प्रायो भाषा स्फुरदवधिमुद्रामुकुलिता

सता प्रज्ञोन्मेप पुनरयमस्मीमा विजयते ॥ १ ॥^४

येन वादे जीये तस्याह शिष्य स्याम इति प्रतिज्ञा तस्य । २५

१ छाया— पञ्चमवलयमित्त तथा यो जस्पति पुण्येत् न मुशलमिह ।

तमह निराकृत्य पुण्यति मुशलमिति स्यापयामि ॥

२ ग ‘वाचेमि’ । ३ आर्या । ४ स्व-घ-‘मद्रो शृङ्ग’ । ५ छाळीनी ।

६ क स्व-‘स्यापितम्’ । ७ छाईल्ल० । ८ सूर्यः । ९ शिखरिणी ।

अप्येव वृद्धवादिन करिणि कुम्भा स तत्सम्बुधं धावति स्म ।
 सुखासनास्त्रो मृगपुरं गता । तत्र च मृगवप्यधिरिक्तो
 वृद्धवादी मर्गे मिथित । परस्परम्बन्धो जातः । सिद्धसनो
 ५ मात्ते- बार्दं हेहि । सुरिण्य- दधं परमत्र के सम्पा ।
 सम्पान् विना वादे विमानिते म्ये वदत् । । सिद्धसनगोष्ठम्-
 एते गोपाकथः सम्पा मन्त्रु । वृद्धवादिना मणितम्- तर्हि
 इति । तत सिद्धसेनस्तत्र मग्नगोचरे विर संवृतेन जल्पन-
 नल्पमकरोत् । अप्येव च स्थितः । शपैककम्- किमप्यप च
 १ वेदि, केनचमुन्धैः पूष्यरं पूष्यरं कर्मा नः पीडयति । भिग्
 भिक् । वृद्ध । त्वं इति निश्चित । ततो वृद्धवादी कथञ्च
 कथञ्च एव वदन्ना विविधनिष्कन्धसा वदति-

भन्वि मरिष्य वनि चोरिष्य परदारश्च गम्यु विचारिष्य ।

धोवाचोन्मु दानिष्य सगि(मि) ग्नु(इ)गुह्यु वर्धय्य ॥१॥

१५ पुनः पठति च-

शुक्लसिद्धं वाचं तिक्ततादधी वेदिं वज्रव्य वासुधी ।

पठिरमि चोरिणि इह वदं वदं इण परि ग्वाच्य पूष्य(र)व इमी ॥१॥

वृत्पति च-

कथञ्च कथञ्च कथुनी वीदु जसिद्धि वाचु मरिद्धं निपादु ।

२ वाचु पठित(प)ठ वीचर आ(वा)दि अवर कि सरग्य सिग
 निजादि (१) ॥२॥

१ वा-व-चोरप ।

२ वाच- वाचि वदनेव वदति वीचरेव परवतन मन्त्र विचारनेव ।
 तौत्पत्येव वदनेव कर्त्तं वदति पठनेव ।

३ वा-चोवाचोन्मु दानिष्य वाचनः च-चोवाचोन्मु दानिष्य वाचनं
 इत्युच्यते वाचनः ।

४ वाच- एतेन वर्धति तिक्ततादधी वदनेमि वदं वदं वेदु ।

वदिकथे वाचनमे मन्त्रि कथयती एव वीचर्य वृत्पति इति ।

५ वाच- कथञ्च कथञ्च कथुनी कथुनीकथनेन वदनेव वा विचार ।

वज्रव्य पठिर वदने वृत्पत्य कि त्वन्वत्त वृत्पत्य कथने ? ॥

६ वा-वा 'वाच' । वा-वर्त्त वच केनच व-वदति वदते ।

गोपा दृष्टा. प्रोचु — वृद्धवादी सर्वत्र, अतो श्रीष्टक् श्रुति-
सुखमुपयोगि पठति । सिद्धसेनस्तु असाग्पाठक इत्यनिन्दन् ।
तत सिद्धसेनः प्राह—भगवन् । मां प्रताजय । तत्र शिष्योऽह, वादे
सम्यसम्मत जितत्वात् । अत्र वृद्धवाद्याह— 'भृगु पुरे राजसभा-
यामावयोर्जादोऽस्तु । गोपमभाया को वाद ' । सिद्धसेने- ५
नोक्तम्—अहमकालज, त्व तु कालज, य कालज्ञ स सर्वज्ञ ।
त्वयैव जितम् । इत्यत्र वदन्त त तत्रेव दीक्षयामास ।

तत्र प्रभृति 'भृगु'पुनरेन्द्रेण त वृत्तात् गत्या 'नालारसो' नाम
ग्राम स्थापित प्रौढ । नाभयचल्य कारितम् । नाभयत्रिम्ब
वृद्धवादिना प्रतिष्ठितम् । सप्तो जगर्ज । सिद्धमेनम्य दीक्षाको- १०
कुमुदचन्द्र इति नामासीत् । सूरिपदे पुन सिद्धसेनदिवाकर
इति नाम पप्रये । तदा 'दिवाकर' इति मूरे सञ्ज्ञा, स्वामिशब्दवद
वाचकशब्दवच्च । वृद्धवादी अन्यत्र विहरति । सिद्धमेनस्त्व 'ऽवन्ती'
ययौ । सद्य सम्मुखमागत्य तसूरिं 'सर्मज्ञपुत्रक' इति विस्टे पठय-
माने 'ऽवन्ती' चतुष्पय नर्यात् । तदा राजा विक्रमादित्यो हस्ति- १५
स्कन्धारूढ सम्मुग्रमागच्छन्नस्ति । राज्ञा श्रुतम्—सर्मज्ञपुत्रक इति ।
तत्परीक्षार्थं हस्तिस्थ एव मनसा सूरैर्नमस्कार चकार, न वाक्-
शिरोभ्याम् । सूरिश्वासनायातो वर्मलाभ वभाण । राजेन्द्रेण भणित-
म्—अवन्दमानेभ्योऽस्मभ्य को धर्मलाभ ? । किमय ममर्धो लभ्य-
मानोऽस्ति ? । सूरिणा श्रुत्वाऽभाणि—चिन्तामणिकोटितोऽप्यधिको- २०
ऽय वन्दमानाय देय, न च त्वया न वन्दिता वयम्, मनस
सर्वप्रधानत्वात्, अस्मत्सार्वज्ञपरीक्षायै हि मनसाऽस्मानवन्दया ।
ततस्तुष्टो राजेश्वरो हस्तिस्कन्धादवरुण सद्धममक्ष वध्रन्दे कनककोटि
चानाययत् । आचार्यं सा न जगृहे, निर्लोभत्वात् । राज्ञाऽपि न
जगृहे, कल्पितत्वात् । तत आचार्यानुज्ञया सद्धपुरैर्जीर्णाद्वारे २५
व्यथिता । राजघहिकायां त्वेष लिखितम्—

१ ख-'मुपयोग' । २ ग--'ऽस्माक' । ३ ख-घ-'धरिसुत्राग्ळा(१)भाणि' ।
चतुर्विधति० ५

धर्मज्ञम इति प्रोक्ते, ब्रह्मसुखितपाणये ।

सूरये सिद्धसेनाय बहौ श्रेष्ठि वरविपः ॥ १ ॥

श्रीविक्रमापे बभूवरे तेनैव भगवता भणितम्—

'पुत्रे वासुदेवस्ये सर्वमि वरिसाय नवनक्षत्रकश्चि ।

५ बहो कुमरनरियो तुह विक्रमराय । सारिन्ध्रे ॥ १ ॥

अथवा सिद्धसेन'विश्वकूटमठति स्म । तत्र विरक्तमचैत्ये स्तम्भ-
मेक म्भान्त इदं कश्चिदप्राचीत्—श्रेष्ठ्य स्तम्भो म्भान् ।

किंमय । । तेनोक्तम्—पूर्वाचार्यैरिह रक्षस्वविद्यापुस्तकानि म्य-
स्थानि सन्ति । स्तम्भस्तु तच्छरीरवद्व्यमय । अजादिभिरनेषो

१ कञ्चत् । तद्वचनं श्रुत्वा सिद्धसेनस्तस्य स्तम्भस्य गन्धं गृहीत्वा
प्रज्ञीपथरसैस्तमान्जैठकमास । तैः स प्रातरनुजपद् निचकञ्चत् ।

नञ्चात् पतिव्या पुस्तकः । तत्रैवं पुस्तकं स्मिदिपित्वा काचपद्याच-
पत्र एव हे विद्ये कथ्यते स्म । एकः सर्पविद्या अपरा हेमविद्या ।

तत्र सर्पविद्या स्या यथोत्पन्नं कर्षे मन्त्रिको धामन्त सर्पान् ।

१५ अथशये क्षिपति तन्मन्तोऽथवासा 'विश्वत्परि'सिद्धुपपन्नसद्विद्य
निरस्यति । ततः परवच भ्रम्यते । सुमन्त्रः कर्षसिद्धेरनन्तरम-

ह्यभोभवन्ति । हेमविद्या पुनरुद्येतेन कुत्रहेमकिरीटी सधो निम्नात्पति
येन तेन वायुना । तद् विद्याद्वयं सम्पत्तुं वाच्यम् । पाकरमे वाचयति

२ त्वत्तत् स्तम्भो भिक्तिः पुस्तककार्मः । श्रे च वायुत्पन्ना—अप्येभ्यो-
ऽसि ईदृशानां रहस्यानां म्य वाचक इत्याः; सधो म्य क्षिपस्व,
इति । ततो मीत स्तितः । यद् विद्याद्वयं कथ्यं तच्छिष्यम् ना-

बहुर ।

१ अथ— पूर्वं वरिवरये कर्षे कर्षयं नवनक्षत्रिकश्चि ।

नरिन्ध्रेण कुमारनरिवरय विद्वयत्तम् । वरवाः ३

२ अथ । 'श्रीशैवे' इति वाच्यम् । ५ इत्यात्मनि व कथ्यते । ६ य-
नरयो । १० क—'वत्स्य इवरीक' । ४—'अप्ये' ।

धिकं लभ्यते अप्राप्तितः । 'चित्रकूटा'त् सिद्धसेनोऽथ पूर्वदेशे
'कूर्मार'पुर गतः । तत्र देवपालराजान(श्च) प्रबोध्य नीलीरागजैन-
मकार्षात् । तत्रास्यात् । 'नित्यमिष्टा गोष्ठी वर्तते । क्रियानपि
काले जगाम ।

एकदा राजा रह एत्य साश्रुणा विह्वलम्—भगवन् ! पापा ५
वयं नेदशमैधुरभवद्गोष्ठीयोग्या, येन सङ्कटे पतिताः स्म ।
सूरीन्द्रः पप्रच्छ—किं सङ्कटं व ? । राजा प्राह—सीमालभूपाला
सम्भूय मद्राज्य जिघृक्ष्व आयान्ति । सूरिराह—राजन् ! मा स्म विह्वलो
भूः । तवैव राज्यश्रीर्वगे यस्याह सखा । राजा हृष्टः । परचक्र-
मायातम् । विद्याद्वयशक्त्या राजेन्द्र समर्थो विहित सूरिणा । १०
भग्न परवलम् । गृहीत तत्सर्वस्वम् । वादितान्यातोद्यानि । ततो
वाढ राजा सूरिमक्तः सम्पन्न । सूरय सगच्छा अपि क्रियाशैथिल्य-
मादृषत । यत —

चाटुकारगिरां गुम्फै, कटाक्षैर्मृगचक्षुषाम् ।

केलिकल्लोलितै स्त्रीणां, मिद्यते कस्य नो मन ? ॥ १ ॥^५ १५

सुअई गुरु निश्चितो, सीसा वि सुअति तस्य अणुकमसो ।

ओसाहिज्जइ मुक्खो, हुइइइइ सुयतेहि ॥१ ॥^६

श्रावका. पौषधशालायां प्रवेशमेव न लभन्ते ।

दंगपाण पुष्पफल, अणेसणिज्ज गिहत्यकिच्चाइ ।

अजया पडिसेवती(२ता), जइवेसविडवगा नवर ॥ १ ॥^७ २०

१ ग--घ--'नित्यमिष्टगोष्ठी' । २ घ--'जगाल' । ३ ग--घ--'मधुरगोष्ठी'

४ स्त्र--घ--'श्रीणां' । ५ अनुष्टुप् ।

६ छाया— स्वपिति गुरानिश्चिन्त शिष्या अपि स्वपति तस्यानुक्रमत ।

अवसद्यते मोक्ष स्पर्धया स्वपाद्भि ।

७ घ--'सूयइ' । ८ घ--'स्वपति' । ९ आर्या ।

१० छाया— वृक्षपान पुष्पफलमनेपणीय गृहस्थदृष्ट्यामि ।

अयतना प्रतिसेवमाना यतिवेषविदम्बका नवरम् ॥

११ स्त्र--'पडिसेहती' । १२ आर्या ।

इति श्रुत्वा समाचरति । तदप्यस्य श्रुत्वा ब्रह्मवादी कृपया तं
 निस्तारयितुमेकत्रकीमुप गच्छ ब्रह्ममेतु न्यस्य तत्रागत । इति स्थितः
 सूर्यगामने कथायति इति स्थैः यथा—वादी एको ब्रह्मपातापा-
 तोऽस्ति । मध्ये सूरिमिराङ्गुल पुर उपवेशित । ब्रह्मगुच्छितसर्प-

५ कथा ब्रह्मवादी वदति— श्यामवाहि—

अणुर्विंशत्युक्तं म तां हि म् रोषा मोहहि ।

मणकुसुमेहि अथि निरंजयु र्हिंहर कर्ण कणेण कणु ? ॥ १ ॥

सिद्धसेनधित्तयस्यपि न वेत्त्यर्थम् । ततो ध्यायति—किमेते म
 गुरवा ब्रह्मवादिनो येन भक्षितमहमपि ध्यायन्तु न सन्नोमि । ।

१ पुन पुनः पश्यता उपरुक्षिता गुरव । पादयो प्रणम्य श्यामिताः
 यथाप पृथा । तेऽथ ध्यायन्तिरे यथा— अणुर्विंशत्युक्तं
 प्राहृतस्वानन्तात्वात् अप्रसक्तकानि पुष्पाणि मा श्रोत्य । को
 भाषाः । योग कल्पद्रुम । क-५म् पस्मिन् मूळ पमनिममाः
 ध्वानं प्रकण्ठप्राय एतन्वशी समता कृत्स्नकस्तुत्वयद्य प्रत्यप-

१५ गारणस्तम्मनोबाह्वाननशीकरणादिषामर्प्याणि पुष्पाणि केवळानं
 फलम् । अथापि सांगनद्रवद्रुमस्य पुष्पाप्युद्गतानि सन्ति तत् कवक-
 कृतेम तु पुर फलित्यमिति । ताभ्यश्चासफलान्येव विमिति श्रेष्ठ
 पति । । मा श्रोत्य इति भाव । मा रोषा मोहहि इह 'रोषा'
 पञ्च महाव्रतानि तानि मा मोहय । मणकुसुमेहि म्ण कुसुमै-

२ निरंजन-विल पूजय । 'हिंहर कणण कणु क्णाद् कर्ण किं
 हिच्छते' । रात्रसंवादीनि कृष्णाणि विरसफलानि कथ करोपीति

१ य-कथया । २ वा उप यत्

३ अक-अशक्तकानि पुष्पाणि वा श्रोत्र्य वा रोषात् श्रेष्ठम् ।

कण कुसुमैर्ष्वेव मिश्रय विच्छेते निरंजनात् कणु ? ॥

ग-य-दृष्टिम् ५ क-य-वा- हिंहर कणेण ६ य-वा-कथनीः ।

क-य-य-कथिता । ग-क-दृष्टिम् । १ य-वा-कथनीः ।

य 'रोषा' कथ ।

पदार्थ । ततो वादी ता गुरुशिक्षा मूर्ध्नि धृत्वा राजानमापृच्छय
वृद्धवादिना सह निविडचारित्रधरो विजहार । अपरापरगुरुभ्यः
'पूर्वे'गतश्रुतानि लेभे । वृद्धवादी चां गत ।

एकदा सिद्धसेनः सद्य 'मेलयित्वाऽऽह स्म—सकलानप्यागमानह
'संस्कृतमयान् करोमि, यदि आदिशय । तत सद्यो वदति स्म— ५
किं संस्कृतं कर्तुं न जानन्ति श्रीमन्तस्तीर्थङ्करा गणधरा वा
यदर्धमागधेनागमानकृपत ? । तदेवं जल्पतस्तव महत् प्रायश्चित्त-
मापन्नम् । किमेतत् तत्राप्रे कथ्यते ? । स्वयमेव जानन्नसि । ततो
निमृश्याभिदधेऽसौ—सद्योऽवधारयतु, अहमाश्रितमौनो द्वादशवार्षिक
'पाराश्रिक' नाम प्रायश्चित्त गुप्तमुखवस्त्रिकारजोहरणादिलिङ्ग १०
प्रकृतितावधूतरूपधरिप्याम्युपयुक्त । एवमुक्त्वा गच्छ मुक्त्वा
भ्रामनगरादिषु पर्यटन् द्वादशवर्षे श्रीम'दुज्जयिन्यां' महाकाल-
प्रासादे 'त्रेफालिका'कुमुमरञ्जिताम्बरालङ्कृतशरीर' समागत्या-
साञ्चक्रे । ततो देव कथं न नमस्यमीति लोकैर्जल्प्यमानोऽपि
नाजल्पत् । एव च जनपरम्परया श्रुत्वा श्रीविक्रमादित्यदेव १५
समागत्य जल्पयाञ्चकार— क्षीरलिलिक्षो ! मिक्षो ! किमिति
त्वया देवो न वन्द्यते ? । ततस्तु राजान प्रतीदमवादि वादिना—
मया नमस्कृते लिङ्गभेदो भवतामप्रीतये भविष्यति । राज्ञोचे—
भवतु, क्रियतां नमस्कार । तेनोक्तम्— श्रूयतां तर्हि । पद्मासनेन
मूत्वा द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशिकाभिर्देव स्तोतुमुपचक्रमे । तथाहि— २०
“स्वयम्भुव भूतसहस्रनेत्र—मनेकमेकाक्षरभावलिङ्गम् ।

अव्यक्तमव्याहृतविश्वलोक—मनादिमध्यान्तमपुण्यपापम् ॥ १ ॥”
इत्यादि 'श्रीवीरद्वात्रिंशद्द्वात्रिंशिका कृता । पर तस्मात्

१ जैनानां द्वादशाङ्गन्त एको विभाग संस्कृतप्रायः । २ 'मेलयित्वा' इति भाषायाम् ।
३ ग घ 'संस्कृतात्' । ४ ख- 'मागधिना' । ५ ग- 'नमसीति' । ६ क-ख-घ- 'तत-
स्त्वित्प्रमवादि' । ७ उपजातिः । ८ ग-प्रतौ 'श्रीवीर' इत्यारभ्य 'स्तव चक्रे'
एतत्पर्यन्तमधिकम् ।

- तत्कर्म(द्य) अमन्त्ररमनाद्येभ्य पश्चात् शीपार्थनापश्चात्त्रिंशद्विंशत्काम-
 मिर्शुं कल्प्यायमन्त्रिरत्न[सं चके] प्रथम एव खेके प्रासाद
 सिद्धात् सिद्धिदिवाप्रहरिष विज्ञाद् ब्रह्मवर्तिस्वतिष्ठत् । ततो जने-
 र्वचनमिदमूचे—अद्यविद्यशाधीनः कञ्जप्रिकरोऽय मन्मत्सृष्टीप-
 ५ नेत्रामन्त्रेन मिश्रुं मन्मत्सृष्टिरूपिणि । ततस्तद्विद्येन इव सर्वमन्त्र्यं
 प्रथमं व्योतिर्निर्गमत् । तत शीपार्थनात्त्रिंशत् प्रकटीकृतम् ।
 तद्वादिना निविद्यस्तुतिभि स्तुतं कर्मित च । रात्रा विष्णुमादित्या
 पूज्यति—मन्त्रन् ! किमिदमन्त्रपूर्वं इत्यतः । कोऽयं बर्षावो
 देवः प्रहुरमुत् । अथ सिद्धसेनः प्राञ्च—राजन् । पूर्वमस्ता-
 १ येषा ऽनन्त्यां श्रेष्ठिनीमह्रासुमुहूर्त्तविशालीवीर्यमपरिदम्भसर्वस्वमाह्वी
 अबन्तीसुकुमास इति ज्ञात श्रेष्ठवत्सीत् । स श्वास्तिमुद् इव
 कल्पि गृहस्थापारं नाक्यर्षात् किन्तु मातैव सर्वाभ्यपि गृहस्त-
 यस्त । एकदा दशपूर्वभर आर्यसुहस्वस्याप्यो मीर्यं बभूवुस्त
 सुप्रतिनूपगुहः सगन्धे विहर'अबन्ती'मागन्ध मद्वाऽनुक्त्या
 १५ गृहक्रेष्टेऽस्तात् । रात्रा ते नकिञ्जीगुम्भ'स्मरत्य त्वाव्यनस्य
 विचारं गुण्यन्ति । तयोचनजने विद्वन्ते स्तुति त विचारं कृण्वन्
 सत्त्वचन्द्रास्तपायां निशि त्वैरं पन्त्यां अमन्त्राबन्तीसुकुमास-
 स्तत्राचताः सम्पगच्छीदात् । आगत्य गुहन् बर्ष—जानन् ।
 किमेतद् गुण्यते ! । आर्यैकत्तम्—बभूव । नकिञ्जीगुम्भ'विमात्र
 २ विचारः । अबन्तीसुकुमासः माह त्व—ईदमनेनेर्दे द्रेत्य म्याऽ-
 तुभूतम् । इद केनोपत्येन कल्पन् । । आर्यैर्मजितम्—चारिजेन ।
 अबन्तीसुकुमासोऽप्यपिनाताद् गृहीत'नकिञ्जीगुम्भ'विमानप्रह-
 म्प्रतिष्ठ त्वसं कृतमेव पश्चाद् गुहभिरपि दक्षतामायिकः कन्धार
 कुन्दहा'क्य स्मत्तानमेव कयत्यर्त्ता मन्त्रस्तरमार्त्तया कुन्दमीव

मापन्नया 'सार्भया क्षुधितया दर्भसूचिविधक्षरत्तद्गुधिरधारागन्धलुब्धा-
गतया भक्षित सद्भावनाजर्जरितपापकर्मा 'नलिनीगुल्म'माप । प्रात-
स्तन्माता सत्सुपा गुरुमुखादवगनपुत्रवृत्तान्ता तच्छूमशानमागत्य
विललाप विविध विविधम् । पुनर्गृहमागता । एकां सगर्भा वधू गृहे
मुक्त्वा एकत्रिंशता वधूभि सह सयममादाय दिव लेभे । सगर्भस्थित- ५
वधूकाजातपुत्रेण स्फीतयोवनेनाय प्रासाद. कारित. । मम पितु-
र्महाकालेऽत्राभूदिति 'महाकाल'नाम दत्तम् । श्रीपार्श्वविम्ब मध्ये
स्थापितम् । कत्यप्यहानि 'लोके पूजितम् । अवसरे द्विजस्तदन्त-
रित कृत्वा मृडेलिङ्गमिद स्थापितम् । अधुना मत्कृतस्तुतितुष्ट
श्रीपार्श्वनाथ प्रादुरासीत् । मत्प्रेरितशासनदेवताबलात् तु मृड- १०
लिङ्ग विदधे । सन्ध्यासत्ययोरन्तर पश्य । तच्छ्रवणान्नृप शासने
ग्रामशतान्यदत्त देवाय । उपगुरु ससम्यक्त्वा द्वादश(?)वर्तामुपादत्त ।
अस्त्राघत वादीन्द्रम्—

अहयो ब्रह्म सन्ति, भेकमक्षणर्दक्षिणा ।

एक एव स शेषो हि, धरित्रीधरणक्षम ॥ १ ॥ १५

तथा त्वम् । अहो कवित्वगक्तिस्ते । ।

पद सपदि कस्य न स्फुरति शर्करापाकिम ?

रसालरससेकिम भणितिवैभव कस्य न ? ।

तदेतदुभय किमप्यमृतनिर्ज्झरोद्गारिमै-

स्तरङ्गयति यो रसै स पुनरेक एव क्वचित् ॥ १ ॥ २०

न नाम्ना 'नो वृत्त्या परिचयवशाच्छ्रद्दसि न वा

न शब्दव्युत्पत्त्या निमृतमुपदेशान्न च गुरो ।

अपि त्वेता स्वैर जगति सुकवीना मधुमुचो

विपच्यन्ते वाच सुकृतपरिणामेन महता ॥ २ ॥ ११

१ वत्ससहितया । २ क-'स्फीतिवधूकायौ' । ३ ग-'श्रीपार्श्वनाथविम्ब' ।
४ क-'लोकेन' । ५ शिष० । ६ ग-'तत्परा' । ७ ग-'श्रीशेषो हि धरणीधरण' ।
८ अहृष्टुप् । ९ पृष्ठी । १० स्व-घ-'मा वृत्त्या' । ११ शिखरिणी ।

इति स्तुत्या स सप्तद् स्वस्वधनपासीत् । वादीश्रोत्रिणोऽपि प्रयासना-
गुणन सङ्गम मध्ये कृत ।

- बन्धेषु सिद्धसना विहराद्वाहाराक्य मालाशेषेणु नात्र मयी ।
तत्र मत्तैः ज्ञानैर्विद्वान् मूरुव यथा—भगवन् ! बन्धेषु नात्र
५ स्थासन्न मयि एक आसीत् । तत्र मुन्दरो नाम राजपुत्रो प्रामत्नी ।
तस्य द्वे पत्न्यौ । एक्य प्रथमा पुत्री प्रामत्त बन्धितवत् च । तदत्र
सदस्यपत्न्यसम्प्रसन्ना बन्धि । मा स्वयं पुत्रं प्रमूय मर्तुं सविशेषं
कृत्वा मूर्ध्नि क्षीणवित्तया तुल्यया बुद्ध्या मूर्ध्नि कर्मकर्मपाचत—
पदा इयं मे सप्तमी प्रसन्नकाम्यत्वा ईश्वरशक्त्याऽपि तत्र तत्र
१ परस्पायात् प्रथमं मङ्गुहोत मूर्ध्नि विधिरपन्न तत्र सञ्चर्मम् ।
तत्रातर्कं चत् पुत्रा मगति तत्रा सयं गृहीता प्रामाद् दूरं मृत्युञ्ज-
न्धम् । इदं हेम गृहाण । इति सूत्र्यं चतुर्षी । विदिवसात् तत्र
तत् तदा तत्रैव कृतम् । राजपुत्रा ज्ञानमत्र मयाद् दूरे क्षिप्र ही ।
स राजपुत्रोऽपि पुण्यप्रिये इति लक्ष्मणदत्तया अनुकपम दुर्गं
१५ इत्या पाठमन्त्र्यऽऽकर्तृशायि कृत । अर्थात् 'अर्थात्' इति
मन्त्राधिकारिणा मरुत्कृत इत्य आत्प्रिये स्वां हीनां प्राहित ।
अन्वयाद् 'अ(र्थात्)मन्त्र्यऽऽकर्तृशायिपनिनेरेन्द्रा आ'पन्ना निन्दि-
त्रवजायेन प्रत्यासन्न समासासित । तत्र अनुमरुत्कस्य शिवा'शा
सञ्चाल—तत्रा अ(र्थात्)मन्त्र्यऽऽकर्तृशायि सया हेय । तयाऽपि तत्रा-
२ ध्या मयी । तद् वाक्यं अनुकृष्टकृत समाख्याय तदत्राया क्षयमात्रस्य
स्वभावात्परममन्त्र्य राजामत्यानुवाच— मा मी स्वनात्ममात्म-
मुक्तामन्त्र्य यथा सय कन्तद्वत्कृतिष्ठं स्वविषयप्रवृत्तमाधं
बुद्धि । तत्रेऽप्यात्मतुल्ये राजा तत्रापात् । अन्विष्टां देवाऽऽदावाऽऽर्था-
निन्दित्र्य सञ्चालो जात । प्रीत्ये मन्त्र्या प्रामत्तप्रमि शासनेऽऽत् ।
२५ अत्रैव च 'अर्थात्' इत्यनुकृष्ट प्रामात्तमन्त्र्योऽपि । यथाऽपि पुर वसावः ।
देवाः प्रासादा कर्तव्ये च मन्त्र्ये । विध्यात्तयो बन्धि । तस्यात्

तत्कुरु येन इतोऽधिकं तुङ्गं रम्यं चैत्यं निष्पद्यते । वली त्वमेवेति ।
तद्वचनं श्रुत्वा वादी 'अवन्ती'मागत्य चतुःश्लोकीं हस्ते कृत्वा
विक्रमादित्यद्वारेमेत्यं द्वास्थेनोपगजं श्लोकमचीकयत् । स तेन
कथितं, यथा—

दिदृशुमिक्षुगयातो, द्वारि तिष्ठति वारित ।

५

हस्तन्यस्तचतुःश्लोकं, उतागच्छतु गच्छतु १ ॥ १ ॥^१

तं श्लोकं श्रुत्वा विक्रमादित्येन प्रतिश्लोकं कथापितं, यथा—

दत्तानि दश लक्षणि, शामनानि चतुर्दश ।

हस्तन्यस्तचतुःश्लोकं, उतागच्छतु गच्छतु ॥ २ ॥

वादिना तं श्लोकं श्रुत्वा द्वास्थद्वारेण भाणितं राज्ञे— दर्शनमेव १०
मिक्षुरीहते, नार्थम् । ततो राज्ञा स्वदृष्टौ आहूतं । उपलक्षितो
भाषितश्च—भगवन्! किमिति चिराद् दृश्यध्वे १ । आचार्यैरुक्तम्—
धर्मकार्यवशाच्चिरादायात् । श्लोकचतुष्टयं शृणु । राज्ञि शृण्वति
पठितं तद्, यथा—

अपूर्वेयं धनुर्विद्या, भवता शिक्षिता कुत १ ।

१५

मार्गणौघं समन्वेति, गुणो याति दिगन्तरम् ॥ १ ॥^२

^३सरस्वती स्थिता वक्त्रे, लक्ष्मीं करसरोरुद्धे ।

कीर्तिं किं कुपिता राजन्!, येन देशान्तरं गता ॥२॥^४

कीर्तिरस्ते जातजाड्येव, चतुरम्भोधिमञ्जनात् ।

आतपाय धरानाथ!, गता मार्तण्डमण्डलम् ॥ ३ ॥^५ २०

सर्वदा सर्पदोऽसीति, मिथ्या सस्तूयसे जनैः ।

नारयो लेभिरे पृष्ठं, न वक्ष्यमि परयोपितं ॥ ४ ॥^६

श्रुत्वा तुष्टो विक्रमश्चतुरो गजान् यथासङ्ख्यं वसन-सुगन्धद्रव्य-हेम-
नाणक-हारादिपूर्णान् आनाय्य सूरिममाणीत्—इमे गृह्यन्ताम् ।

१ ग—'द्वास्थनोपचार' । २ क-ख-ग—'यातस्तिष्ठति द्वारि वारित' ।

३ अनुष्टुप् । ४ ख-घ—'राज्ञो दर्शनम्' । ५-६ अनुष्टुप् । ७-८ अनुष्टुप् ।

चतुर्विंशति ० ६

- द्विरुक्ते-नितरुपर्यम् । पुनर्विद्यमो भवति—मन्मथोपारभृतं
 अनुये देद्यात् सैरमदात् । बाबाह-इदमपि वेद्यमि । तर्हि
 विधिच्छीति । । राजन् । सूफ्यम्—'अंकारे' अनुर्वरं धनमास्यं
 द्विब्रमास्यदसुखं कारय स्वयं सपरिच्छदः प्रतिष्ठं च तत्र करयेति ।
 ५ राजा तत् तपिह छान् । प्रभवतवा सद्यस्तुष्टः । एवं जैवं बर्ष
 बोक्तवन् कदा दक्षिणत्वा 'वृष्णास्वन'पुरं विहरन् गतः । तत्रानु-
 रतं ज्ञात्वाऽप्रचमं ज्ञात्वा स्वर्गधनमप्यचक्षीत् । तत्रापद्येन
 नभिरुद्धे' सिद्धसेनगच्छं त वृत्तान्तं ज्ञापयितुं वाम्बे मय एकः
 प्रत्यावितः । स तत्सुरिसमायं श्लोकपूर्वार्द्धं पुनः पुनः पठति स-
 १ स्मृतिं पारिजातेन , सप्रतं दक्षिणापने ।

पुनः पुनः पाठे 'विद्वेषसक्त'या सिद्धसेनमणिषोक्तम्—

नूनकथं नरो बादी सिद्धसेनो विवाकरः ॥ १ ॥

पथान् मथेन प्रपन्नयोक्तम् । ततः शोको विहितो निमुद्यथ ।

इति बृहदारण्यसिद्धसेनयोः प्रकथः ॥ १ ॥

[७]

॥ अथ श्रीमल्लवादिप्रबन्धः ॥

श्रीइन्द्रभूतिमानम्य, प्रभावकाशिरोमणे ।
 श्रीमल्लवादिसूरीन्दो—धरित कीर्त्यते मया ॥ १ ॥^१
 'खेटा'भिध महास्थान—मस्ति 'गूर्जर'मण्डले । ५
 देवादित्याह्वयस्तत्र, विप्रोऽभूद् वेदपारग ॥ २ ॥
 सुमगाख्या सुता तस्य, विषघा वाळकालत ।
 कस्मादपि गुरोर्मन्त्र, 'सौर सा प्राप भक्तिभाक् ॥ ३ ॥
 आकृष्टस्तेन मन्त्रेण, भास्करस्तामुपागमत् ।
 तद्भोगलाभादापन्न—सत्त्वा सा न चिरादभूत् ॥ ४ ॥ १०
 वैक्रियेभ्य सुराह्नेभ्यो, गर्भो षद्यपि नोद्भवेत् ।
 'तदानीं त्वौदारिकाङ्ग—धातुयोगात् तु सम्भवी ॥ ५ ॥
 धापाण्डुगण्डफलक्रां, ग्लनाङ्गौ वक्ष्य तां पिता ।
 वभाषे किमिद वत्से !, निन्दमाचरित त्वया ॥ ६ ॥
 सा प्राह स्म पितर्नेय, प्रभादविकृतिर्मम । १५
 मन्त्राकृष्टागतोष्णांशु—न्यास पुनरय वलात् ॥ ७ ॥
 इत्युक्तोऽपि विषण्णात्मा, देवादित्यः कुकर्मणा ।
 तां पुत्रीं प्रेषयामास, सभृत्यां 'वलभी' पुरीम् ॥ ८ ॥
 कालेन तत्र साऽसूत, पुत्र पुत्री च सुद्युतम् ।
 तत्रैवोवास सुचिर, जनकार्पितजीविका ॥ ९ ॥ २०
 क्रमेण षवृधाते तौ, पुत्रौ बालार्कतेजसौ ।
 यावदष्टौ व्यतिक्रान्ता, वत्सरा क्षणवत् तयो ॥ १० ॥
 तावदध्यापकस्यान्ते, पठितु तौ निवेशितौ ।
 कलहेऽर्म निष्पितृक—मूचिरे लेखशालिका ॥ ११ ॥—युगम्

१ अत पर ६९ तम पद्य यावत् छन्दोऽनुपुप् । २ ख-घ—'स्थान, अस्ति' ।
 ३ सूर्यसम्बधि । ४ ख-घ—'तदानीतौ(?)दा०' ।

तत्रिरा विद्यमानोऽर्मः परम्य जवनी विजाय् ।
 किं मयत्तर्दिव मे तात्ते येन ज्योतिरीदृशी ॥ १२ ॥
 मया जगद नो वेधि, किं पीडयसि वृच्छया ।
 तताः क्षिप्रं स सत्वात्पो मर्मुनेच्छन् विगादिधि ॥ १३ ॥
 ५ साध्याग्नय तं मनु-कचेऽर्धं वसु । ते दिव्य ।
 परामवकरो धरते तत्पदं प्राणहारक ॥ १४ ॥
 इत्युक्त्वा कर्षत्रं सुस्य-मेकं तस्य समर्पयत् ।
 त्वच्छेज्येन त्वया द्वेषी सधो धर्तेति चादिवात् ॥ १५ ॥
 तेन कर्षत्रच्छेज वाक् स कर्मधरः ।
 १ विदुक्तं विदुक्त-मनशीलैकशोचिन्म् ॥ १६ ॥
 'बलमी'पुरमूपेन कुतो वाक्यवचः स तु ।
 बुधितस्तं सिद्धौ सधो जनीः स्वान्तिव्यपनयत् ॥ १७ ॥
 उक्तव्य रे कर्षं वंसि वृषस । सिद्धुक्त्वनमून् ! ।
 वाच प्रत्याह न परं, बलम् इम्यि वृषानपि ॥ १८ ॥
 १५ इत्थं वदन् महीपाण्ड-महन् कर्षत्रक्षेण तम् ।
 वृत्तस्य तस्य साध्याये स राजाऽबनि विदुमी ॥ १९ ॥
 द्विस्तादिस्य इति ज्ञातः 'धुराध्य'राध्यास्त्रः ।
 ज्ये सूर्यान् वरं बर्ह' परचक्रोपमर्दकम् ॥ २० ॥
 विधां त्वसारे स बहौ 'युगुक्षे'महीमुषे ।
 २ अक्षत सा सुतं दिव्य-तेवस दिव्यव्यपनम् ॥ २१ ॥
 'राधुत्रये' गिरी वैश्वो-द्वारमत्तवपच सा ।
 श्रेयिष्वादिमात्रवर्णा, जेवावत्मानमानयत् ॥ २२ ॥
 कर्षत्रिवाग्यास्तत्र वीडात्कर्षमद्रोवृषा ।
 ते द्विस्तादिस्यमत्तन्, सन्ति जेतम्बरा इम ॥ २३ ॥

१ इतरः । २ न 'ल' इति कथं वदति । ३ य- 'बलम्' ।

४ य- 'क-क' । ५ वसु ।

वादे जयन्ति यद्यस्मांस्तदैते सन्तु नीवृति ।
 वय यदि जयामोऽमू-ऽस्तदा गन्तव्यमेतकै ॥ २४ ॥
 दैवयोगाजित वौद्धै , सर्वे श्वेताम्बरा पुन ।
 विदेशमाशिश्चियिरे, पुन कालत्रलार्थिन ॥ २५ ॥
 शिलादित्यनृपो वौद्धान्, प्रपूजयति भक्ति । ५
 'शत्रुक्षये' च ऋषभ-स्तैर्बुद्धीष्टत्य पूजित ॥ २६ ॥
 इतश्च सा शिलादित्य-भगिनी भर्तृमृत्युतः ।
 विरक्ता व्रतमादत्त, सुस्थिताचार्यसन्निधौ ॥ २७ ॥
 अष्टवर्षं निज बाल-मपि व्रतमजिग्रहत् ।
 'सामाचारीमपि प्राज्ञ, किञ्चित् किञ्चिदजिज्ञपत् ॥ २८ ॥ १०
 एकदा मातर साध्वी, सोऽपृच्छदभिमानवान् ।
 अल्प कथ न. सङ्घोऽय, प्रागप्यल्पोऽभवत् कथम् ? ॥ २९ ॥
 साऽप्युदश्रुरभापिष्ट, वत्स ! किं वच्मि पापिनी ? ।
 श्रीश्वेताम्बरसङ्घोऽभूद्, भूयानपि पुरे पुरे ॥ ३० ॥
 तादृक्प्रभावनावीर-सूरीन्द्राभावत परै । १५
 स्वसात्कृत शिलादित्यो, भूपालो मातुलस्तव ॥ ३१ ॥
 तीर्थ 'शत्रुक्षया'ह यद्, विदित मोक्षकारणम् ।
 श्वेताम्बराभावतस्तद्, वौद्धैर्मूर्तैरिवाश्रितम् ॥ ३२ ॥
 विदेशवासिन श्वेता-म्बरा खाण्डितडम्बरा ।
 क्षिपन्ति निहितौजस्का, काल कचन केचन ॥ ३३ ॥ २०
 इति श्रुत्वाऽकुपद् बाल-स्तायागतभटान् प्रति ।
 प्रतिज्ञा च चकारोच्चै, प्रावृडम्भोधरध्वनि ॥ ३४ ॥
 नोन्मूलयामि चेद् वौद्धान्, नदीरय इव द्रुमान् ।
 तदा भवामि सर्वज्ञ-ध्वसपातकभाजनम् ॥ ३५ ॥

१ देशे । २ क-‘शत्रुक्षयेऽस्ति’ । ३ साधूनामाचारम् । ४ आत्मवशीकृत ।
 ५ क-स्व-‘खाण्डितडम्बरे’ । ६ वौद्धवीरान् ।

- इत्युक्तत्वाऽप्यां सम्प्रयुक्तञ्च वाच्यं वाच्यतात्पर्यतः ।
 मङ्गलमात्रं विरिं गन्तां तेषु तीव्रतरं तया ॥ १६ ॥
 वाच्यताप्रधानमिदं परमं च वाच्यं च ।
 विरिः कतिपयैस्तत्र, बहो वाच्यतादेवता ॥ १७ ॥
- ५ मूला व्योमनि सञ्जयसीत् के सिद्धाः सौऽपि वाच्यः ।
 तन्मूलाऽऽप्यत् समुभवे च्छा इति वाच्यत्वं ॥ १८ ॥
 वाच्यताप्रधाने पुनः सोऽपि वाच्यता देवता सञ्जयः ? ।
 वाच्यताप्रधानमपि, सर्म वृत्तयुक्तं सुमैः ॥ १९ ॥
 वाच्यताप्रधानता तं, योग्यं वाच्यतादेवता ।
- १ प्रमाणा न्यायत्वं कस्य, मूला परमापत् ॥ २ ॥
 मयवाच्यत्वं तर्कस्य, पुस्तकं वाच्यं मानवः । ।
 वाच्यता सन्त्याति ते सम्यक्, सुवर्णरेणवाङ्गुली ॥ २१ ॥
 मूला मुद्येच त तर्क-पुस्तकं वाच्यता सुमैः ।
 प्रमाणा सुवर्णरेणवाङ्गुली वाच्यता ॥ २२ ॥
- १५ इत्या वाच्यतादेव्युक्ते विद्विताऽऽसात्तमा त्वया ।
 छात्रिण्यं ते विवासाऽस्मि प्रमाणाभ्यन्तिका न तु ॥ २३ ॥
 तं कम्पा पुस्तकं मङ्गलं वाच्यता देवतादेव्युक्ते त्वया ।
 सर्म पादुपतमिन् मन्वयं पादुपतमिन् ॥ २४ ॥
 वाच्यता 'वाच्यता' इत्यं 'सुवर्णरेणवाङ्गुली' इत्यं ।
- २० विद्वितादिर्वा सुवर्णरेणवाङ्गुली-विद्वत्पुतिहवाच स ॥ २५ ॥
 वाच्यतादेव्युक्ते वाच्यतादेव्युक्ते वाच्यतादेव्युक्ते ।
 वाच्यतादेव्युक्ते वाच्यतादेव्युक्ते वाच्यतादेव्युक्ते ॥ २६ ॥
 विद्वितादिर्वा सुवर्णरेणवाङ्गुली-विद्वत्पुतिहवाच स ॥ २७ ॥
 वाच्यतादेव्युक्ते वाच्यतादेव्युक्ते वाच्यतादेव्युक्ते ।
- २५ मङ्गलादिनि वाच्यतादेव्युक्ते, मयवाच्यतादेव्युक्ते ।

१ वाच्यता । २ वाच्यता 'वाच्यता' वाच्यतादेव्युक्ते वाच्यतादेव्युक्ते इति वाच्यता ।

३ वाच्यतादेव्युक्ते ।

हृदये हारयामास, षण्मासान्ते स शाक्यराट् ॥ ४८ ॥
 षण्मासान्तनिशार्या स, स्व निशान्तमुपेयिवान् ।
 तर्कपुस्तकमाकृष्य, कोशात् किञ्चिदवाचयत् ॥ ४९ ॥
 चिन्ताचक्रहते चित्ते, नार्थोस्तान् धर्तुमीश्वरः । ।
 बौद्ध स चिन्तयामास, प्रातस्तेजोवधो मम ॥ ५० ॥ ५
 श्वेताम्बरस्फुलिङ्गस्य, किञ्चिदन्यदहो महः । ।
 निर्वासयिष्यन्तेऽमी हा, बौद्धाः साम्राज्यशालिन ॥ ५१ ॥
 धन्यास्ते ये न पश्यन्ति, देशभङ्ग कुलक्षयम् ।
 परहस्तगता भार्या, मित्र चापदि सस्थितम् ॥ ५२ ॥
 इति दु खौघसङ्घट्टाद्, विदद्रे तस्य हृत् क्षणात् । १०
 नृपाह्वान समायात, प्रातस्तस्य द्रुत द्रुतम् ॥ ५३ ॥
 नोद्घाटयन्ति तच्छिष्या, गृहद्वार वराकका ।
 मन्दो गुरुर्नाथ भूप-सभामेतेति भाषिण ॥ ५४ ॥
 तद् गत्वा तत्र तैरुक्त, श्रुत्वा तन्मल्ल उल्लसन् ।
 अवोचच्च शिलादित्य, मृतोऽसौ शाक्यराट् शुचा ॥ ५५ ॥ १५
 स्वय गत्वा शिलादित्य-स्त तथास्थमलोकत ।
 बौद्धान् प्रावासयद् देशाद्, भिक् प्रतिष्ठाच्युत नरम् ॥ ५६ ॥
 मल्लवादिनमाचार्यं, कृत्वा वागीश्वर गुरुम् ।
 विदेशेभ्यो जैनमुनीन्, सर्वानाजूह्वन्तृप ॥ ५७ ॥
 'शत्रुह्वये' जिनाधीश, भवपद्मरभङ्गनम् । २०
 कृत्वा श्वेताम्बरायत्त, यात्रां प्राधर्तयन्तृप ॥ ५८ ॥
 कालान्तरे तत्र पुरे, रङ्गो नामामवद् षणिक् ।
 तस्य कार्पटिको हृष्टे, न्यासीचक्रे महारसम् ॥ ५९ ॥
 रसेन तेन स्पृष्टस्य, लोहस्य तैपनीयताम् ।
 स हृत्वा हृत्सदन-परावर्त चकार च ॥ ६० ॥ २५

१ क-स-प्रस्योरिव पद्यं नास्ति । २ 'मादो' इति भाषायाम् । ३ क-स-प्र-
 'देशान्' । ४ सुर्वणताम् । ५ क-'स' ।

- वसुदेवसहितसङ्घे रघुना गाऽप्यग्नहावनम् ।
 तपुभ्या रात्रपुभ्याथ गदपङ्कगीत् परस्परम् ॥ ६१ ॥
 'द्वेषी कद्रुनिगमेका, शिष्यताकविभूमिनाम् ।
 रघुपुत्रेभ्य इत्या वाचनम् मन्त्र-मन्त्रा ॥ ६२ ॥
 ५ तान् न दत्तं पुना रघुना रात्रा न वाचनं वदत् ।
 तन्नेत्रं मन्त्रगायत्रं मन्त्राभ्यनुयात्रपत् ॥ ६३ ॥
 मन्त्रा पूरकधी तत्र मन्त्र-तमगायत्रमम् ।
 द्विनादिरपः धर्षे भागा वदित्वा स्वीकृतद्विना ॥ ६४ ॥
 तन्नाचारस्य वदित्वा प्रशिक्षमाथ रणं रात्रा ।
 १ कृष्णवा ने स्वप मधु इ(प)त्त प्यत्रिर्महात्मपम् ॥ ६५ ॥
 विक्रमादित्यभूषणाय पद्मविभक्ति(५७३)तम् ।
 जातोऽप्यं वदन्ती मधुो ज्ञानिनः प्रथमे ययु ॥ ६६ ॥
 मन्त्रमन्त्रा ग्लाम्यर्द्-शिक्षानि विरप्यन्तरम् ।
 इवप्रपिष्ठितानां वि वेहा स नारिनी तप्य ॥ ६७ ॥
 १५ एतद्य प्रथमं ज्ञानं महारादी म्हाभुविः ।
 सञ्चितं परिशौलं श्रद्धासुरपुरीमप्यत् ॥ ६८ ॥
 'आनेत्र'गच्छसंकेतु बर्मस्वान्त्वभूत् प्रमु ।
 श्रीस्तम्भनक्षत्रीर्वेऽपि सङ्घस्तस्परनामवात् ॥ ६९ ॥
 श्रीमच्छुद्धादिचारितं विमरप्रगलीय-
 २ तेन-समुच्छित्तिरिक्तिर्दि विराम्य ।
 मन्त्रा ! कश्चिद्वचनदितिभिवन्त्रि-
 वेत्ति प्रथमपत्तं शास्यमार्हतं भ्येः ॥ ७ ॥
 इति श्रीकृष्णसहितसङ्घे ॥ ७ ॥

[८]

॥ अथ श्रीहरिभद्रप्रियप्रबन्धः ॥

श्री'चित्रकूटे' हरिभद्रो विप्रध्वेतुर्दशप्रियारथानन । दृष्ट्या
पादुका, पद्ममन्त्रीनन्ददर्शनान्त्वानि पद्ममगात्र इति कृत्वा, उदरे
पद्म, उदर विषया स्फुटनीति कृत्वा । जान्नु दुःखला नि श्रेणा ५
मह चटन्ति । यत्पठितमह न जानामि तस्य शिष्यो भवामाति
प्रतिज्ञा । एकदा चतुष्पथासन्नभूमि त्रैवता भावामहा पठयमाना
याकिनी नात्र सार्था श्रुता । तथा

* चक्रिदुग हरिपणग, पणग चक्राण केमगे चक्रा ।

केसव चक्रा केसव-दुर्वाकेकेमा य चक्रा य ॥ १ ॥ १०

इति गाथा पठ । न च तन मुद्रा । अग्रे ग त्रैवतम्—मात ।
खर चिकचिकापितम् । सा-र्याक्तम्—नत्र लिप्तम् । अहो
अनयाऽऽहमुत्तरेणापि जित । इति ता ववन्दे । त्रिष्टिष्योऽस्मि ।
गाथार्थे त्रिहि मात । । मा ग्राह स्म—मम गुरव सति ।
हरिभद्रः प्राह— का ते ? । अत्र सन्ति । तत केनापि श्रावकेण १५
स चैत्य नीत । जिनदर्शन तत्प्रथमम् । हर्ष ।

वपुंस्य तत्राचष्टे, भगवन् ! त्रैतरागताम् ।

न हि कोटरसम्भेऽग्नौ, तर्भ्रति श्रावक ॥ १ ॥ ११

१ " पटलमिथिता वेदा, धर्मशास्त्र पुराणकम् ।

मीमांसा तर्कमपि च, एता विद्याधनुर्दश ॥"

२ २ 'एपादुकामद्रीष्टत दर्श०' । ३ 'कोदाली' इति भाषायाम् । ४ क र्त्त घ 'व्रजम्' ।

५ ग-पुस्तके 'गाथामेका पठयमाना' एतदधिकम् । ६ ग पुस्तके 'श्रुता' एतदधिकम् ।

७ छाया— चक्रिदुग हरिपणक पणक चक्रिणा केशवधक्त्री ।

केशवधक्ता केशवद्विचक्रिकेशिनी च चक्रा च ॥

८ आर्या । ९ ख-स्वर' । १० 'अत्र सन्ति । ततः केनापि श्रावकेण' इत्यधिके ।

ग पाठ । ११ अञ्जुपू ।

शुविशति ० ७

४ विही कङ्कणतरणिमुखा एपरस सोपं मु
आयगं गन्मायगं परिपरो संन्य पमन्त तण् ।

५ मूलं जरजन्ममन्त्रुहरणः दक्षद्विदया इयं

देवाय अरण्ये दीमन् जभा नप मन्त्रं जप् ॥ २ ॥

इत्यादि नर्त्तननमस्तथा । तत्रा त्रिनमस्तुत्थापन्नामम् । प्रतिपत्ति ।

६ गिरम् । मृत्विदधी । आश्रयक 'वणी' स्मार्दिदुम्भराहापुत्रकं
तर्नेव विवृत्तम् । कश्चिज्जम्बुद्व इति विद्वद्म् । रहस्प-

पुस्तक्य दवताम्या कम्भा । ७ पान्त्रय त्रिनदिकपटाचापाधिप्र
८७मटप्रनिबद्ध ८७नामरुद्रासादसम्भ विविधीयमदिगम् अत्रज्ज-

९ नापमाय्य क्षिमा ।

एकता पागिन्दी ईसु-परमईमौ पाठयति प्रमु । निचची
पर बीदलज्जम्भुज्जल विपठित्त । गुंरुण्य ज्ञानिना बार्दमण्यवि

कल्पार्थं गती । जग्नीगुद् उत्तारक । ३ भ्राजाकल्पितक तद्वपस्वी
पट्ट । कपञ्जिकापा रङ्ग्यादि विवृत्त । प्रतिज्जम्भुद्विस्तस्करवपम्

१५ ईयान् इव ज्ञान्या गुकणाऽर्चिनि—सुन यथात्मनामौ । द्वितीयाह
सापानकमी सत्र्याऽर्चिन्मन्त्रिभिः । तत्रास्यजाती तौ पाणि

नत्र म दत्त । रङ्गात्रवाहूस्तस्कराधक । बुद्धाऽप जान इति कृत्वा
उपरि पादा दत्त । उपरि चटितौ । गुकणा द्यौ । गुणे समञ्ज

विपण्णौ । तौ गुनास्वजापापराचर्न द्युय तात्पर्यं तन्वृत्तमेव मया
अत्रापीयामिपंग तत्रा निरञ्जामताम् । कपञ्जिकं कल्प्य फनी तौ

चिरञ्जयापाणौ । विजाकपिती न स्वः । रात्रामे कश्चित्—

अथा— वृत् इति कल्प गच्छिन्नुय द्दस्य ज्ञेय्यं तु
आचरन् प्रथमाया वीर्या कल्प कश्च तनु
नृत्तं वृत्तं अत्रात्मवद्वानुत्पत्तौ देवदेवैरीज
दवनामनीय वरवती वती ईदं लक्ष्य ज्योति ॥

१ वार्द्ध । २ इत्यत्र वाचस्पत्ये इतिविधौ व-पञ्ज । ३ व-ही बुद्धा

४ इतौ इति मन्त्रावाम् । ५ दवत्तव इति । ६ व-वर्त् । ७ गुणदे

८ व-कल्पितं व-देव

सितपटायुक्कटकपटौ तत्त्व लात्वा यात । कपलिकामानायय ।
 पृष्ठे सैन्यमल्प गतम् । दृष्टिदृष्टि । द्वावपि सहस्रयोधो तौ । ताभ्या
 निहत राजसैन्यम् । उद्धृतनष्टैरुपराज गत्वा कथित तत्तेज । पुनर्वह-
 सैन्य प्रैपि । दृष्टिभेलापकः । युद्धमेक करोति । अपर कपरि(लि')
 कागणिर्नष्टः । हसस्य शिरश्छित्त्वा राज्ञे दर्शितं ते । तेनापि ५
 गुरवे दत्तम् । गुरुराह—किमनेन ? । कपरि(लि')कामानायय ।
 गता भटा । रात्रौ ' चित्रकूटे ' प्राकारकपाटयोर्दत्तयोस्तदासन्
 सुप्तस्य परमहंसस्य शिरश्छित्त्वा तैस्तत्रार्पितम् । तेषां वीद्धाना
 तस्सुरेश्व सन्तोषः । प्रात श्रीहरिभद्रसूरिमि शिष्यकवन्धो दृष्ट ।
 कोपः । तैलकटाहा कारिता । अग्निना तापित तैलम् । १४४० १०
 वौद्धा होतु ख आकृष्टा ' शकुनिकारूपेण पतन्ति । गुरुभिर्वृत्तान्तो
 ज्ञात । ' प्रतिबोधाय साधु प्रहितौ । ताभ्या गाथा उक्ता —

“ गुणसेण-अग्निगसमा सीहा-ऽऽणंदा य तह पिया-पुत्ता ।
 सिहि-जालिणि माइ-सुया धण धणसिरिमो य पड-मजा ॥ १ ॥
 ' जय-विजया य सहोयर धरणो लच्छी य तह पई भज्जा । १५
 ' सेण-विसेणा पित्तिय-उत्ता जम्ममि सत्तमए ॥ २ ॥
 गुणचंद-वाणवतर समराइच्च गिरिसेणपाणो उ ।
 एगस्स तओ मुक्खो-ऽणतो वीयस्स ससारो ॥ ३ ॥

१ ग-पुस्तके ' शकुनिकारूपेण पतन्ति एतदधिक विद्यते । २ अ- ' स्थापित ।

३ ग-पुस्तके ' प्रतिबोधाय एतदधिक वर्तते ।

४ छया—गुणलेना ऽग्निशर्मणी सिंहा-ऽऽणन्धो च तथा पितापुत्रौ ।

शिखि-जालिन्यौ माताश्वते धन-धनश्रियौ च पतिभार्ये ॥

५ अस्य पद्यस्यानन्तरीयस्य च पद्यत्रितयस्य छन्द ' आर्या ' वर्तते ।

६ आर्या—जय-विजयौ च सद्देदरौ धरणो लक्ष्मीश्च तथा पतिभार्या ।

सेन विप्रेणौ पितृव्यपुत्रौ जन्मनि सप्तमे ॥

७ अ- सेणविसेणा पत्तिय ।

८ छया—गुणचन्द्र-वानश्वन्तरी समरादित्यो गिरिपेणप्राण (मातङ्ग) तु ।

एकस्य ततो मोक्षोऽनन्तो द्वितीयस्य ससार ॥

९ ग- ' वाणवतर ' ।

अथ चिरादागतस्य निशि द्वार नोदघाटयिष्यात् । द्वितीयरात्रावति-
 चिराद् द्वारमागतं स कटक खटपटापयति । ते तु न वृत ।
 तेन क्रुद्धेन गदितम्— किमिति द्वार नोदघाटयथे ? । ताभ्यां
 भ्रन्त्रितपूर्विणीभ्यामुक्तम्— यत्रेदानीं द्वाराणि उद्धाटितानि भवन्ति तत्र
 रज । तत्प्लुत्वा क्रुद्धश्चतुष्पथ गत । तत्रादघाटं दृष्टे उपविष्टान् ५
 सूरिमन्त्रस्मरणपरान् श्रीहरिभद्रान् दृष्टवान् । सान्द्रचन्द्रिके नभसि
 देशना । बोध । व्रत जगृहे । मर्षविधता दिव्य कवित्वम् ।
 हंस-परमहंसवद विशेषतर्पाञ्ज जिघृक्षुर्वाद्भान्तिक जिगगिषु-
 गुरुमवादीत्— प्रेषयत वीद्धपार्श्वे । गुरुभिर्गदितम्—तत्र मा
 गा, मन परावर्तो भावी । स ऊचे— युगान्तेऽपि नेव स्यात् । १०
 पुनर्गुरव प्रोचु— तत्र गत परावर्त्यमे चेत् तदा अस्मद्दत्त
 प्रेमपत्रागत्यास्मभ्य ददीया । ऊरीचक्रं स । गतन्तत्र, पठितु
 लम् । सुवटितैस्तत्कृतकं परावर्तित मन । तदीक्षा लक्ष्मी । वेप
 दातुमुपश्रीहरिभद्रं ययौ । तत्रप्यार्गंश्चन्नावजिता वाद कुर्वन् वादेन
 जित । वीद्धाचार्यस्य वीद्धवेप दातु गत । तेनापि बोधित । १५
 पुनरागत उपश्रीहरिभद्र श्वेताम्बरवेप दातुम् । पुनर्वादेन जित ।
 एव वेपद्वयप्रदानेन एहिरेयाहिरा २१ कृता । द्वाविशवेलायां
 गुरुभिश्चान्तितम्— माऽस्य पराकस्य आयु क्षयेण मिथ्यादृष्टित्वे
 मृतस्य दीर्घमत्रमण भूयात् । पुराऽपि २१ वारान् वादे जितो
 ऽसौ । अधुना वादेनालम् । ललितविस्तराख्या चत्स्यवन्दना- २०
 वृत्ति सतर्का कृता । तदागमे पुस्तिकां पादपीठे मुक्त्वा गुरवो
 गहिरगु । तत्पुस्तिकापरामर्शाद् शैव समजनि । ततस्तुष्टो
 निश्चलमना प्राह—

१ क- 'चिरेण । २ ख- 'खटापयति', क- 'घटपटापयति । ३ क-
 'सर्कानाजि०' । ४ क ख- गच्छन्(?) जडित । ५ ग-पुस्तके 'वाद
 इत्यारभ्य पुनर्वादेन जित एतत्पर्यन्तमधिक विधत्ते । ६ घ- 'वार वादेजितो' ।
 ७ क- 'बोधा सम्यक्' ।

ममोऽस्तु हरिमद्राय तस्यै प्रथमसूरये ।

मदर्थं निर्मिता येन वृत्तिर्लक्षितविस्तरा ॥ १ ॥

- तन्ना विष्णुप्रबन्धिर्विष्णोर्न सिद्धिर्विना १९ सादृष्य उपमिति
 भवप्रपञ्चा कथाऽपि श्रीमच्छे' निरुक्तिगण्डये । सा च
 ५ सरस्वत्या स्यात्प्रोपि । रामये श्रीहरिमद्रमूरयोऽपि मद्रोपि
 जनसभेन सुरकारुण्यपान् ॥ इति अरिशम् ।

इति श्रीहरिमद्रसूरिप्रबन्ध ॥ ८ ॥

१-सूर्यस्य श्रीवल्गुमितिमद्यप्यज्ञाकथावृत्तिलक्षितविष्णोर्न सिद्धिर्विना १९

सादृष्य उपमिति भवप्रपञ्चा कथाऽपि श्रीमच्छे' निरुक्तिगण्डये ।

सा च सरस्वत्या स्यात्प्रोपि । रामये श्रीहरिमद्रमूरयोऽपि मद्रोपि

जनसभेन सुरकारुण्यपान् ॥ इति अरिशम् । ५ ५ सा च विष्णोर्न सिद्धिर्विना ।

[९]

॥ अथ श्रीवप्पभट्टिसूरिप्रबन्धः ॥

'मूर्जर'देशे 'पाटलीपुर'नगरे जितशत्रू राजा राज्य करोति स्म ।
 नत्र श्रीसिद्धसेननामा मूरीश्वरोऽस्ति स्म । स 'मोढेर'पुरे महा-
 म्याने श्रीमहावीरनमस्करणाय गत । 'महावीरं' नत्वा ५
 तीर्थोपवास कृत्वा रात्रावा मारामरतो योगनिद्रया स्थित सन् स्वप्न
 ददर्श, यथा— केसरिकिशोरको देवगृहोपरि क्रीडति । स्वप्न
 लब्ध्वाऽजागरीत् । माङ्गल्यस्तवनान्यपाठात् । प्रातश्चैत्य गत ।
 तत्र पट्ट्यार्पिको बाल एको बालाशुमालिसमद्युतिराजगाम ।
 सूरिणा पृष्ट — भो अर्भक ! कस्त्वम् 'कुत आगत ' । तेनोक्तम् १०
 —'पञ्चाल'देशे 'हुवाउधी' ग्रामे वप्पाल्य क्षत्रिय । तस्य
 भट्टिर्नाम सधर्मचारिणी । तयो सूरपालनामपुत्रोऽहम् । मत्तातस्य
 बहवो भुजबलगर्विता प्रचुरपरिच्छेदा शत्रव सन्ति । तान् सर्वान्
 हन्तुमह सन्नद्य चलन्नासम । पित्रा निपिद्ध —वत्स ! बालस्त्वम्,
 नास्मै कर्मणे प्रगल्भसे, अलमुद्योगेन । ततोऽह क्रुद्ध —किमनेन १५
 निरभिमानेन पित्राऽपि य स्वयमर्गान् न हन्ति मामपि घ्नन्त
 निवारयति ' । अपमानेन मातापितरावनापृच्छयात्र समागत ।
 सूरिणा चिन्तितम्— अहो दिव्य रत्नम् ! न मानवमात्रोऽयम्,
 तेजसां हि न वय समीक्ष्यते । इति विमृश्य बाल आलेपे—
 यत्नक ! अस्माक पार्श्वे तिष्ठ निजगृहाधिकसुखेन । बाले- २०
 नोक्तम्— महान् प्रमाद । स्वस्थानमानीत । सद्यो दृष्टस्तद्रूप-
 विलोकनेन । दृष्टयस्तृप्ति न मन्वते । पाठयित्वा विलोकित ।
 एकाहेन श्लोकसद्वृत्तमप्यगीष्ट । गुरवस्तुष्टुषु । रत्नानि पुण्यप्रचय-

१ य प्रश्नो प्रबन्धोऽय 'आमभप्रबन्ध'मान्ते समरित । २ ग-'वप्पमट्टसूरि०',
 ३ ग-'पाटलापुर०', घ-'पाटलापुर०' । ४ क-'अत्र' । ५ ग-'भीमहा०' ।
 ६ घ-'हुवा०' । ७ ग-'तन्वते' ।

प्राप्यामि । बभूव बबु । तेन बाणेनाप्यस्यदिनैर्बर्षण-तर्क-साहित्या-
 हीनि भूयसि शाब्दाणि पर्यशोभित । ततो गुरवो बुबाठभीमाम
 बग्मुः । बाष्पस्य पितरौ बभितुव्यमती । गुरुभिराभपितौ—गुरा
 भवन्ति मूर्खासोऽपि; किं नै सस्तारणकरद्वयमिमि ! । अथ तु बुबये
 पुत्रो व्रतमीहते । दीपतां न । गृह्यतां धर्म । मह मृत स्रग्धे हि
 पितरो निवतनयम । अयोऽय म्भ मिस्तितार्तु । भित्-बाधुच्छम्-
 भाक्त् । अयमेक एव न कुञ्जन्तु क्व राट्ट शाक्यते ! । तावत्
 उन्निवस्येन सूरपासेन गदितम्—बाहं चारित्र गृह्यन्वेव । स्त—

सा बुधिर्विषय प्रयात्त बुद्धिहा तत्र बुते पा-वत्त

१ बन्त प्रविशन्तु ते हुतभुधि आवाक्यराके गुणा ।

पै उर्भे शरदिशुक्लद्विसदौ प्रलैरपि प्राप्यते

भूयोऽप्यत्र पुनिप्रत्नवरकञ्चोडाविषमसम्पत्ता ॥ १ ॥

ततो हातमिषयाम्या तमातरभित्-भ्या अभितम्— मगन्म् ।

गृहाण पत्रमेतत् । पर बप्यमङ्कितिरिति नाशस्य कर्तव्यम् ।

१५ गुरुमिर्ममितम्—पत्रमस्तु । कोऽत्र दोष ! । पुण्यवस्त्रे मुद्या

यम एव धम सप्यत्र । बप्य मङ्गी आगृह्यन् सूरपासं गृहीत्वा

सिद्धसनाचार्या मंत्रक' गता ।

सत्पादकं बसराजा गते विद्वमकञ्जत ।

ससाधिके राषष्टुङ्ग—दानीपद्विबसे गुणे ॥ १ ॥

२ दौष्टा दष्ट । बप्यमङ्कितिरिति नाम विचबद्धम बुधुः । सङ्खग-

र्जनय तत्र चतुर्मासक कृतम् । अन्वया बहिर्भूमि गतस्य बप्यमङ्क

मिहती बुधिभ्रान्तिव धमः । कापि देवकुलं स्थितः स । तत्र देव

कुले म्हाःबुधः को पि पुमन् सगागतः । तत्र देवकुले प्रशस्ति-

काम्यानि रसाब्धानि गम्भीरावर्षानि तेन बप्यमङ्कितिपार्श्वम् व्याख्या

१ इ दृष्ट २ कर्तुं ३ ब-‘इतानिबया । क ‘दृष्टि ।

५ कतुन् ६ क ‘बोक्’ ।

पितानि । तत स वप्यभट्टिना सम वसतिमायात । गुरुभिराशी-
 भिरभिनन्दितः । आम्नाय स पृष्ट । ततोऽसौ जगाद—भगवन् !
 'कन्यकुब्जे'देशे 'गोपालगिरि'दुर्गनगरे यशोधर्मनृपते. 'सुयशा-
 देवीकुक्षिजन्मा नन्दनोऽह यौवनेन निर्गल वन लीलया व्ययन्
 पित्रा कुपितेन शिक्षित —वत्स ! वनार्जकस्य कृच्छ्रस्थानव्ययी ५
 पुत्रो न वेत्ति तातस्य, मितव्ययो भय । ततोऽह कोपादिहागमम् ।
 गुरवोऽप्यूचु —किं ते नाम ? । तेनापि खटिकया भुवि लिखित्वा
 दर्शित आम इति । महाजनाचारपरम्परेदृशा—'स्वनाम नामा-
 ददते न साधव' । तस्यौन्नत्येन गुरवो हृष्टा । चिन्तित च तै —
 पूर्वं श्रीरामसैन्ये प्रामे दृष्टोऽस्तो षाण्मासिक शिशु । १०

पीलुवृक्षमहाजान्यां, वंस्त्रदोलकमास्थित ।

'अचलच्छायया च, पुण्यपुरुषो निर्णित ॥'

ततस्तज्जननी वन्यफलानि विचिन्वानाऽस्माभिर्मणिता—वत्से !
 का त्वम् ? । किञ्च ते कुलम् ? । साऽवादीत् निज कुलम्—अह
 राजपुत्री 'कन्यकुब्जे'शर्यशोधर्मपत्नी सुयशा नाम । अहमास्मिन् १५
 सुते गर्भस्थे सति दृढकर्मणवशीकृतधवया यत्कृतप्रमाणया कृत्यये-
 व क्रूरया सपत्न्या मिथ्या परपुरुषदोषमारोप्य गृहान्निष्कासिता ।
 अभिमानेन अशुरकुल-पितृकुले हित्वा भ्रमन्तीह समागता वन्यवृत्त्या
 जीवामि । बाल च पालयामि । इद श्रुत्वाऽस्मामिसी उक्ता—
 वत्से ! अस्मच्चैत्य समागच्छ स्व वत्स 'प्रवर्धय । तथा तथा कृतम् । २०
 सपत्न्यपि बहुसपत्नीकृतमारणप्रयोगेण ममार । ततो विशिष्ट-
 पुरुषै, 'कन्यकुब्जे'शो यशोधर्मा विज्ञप्त — देव ! सुयशा
 राज्ञी निर्दोषाऽपि तदा देवेन सपत्नीवचसा निष्कासिता सा प्रत्या-

१ ग-‘वर्म’ । २ क-घ-‘सुशया (‘यशा’)०’, ग-पुस्तके तु ‘सुयशो’ ।
 ३ घ-‘पदे पदेद्वी’ । ४ घ-‘प्रामेऽसौ रष्ट षाण्मासिकः शिशुः’ । ५ ख-‘वस्त्रदोल’० ।
 ६ सप्तदशरात्मक चरणमिदम् । ७ अशुष्टु (?) । ८ घ-‘किंवा ते’ । ९ ग-‘यशोवर्म’० ।
 १० ख-ग-‘वर्धय’ । ११ क-‘प्रयोगे मार’ ।
 अमुर्विसति <

नीयते । तद्वा सा त्वसौबधानामिता सुपुत्रा गौरवित्य च ।

- बन्धदा विहरन्तो वयं तत्त्वा वंश गता । तथा पूर्वप्रतीकं
 स्मरन्त्या वयं वन्दिता पूजिताः । जनेन ज्ञानमात्रा तत्सुतेन
 माम्भम् । एवं चिरं विमाम्य सूरयत्तम्भु — बस्त ! वस्त
 ५ निश्चिन्तो निजेन सुहृदा बन्धुमहिनाम्ना सम्ममन्तःसन्धिनी । त्व
 गुहाय कथा । कस्तता १—शिक्षितम् १ गमितम् २ गीतम्
 ३ सुखम् ४ वाचम् ५ पठितम् ६ व्याकरणम् ७ छन्दो
 ८ ज्योतिषम् ९ शिक्षा १ निश्चिन्तम् ११ कात्यायनम् १२
 निम्बु १३ पत्रपत्रम् १४ वस्त्रपत्रम् १५ रत्नपरीक्षा १६
 १ आयुधार्थ्यास १७ गन्धारोद्यम् १८ तुलसीरोद्यम् १९ तपो
 शिक्षा २ मन्त्रवाद २१ वन्द्यवाद २२ रसवाद २३ बन्ध
 वाद २४ रसात्मम् २५ विद्यात्मम् २६ तर्कवाद
 २७ सिद्धान्त २८ निववाद २९ गद्यव्यम् ३ छात्रुनम्
 ३१ वैश्वकम् ३२ आचार्यविद्या ३३ आत्म ३४ प्रासादकर्मणम्
 १५ ३५ सामुद्रिकम् ३६ तृती ३७ पुराणम् ३८ इतिहासः
 ३९ वेदः ४ विधि ४१ विद्यायुवादा ४२ दर्शनसत्कार
 ४३ क्षेत्रीकर्म ४४ अमरीकर्म ४५ इन्द्रवाक्यम् ४६ पाठाक-
 सिद्धि ४७ धूर्तशंखकर्म ४८ गन्धवादः ४९ वृक्षविक्रिस्ता
 ५ धृतिमन्त्रिकर्म ५१ सन्धरणी ५२ वैश्वकर्म ५३ पञ्चकर्म
 २ ५४ विक्रमकर्म ५५ कस्तकर्म ५६ पाताणकर्म ५७ जेपकर्म
 ५८ चर्मकर्म ५९ वन्द्यकर्मवती ६ कर्मण्य ६१ अकृतारः
 ६२ इक्षितम् ६३ सत्कृतम् ६४ प्राकृतम् ६५ पैसाधिकम्
 ६६ अपमद्यम् ६७ कर्मण्य ६८ वेदमात्रा ६९ पत्तुकर्म
 ७ प्रयोगोपाय ७१ कैकलीविधि ७२ । एतः सकला कथा
 २५ शिक्षितवान् । बन्धुन-तर्कविप्रबन्धान् परिचितवान् । बन्धुमहिना

१ य- भावत् २ य- इन्द्र ३ य- वैश्वकर्म । ४ य- कर्तृ एवा कर्म
 वीर्यविद्या ५ य- कर्म ६ य- कैकली ७ विधि ८ य- ।

साक'मस्थिमज्ज'न्यायेन प्रीतिं वद्ववान् । यतः—

'आरम्भगुर्वी क्षयिणी क्रमेण, ह्रस्वा पुरा वृद्धिमती च पश्चात् ।

दिनस्य पूर्वार्द्धपरार्द्धमिन्ना, छायेव मैत्री खल-सज्जनानाम् ॥१॥'

कियत्यपि गते काले यशोधर्मनृपेणासाध्यव्याधितेन पट्टामि-

पेकार्यमामकुमाराकारणाय प्रधानपुरुषा प्रेषिता । अनिच्छन्नपि ५

तैस्तत्र नीतः । 'पितुर्मिलित । पित्राऽऽलिङ्गित सवाप्पगद्गद-

मुपालब्धश्च—

धिग् वृत्तनृत्तमुचितां शुचिता धिगेता

धिक् कुन्दसुन्दरगुणप्रहणाप्रहित्वम् ।

चक्रेऽङ्गसीमि तव मौक्तिक । येन वृद्धि—

१०

र्वर्द्धेन तस्य कथमप्युपयुज्यसे यत् ? ॥ १ ॥'

अभिषिक्तं स्वराज्ये । शिक्षितश्च प्रजापालनादौ । एतत् कृत्वा

यशोधर्मा अर्हन्त त्रिधा शुद्ध्या शरण श्रयन् धां गत ।

आमराजा पितुरौर्ध्वदेहिक कृतवान् । द्विजादिदैनलोकाय वित्त

दत्तवान् । लक्षद्वितयमश्वानां हस्तिना रथाना च प्रत्येक १५

चतुर्दशशती एका कोटी पदातीना । एव राज्यश्री श्रीआमस्य

न्यायरामस्य । तथापि वृष्पभट्टिमित्रं विना सर्वं पलालपूलप्राय

मन्यते स्म स । ततो मित्रानयनाय प्रधानपुरुषान् प्रैषीत् ।

तैस्तत्र गत्वा विज्ञप्तम् — हे श्रीवृष्पभट्टे ! आमराज समुत्क-

ण्ठयाऽऽह्वयति, आगम्यताम् । वृष्पभट्टिना गुरुणा वदनकमलम- २०

वञ्जोक्तम् । तै सहानुमत्या गीतार्थयतिभि सम वृष्पभट्टि-

मुनिः प्रहित । आमस्य पुरं 'गोपालगिरिं' प्राप । राजा सत्रल-

वाहन सम्मुखमगात्, प्रवेशमहमकार्षीत्, सौधमानैषीत् । अवोचत

च—भगवन् ! अर्धराज्यं गृहाण । तेनोक्तम्—अस्माक निर्ग्रन्थाना

सावधेन राज्येन किं कार्यम् ? । यत —

२५

१ घ 'आपातगुर्वी । २ उपजाति । ३ घ--'पितुर्मिलित' । ४ वसन्त० ।

५ ख-घ -'पिक्तम राज्ये' ।

अनेकप्रधानिसन्त्याह—ऽनन्तवावाविवायिनी ।

अभिमानकलैवेय राम्यश्री साऽपि नचरी ॥ १ ॥

- ५ तत्रे राधाऽसी तुङ्गवदङ्गुहे स्थापित । प्रातः समाभ्यगताय
 बप्पमङ्गुय वृषेण सिंहासन मण्डापितम् । तत्र गरितम्—
 तर्किते ! आचार्यन्दे विना सिंहासने न युक्तम् । गुर्वात्तातना
 म्नेत् । तत्रे राधा बप्पमङ्गुः प्रभानसन्धिः सः गुण्ठितके
 प्रहित । विद्वसिक्त्वा च दत्ता—यदि मय प्राणैः कार्यं तदा प्रसन्न
 स्वोऽयं महर्षि सूरिपदे स्थाप्य । ध्याय सुत च शिष्यं च
 नयन्ति गुरव विषयम् । स्थापित्वात्रधात्र शीघ्र प्रयत्नीय ।
 १ अन्पयाऽह न भवामि । मा विद्वन्पतामिति । अक्षयप्रकाशे
 गौत्ररुहे प्राप्ते बप्पमङ्गुः । स्वधिया सूरयो विद्वताः— प्रभे ।
 रात्रविद्वन्सर्पोऽनुसार्थं तन्वित्वा हि भवात्ता ।

- अथ श्रीसिद्धदेवाचार्यैर्बप्पमङ्गुः सूरिपदे स्थापित । तदङ्गे
 श्री सञ्चारिण सङ्घसन्तो ह्यह । रहस्य शिष्या दत्ता— कस ।
 १५ तत्र रात्रसत्करो यथा भावी । तत्र च कल्पे प्रचालयति । तत्र
 इन्द्रियमयो हुक्कर । तत्र महाप्रसन्नो मीनेः ।

विद्वन्पदेतौ तति विद्विपन्ते येन न वेनासि त एव भीरा
 क्सेन महाक्षेत्रेण महात्तर सूरिष्वापि ।

एकप्रकाशिके तत्र आते बर्दयतायके ।

- २ विद्वन्मात् स्रष्टमवत् सूरिः, इत्यथैवाहमभिरिणे ॥१॥
 गुरुण्य आमराजसन्धिं प्रेषित । तत्र प्रातः । शीघ्रिणि प्रासुक्त
 बनारंशे स्थित । रात्रा अन्प्यप्यप्य म्हास्येन त पुरी प्राचीविषय ।
 श्रीबप्पमङ्गुभूरिणा तत्र देवामा हेतनासिनी दत्ता—
 श्रीरिय प्रायस पुत्रा—सुपत्करैकक्षरजम् ।
 २५ तानुपलुपते ये ह रत्नसूतैरसी रसा ॥ १ ॥

आमेन गुरुपदेशादेकोत्तरशतहस्तप्रमाण. प्रासादः फारयामासे
 'गोपगिरौ' । अष्टादशभारप्रमाण श्रीवर्धमानविम्ब तत्र निवेशयाम्ब-
 भूषे । प्रतिष्ठा विधापयाश्चक्रे । तत्र चैत्ये मूलमण्डप सपाद-
 लक्षेण सौवर्णटङ्ककैर्निष्पन्न इति वृद्धाः प्राहुः । आमः कुक्षरारूढ
 सर्वद्वेषा चैत्यवन्दनाय याति । मिथ्यादृशा दृशौ सैन्धवेन पूर्येते, ५
 सम्यग् दृशा त्वमृतेनेव । एव प्रभावनाः । प्रातर्नृषो मौलमनर्घ्य
 स्व सिंहासन सूरये निवेशापयति । तद् दृष्ट्वा विप्रैः क्रुधा
 ज्वलितैर्भूपो विह्वल — देव ! श्वेतान्वरा अमी शूद्रा । एभ्य
 सिंहासन किम् ? । अथास्तां तत् । परं हेस्वीयो भवतु, न
 महत् । मुहुर्मुहुस्तैरित्य विज्ञप्त्या कदर्यमानः पार्थिवो मौलसिंहासन १०
 कोशग कारयित्वाऽन्यल्लम्बारुरूपत् । प्रत्युषे सूरिन्द्रेण तद् दृष्ट्वा
 रुषेनेव राज्ञोऽप्रे पठितम्—

मर्दय मानमतङ्गजदर्पं, विनयशररिषिनाशनसर्पम् ।

क्षीणो दर्पाद् दशवदनोऽपि, यस्य न तुल्यो भुषणे कोऽपि ॥ १ ॥^६

इदं श्रुत्वा राज्ञा ह्रीणेन सदा भूयो मूलसिंहासनमनुज्ञातम् । अपराध १५
 क्षमित । एकदा सपादकोटी हेम्ना दत्ता गुरुभ्यः । तैर्निरीहै
 सा जीर्णोद्दारे ऋद्धियुक्तश्रावकपार्श्वार्हाद् व्ययिता । अन्यदा शुद्धान्ते
 प्रम्लानवदनां वल्लभां दृष्ट्वा प्रमोः पुरो गाथाद्धं राजाऽऽह—

अज वि सा परितप्पह, कमलमुहूर्त्त अत्तणो पमाएण ।

समस्येयम् । अथ प्रभु स्माह—

२०

'पढमविबुद्धेण तए, जीसे पच्छाइय अग ॥ १ ॥'

राजा आत्मसत्त्वादाच्चमत्कृतः ।

अन्यदा प्रियां पदे पदे मन्द मन्द सञ्चरन्तीं दृष्ट्वा गाथाद्धं राजा जगाद—

१ क—'हस्तसत०' । २ ग—'बुधा' । ३ घ—'सर्वभ्या' । ४ क ख—'मूलम०' ।

५ क ख—'हसीयो भवतु' । ६ पादकुलकम् । ७ क ख—'तदा' ।

८ ९ लाया—अद्यापि सा परितपति कमलमुहूर्त्त आत्मन प्रमादेन ।

प्रथमविबुद्धेन स्वया यस्या, प्रच्छादितमङ्गम् ॥ १० आर्या ।

‘कथा कथमती पप पप कौम कुण्ड मुहमंग ।

मरिराह—

मूज रमणपणम महमथा छिवाड महपनि ॥ १ ॥

५ इह कुत्वा राधा मुक्षं निबामहत्तदपणसुम् बभे । कमी मन्तः
पुर कुण्डविदुषा इति विद्या । तत्राचार्यैः क्षपावेगतगत चिन्तित
थ—बहो विद्यागुणोऽपि क्षपाता गत ।

अनपेरपि कञ्जाञ्ज—बापञ्जनि कलेरपि ।

क्षपन्ते यगतो रेनु न पुन प्रमुचेतस ॥ १ ॥

१ रागी मूरे सङ्कम्पनागुण्य रामहृदरूपपाटसम्पुटतटे क्षाम्पमेध
तिष्ठित्वा पुण्ड्र बहिर्ययौ । तत्रथा—

याम कान्ति तत्रात्तु रेप्रियगिनि ! मत्त स्तिप्रिप्रभुत्त
वर्तिष्यन्त इमं कथ कथमिति क्षामऽपि मेवं हृष्य ।

श्रीमन्ते मण्यो वप यदि मन्त्रदम्भप्रतिष्ठास्तथा

ते शृङ्गारपरारुणा छि तमुजो मौली करिष्यन्ति न ॥ १ ॥^१

१-१ केम्मान् विविधप्रदुग्धिरपुण्ड्रकमान्
किंवा विमुञ्जति विन्दे । यदि वा विमुञ्ज ।
हा हन्त ! केकिन्त ! हानिरियं तपैव
मूपाञ्जमूर्धनि पुनर्मविता स्थितिर्नः ॥ २ ॥

२ द्विमे कतिपयैर्भूतदिशान्तर्बिहन्त् ‘कथनामता’ नौश्रया पुरो
बहिराणम समवासापयि ।

१ १ कथा—कथा कथमन्तरी त्वे वदे कुत्वा कुण्डे छिवाडहृद ।

इह तत्राचार्यैः क्षपावेगतगत चिन्तिते कथनसूचिः ॥

१ इत्यपाने कमी । ५ मनुपुत्र १ कान्ति । म कुण्डके इह वक्ष्यते
विषये इत्यपि—

इ(१)म विधिं वप द्विदि कथा मन्त्रिर्ब्रह्मा इवति ।

केतु तां कतिपयं न इवे मुच्यते ॥ १ ॥

वल्गु मन्त्रिर्ब्रह्मा इति मन्त्रिमाति कथनं इत्यर्थम् । वदन्त १ १ मन्त्रिर्ब्रह्मा ।

तत्र पुरे धर्मो नाम राजा । स च गुणज्ञ । तस्य सभाया वाक्पति-
नामा कविराजोऽस्ति । तेन सूरीणामागमन लोकाद्वगतम् ।
ज्ञापितश्च राज्ञा । राज्ञा प्रवेशमह कारित । पूर्वमध्ये सौधोपान्ते
गुरुस्तुङ्गशृङ्गे स्थापितः । राजा नित्य वन्दते । कवयो जिता राज्ञि-
ताश्च । प्रमावना प्रैधते स्म । यशश्च कुन्दशुभ्रम् । 'राजा प्रोचे— ५
अदृष्टे दर्शनोत्कण्ठा, दृष्टे विरहभीरुता ।

दृष्टेनाप्यदृष्टेन, भवता नाप्यते सुखम् ॥ १ ॥'

निर्वन्धे सूरिराह—आमश्चेत् स्वयमायास्यति तदा वय यास्याम,
नान्यथा । इति प्रतिज्ञाय स्थापिता पुण्यलाभ कुर्वन्ति ।

इतश्च यदा वृष्पभट्टिः कृतविहार प्रात श्रीआमपार्श्व नाया- १०
तस्तदा तेन मर्वत्वावलोकितो न लब्ध । जातो विच्छक्ष । 'याम
स्वस्ति तवास्तु' इत्यादि काव्यानि दृष्टानि । अक्षराण्युपलक्षितानि ।
ध्रुष स मा मुक्त्वा क्वापि गत एवेति निर्णीतम् ।

अन्यदा बहिर्गतेन राज्ञा महामुजङ्गमो दृष्ट । त मुखे धृत्वा
वाससाऽऽच्छाद्य सौध गत । कविवृन्दाय समस्यामर्पितवान्— १५

शख शख कृपिर्विद्या, अन्यो यो येन जीवति ।

इति । पूरिता सर्वैरपि । न तु नृपश्चमच्चकार हृदयान्निप्रायाकथ-
नात् । तदा वृष्पभट्टिं ब्राह्म स्मृतवान् । सा हृदयसवादिनी गीस्तत्रैव ।
अथ स पठहमवीवदत् । तत्रेदमजघुपत्— यो मम हृद्गतां समस्या
पूरयति तस्मै 'हैमटङ्ककलक्ष ददामि । तदा 'गोपगिरी'यो द्यूतकार २०
कश्चिद् 'गौड'देश गत । स वृष्पभट्टिसूरीणामग्रे तत् समस्या-
पदद्वय कथितवान् । सूरीणा पश्चार्द्धे पठे—

सुगृहीत च कर्तव्य, कृष्णसर्पमुख यथा ॥१॥'

इति । स हि भगवान् प्रिङ्गुविकृतित्यागी सिद्धसारस्वतो गगन-
गमनशक्त्या विविधतार्थवन्दनशक्तियुक्तस्तस्य कियदेतत् । स द्यूत- २५

१ ग-पुस्तके 'राजा० कुर्वन्ति' एतदधिकम् । २ अनुष्टुप् । ३ स्त्र--'काव्य दृष्टम्' ।

४ ग-हेम० । ५ अनुष्टुप् । ६ इग्घ-घृत-दधि तैल-गुड-पकाभेति पङ्क्तिवृत्तय ।

करस्तत्पादद्वय ज्येष्ठी श्रीशामाम्ने विवेदितवान् । रामा
दृश्यन्—अहो सुवर्णितम्पत् । । तपप्रपञ्च—केन कथं पुरिता
समस्या । । पूतदृष्टा—कञ्चभाषणां हृष्ययद्विपुरिण्य ज्ञानपू(भू)-
रिण्य तस्योचिन्त दानं चके ।

- ५ अन्यदा रामा मर्त्या बहिर्पयी । स्वप्नोपभ्रुमात्र पल्प मृत
हृदरी । रावणायां कम्बम्यन् करपत्रकमेक विप्रुषां म्यह ध्वन्त
गवाह च विशिष्टमाप्तिज विहितं वैठिभ्या (छाटिभ्या) अपश्यत् ।
संभ्या मह निगमणे त्रिपाह चोरसुपुष्टि र्ण कर्ण ।
तदपि समस्यापादद्वय राडा क्वचिभ्यः क्वचितम् । न क्वापि सुमु
१ पुरितम् । रामा चिन्तयति स्म—

वेद्यानामिष विधानां मुचं कैः कैर्म पुम्भितम् । ।

इदमप्राश्निजस्त्रैसां द्विजा सन्ति च सन्ति वा ॥१॥

इदमप्राश्नी स एव मम मित्र सूरिभरः । स एव हीरोदरिण्ये मृपे
ज्येष्ठी मैपि । सूरिणांश्चिभिभेष्यञ्जेन पुरिता समस्या—

- १५ केर(प)तपर्विदूजलिचक्रेण तं बन्ध संमरिष ॥ १ ॥

तत् पुनर्पूतकराण्कुचा राडा इमेनेकश्चित्तेन सूरैरभ्रुमाप
वाग्मिन् सविधाः प्रत्यपिताः । उपाकम्भसद्वित्य विहितम् इदे ।
प्रभास्ते तत्र । इत्यस्तेस्तत्र सूरयाः । उपकम्भ बन्दिताः । राम-
विद्विर्षिता । तत्र विहित वाचित गुहमिः—

- २ न गङ्गा गङ्गेय सुमुवतिकपोकत्पकगत

न वा ध्रुविं मुद्यामणिइरसिजत्पसंरसिकः ।

न कोष्ठीराकञ्च स्मरति च सविधी मविषय—

स्ततो मन्वे निच स्वमुद्यपिरत स्नेहविरतम् ॥१॥

१ क-ख च(क)दिभ्याम् ।

२ क-ख—तत्र इव विषमने टिना के(ल्)गात्रुविर्ष उच्यते ।

३ ग-लेवां म्यदुर

४ क-ख—करपत्रकविमुचलिनपत्रेण एव क्वा कृद्वत् । ५ भाषा । विवरीषे ।

छायाकाराणि सिरि धरिय पच्चवि भूमि पडति ।

पत्तह इहु पत्तत्तणउ तरुअर काइ करति ? ॥ २ ॥^१

सचिवा अप्यूचु—स्वामिन् । आम्राजो निर्व्याजप्रातिर्विज्ञ(ज्ञा^२)-
पयते(ति^३)- शीघ्रमागन्याऽय देगो वसन्तावतमितोद्यानलीला
लम्भनीय । भवद्वागूरसल्लुब्धानामस्माकमितरकविवाग् न रोचते । ५

कथासु ये लब्धरसा कवीना

ते नानुरज्यन्ति कथान्तरेषु ।

नैर्गन्धिपर्णप्रणयाश्चरन्ति

कस्तूरिकागन्धमृगास्तृणेषु ॥१॥

तदाकर्ण्य लेख दत्त्वा सूरिभि सचिवा प्रोचिरे—श्रीआमो गीष्पति- १०
समप्रज्ञ एव भाषणीय —

अस्माभिर्यदि व कार्यं, तदा धर्मस्य भूपते ।

सभायां छन्नमागम्य, स्वयमापृच्छयता द्रुतम् ॥१॥^४

अस्माकमिति हि प्रतिज्ञाऽऽस्ते घर्मेण राज्ञा सह—स्वयमाम
समेत्य त्वत्समक्ष यदाऽऽस्मानाकारयति किल तदा तत्र याम, नान्य- १५
थेति । प्रतिज्ञालोपश्च नोचित सत्यवादिना प्रतिष्ठावताम् । ततो
मन्त्रिण उप'कन्यकुब्जे'गमाजग्मु । सूरीणामुक्तमुक्त लेखश्चादर्शि ।
तत्र लिखित यथा—

“विज्ञेण विणा वि गया, नर्दिमवणेषु दृति गारविया ।

विज्ञो न होइ वज्ञो, गण्हिं बहुएहि पि गण्हि ॥१॥” २०

१ छाया—छायाकारणाच्छिरसि धृतानि प्रच्युत भूर्मा पतति ।

पत्राणामेवत् पात्रत्व (पत्रत्व) तरुवग किं उर्वन्ति ? ॥

२ घ--'कारिणी' । ३ घ- 'पच्चवि' । ४ ग- 'पहुपत्त०' । ५ एतच्छ दोनाम न स्यायते ।

६ ख - 'मवद्वाक्यरस०' । ७ घ--'निर्गन्धिमुक्तासु(१)पर्ण० । ८ क- 'प्रथि०' ।

९ उपजाति । १० अनुष्टुप् । ११ ख -घ--'सूरीणां तदुक्त० ।

१२ छाया—विष्येण विनाऽपि गजा नरेन्द्रमवनेषु भवति गारविता ।

विष्यो न भवति षण्यो गतेषु बहुष्वपि गजेषु ॥

१३ अत पर दक्षमपर्यन्तानां पपानां छन्द आर्या ।

पह मुक्ताण वि तरुवर! फिइइ पत्तत्तण न पत्ताण ।

तुह पुणच्छाया जइ होइ कहवि ता तेहिं पत्तेहिं ॥८॥

जे केवि पट्ट मडिमडलमि ते 'उच्छुदडसारि'छा ।

सरसा जडाण मज्जे विरसा पत्तेसु दीसति ॥९॥

सपइ पट्टणो पट्टणो पट्टत्तण किं चिरतणपट्टण ? ।

५

दोसगुणा गुणदोसा एहिं कया न हु कया तेहिं ॥१०॥

एतद् वाचयित्वा सोत्कण्ठ नृप सारकतिपयपुरुषवृत्तोऽचालीत् ।

'गोदावरी'तीरग्राममेकमगमत् । तत्र खण्डदेवकुले वासमकार्पीत् ।

देवकुलाधिष्ठात्री व्यन्तरी सौभाग्यमोहिता गङ्गेव भरतं त भेजे ।

प्रभाते करममारुह्य तां देवीमापृच्छथ प्रमुपादान्त प्राप । गाथार्ध १०

पपाठ—

^१अज वि सा सुमारिजइ, को नेहो एगराईए ? ।

सूरान्द्र प्राह—

^२'गोदा'नईइ तीरे, सुन्नउले जसि वीसमिओ ॥ १ ॥^३

इति । अन्योन्य गाढमालिङ्गितुरुभौ । तत आम आह स्म— १५

अथ मे सफला प्रीति—रथ मे सफला रति ।

अथ मे सफल जन्म, अथ मे सफल कुलम् ॥ १ ॥^४

रात्रौ इष्टा गोष्ठी च ववृते मधुमधुरा । तत प्रभाते सूरिर्धर्म-

नृपास्थानमगमत् । आमनृपोऽपि प्रधानै स्वै पुरुषै सह

१ छाया—त्यया मुक्कानामपि तरुवर ^१ भ्रश्यति पन्नत्व (पापत्व) न पन्नाणाम् ।

तत्र पुनश्छाया यदि भवति कथमपि तर्हि तै पत्रैः ? ॥

ये केऽपि प्रभवो महीमण्डले ते इक्षुदण्डसदृशा ।

सरसा जटानां (जडानां) मध्ये विरसा पत्रेषु (पात्रेषु) दृश्यन्ते ।

सम्प्रति प्रभव प्रमथ प्रभुत्व किं चिरतनप्रभूणाम् ? ।

दोषगुणा गुणदोषा एभि कृता न खलु कृतस्ते ॥ रघ-'उच्छदर' ०

३ छाया- अद्यापि सा स्मर्यते क स्नेह एकराग्या ? ।

गोदा(वरी)नद्यास्तीरे शून्य(देव)कुले यदसि विश्रमित ॥

४ ग-'गोदानईय' । ५ आर्या । ६ क ख-'फलम्' । ७ अनुष्टुप् ।

पद् मुक्ताण वि तरुवर! फिड्रह पत्तत्तण न पत्ताण ।
 तुह पुण्छाया जइ होइ कहवि ता तेहिं पत्तेहिं ॥८॥
 जे केवि पड् महिमडलमि ते 'उच्छुदरसारी'छा ।
 सरसा जडाण मज्जे विरसा पत्तेमु दीसति ॥९॥
 सपइ पड्डुणो पड्डुणो पड्डुत्तण किं चिरत्तणपड्डुण ? ।
 दोसगुणा गुणदोसा एहिं कया न हु कया तेहिं ॥१०॥

५

एतद् वाचयित्वा सोःक्ष्ण्ठ नृप सारकतिपयपुरुषवृत्तोऽचालीत् ।
 'गोदाधरी'तीरग्राममेकमगमत् । तत्र खण्डदेवकुले वासमकार्षीत् ।
 देवकुलाधिष्ठात्री व्यन्तरी सौभाग्यमोहिता गङ्गेव भरत त भेजे ।
 प्रभाते करममारुह्य ता देवीमापृच्छथ प्रभुपादान्त प्राप । गाथार्थ १०
 पपाठ—

अज्ज वि सा सुमारिज्जइ, को नेहो एगराईए ? ।

सूरान्द्र प्राह—

'गोदा'नईइ तीरे, सुन्नउले जसि वीसमिओ ॥ १ ॥

इति । अन्योन्य गाढमालिलिङ्गतुरुभौ । तत आम आह स्म— १५

अद्य मे सफला प्रीति—रद्य मे सफला रति ।

अद्य मे सफल जन्म, अद्य मे सफल कुलम् ॥ १ ॥

रात्रौ इष्टा गोष्ठी च ववृते मधुमधुरा । तत प्रभाते सूरिर्धर्म-
 नृपास्थानमगमत् । आमनृपोऽपि प्रधानै र्वै पुरुषै सह

१ छाया—स्वया मुक्तानामपि तरुवर ' भ्रश्यति पत्रत्व (पापत्व) न पत्राणाम् ।

तव पुनश्छाया यदि भवति कथमपि तर्हि तै पत्रै ? ॥

ये केऽपि प्रभवो महीमण्डले ते इक्षुदण्डसदृशा ।

सरसा जटानां (जटानां) मध्ये विरसा पत्रेषु (पात्रेषु) दृश्यन्ते ।

सम्प्रति प्रभव प्रभव प्रभुत्व किं चिरत्तनप्रभूणाम् ? ।

दोषगुणा गुणदोषा एभि कृता न खलु वृत्तस्तै ॥ २ घ-'उच्छुदर' ।

३ छाया- अद्यापि सा स्मर्यते क स्नेह एकराश्या ? ।

गोदा(धरी)नद्यास्तीरे शून्य(देव)कुले यदसि विश्वमित ॥

४ ग-'गोदानईय' । ५ आर्या । ६ क ख-'कलम्' । ७ अनुष्टुप् ।

दृष्टमः । आमो राजाऽमूल्य कङ्कण ग्रहणके मुक्त्वा वेश्यागृहे
उपित आसीत् । सा तु 'उक्षणावती'पतेर्वारखी । एक कङ्कण
आमो राजद्वारे मुञ्चनगात् । अपराहे राज्ञ पार्श्वद् वृष्पमद्वि-
मूरिभिर्मुक्कलापितम्— देव । 'गोपगिरौ' आमपार्श्वे यामः,
अनुज्ञा दीयताम् । धर्मेण भणितम्—भ्रशतामपि वाणी विघटते ५
भवद्विर्भणितमभूत्—यदा तत्र दृष्टौ आमः समेत्यास्मानाह्वयति
तदा याम, नार्वाक्, तत् किं विस्मृतम् ? जिह्वे किं वो द्वे स्त ? ।
आचार्या जगद् —श्रीधर्मदेव ! मम प्रतिज्ञा पूर्णा । राजाऽऽह
—ऋयम् ? । सूरैर्वदति— आमराजोऽत्र स्वयमागतस्तत्र
दृष्टौ ? । राजाऽऽह—कथं ज्ञायते ? । सूरि—यदा भवद्विः १०
पृष्ठ भ्रतां स्वामी कीदृशं विशिष्टैस्तदा भणितम्—स्थगिका-
धररूप, तथा, 'बीजठरा' शब्दोऽपि विमृश्यताम् । 'दोरां'-
शब्दोऽपि यो मयोक्तोऽभूत् । तस्मान् प्रतिज्ञा पूर्णा मे ।
अत्रान्तरे केनापि राजद्वाराद् आमकङ्कण धर्मनृपहस्ते दत्त
आमनामाङ्कितम् । द्वितीय वेश्याया दत्तम् । तद् दृष्ट्वा नष्टसर्वस्व- १५
स्तद्धन इव धर्मः शुशोच— धिग् मां यमया शत्रु स्वगृहमायातो
नार्चित, न च साधित । धर्मेण मुक्कटिता सूरय पुत्र कापि
स्थितेनामेन सह जग्मु । मार्गे गच्छता आमेन पुच्छन्त एको
जलाशयमध्ये जलं जगलवन्मुखेन पिवन् दृष्ट । आमराजेन
सूरीणामग्रे एत्योक्तम्— २०

पसु जेम पुलिट्ट उ पउ पिग्रह पथिअ कवणिण कारणिण ।
सूरिभिरमाणि—

कं त्रे वि करविय कज्जलिणमुद्धहअमुनिवारणिण ॥१॥

१ ग- 'आमो राजाऽय' । २ 'दोराशब्दाऽपि विमृश्यताम्' इत्यधिकः स-पाठः ।
३ ग- 'नृपधर्महस्ते' ।
४ छाया—पशुरिष पुलिट्ट पप पिवति पथिअ केनापि कारणेण । ५ ग- 'पथिठ' ।
६ छाया— कर्तौ द्वावपि करन्वितौ कञ्जलेन उद्धहदधुनिवारयतः ।

- एवमिदं प्रबन्धार्थं स समाकर्ष्य पृष्ट । तेनोक्तम्—सर्वं सूरिबन्धः ।
 इत्यौ रचितौ । रामा तेन बाह्वुसंवादेन प्रीतः । 'अथ हि सा
 परितप्यत्' इत्यप्रदि त्वुक्तं सर्वं समस्तव्यभिचसितमिति निरवपीत् ।
 श्रीरामाय 'शोपाकगिरिं गत । पताकाशोरणमद्यप्रतिमन्वाविम्या-
 ५ स्तत्रासुः । दिवसा कल्पवृत्तिश्च्युता । तत श्रीसिद्धसेनसूरयो
 बार्धकेन पीडिता अमशून्य प्रहृष्टिक्रम्य श्रीवप्यमद्विसूरीबाष्प-
 क्शरणाप श्रीतार्पमुनिबुग्ण प्रैरिषु । ते तद् गुरोर्केचममौत्तमन् ।
 तत्र विहितं पद्य—

'अध्याकिनोऽसि पदवीमविरोपितोऽसि

- १० तद् किञ्चनापि कुङ्क कस्तकां वप्यमद्वे । ।

प्रायोपवेशमरुषे विनिवेश्य येन

सम्प्रेषयत्यमरुषाम निगान्तमस्मान् ॥१॥'

- तद् दृष्ट्वा आमनूपतिमापृच्छन् 'शोबेरक'पुरे ब्रह्मश्याम्तिस्वा-
 पितधीरविममहासचमन्त्रं प्रापुस्ते । गुक्कन् कर्मिरे । गुरोऽपि
 १५ तन् ब्रह्मादिद्वेषाद्यापिषु । वत्सा म्प्राप्तमुत्कृष्टमरुषाम् क्वचम् ।
 मुक्कमककल्पपि ते विसृत्तम् । राजानुगमन तेऽरुषाम् कु क्षाया
 खीत् । क्शरय स्त्रबन्धम् । अनृणो गत । ततोऽन्यवशावना चतु-
 शरणममन हुक्कन्तर्ष्या-सुहृतामुन्नेदन-तीर्षमाकावन्धनद्विक्रय विधि
 वा विधाफिता । गुरो देवकोटकन्मानयनविभागप्राप्त-
 २ मयन्तु । सोऽरु उक्कञ्चित । तयो वप्यमद्वि श्रीवप्यमोविन्द
 सूरये श्रीनृपसूरये च मन्त्रमरु सक्त्य श्रीश्यामपार्श्वर्षणः ।
 पूर्ववत् सम्प्रेषादिष्टेषुः स्फुरन्ति ।

- एवमिदं सूरिर्नृपमार्थं चिरं पुत्तानुक्तरदत्तवत् तत्पी । तस्मैच
 कर्मजो नृपन्तो आसीद् रूपराष्ट्रीकृष्णाश्रिता । सूरिर्गुणीविधि
 २५ वारणाप तस्या गुणविष्णुनीश्वरार्थां श्रीकृष्णबुक्तिप्रदां ददा

निवेशयामास । आमस्तद् दृष्ट्वा मनसि पपाठ—

सिद्धतत्तत्पार—गयाण जोगीण जोगजुत्ताण ।

जह ताण पि मयच्छी, मणमि ता तच्चिय पमाण ॥१॥^१

आमो रात्रौ पुवेपा तां नर्तकीं सूरिघसतौ प्रैपात् । तथा
सूरीणां विश्रामणाऽऽरब्धा । करस्पर्शेन ज्ञाता युवति सूरिणाऽभि- ५
हिता सा—का त्वम्^२ । कस्मादिहागता^३ । अस्मासु ब्रह्मव्रतनिधि-
हेषु वराकि ! भवत्या कोऽयन्नाश^४ । वात्याभिर्न चलति काश्चना-
चल । तयोक्तम्—भवद्म्य उपदेष्टुमागता—

राज्ये सार वसुधा, वसुधायामपि पुर पुरे सौधम् ।

सौधे तल्प तल्पे, वराङ्गनाऽनङ्गसर्वस्वम् ॥१॥^५

१०

इति । किञ्च—

प्रियादर्शनमेवास्तु, किमन्यैर्दर्शनान्तरै^६ ।

प्राप्यते येन निर्वाण, सरागेणापि चेतसा ॥२॥^७

श्रीआमेन प्रेषिताऽह प्राणवल्लभा भवतां शुश्रूषार्यम् । तत
सूरिशक्तो वदति स्म— अस्माक ज्ञानदृक्प्रपातदृष्टदृष्टव्याना नैव १५
व्यामोहाय प्रगल्भसे ।

मलमूत्रादिपात्रेषु, गात्रेषु मृगचक्षुषाम् ।

रतिं करोति को नाम, सुधीर्वर्चोर्गृहेष्विव^८ ॥१॥^९

साऽपि निर्बिकार सूरिवर निश्चित्य ध्वनच्चेता प्रातर्नृपति-
समीप गता । पृच्छते राज्ञे रात्रीय सूरिवृत्तान्त सम्यक् कथित- २०
स्तया— पाषाणघटित इव तव गुरु, नवनीतपिण्डमय शेषो
श्लोक । यावन्त कूटप्रपञ्चा हावभाव-कटाक्ष-मुजाक्षेप-चुम्बन-

१ घ-‘स्तथा’ ।

२ जाया— सिद्धान्ततत्त्वपारङ्गतानां योगिनां योगैयुक्तानाम् ।

यदि तेषामपि मृगाक्षी मनसि तर्हि तदेव प्रमाणम् ॥

३ आर्या । ४ स्व-‘वराङ्गनामां सर्वं० । ५ आर्या । ६-७ अष्टद्वयम् । ८ वा स्व-
‘वराको’ ।

गङ्गा-इत्यङ्गप्रतिविद्यासाला सुते वाजस्यप्रिकृत्यस्तत्र मनुष्याः ।
 पुनस्तिष्ठन्तुयत्रिम्यामात्रस्ये मनोऽप्यत्र नात्रासीत् । अनुराग-वचनकार
 पुनर-भ्यैर्द्वान्-इत्याद्यावादिबिभीषिणामिरपि गङ्गास्य । तत्रेप
 मन्थे महाप्रवचनयो न देवकन्धमिर्न विवाचनीमिर्न नाप्रवचनमि-
 ५ वास्यते; मातृपीणां तु अथ कथा । । वासिन् स्त्रैर्बर्भसैर्बे ह्ये
 नृपो विस्मयनश्याम्यां बन्धन्मनुकुञ्जत्पुत्रोऽप्यत्रपुत्रिजायता
 संनृत् । इत्मी च गुह ध्यानप्रसन्न इत्या-

म्युञ्जने यामि वाक्यानां ह्योर्धाम्यवतरणे ।

वक्तिः क्रियेऽह सौहार्द-इत्याय इत्याय ते ॥१॥

- १ प्रातर्मुख समग्र । राजा ह्यीज्ये न बहसि किञ्चित् । सूरिमि
 र्भमितम्-राजन् । ना क्विच्छा; महर्षीणां रूक्षमृष्यमान्येवम राज्ञा
 कर्षन् न होय । राज्ञोऽयम्-अथमतीतनृप्यन्तर्चर्षया । एतद्दह
 मुत्तम्मिणुजो मुने सुम्पन् ब्रह्मवतानवज्येस्य-

बन्धत्त एव ब्रह्मवतानवज्येस्य

- १५ वाङ्मन्दर्पमनपीनपथेवरायाम ।

हान्येदरेपरिकल्पित्वात्तना

इह्यऽऽहति विह्वलितमति मना न वेद्याम् ॥ १ ॥

इत्युक्त्वा इत्यङ्गप्रमेन प्रजनाम जीज्ञामः ।

- अप्येषू राजा राजपथेन सैत्ररमाणो ह्यधिकप्रियां एरण्डभूषण
 २ संभृतस्तनविल्लत एरण्डपत्राणि विचिन्वातां गृहपाथात्पमाने इह्य
 गृहार्हं योजितवन्-

व(त) इह वि वरमिमास्यह्यो एतेो सौहृद एव तवमार्ग ।

१ वा-वचनकार २ क-करीम् । ३ अङ्गु । ४ क-हृते ।

५ क-वचनकार । ६ वचन । ७ 'वचनयो' ।

अथ- इत्येवै वयिर्भवत् इत्यत्र जीम्ना एव तवमार्ग ।

तत् तु सूरीणां पुरं समस्यात्वेन समर्पितवान् । सूरय ऊचुः—

‘इत्यं घरे हलियवद्दु ईदहमित्तत्थणी वैसइ ॥ १ ॥’

राजा विस्मितः । अहो सार सारस्वतम् ! ।

अन्यदा साय प्रोपितभर्तृकां वासभेवन यान्तीं वक्रग्रीवा दीपकरां
ददर्श । गाथार्द्धं चोच्चैः सूर्यग्रे पवाठ—

५

‘दिञ्जइ वक्कगीवा—इ दीवओ पहियजायाए ।

सूरिर्गाथापूर्वार्द्धमुवाच—

‘पियस्मरणपल्लुट्ट—तअसुधारानिवायभीयाए ॥ १ ॥’

इति । सूरि-भूपौ सुखेन कालं गमयतो धर्मपरौ ।

अन्यदा धर्मनृपेण आमनृपस्य पार्श्वे दूतं प्रहितं । एया १०
वोचत्—राजन् ! तव विचक्षणतया धर्मनृपं सन्तुष्टं । पुनः स
आह— भवद्विर्वयं छलिता । यतो भवद्भ्यो गृहमागतेभ्यो
नास्मामिर्महानल्पोऽपि कोऽपि सत्कारं कृतः । अधुना शृणु—
अस्मद्राज्ये वर्धनकुञ्जरो नाम महावादी बौद्धदर्शनीं विदेशादाग-
तोऽस्ति । स वादं जिघृक्षुः । यः कोऽपि वो राज्ये वादी भवति १५
स आनीयताम् । अस्माकं भवद्विं सह चिरन्तनं वैरम् । यः कोऽ-
पि वादी विजयी भविष्यति तत्प्रभुरपरस्य राज्यं ग्रहिष्यति । मम
वादिना यदा जितं तदा त्वदीयं राज्यं मया ग्राह्यम् । यदा तव
वादिना जितं तदा मदीयं राज्यं त्वया ग्राह्यम् । अयं पणः ।
वाग्युद्धमेवास्तु । किं मानवकर्तव्यंनेन ? । आमेनोक्तम्—दूतः । २०
त्वया यदुक्तं तद् धर्मेण कथापितमथवा त्वया स्वतुण्डकण्ठ्वातिमात्रे-

१ छाया—अत्र गृहे हालिकवधुरेतावन्मात्रस्तना वसति ।

२ अ—‘इदहमित्तत्थणी’ । ३ ग—‘अत्थि’ । ४ आर्या । ५ अ—‘भुवन’ ।

६-७ छाया—दृश्यते वक्रग्रीवया दीपकं पथिकजायया ।

प्रियस्मरणप्रसुद्धदशुधारामिपातमीत्या ॥

८ आर्या ।

९ अ—‘पदि’ ।

चतुर्विंशति ० १०

कुर्वतस्तस्य वदनाद् गुटिका ममेच्छया पतिष्यति तदा त्वया
जेप्यते, एक तु याचे—मस्तुतेश्चतुर्दशकाव्य कस्याप्यग्रे न
प्रकाश्यम् । तत्पठने हि मया ध्रुव ध्रुव प्रत्यक्षया भाव्यम् ।
कियता प्रत्यक्षा भवामि ? । क्लेशेनालम् । एवमुक्त्वा देवा विशुञ्जा- ५
त्कारलीलयाऽन्तर्दधे । सूरभिर्निगि परमाप्त शिष्य एको वाक्-
पतिराजममीप प्रहित्याख्यापितम्, यथा सूरयो वदन्ति—राजन् !
त्व विद्यानिधिंरस्माक 'लक्षणावती'पुरीपारिचितचर । तदाऽ-
वादी —भगवन् ! निरीहा भवन्त, कां भवद्भ्यो भक्ति दर्श-
यामि ? ।" तदा वयमयोचाम—अवमगे कामपि भक्ति कारयि-
ष्याम । भवद्विर्भणितम्—तथाऽस्तु । इदानीं मोऽवसरोऽत्र १०
समायात । वाक्पतिना शिष्य पृष्ट — सूर्य किं मे समा-
दिशन्ति ? आदिष्ट कुर्वे भ्रुवम् । शिष्यो न्यवेदयत्—राजन् !
गुरव आदिशन्ति—प्रातर्धर्मा-ऽऽमयो सद स्थयो सतोस्त्वया
वाच्य यथा वदनशौच विना भारती न प्रसीदति । तस्माद्
वादिप्रतिवादिसम्यसंमेशा सर्वे शौच कुर्वन्तु । एतावति कृमे १५
भवता न सर्व स्नेह कृत एव । वाक्पतिना तदङ्गीकृतम् ।
शिष्येणोपगुरु गत्वा नत तत्प्रतिज्ञात कथितम् । तुष्टा गुरव ।
प्रत्यूपे उदयति भगवति 'गभस्तिमालिनि लाक्षालिप्त इव प्राचीमुखे
राजानो सभायामागाताम् । वाक्पतिना वदनशौच सर्वे कारिता ,
वौद्धवादीन्द्रोऽपि । तस्य वदनक्रमलाद् विगलिता गुटिका पतद्- २०
ग्रहे । वृषभभट्टिशिष्ये पतद्ग्रहो जनैर्दरे कारापित । गुटिका
नूरीन्द्रसाज्जाता । वौद्धो गुटिकाहीन मूरिणा पार्थेन कर्ण इव
दिव्यशक्तिमुक्ता नि शङ्क वाक्पृपन्कैर्हत । निरुत्तरीकृत राहु-
प्रस्तश्चन्द्र इव हिमानाविलुप्तस्तम्बखण्ड इव वाट निस्तेजतां भेजे ।
तदा श्रीवृषभभट्टेर्निर्विवाद 'वादिकुञ्जरकेसरी'ति विरुद्ध र्वं परंश्च २५

१ ग-'ध्रुव प्रत्यक्ष०' । २ ख-'रस्मान्' । ३ ख-'कारापयिष्याम' ।

४ ख-'आदिशतु' । ५ घ--'सम्येशा' । ६ घर्षे ।

दत्तम् । धर्मेण सत्ताङ्गं राज्यं धामाय दत्तम् । आहीरम् ।
धर्म्यादि राज्यं धर्म्यते । अत्राय चर्मा । । आमेण गृहीतम् ।

- ५ तदा सुरिषा आम प्रोक्त — राजन् ! पुना राज्यं धामाय देहि ।
महादानमिदम् । शोभने च त । राज्यस्थापनाचार्याद्यः पारम्पर्येण
युवम् । पूष आरामेण वनस्थेनापि सुग्रीव-विभीषणी राजीवतौ ।
त्वमप्येवं युगीनदुपेषु तं युज्य । एतद्वचनसमकालमेव आमेव
गाम्भीर्यवार्ध्याधाम्ना धर्माय तत्रायं मंसर्ष्यं स धर्मः परिचापितः ।
एव मत्ता करिणं शतं सख्यं तुङ्गाद्यं रक्षा, सख्यं सख्यक
रक्षाः सख्यं वादित्राणि प्रादापिपत् । एवं एवं स्थानं गता सख्ये ।
१ सुरि-सूरी पशोवचनचितसप्तमुचनी गोपगिरौ श्रीमहावीरमन्दिपा-
ताम् । तदा सुरिकृत श्रीवीरस्य स्वजनम्— “घान्तो वेप-
धामसुखप्रदम्” इत्यदि काव्यैः सख्यकमपमथापि सख्ये पञ्चते ।
सख्येन प्रमुर्षकन्दे । तुष्टुषे च—

रमेरेवोदयः श्रुत्याः कोऽप्येयामुदपमह ! ।

- १५ न तमासि न तेजासि यस्मिर्धम्मुरिते सति ॥ १ ॥

अथवा स्वपरसमपपूर्णे प्रबोध्य राजा प्रमुर्षिर्धम्मसादि
सप्तम्यसवननिधम कैरित । सम्यक्तनुष्टीकप्रवृत्तनिरतस्य आकृत
कृत । इत्यत्र अत एतन्निषिद्धिनिभासार्थं प्रथमचरम्यत्रिनदुपाला
निषिद्ध सिद्धान्ते ।

१ घ— तुल्य २ क—‘अर्जा’ । ३ घ—‘अथा’ । ४ घ—‘अमुदये
वति ५ अत्रपुर

१ तुल्यं मातं इरा देवता वनप्रियतीत्य इत्या ।

२ अर्जाकन वेष्टी अद्वैत धनध्यानि दि ४ ५ ६

इति श्रीसोमप्रममूर्तिवृत्ते सप्तम्यसवनकथासमुच्चये ।

क—‘अर्जा’ । त्वमप्येव त्रिभुवनविभव-स्वय-दुवचनानीत्य-दुवचनदारा-
निरत्य-नारदवचननिरत्य-दुवचननिरत्य-निरत्य-श्रीवीरजीवित्तोपमाअर्षद्वय
निरत्य-अर्जाकन-वेष्टीकन-वीरवेष्टीकन-रत्नकम् ।

एकदा 'लक्षणावत्या' वौद्धो वर्धनकुञ्जरो धर्मनृपमाह सगद्-
 दम्— अह वृष्पभाट्टिना जितस्तन्मे न दूषणम् । वृष्पभाट्टिर्हि
 भारती नररूपा, प्रज्ञामय पिण्ड, गीष्पुत्र, , न च दुनोति ।
 एतत् तु दुनोति यत् तव भृत्येनापि वाक्पतिराजेन सूरिकृत-
 भेदान्मम मुखगौचोपायेन गुटीं हारयामहे । एतावदमिधाय स ५
 तार तार रुरोढ । स निवारित क्षमापेन रोदनात् । उक्तश्च—किं
 क्रियते ? । अय नश्चिरसेवकोऽनेकममराङ्गणलब्धजयप्रतिष्ठ
 प्रबन्धकवि परामवितु न रोचते । क्षमस्वेदमम्याग । ततो
 वौद्धो जोष स्थित । अपरेद्युर्यज्ञो धर्मनाम्ना समीपदेशस्येन
 बलवता भूपेन 'लक्षणावती'मेत्य रणे धर्मनृपो व्यापादित । १०
 राज्य जगृहे । वाक्पतिरपि वन्दीकृत । तेन कारास्येन 'गौडवध -
 सञ्ज्ञक प्राकृत महाकाव्य रचयित्वा यज्ञो धर्माय राजेन्द्राय
 दर्शितम् । तेन गुणधिशेषविदा ससत्कार वन्देर्मुक्त क्षमितश्च ।
 "विद्वान् सर्वत्र पूज्यते" । ततो वाक्पतिर्वृष्पभट्टेः समीप
 गत । द्वयोस्तयोर्मैत्री पूर्वमप्यासीत्, नदानां विगेषतोऽवृधत् । १५
 तेन वाक्पतिना 'मैहामहविजया'त्य प्राकृत महाकाव्य वद्धम् ।
 आमाय दर्शितम् । आमो हेमट्टककलभ्यमस्मै व्यजिश्रणत् ।

क्रियती पञ्च महर्त्नी, क्रियती लक्ष्या च कोटिरपि ? ।

औदार्यान्नतमनमा, ग्लनवती वसुमती क्रियती ? ॥ १ ॥"

अपरेद्युः प्रभु श्रीआमेन पृष्ट - भगवन् ! यूथ तावत् तपसा २०
 विद्यया च लोके लब्धपरमरेषा । किमन्य कोऽपि कथाप्यस्ते यो
 भवत्तुलालेशमवाप्नोति ? । वृष्प भाट्टिरभार्णात्—अवनिपते! मम
 गुरुवान्धवो गोविन्दाचार्य-नन्नसूरी सर्वगुणैर्मदधिकौ 'गूर्जर'-
 धराया 'मोटेरक'पुरे स्त । गुणोत्कण्ठयाऽमितसैन्य आमस्तत्र गत ।

तदा नक्षत्रिर्भारिज्यानेऽसरापातान् वारस्यायनाङ्गान् कम्बुज्ज
 म्बान् पञ्चपञ्चास्रैत् । राज्ञा कृतं तत् सर्वम् । अङ्घ्रिकल्पया ।
 बहो वप कर्मिनोऽपि मैदान् मावान् विद्याः; वप तु वेष्टि सम्पत्;
 तस्मादवस्य नित्यं योषिरसङ्गी किमस्य प्रणामेन । । इत्यहत्तन
 ५ तिरेबोत्पात्वास्तु 'गोपगिरि'मावात् । विराट् दृष्ट क्वाप इति रण-
 रणकञ्जस्तस्वात्तया प्रमथो कन्वापयितुमैवक । राजा मिरासरो न
 वन्दते तथा । एव दिनानि कस्तिपवानि गतामि ।

एकत्रा शुक्रमि पत्रन्थे— राजम्! वया पुत्र भञ्जोऽमूलतवाधी
 मञ्जो नासि । किमस्यकं दोष कोपि ! । राजा स्वह—सुरिवर !
 १ मन्वाहृष्टा अपि कुपान्नस्मात् कुर्वति निमुच्यते ! । सुरिमिहृष्टे—
 कथम् ! । आमा प्राह—यी भवन्ति त्वी गुरुवान्धवी स्युती तत्र
 गत्वा एको नक्षत्रिनामा दृष्ट शृङ्खरकन्वाम्पाङ्गपानकम्पठस्तपो-
 हीनो कोहतरण्यस्तुम्यो मन्वति मन्वयति न मवाम्बुध । तस्मान्
 किञ्चिदेतत् । सुरयो मसिमाठिनवदना रन्वसतिम्बुः । तत्रोप

१५ निव ही साधु मोत्रेरक पुर प्रक्षिणौ । त-पार्वात् तत्र कन्वापितम्-
 आमाऽकृतप्रथामो मयत्पार्वात्पान । पत्रमेव कुर्वा निव्यसि ।
 तत् कर्तव्यं पेनासौ मन्वस्वन्पेभ्यपि मन्वेणु अचञ्चान् न मैवति ।
 सर्वं तस्य दृष्ट्वा तौ हावपि गुटिकस्य कर्णस्वरपरवर्तं कृत्वा
 गठवेपथरो ग्रेपगिरि'मीवतु । श्रीशुपभञ्जवचरिने नेटकत्वेव

२ वनन्वतु । नद्यन् शिखयामासतु । आमा राजमवर्त्तं यथाचतु ।
 राज्ञाऽसरो दृष्ट । मिथिना सामात्रिक्य तत्प्रसमावज्ञा ।
 ताम्पा वाटक दर्शयितुमरेमे । मरुत् बाहुवाठिउमरावसरोऽभि-
 नीयते । पशु म्भूदरचना-शृङ्खरवरणकऽरवीरवर्णना-भञ्जोका-
 हृत्वावात्पापनभर्षेरिका-वप्यसणकऽरुदि ताम्पा कर्षयितुमरम्बम्

२५ वाराकऽथ रसोऽवातारीत् तथा वीद्यामूलप्रटाथ 'व्यञ्जिनी'

१ क कन्वापवरा । २ क 'पत्रन्थे' । ३ क 'सुरिकम्' । ४ क 'वर्षेत्'
 ५ क 'मन्वत्' व 'दृष्ट' कवा । ६ क 'कञ्जस्तस्वात्' । ७ क 'इत्यहत्तन' ।
 ८ क 'कन्वापयितुमैवक' ।

प्रवाहश्यामदीर्घानसानाकृप्योत्पिता हंत हत इति भापन्ते स्म ।
 अप्रान्तरे नन्नसूरि-गोविन्दाचार्यौ स्वरूपमुदे प्रकाश्याहतु -
 राजन् ! राजन् ! भटा ! भटा ! शृणुत शृणुत कथायुधामिदम्, न तु
 साक्षात् । अल सम्भ्रमेण । इत्युक्त्वा लज्जिता विस्मिताश्च ते राजाद्या
 सवृत्त्याकारमस्थु । तदा गोविन्दाचार्य-नन्नमूरिभ्या भूपोऽभाणि— ५
 किल शृङ्गारानुभविनो वयमिति त सम्यग् व्याख्यातु विद्म, किमु
 समराजिरमपि भवद्वत्प्रविष्टा स्म ? कुरङ्गा इव शस्त्रे दृष्टेऽपि विमिम ।
 आवाल्याद् गृहीतव्रता पापभारव स्म, पर भारतीप्रभावप्रभव-
 वचनशक्त्या रसान् सर्वान् जीवद्रूपानिव दर्शयाम । राजन् !
 'मोढेरके' येस्ते घात्स्यायनभावा व्याख्यातास्ते वय नन्नसुरय १०
 इमे च गोविन्दाचार्या । भवता तदा मृपा विकल्प समजनि ।
 राजा सद्यो ललजे । तौ सूरौ क्षमयामास आनर्च्य वप्पभट्टिं च ।
 तौ कतिचिद् दिनानि उपराज स्थित्वा वप्पभट्टेरनुज्ञया पुन 'मोढेर'-
 पुरमगाताम् । गत समय क्रियानपि ।

अन्यदा गाथकवृन्दमागतम् । तन्मध्ये वालिकैका तमालनीलो- १५
 त्यललोचना मृगाङ्गमुखी किन्नरस्वरा विदुषी गायति । तां दृष्ट्वा
 मैदनशरज्वरजर्जरो गलितधिवेको गतप्रायशौचवर्माभिनिवेश 'कन्य-
 कुञ्जे'श. पद्यद्वय प्रभुप्रत्यक्षमपाठीत्—

वक्त्र पूर्णशशी सुधाधरलता टन्ता मणिश्रेणय
 कान्ति. श्रीर्गमन गज परिमलस्ते पारिजातद्रुमा । २०
 वाणी कामदुघा कटाक्षलहरी सा कालकूटच्छटा
 तत् किं चन्द्रमुखि । त्वदर्थमनरैरामन्यि दुग्धोदधि १॥१॥
 जन्मस्थान न खलु विमल वर्णनीयो न वर्णो
 दूरे शोभा वपुषि निहिता पङ्कशङ्का तनोति ।

लज्जिज्जइ जेण जणे, मडलिज्जइ निअकुलकमो जेण ।

कठट्टिए वि जीर, त न कुलीणेहि कायव्व ॥४॥^१

प्रातरमृनि पद्यानि स्वयमामो ददर्श । वर्णान् ऋषित्वगतिं च
उपलक्षयामास । अहो गुरुणा मयि कृपा ! । अहोतमा मम पापा-

भिमुखता इति ललज्जे । दध्यौ च—साङ्कल्पिकमिदं जैनङ्गमीसङ्ग- ५
मपाप मयाऽऽचरितम् । भारितोऽहं क्व यामि ? किं करोमि ? कथं

गुरोर्मुखं दर्शयामि ? किं तप समाचरामि ? किं तीर्थं सेवे ? । ऊर्ध्वं
मुखं गृहीत्वा गच्छामि ? । कूपे पतामि ? । शस्त्रेणात्मानं घातयामि ? ।

अथवा ज्ञातम्—सर्वजनसमक्षं पापमुद्गीर्यं काष्ठानि भक्षयामि । एव
लघलायमानोऽनुचरानादिदेश— अग्निं प्रगुणयत । प्रगुणितस्तै- १०

रग्निं । समागता श्रीवृष्णभट्टिसूरय । मेलित चातुर्वर्ण्यम् । उक्त
तदधम् । यावत्सहसा कृशानु प्रवेक्ष्यति आमस्तावत् सूरिभिर्वाही

धृत्वोक्तं गजन्! शुद्धोऽसि । मा स्म खियथा । त्वया हि सङ्कल्प-
मात्रेण तत् पापं कृतं, न साक्षात्, सङ्कल्पेनाग्निमपि प्रविष्टोऽसि ।

चिरं धर्मं कुरु ।

१५

मनसा मानसं कर्म, वचसा वाचिकं तथा ।

कायेन कायिकं कर्म निस्तरन्ति मनीषिणः ॥१॥^२

इति वचनाद् विसृष्टोऽग्निः । जीवितो राजा । तुष्टो लोकः ।
प्रीतः सूरिः ।

समयान्तरे वाक्पतिराजो 'मथुरा' ययौ । तत्र श्रीपादसि- २०
दण्डी जज्ञे सः । तल्लोकादवगम्य आमं सूरिन् वभाषे— भवद्भि-
रहमपि श्रावकं कृतं । दिव्या वाणी व प्रसन्नैव । जानामि व
शक्तिपरमेखा यदि वाक्पतिमप्यार्हतदीक्षां ग्राहयथ । आचार्यैर्नै-

१ छाया—लज्जयते येन जने मलिनीक्रियते निजकुलकमो येन ।

कण्ठस्थितेऽपि जीवे तत् न कुलीने कर्तव्यम् ॥ २ आर्याः ।

३ चाण्डाली० । ४ 'लघलायते' इति मापायाम् । ५ ग--'सहसाऽग्निं' । ६ अग्निम् ।

७ अनुष्टुप् । ८ ग--'आचार्ये' ।

प्रतिष्ठा चक्रे— तत्रा विद्या मे प्रथमं यदि वाङ्मयं स्व
 सिद्धं येताम्बरं कुर्वे । वाङ्मयं तस्य क्वालि इति उच्यते ।
 राजोक्तम्— मधुरा या विद्यते । मूरा 'मधुरा'या ग्ना बहुवि
 ष्ठीभ्यामामन्त्रे सह । 'बराहम्बिरा'द्ये प्रासादे ध्यातव्यं वाङ्
 ५ पतिं गन्वाऽप्यु । तन्मूले सुरिभित्तरस्त्रेण वासीर्वाऽः
 पटितुमारम्भा —

सम्प्रां यत् प्राणिपत्य वाङ्मयुरतो ब्रह्महृत्पिण्डे

वासे यच्च देवो विद्यते । धिरस्य तन्मयं स्रष्टं मया ।

श्रीशंकराचार्यविरचिते परिहरे कस्याद् विन मन्त्रित १

१० यच्चोक्तम् । मा स्मृतेऽप्यभिहितो गीर्वा हरः पद्य व ॥१॥

एकं ध्यातव्यं योऽन्तःसुखं च सुखं च पुन

पादास्या विपुले निष्कण्ठके शृङ्गारमरुत्सव ।

कल्पद् दूरिच्छायापमनकोवाजयेदीपितं

सुखयोर्मिधरस समप्रिसमये नेत्रयं पाद्य व ॥२॥

१५ रामा नाम बभूव ह तद्वच्य स्तीति ह तां विदु—

वाचा 'पञ्चशती'वत विचरतकात्पाहरद् रावण ।

नित्रार्थं जगतीकवामिनि हरेर्दुर्गारिण शृण्वत

पूर्वरम्भुरवन्तु कोपकुण्डिका भगवतुरा श्रवण ॥१॥

उत्पिष्टत्वा रत्नमे भस्मुरगयती पाणिनिवेन हत्वा

२ कृत्वा चान्येन वासी विगडितकरोमात्मसे बहन्त्या ।

सबस्तकत्रयकल्पितेऽपि तदुत्तरीतिना श्री(श्री)रिवा व

शम्भुमन्त्रिण्य वीर्य वपुरकल्पसद्वाह कल्प्या पुनाद्य ॥२॥

एव बहु देते । अथ वाङ्मयं विन मन्त्रितं समुत्तरीमू

सुरिभित्— ह कल्पमन्त्रिणा ! क्व किमस्मत्पुरत शृङ्गारमरुत्सव

२५ पद्यार्थं कुण्डले । कल्पमन्त्रिणा प्राहुः— मन्त्राः साहस्यम् ।

१ व- 'वरी' । अ- 'कल्पे' । मन्त्र । २ वाङ्मय च व- 'सुखे'
 श्रीराम विष्णुना १ कल्प ।

मादृश्या निरीक्षरा केचित्, केचिदीन्द्रदेवता ।
मर्षेणामपि तेषां स्यात्, तत्त्वाना पद्मविगति ॥१॥'

इति नाया मयदन्मिनत्रेयाशिव पठन्त न्म । यथार्थि हि
श्रेतु पुरं पठनीय नमर्षजे । वाक्पतिराह— यद्यप्येव तथापि
सुमुक्तवो प्रयगासननिधन वात्या इह पञ्चम व्यातुमायाता स्म । ५
वृष्यमदृशो नगदु — किं नादिं रुद्रावयो मुक्तिदातारो न भव-
न्तीति मनुष्ये । वाक्पति प्राह— एष सम्भाव्यते । वृष्य-
मदृशो वमापिरे— तदि यो मुक्तिदानक्षमस्त द्वाणु । पठामि । स
जिन एव ।

“मदेन मानेन मनोभयेन, क्रोधेन लंभेन ससम्मदेन । १०

पराजिताना प्रसम सुगणा, वृषेव साम्राज्यरुजा परेषाम्”॥१॥'

'ज दिष्टां करुणातरगियपुडा एयस्म सोम मुह
आयारो पसमायरो परियरो मनो पमन्ना तणु ।

त मन्ने जग्जम्ममच्छुडरणो देवाहिदेवो जिणो

देवाण अयगण णामिह जथो नेय मग्गव जण ॥२॥' १५

इत्यादि बहु पठे । वाक्पति प्राह— म जिन कारते ? ।
सूरि — स्वरूपतो मुक्ता, मर्तितस्तु जिनायतने । वाक्पतिर्दृते—
प्रभो ! दर्शय तम् । प्रभुरपि आमनरेन्द्रकारिते प्रासादे न निनाय ।
स्वय प्रतिष्ठितवर श्रीपार्श्वनाथमदादृशत् । शान्त कात निरञ्जन
रूप दृष्टा प्रबुद्धो वैमाण— अय निरञ्जनो देव आकारेणैव लक्ष्यते । २०
तदा वृष्यमदृशिसूरिभिर्देवगुरुधर्मतत्त्वान्युक्तानि । रक्षित स ।
मिथ्यात्ववेपमुत्सृज्य जैन ऋषि श्वेताम्बरोऽभूत् । जिनमवन्दिष्ट
अपाठीच्च—

१ अनुष्टुप् । २ कलिकालमर्षज्ञधीहेमचन्द्रमूरिवरत्रिगचितायामयोग यवच्छे-
दिकाया पद्मविगतिनाम पद्यमित्म् । ३ उपनादि । ४ छायाार्थिना प्रेभ्यतां 'वासुधम
पृष्म् । ५ ग च— 'दो । ६ शार्दूल० । ७ ख—'वभावे' ।

मयनाहिद्वारद्वि-जं हनिषा विकारफलं जहाडेण ।

हृदयमि अर्धं विजयत । पणाम किञ्च कस्तुसिधं कर्तुं ॥१॥

शेवि गिरिहोत्रा धत्तुं कस्तुं का विर कल्प विपद्य मयि ॥१॥

सारंगे सारंगं पुत्रं कस्तुं कस्तुं किम(सु) पुत्र(र) ॥२॥

५ शरपासस आमुनि 'मभुरा कानुरर्ष्येय आमर्ष्युपसचिबसाकत्य

न प्रत्यक्षं अद्यशपापस्त्रागानि क्वात्रिण । नमरकर पञ्चपरमेष्ठि-

पदं शक्ति । जीवपु कौम्यं कारितो बाहूपतिः पुकेन

त्यक्ततुर्द्विभगमात् । तत् सर्वं प्रवाहिरस्यैरपि प्रथमं इतिव्यं रूपः ।

पथात् कल्पमङ्गि'र्येपगिरी गतः । राजा मुहस्तामुने सुरिवाह्य-

१ आलोकात्त सुनयेव भूयंस्ते मास्त्राहयः ।

कल्पयनेव तु प्राव-त्रावकर्मणि कर्मठ ॥१॥

एकदा राजा सुरिः पृष्टः-किं कारणं देवाहं इत्यत्रैतत्तत्त्वोऽपि

अन्तराऽन्तरा तापसधर्मं रतिं व्रजामि ? । सुरिउह-प्रार्थस्वामः ।

प्रार्थयामां मौञ्जु-राजन् । अस्मिन्मार्गिरीरक्षसा तत्र प्रारम्भो

१५ इति । तं 'कृष्णविश्वरिरेलीरे द्वास्तनाम् तपस्वी शालुमुमा-

धोभागे ह्युपनाशमरितमोजनस्तपो बहुनि कर्णम्पनपथ । स

पुत्रा तमुपमाः । तस्मात्तौर्षा अडास्तत्रैव क्तान्तरिता क्वापि

सन्ति । तदाकर्म अज्ञानगतत्र राजा प्रद्विताः । तैर्विद्यं अर्पिता ।

सुरिकात्सनादो इह । भूपति सुरीयां पदोर्विकल्प तस्वी । पर

२ मार्गतो वभूव ।

१ क- 'अथात्' इति ए- 'विक्रमात्'

२ कथा- 'वृत्तान्तिवृत्तितोवनेन विद्वत्फलं कथयेत् ।

एकान्तं विपद्या कल्प किं कल्पितं कर्तुम् ॥ ॥

३ कथा- 'इतिव्यं वृहती धीर्षं धीव मया व किञ्च कल्प विपद्यि मयि । ।

कारणं इत्यत्र वृत्तवति कर्तव्यं कर्तव्यं किञ्च इत्यति ॥

४ कथा- 'इतिव्यं मयमन्त्ये ५ इ 'मयाहये' । ए वृत् ।

क-क- 'अथात्' कर्तुम् ॥ ६ ए- 'इतिव्यं' । ७ ए- 'अथात्' ॥ ११

८- 'अथात्' ।

अन्यदा सौधोपरितलस्थेन आमेन कापि गृहे भिक्षार्थं प्रविष्टो मुनिर्दृष्ट । तत्र युवतिरेका कामार्ता गृहागत मुनि परब्रह्मैकचित्तरिमायिषु कपाटमम्पुट ददौ । मुनिर्नेच्छति ताम् । तथा मुनये पादतलप्रहारे दीयमाने नूपुर मुनिवरचरणे प्रविष्ट 'काकतालीय' न्यायेन 'अन्ववर्तकी'न्यायाच्च । राजा तद् दृष्ट्वा मूरये नमस्या ददौ—

कत्राडमासज्ज वरगणाए अञ्मत्थिओ जुव्वणगव्वियाए ।
सूरि प्राह—

'न मन्निय तेण जिइदिएण सनेउरो पव्वइअस्स पाओ ॥१॥'

'अन्यदिने प्रोपितमर्तृकाया गृहे भिक्षु कश्चिद् भिक्षार्थी प्र- १०
विष्ट । राज्ञा सौधाप्रस्थेन दृष्ट । तथा भिक्षो पारणायान्नमा-
नीतम् । उपरि काकैर्मक्षितम् । मुनिकस्य दृष्टिस्तस्या नामौ
स्थिता । तस्यास्तु दृष्टिस्तन्मुखकमले । आम् सूरये समस्यामा-
पिपत् । यथा—

'भिक्षाखररो पिच्छड नामिमडल सा वि तस्स मुहकमल । १५
सूरिगह—

'दुण्ह पि कवाल चडुय पि काया विल्लपति ॥२॥'

इति आम् श्रुत्वा चमत्कृत । अहो सर्वज्ञपुत्रत्रा एते ।

अन्यदा कोऽपि चित्रकृद् भूपरूप लिखित्वा उपभूष गत ।
बप्पमट्टिना श्लाघिता तत्कला । नृपात् तेन टङ्ककलक्षं लेभे । २०

१ च-'तम्' ।

२ छाया—कपाटमासाद्य धराङ्गनयाऽभ्यर्धितो यौवनगर्वितया ।

३ ग-'अञ्मत्थिओ' ।

४ छाया—न सत तेन त्रित्रेन्द्रियेन सनूपुर प्रव्रजितस्य पाद ॥

५ उपजाति । ६ ग-'अन्यदा' । ७ ग-'पतिता' ।

८-९ छाया—सिद्धाचर पश्यति नाभिमण्डल साऽपि तस्य मुखकमलम् ।

द्वयोरपि कपाल चाट्टकमनि क्कला विलुम्पयन्ति ॥ १० आर्या ।

केचनपवित्रवपुःपुत्रं च करितम्— एकं 'गजुरा'याम्, एकं 'मोक्षेवसादेक' वा 'मण्डिकपुरे' एकं गेपगिरी एकं उत्तररञ्ज-
स्य'पुरे । तत्र तत्र प्रतिष्ठाः प्रस्थापनाश्च करिता । अन्वदपि
व्यकरि ।

- ५ अथ आमगृहे पुत्रो जात सुखञ्जल । सोऽसौ तस्य हुन्दुक
इति नाम प्रसिद्धम् । सोऽपि पुत्रत्वे तैस्तेर्गुणैः किरुवत् पत्रे ।
एकदा समुद्रसेनमूपाधिष्ठितं 'राजगिरि'मामगृहं आमो
कराव । अस्मिन् तैर्न कुवाणादिसाम्प्रो मरुत्तस्यो पत्रमेवाः
कल्पिता । प्राक्प्रोऽतिवसेन प्रपत्तयितुमारेभे । मापठत् ।
१ आमः सिध् । तेन सूर्य पुत्रा — अथमसंविद्यः प्राक्प्र
कराऽस्माभिर्प्राद्विष्यते । । सूरिमिर्भवत्— तत्र पुत्रपुत्रो भोज
नामाऽसुं प्राक्प्र इक्ष्वातुमात्रेण पतयिष्यति अन्यो वैव । आम-
स्त्वत्प्रमम प्राक्प्रत् इक्ष्वातुमात्रेण पतयिष्यति । इक्ष्वातुमात्रेण ।
हुन्दुकगृहे पुत्रो जात । तस्य 'मोक्ष'नाम इवे । सञ्जतमात्र
१५ पर्यद्विषयम्स्तां बुद्ध्यापममर्णात् प्रवर्त्तै । तद्दृष्ट्वापतमात्रेण
प्राक्प्रो अन्वदो विहाय । समुद्रसेनमूपो वेर्माहारे नि सृत् ।
आमा 'राजगिरि' मन्विष्यत् । प्रजाशरो न इत् । अकूरा वि
वैवा मूर्ध्पय राजर्षयश्च इवापठस्ते । रात्रौ आमाच राजगिरि'
विद्याना मन्वितम्— राजन् । यदि त्वमत्र त्वास्यासि तदा तव ज्येकं
२ इतिष्यामि । आमाः प्राप्नुवे— कोवेन इतेन किं ते फलम् ।
यदि इतिष्यसि तदा मन्वेव जातव । एतद्विर्भवमामन्व- कुला
तुद्यो अन्तर इवाच— मीतोऽस्मि ते सत्वेन पाचत्त विधिम् ।
उद्योचे न चित्त्वपि मूढ मे केवलं कदा मे मृत्यु भूषीरम् ।
मन्वन्त उवाच— अन्वदसावरोवे जातुनि त्वपन्नेव वत्सामि ।

१ 'मोक्ष'नाम । २ इत् इ-च 'मृदा' । ३ रा-सूरिमिर्भवत् ।
४ अ-प्राक्प्रविष्यते । ५ इ-वेर्माहारे ।

षण्मासावशेषे आयुषि पुनरागत स । राज्ञोक्तम्— कियन्मे आयु-
रिति ? । व्यन्तरो वदति— देव !

‘गङ्गा’ऽन्त‘मार्गधे’ तीर्थे, नावाऽवतरत सत ।

मकाराद्यक्षरग्रामोप—कण्ठे मृत्युरस्ति ते ॥१॥^३

षण्मासान्ते इति विद्या । पानीयान्निर्गच्छन्त धूम यदा द्रक्ष्यसि ५
तदा मृत्युर्ज्ञातव्य । साधना च कार्या पारलौकिकी । इति गदि-
त्वा गतो देवजातीय । राजा प्रातः सूरिपार्श्वं गत । सूरिरुवाच—
राजन् ! यद् व्यन्तरेण वोऽग्रे कथित आयु प्रमाण तत् तथैव । धर्म-
पाथय गृह्णीथा । तदाकर्ण्य भूपस्तुतोष विसिष्मिये च । अहो
ज्ञानम् ! अथवा विस्मय एव क ? । सूरस्तेजस्वी, इन्दुराल्हादक , १०
‘गङ्गा’ऽम्भ पावनम्, जैना ज्ञानिन इति । दिनद्वये गते सूरि
श्रीआमस्य पुर प्रसङ्गेन श्रीनेमिनाथस्याशीर्वाद पपाठ । यथा—
लवण्यामृतसारसारणिसमा सा ‘भोज’भू स्नेहला

सा लक्ष्मा स नवोद्गमस्तरुणिमा सा ‘द्वारिका’ तद् बलम् ।

ते गोविन्द-शिवा-समुद्रविजयप्राया ‘प्रियाप्रेरका १५

यो जीवेषु कृपानिधिर्व्यधित नोद्वाह स नेमि श्रिये ॥२॥^४

भूयोऽपि—

मग्नै कुट्टुम्बजम्बाले, यैर्मिथ्याकार्यजर्जरै ।

‘नोज्जयन्ते’ नतो नेमि—स्ते चेज्जीवन्ति के मृता ? ॥२॥^५

तथा ‘रैवतक’तीर्थमहिमा सूरिभिर्व्याख्याय पल्लवित । यथा २०
भूमिमाहृत्योत्थाय परिकर वदध्वा सरमस भूपः प्रतिशुश्राव—‘रैव-
तके’ नेमिमवन्दित्वा मया न भोक्तव्यमिति । लोकैर्निषिद्ध —
राजन् ! मा, मा, दूरे ‘रैवतिको’ गिरि, मृदवो भवादृशा ।

१ घ-‘आयु’ । २ क-‘मगधे’ । ३ अनुष्टुप् । ४ ग-‘आयुप्रमाण’ । ५
ख-‘प्रिया प्रेरका’ । ६ शार्दूल० । ७ घ-‘काम०’ । ८ अनुष्टुप् ।

- राजऽऽह— प्रतिज्ञात मे न चकृति । तत्र सह पूरिणा जामो
 कश्चमक वृष्टबाहा वृषभा वृत्रमसहस्र २ इतिस्तत्र ७ अश्वकृ-
 मक परानिच्छत्रय आद्यमुदुम्बसहस्र २ सारसैर्नैर्द्विषु
 पक्षसि रैकपक्षैश्चकार्मत् । 'सम्मन्'तीर्षं वाक्त् गता । तत्र
 ५ सुतापेन म्वाकुञ्चिरेऽपि प्राणसन्वह प्रसोऽपि नाहमममर्हात् ।
 भीत्य श्लोकः । किञ्च सूरिः मन्त्रस्तक्या कृष्णाण्डिद्वयी साध-
 शानिनाम् । तत्रम कल्पाम्बुस— तद् कुक् मेन राजा जियति जीव-
 ति च । तत्रचनात् कृष्णाण्डि विन्मकेक म्बुधिरसा निवटी गमने-
 न आमसविषं गता कथे च— वसु । सऽऽहमम्बिद्या । तत्र
 १ सत्वेन वृष्य । गले आगच्छन्ती मां त्वं सऽऽहमम्बिद्या । मयेर्
 'रैकै'कदेराभूतात्कमेकमपिच्छुपेमिनाकविन्मयाजीताम् । इह
 बन्दस । अस्मिन् बन्दिते मूढनेमिर्बन्दित एव । कुक् पारण्यम् ।
 सुरिमिरपि तद् समर्पितम् । अकेमपि स्वाफितम् । तद् विषं
 बन्दित्वा रत्ना प्रसुप्रहृष्ट चक । अत्रापि तद् विन्म 'सम्मन्'तीर्षे
 १५ पूज्यत । 'उग्रवपुत' इति प्रसिद्ध तद् तीर्षम् । इयातोचानि ध्यान-
 यक्षामा विन्मगिती वृषमम्बुर्जं सोमसर्षं बन्दित्वा यान् रैकपक्षि
 गता तत्र तद् तीर्षं दिग्मन्त्री इत्यम्, केतान्बरसहस्रं प्रभुं न
 कम्पत् । आमिन तन्वातम् । इत्येष— पुत्रं कृत्वा निपद्बुद्
 हेत्या अनेमिं नत्पद्मि । तत्र तत्र दिग्मन्त्रयत्त्र एकत्रस राजा-
 नो मिच्छित्य । सर्वे पुत्रैक्यत्वा । तत्रा वप्यमहिना मभित
 आमा— रैकेन्द्र । धर्मकर्म पापारम्भः कर्षं शिक्ते । । अत्रैव
 तीर्षमिच्छन्मत्प्रवृत्तिष्ये । मन्त्रिः तिप्री त्येयम् । एव भूपं प्रबोध्य
 वप्यमहिपदिग्मन्त्रमुपात्तार्जं मूप च नरं प्रश्नित्वाभाजत्— इह
 तीर्षं यत्पाऽम्बिद्या इत्ये तत्र पञ्चत्वा सत्कमिति म्पन्ने । त्रि-

अत्र 'आमा' इत्येव रैकपक्ष । १ 'उग्र' इति अत्रयम् । २
 क-क-अर्वागिम् वा 'तत्र' ५ अ 'इत्या नेमि' । ६ अ 'पम्प' ।
 ७ अ 'उग्रवपु' ।

कम्-युक्तमेतत् । ततो वप्पभट्टिना 'सुराष्ट्र'वास्तव्याना श्वेता-
म्बरीयाणा दिगम्बरीयाणा च श्रावकाणा जतञ्ज कन्यका पञ्च-
सप्तवापिक्यो 'मेलिता । मिलिता सम्प्रा. । वप्पभट्टिना अम्वा-
देवीपार्श्वत् कथापितम्- यदि सर्वा 'श्वेताम्बरश्रावककन्यका —

“उज्जिन'सेलमिहरे दिक्खा नाण निस्सी(मां)हिया जस्स । ५

त धम्मचक्रवर्ति अग्निद्वेनेमि नमसामि ”॥१॥'

इति गाथा पठिष्यन्ति तदा श्वेताम्बरीयं तीर्थम्, पक्षान्तरे तु
दिगम्बरीय तीर्थमिति । तत आनीता मुग्धवाटिका । सर्वाभि-
श्वेताम्बरपञ्चश्रावकवाटिकाभिः पठिता मा गाथा । अपरास्तु तु
नैकयाऽपि । ततो जान श्वेताम्बरमाद् 'रवत'तीर्थम् । अम्बिकाया १०
स्व स्यया पुष्यवृष्टि श्वेताम्बरेषु कृता । ततो नष्टा दिक्पटा 'महा-
राष्ट्र'दिदिक्षिणदंज्ञानगमन् । राजाऽन्यैरपि सर्वसङ्घैश्चिरात् तत्र
मिलितैर्नेमिनेमे । वित्त ददे । 'प्रमाने' चन्द्रप्रभः प्रणेमे । वन्दि-
मोक्ष. सर्वत्रापि कारित । आमस्य भुवनौ 'गूर्जरा'दिदेशास्तदा
तीर्थाना चिर पूजोपयोगिनो हृष्टाया या (१) प्रकृता । एव कार्याणि १५
कृत्वा समूरिर्नृपो 'गोपगिरि' प्राविशत् । मङ्गलपूजादिमहास्तत्र नव-
नवा । 'प्राप्तप्राये काले दुन्दुको राज्ये प्रतिष्ठित । आपृष्ट स ।
लोकोऽपि क्षमित । अनृणो देश कृत । सह सूरिणा नावाऽऽन्दो
'गङ्गा'सगिर्चरे तीर्थ 'मागध' गत । तत्र जले धूम दृष्टवान् ।
तदा सूरिन्द्रमक्षमयत् । ससारमसार विदन् अनशनमगृहात् । २०
सनाधिस्य श्रीविक्रमकालात् अष्टशतवर्षेषु नवत्यविकेषु व्यतीतेषु
माद्रपदे शुक्रपञ्चम्यां पञ्च परमेष्ठिन स्मरन् राजा दिवमध्यशात् ।
सूरयस्तत्त्वज्ञा अपि रुदु । चिरप्रीतिमोहो दुर्जय एव । सेव-

१ ख-‘मिलिता । ० 'श्वेताम्बरकन्यका' ।

२ छाया—‘उष्टयन्त'शैलशिखरे दासा इति निषेधिका यस्य ।

त धर्मचक्रवर्तिनमरिष्टनेमि नमस्यामि ॥

३ श्रया । ५ ग-‘नष्टा' । ६ ग-प्राप्तकाले । ७ घ-‘गङ्गा सह तीरे' ।

चतुर्विधति • १२

- वस्तु चक्रुः—हा शरणान्ग्यावक्रुमार ! हा रामत्याग-
 दाहरये । हा अचरमनस । हा मलबागुपुषिष्ठिर ! हा हेन-
 दानकर्ष । हा नानावैत-वधणिक । हा सूरिसेधसुप्रव । हा
 अनुनीकरणविप्रमादित्य । हा वीरिष द्यातवाहन । अरमान्
 ५ विहाय क्व गतोऽसि ।। १३१॥ १३२॥ १३३॥ १३४॥ १३५॥ १३६॥
 मुञ्च । एवं विद्यन्तस्तु सुरिभिः प्रनिवाहिता— म्ये मा सर्गं
 देवव पापेन ।

आरम्भा कर्मभेदु सरसकिराकयधन्दमधर्षिणौ हा
 शिमे मन्दारशरणी कानुपुमपुत गर्णिततः कल्पवृक्ष ।

- १ हाचः कर्पूरगण्डा कनहनि-लिन्य मेरुमज्जिभयवाता
 भस कुम्भः सुपायाः कर्मनुवर्षय वेद्विद्वान इत्येऽयम् ॥१३॥
 तथापि स रामचन म्य घोचत यन —

पूर्वादि प्रतिबुध्य पञ्चजननाम्बुस्तर्षि नैशं तम
 कृत्वा चन्द्रमम प्रकरधारदित भिस्तेजसं तत्रसा ।

- १५ कप्यादे सरितं जलं प्रेक्षित्वा रापीय शीतः करे
 सप्यद्द ररिरस्तमंति विवशाः किं नाम श्लेष्यं मयेत् ॥१॥
 इति शंरु निःशोर्षं कृत्वा काचन सद्द सूरि-शैपतिरिभ्रम्यत् ।
 सूरिभिर्बुन्दुका रात्रा आमल आमरोनेन जात्यमुक्तकण्ठस्थूलाग्नि
 अक्षुप्पुत्ररन् हिमम्भानपपरीनवदनबिन्त्याचान्तस्वान्तो बमाप-
 २ एजम् । कोऽय म्हातरुष मिठुषाकः ।। स हि चतुर्को संसाम्य
 इत्यहलो बभूव । पशोमयेन देहेन चाचन्द्र विभयेनास्ते । पुष्प-
 कन्द्याः कर्तव्यश्रीधृति हे मरत्पापवगरीष्वी बहमे ।

पुष्पकण्ठबाध करिषेध विचरयत चाक्यम् ।
 स्वामिना सद्द पाल्येक्य परा सिष्ठति पूजितः ॥१॥

- २५ अन्वोऽप्येकविधः कोऽपि बभूव । इत्येकविधामिर्वाग्मिभुम्बुक्

राज सूरिराजो नि शोकमकार्षीत् । दुन्दुकः शनैः परमार्हतो-
ऽभूत् । राक्षकार्याणि अकार्षीत् । त्रिवर्गं स समसेविष्ट ।

एष वर्तमाने काले एकदा दुन्दुकश्चतुष्पथे गच्छन् कण्टिकां
नाम गणिकामुठाररूपां चिदृष्या युवतनगृगत्रागुरा मदनमायामयी-
मागेफिष्ट । ता शुद्धान्तर्क्षीमकार्षीत् । तथा दुन्दुकस्तथा वशी- ५
कृतो यथा— यदेष मा वदति तत् सत्यम्, यदेव सा करोति
तदेव हितं मनुते । सा तु वार्मणकारिणी वारूपदु मयं राज्य
प्रसने हिमानीय 'त्रिभ्रम, भोजमातर पद्मा नाम अन्या अपि
गर्जास्वयवतीर्विनयवतीर्लावण्यवतीस्तृणाय मनुते ।

एकदा कलौकिलिनाम ज्योतिषिको निधि त्रिमृष्टे सेवकलोके १०
दुन्दुकराजं विजयं दृष्ट्वाऽमार्दत्—देव ! वयं भवत्सेवकत्वेन सुखिन
स्यातां धर्माशु । ततो यथातथ वृमः । अयं ते भोजनामा तनयो
माग्याधिकस्त्वा हृत्वा तव राज्ये निवेक्ष्यते । यथाहं स्वयं कुर्वाणः ।
राजा तद्वचसायं वज्राहत इव क्षणं मौनी तस्य । ज्योतिषिकं विस-
सर्ज । सा वार्ता भोजजननीसहचर्या दार्भ्यकया विपुलस्तम्भान्त- १५
रितया श्रुता । भोजमात्रे चोक्ता । सा पुत्रमरणाद् विभाय ।
राजाऽपि कण्टिकागृहमगात् । साऽपि राजानं सचिन्तमालोक्या-
लापीत्—देव ! अद्य कथं म्यानवदनं ? । राजाऽऽह स्म— किं
क्रियते ? । विधिं कुपित । पुत्रान्मे मृत्युर्ज्ञानिना दृष्टप्रत्ययशतेन
कथितं । कण्टिका वदति स्म— का चिन्ता ? । मारय पुत्रम् । २०
सुतमपि निर्दल्यन्ति राज्यलब्धा । सुतो न सुत । सुतरूपेण शत्रु-
रेव स । तद्वचनाद् दुन्दुकः सुतं जिघासामास । यावता घातयि-
ष्यति तावता भोजमात्रा पाण्डलीपुत्रे स्वभ्रातृणा 'शूराणां राज्यश्री-
स्वयवरमण्डपानां स्नेहलानां धर्मज्ञानामप्रे प्रच्छन्नलेखेन ज्ञापितम्,
यथा— एषमेव भवता भागिनेयो विनक्ष्यति । रुंष्टो राजा । आगत्य २५

१ अशोकप्रक्षम् । २ क—'तद्यतय । ३ क—'दृष्टप्रत्यय०' । ४ ख-ग-'पाण्डली
पुरे' । ५ ख-'पराणा' । ६ ख-घ-'भागेय' । ७ घ--'राजा रुष्ट' ।

- एवं गृहीत्वा गच्छन् । रंजित जीवन् । मा स्थाईं भवसु सप्त
 निन्दुनोऽमूषम् इति । तेऽप्यागच्छन्, दुन्दुकमवधम् । उत्सवनि
 पेण भागिनेबं मार्जं गृहीत्वा 'पादवीपुत्र'मगच्छन् । तत्र ब्रह्मपी-
 पठम् । बंधीउडन् । शास्त्राभ्यासमपीकरम् । श्रीवदमसत् । तत्र
 ५ तस्य पञ्चाशो दिनैः कृतिमित्प्यूनाऽस्तिश्रमति स्म । कृत्विक्का
 दुन्दुकमे कवपति स्म— देव । पुत्ररूपस्ते शत्रुर्मर्दोहाणे बधति ।
 गच्छन्तेष पशुंशेषे मा कुरु । अत्रानीप उच्च पमसदन नय ।
 उवाऽऽह सन्नमेतत् । ततो वृत्तमुच्यते दुन्दुका मोर्जं तन्
 महत्तपायैऽप्यर्थात् । ते मोर्जं मार्यपति । पुत्रं पुत्रं स्वाम् इत्तम्
 १ दुन्दुकं प्रष्टिणोति । भोजनानुवा प्राहुः— राजन् । वयं तत्र
 भव विद्य न पर्याप्त एवैतम् । बर्धपात्रमस्तौ । अग्नोऽपि सरणा-
 गतो रस्य क्षत्रियं किं पुत्ररौद्रम् मगिनीपुत्रं । ब्रह्मत्वरं श्रुये
 वेद् बुद्धाय प्रगुणीम्यागच्छे । भागिनिपत्ये बभूवुर इष्टपि
 प्यामः । तद् इतैःउगस्याच्छम् । दुन्दुका कुपिनोऽपि तान् इच्छ न
 १५ क्षम । मोर्जोऽपि तैः पितृर्दुष्टत्वं ज्ञापिभाः कवचहर उपपिद्य
 भिति । ततो दुन्दुकैः कव्यमहिस्वर्यं मार्जित्वा— पूय गत्वा मोर्जं
 सुतर्मनुनीमावयत मयवत माग् । अग्निऽस्तोऽपि तस्यैःनिकैः सद्
 'पादवीपुत्र' वेत् । बर्धमर्गं सम्प्राप्तौ स्थित्वा विमूर्धं ज्ञानदेशा-
 मोर्जत्तात्मन्मम कवसा धूपसमीपं वैप्याति । आनीपस्ते वा यथा
 २ तथा तत्राऽऽनीप्येऽपि पित्रा इच्छते । वाग्ब्रह्मणे राजाऽपि कुर्वो
 मां इच्छति । तस्मादितो भ्याम इतो दुस्तटी इति म्ययः प्राप्त ।
 समाप्त च ममासुः विवसद्दयमभशिःप्ये तस्माद्दमसाव शरजम् ।
 इति विमूर्धत्तमस्वफलयो भागिदा— नक्षत्रुरि-गोविन्दाचार्यौ

१ वा 'रुद्रि' २ अ-इ-भागे' । ३ वा-व 'कच्छी' । अ-अ-
 अक्षरान्तो ४ 'वीनका' इति अक्षरम् ५ वा 'उवागच्छे'वी'स्वाधीर् । न
 'वदुर्वी'स्व'र'इ'त'यम्' । वा य-''वा' । ६ वा 'उवा' ।

प्रति हिता भवेत् । श्रावकेभ्यो मिथ्या दुष्कृतं ब्रूयात् । परस्परम-
मात्सरतामाद्रियध्वम् । क्रिया पालयेत् । 'आवाटवृद्धान् लाल्येत ।
नै वय युष्मदीया , न यूयमस्मदीया , सम्बन्धा कृत्रिमा सर्वे ।
इति शिक्षयित्वाऽनशनस्था . समतां प्रपन्ना . ।

अर्हतस्त्रिजगद्वन्द्यान्, सिद्धान् विघ्नस्तबन्धनान् । ५

साधूश्च जैनधर्मं च, प्रपद्ये शरणं त्रिधा ॥१॥^१

महाव्रतानि पञ्चैव, पष्टकं रात्रिभोजनम् ।

विराधितानि यत् तत्र, मिथ्या दुष्कृतमस्तु मे ॥२॥^२

इति ब्रुवाणा आसीना अदीना कालमकार्षु । श्रीवृष्पभट्टिसूरीणा
श्रीविक्रमादित्यादष्टशतवर्षेषु गतेषु भाद्रपदे शुक्लतृतीयाया रवि- १०
दिने हंस्तार्के जन्म, पञ्चनवत्यधिकेषु गतेषु स्वर्गारोहणम् । तदैव
'मोदेरे' नन्नसूरीणामग्रे भारत्योक्तम्—भवद्गुरुव 'ईशान'देवलोका
गता । तत्र वाढ शोक . प्रससार ।

शास्त्रज्ञा सुवचास्विनो ब्रह्मजनस्याधारतामागता

सद्वृत्ता स्वपरोपकारनिरता दाक्षिण्यरत्नाकरा । १५

सर्वस्याभिमता गुणैः परिवृता भूमण्डना सज्जना

धात । किं न कृतास्त्वया गतधिया कल्पान्तदीर्घायुष ॥१॥^३

वृद्धैस्तु प्रबोधो दत्त —

द्विष्वा जीर्णमय देह, लभते भो पुनर्नवम् ।

कृतपुण्यस्य मर्त्यस्य, मृत्युरेव रसायनम् ॥२॥^४ २०

इति । दुन्दुकेन सूरिमि सह प्रहिता ये सैनिकास्ते निवृत्त्य
दुन्दुकपार्श्वं गता । सोऽपि पश्चात्तापानलेन दन्दद्व्यते स्म ।
भोजेनाऽपि समातुलेन सूरिशिष्याणामन्येषामपि लोकानां मुखा-
दवगतम्, यथा—सूरय एव मधु , तव पार्श्वं नाजग्मु । मा स्माय-

१ ख-प्रतिहता भवेत् (१) । २ क-'वालवृद्धान्' । ३ क-'नो' । ४-५ अनुष्टुप्
६ पद्यत्व प्राप्ता । ७ ख-'हंस्तार्के' । ८ हे ममम् । ९ शार्दूल० । १० ख-ग-
'कृत्यपुण्य०' । ११ अनुष्टुप् ।

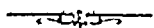
मम्मदुपरोपसहृदे पत्नि पितु पार्श्वे गतः सन् विपत इति कृत्यं
इन्द्रः । तदेतदाकर्ण्य भोजनस्य पात्रितो यथा वज्रपातेनापि न
पीर्यते । पितुरन्तिके नमस्करस्ते ।

- एकरा वैदिकः प्येऽपि पूर्वमामराजसूक्तो विदेशं भूमिना
५ माञ्जान्तिकमात्मन् 'पाञ्चवीपुरे' । तेनात्मन्- देव । त्वं मत्स्यमि-
कुम्भदीप । मया विदेशो सद्गुरुर्मुक्तसद् विवेका कम्पा 'पातु-
त्रिणी' नाम स्यादभिमन्त्रितेन मातुञ्जितेन इत्याः 'कुरि इतिप्रया
अपि वक्तव्यो विपत्ये ममवार्ता तु वज्र कथा । । देव । गृहान
ताम् । मोक्षेन सा तस्मादाद्या । प्रमाणिना । सत्ता । मन्त्रिणे
१ इल-मन्नाम्नां माञ्जन रक्षित' । मत्तुजा सर्वे माञ्जेन विवा-
सक्ति प्रकल्पन तोपिता' । ते ऊचु - यदीय त शक्तिस्तथा प्राकृत
मिणेन मातुञ्जितामि गृहीत्वाऽस्म्यभिः सह पितुः समीप तत्र ।
पितरं निपात्य राज्य गृहान । तद् इच्छे मोक्षाप । वक्तव्ये
मत्तुञ्जितुञ्जितोम्नी सन् गतः पितुर्द्वरं कचपितं च— तात । त्वं
१५ पूष्योऽहं पितुः । त्वत्तो मरणं वा राज्यं वा सर्वं त्यज मे । एवा
सन्तुष्ट — अहो विनीतसुत । वात्यसु । इति विदुस्य बाहूतो मोक्षा ।
शोभितो मन्मथगण । एकरस्यसी 'कृष्टिकर-राजानौ पूष्य
पूष्यं मातुञ्जितेन जवान । सम्पदविवा हि नाप्यथा । उपविष्टो
हुन्नुकराम्ये मोक्षा । तस्मात्तुज अतुलं तोपं इन्द्रः । माता पद्मा
० प्रसन्न । हुन्नुकेन र्बनहरण-मासोराजनादिदूमचत राज-
स्यत्र पुनर्जातमात्मन् मेभिरे । म्हाजनो विवीच । वर्णाः सर्वे
उन्नेदु । सप्तारस्योऽप्येवं मोक्षं कम्पा मेव । र्दोर्बजसु परी
प्यदरकचक जग्द्विगद्य । अथ इत्यइत्या मोक्षे'पुरे नक्षसुरपे
विहक्ति इत्या सप्तमरान् प्रीयीत् । ते गत्यस्तत्र । विहक्तिर्द्वितीया

१ य- 'कुरीते' २ 'कुरीते' इति मत्तुञ्जितः । ३ य इत्यप्यो ४ य 'कुरीते' ।
५ 'कुरीते' ६ य- 'कुरीते' ७ य- 'कुरीते' ८ य- 'कुरीते' ९ य- 'कुरीते' ।

तैस्त्र । वाचिता नन्नगुरि-गोविन्दाचार्यकथा— 'रघरिन श्री-
 'मोद्रे' परमगुरुश्रीनन्नगुरि-श्रीगोविन्दगुग्निपात्रान् सगण्डान्
 'गोपगिरि'दुर्गात् श्रीभोजः परमभेनो बिपपनि यथा— इष्ट तावत्
 प्रगागङ्गादिभाद्रः समाचारिनारंगीभाग्यवर्धनमकरपञ्जा. क्षिति-
 पतिमद् कुमुदिनाभेतर्दाधितयो भारतीधर्मपुत्रा श्रीवप्पभट्टि- ५
 सुर्यगिदिवलोकलौचनलेगन्धितपुण्यलाश्रयतामादधिरे । तस्यपाने
 सम्प्रति दीर्घाणुमो यूय स्य । 'दृष्टविश्रुतिकाप्रमाणेनात्र पादोऽव-
 धार्य' । तद् दृष्ट्वा भक्तिरुत्स्य सूर्य्य ससदा मुतरां जह्यु ।
 सद्दानुमत्या गोविन्दाचार्यं 'मोद्रेकं' मुक्या श्रीनन्नगुरयो 'गोप-
 गिरि'ममगन् । भोजः पादचारेण सभेन्य म्मुनमायान । गुरो १०
 पादोदक पयो । उल्लनत्तृणा गिर शुभ्राय । स्थानस्थानमिष्टिन-
 जनददयमद्दृष्ट्वा रितद्दार्मीकिनक्षत्राभितराजपथ पुर निनाय ।
 सिंहासनं निवेशयामास तान् । मङ्गल चकार । तदाऽऽगमयो
 उभय । तद्भक्तानामथद् ददर्श । तदभक्तान निपवन्तीक्षाश्रकं । तदुप-
 देशाजिनमण्डिता मेदिनी विदर्शी । दुन्दुर्कस्य तादृग् मरण १५
 स्मृत्या कुपयेषु न रेमे । 'मथुरा'-'शत्रुघ्नया'दिषु धारां चकार ।
 एकादश व्रतानुचचार । पूर्यगाजर्षियशांमि उदधार । चिर राज्य
 भेज । इत्येव 'गोपगिरौ' भोजो धर्म लालयामास उदियाय च ।
 अन्यैरपि पुण्यपुरुषैरेव भाव्यम् ॥

॥ इति श्रीवप्पभट्टिचरित्रम् । प्रत्याप्त ६०० ॥

१ ग- 'हेमा०' । २ क- 'दृष्टविश्रुतिप्रमाणेन' । ३ ख 'इतिहार०' । ४ घ-
 'याश्रावणार । ५ च- 'भट्टिचरित्रप्रबन्ध' ।

[१०]

॥ अथ इममूरिप्रबन्ध ॥

- पुनश्च 'गच्छ' शीघ्रवचनम् । 'वाग्वदसो' 'वचनम्' पुनश्च । तत्र स्वामी यद्योमङ्गनाम् राजक शक्तिमान् । कस्तौभा-
- ५ न्तिक उपास्य इत्येवम् । उन्नी उन्मुत्रचन्द्रातपायां उन्नेन
 अपया इया उपास्ये नियन्ता । अथकम्पकनाथे वृष्टम्—
 के एने । अयात्प्राच— इव । महामुनयोऽप्यी विपम-
 नभारिण । उपास्य अथा वचनम् । प्राणर् वदितुं गत ।
 देवाया । आचक्यते सुपु सत्यम् । वासकम्पमेकं स्थिता ।
- १ परदत्तं गता गुरवः । तावता वर्षाकृत । देवद्वारिचर्मभ्यामार
 साउन्वदामि समवति रायः । प्रसा धारद् । चरिष्येभ्यमि इतुं
 गता राय । तावता कुप्यामि अन्वयन्ति सत्याः । तनु सर्पिण्येक
 गर्ममात्रकस्य अन्वयिभिरुद्यमाना तन्कद्यप्यप्यजा सिद्धिसिन्धुप-
 माना रामेन द्या । इत्यन्वय । विरक्तम् । हा हा समारं, विग्
- १५ गृह्णासि कल्प इने पापमिदमाचर्षणम् । राजमरि कुशाळ
 मायात्राळं मरकत्कम् । तस्मात् सप्तसप्तपरिष्ठाणः कर्षणम् । इति
 प्यपन् सौम्यपासात् । निशि आचक्यन्तिभ्रमनाचय रक्षोऽप्याधीत्
 मय वचनगुरव शीघ्रवचनम् क्व विहरन्ति । । मन्वाह—
 'विष्णुवाणक' । विमूढो मन्त्री वापपरिष्ठाणम् । राजको मित्रम्
- २ परिवार सर इत्येवम् सद् गृहीन्ता शीघ्रं विष्णुवाणकं
 प्राप्त । गुरवा इत्येवम् । मन्वैरुपाद् इति । परावन्तिना
 कर्षणं स्वरायम् । गुरुमिर्मगितम्— राजक ! चरिषं विवा न
 वृष्टन्ति पनेम्यो जीवाः । राजकेन मन्त्रि— सद्यो हीन्ता
 तर्हि तम् । मूर्य ओन्विष्ठा इव । राजकेन विष्णुवाणकौप

वचनम् १५ इत्येवम् । १६ इत्येवम् । १७ इत्येवम् । इति अन्वयः । १८ इत्येवम् । १९ इत्येवम् । २० इत्येवम् ।

श्रावका समाकारिता, हारोऽर्पित । दिव्य प्रासाद कार्यता-
मिति । तथाऽऽचरित तै । अद्यापि दृश्यते स तत्र । राणकैर्ब्रत-
मात्तम् । नन्द्याभेय पङ्क्तिनियम, एकान्तरोपवासा
यावज्जीवम् । तस्य राणयशोभद्रस्य गीतार्थत्वात् सूरिपद जातम् ।
श्रीयशोभद्रसूरिरिति नाम । तदीयपट्टे प्रद्युम्नसूरिर्ग्रन्थकार । ५
तत्पट्टे श्रीगुणसेनसूरि । श्रीयशोभद्रसूरिपादाख्योपवासा 'रैवते'
नेमिनाथदृष्टो कृतानशना खर्लोकमैयरु । गुणसेनसूरिपट्टे
श्रीदेवचन्द्रसूरय 'ठाणांगवृत्ति-शान्तिनाथचरितादिमहा-
शास्त्रकरणनिर्व्यूढप्रज्ञाप्राग्भागा । ते विहरन्तो 'धैन्धुक्क'पुर
'गूर्जर'धरा'सुराष्ट्र'सन्धिस्थ गता । तत्र देशनाविस्तर । १०

एकदा नेमिनागनामा श्रावक समुत्थाय श्रीदेवचन्द्रसूरीन्
जगौ— भगवन् ! अय 'मोढ'ज्ञातीयो मद् भगिनीपाहिणि-
कुक्षिम् ठक्कुरचाचिगनन्दनश्च(श्वा)ङ्गदेवनामा भगवतां
देशनां श्रुत्वा प्रबुद्धो दीक्षा याचते । अस्मिंश्च गर्भस्थे मम
भगिन्या सहकारतरुः स्वप्ने दृष्ट । स च स्थानान्तरे उप्तस्तत्र महती १५
फलस्फानिमायाति स्म । गुरव आहु —स्थानान्तरगतस्यास्य बालस्य
महिमा प्रैधिष्यते । महत् पात्रमसौ योग्य मुलक्षणो दीक्षणीय,
केवल पित्रोरनुज्ञा प्राह्या । गतौ मातुल-भागिनेयौ पाहिणि-चाचिगा-
न्तिकम् । उक्ता व्रतवासना । कृतस्ताभ्या प्रतिपेध करुण-
वचनशतै । चाङ्गदेवो दीक्षा ललौ । स हेमसूरि प्रभु । तेन १५
यथा श्रीसिद्धराजो रक्षित, व्याकरण कृतम्, वादिनो जितास्तथा
च कुमारपालेन सह प्रतिपन्नम् । कुमारपालोऽपि यथा पञ्चाशद्वर्ष-
देशीयो राज्ये निषण्ण । यथा श्रीहेमसूरयो गुरुत्वेन प्रतिपन्ना ।
तैरपि यथा देववोधिः प्रतिपक्ष पराकृत । राजा सम्यक्त्व
प्राहित श्रावक कृत । निर्वीराधन (?) च मुमोच स । तत् २०

१ क-घ-'मादक्षम् । २ जेनानां तृतीयमङ्गम् । ३ क-'धुधुक्क', ख-'धुधुक्क' ।

४ घ-'मातुल[रु]भाभेयौ' ।

चतुर्विंशति ००

प्रबन्धविन्तामपितो ज्ञेयम् । किं चरितचर्चयनम् । नवीना-
स्तु कथन प्रकथा प्रत्ययन्त—

- कुमारपालेन अयोरी प्रारम्भायां आश्विनशु(शु)दिपक्षे समा-
यात् । इवतायां कृष्णशरी-प्रमुखाया अश्विनिकैर्नृपा विद्वत् —
५ देव । सप्तम्यां सप्त शतानि पुरुष सप्त महिषा अष्टम्यां अष्ट महिषा
अष्टौ शतानि पञ्च मवम्यां तु नव शतानि पञ्चो नव महिषा
देवीभ्यं राज्ञा दत्ता मन्ति पूर्वपुत्र्यक्रमत् । राजा लवकार्यं श्रीहोमा-
निक्रमणम् । कफिना सा वार्ता । श्रीप्रमुषिः कर्म एवमेव-
मिषुक्तम् । राजोत्पिन । मापितस्त— इय हास्वामः । इषुस्ता
१ बहिष्ठा(?)कमेण रात्री देवीमन्दमे क्षिप्यः पशवः । तस्यकानि हवी-
कृतानि । उपदेशिगस्तेशु प्रमृता आसरावपुत्रा । प्रातराप्यता मृपेन्द्रः ।
उद्भाटितानि देवीसद्वनहारानि । मयं ह्य्या पशवे शीमन्पाक-
माना निशानाभ्यमुत्वा । भूपात्र जगद्— मो अघेदिकाः ।
पते पशरो मयऽमृम्यो ह्य्या । पशमृम्ये रोधिष्वन्त ते तदा मसि-
१५ प्यन्त, परं न प्रत्ता ; तस्मात्प्रमृम्याऽऽर्ष पतते इक्षितम् । मयदृम्य
पत्र इक्षितम् । तस्मात् दुष्पीमाध्वम् । माह जीवाम् धानपद्वि ।
सिक्तान्ते विन्ध्या । मुख्यध्रग्य । ध्यगुम्बसमेन तु बनेन
हेबेभ्यो नैव नि दप्रितानि । अश्विनमन्दशास्यं कुनोपवाम-
वमापो मिशि चन्द्रद्यावायं प्वाले उपरियो अपति । बहिर्हस्ताः
२ सृष्टि । गता बही निशा । ल्येवय दिव्या प्रलभाऽऽर्षात् ।
उक्तमया स — राजन् ' अह तव कुठदेवी कृष्णशरी ।
वेपम विमिति त्वया नाभ्यदप दत्तम् । राजानम्—
देवीऽऽर्ष द्वात्तु विपीविशामपि न हर्षिन् वा कथा पञ्चद्विपालात् ।।
तच्छया कृष्णशरी कथा राजन्ने विग्लन गिरसि ह्य्य
२५ जगुती । गता बही जात । एव स्वानुर्वेदह्य । विरगम् ।

एव कृष्णशरी १ मेवक्य (१) १ श्रीहरिचरित्रे राजानुर्वेदह्य तत्र चर्चयन ।
वचम् ५ श्रीहरिचरित्रे वचने

मृत्नेन मन्त्रिणमुदयनमाकार्य तास्त्ररूप निगद्य पप्रच्छ—
 मन्त्रिन् । देवी पशून् याचति, दीयन्ते न वा ? । मन्त्री दाक्षि-
 प्यादाह—देव । राजा यत्नेन रक्ष्य एव । भूपो न्यगादीत्—
 नि सत्त्वो वणिगसि । यदेव वृषे मम किं कार्यं जीवितेन ? ।
 कृत राज्यम् । लब्धो वर्म । हता शत्रव । केवल काष्ठानि ५
 देहि रह , येन प्रातर्माामीदृश दृष्ट्वा लोको धर्मे नोर्द्धाह करोति ।
 उदयनेन चिन्तितम्—अहो महत्कृच्छ्रमापतितम् ! । पारवश्य-
 मूल नियोग धिक् । मन्त्रिणोक्त सद्यो बुद्धिवगात्—श्रीहेमसूरयो
 विज्ञप्यन्ते । राज्ञोक्तम्—तथाऽस्तु । गतो मन्त्री उपसूरि ।
 सूरिभिर्जलमभिमन्त्र्यार्पितम् । अनेन राजाऽऽच्छोच्य इति । १०
 सचिवेन तथा चक्रे राज्ञ । राजा 'दोगुन्दुकदेव इव दिव्यरूप
 सम्पन्नो भक्तश्च समधिक श्रीगुरु वन्दितु ययौ । गुरुर्देशना दत्ते—
 शूरा सन्ति सहस्रग प्रतिपद विद्याविदोऽनेकश

सन्ति श्रीपुत्रयो निरस्तधनदास्तेऽपि क्षितौ भूरिग ।

किन्त्वाकर्ण्य निरीक्ष्य वाऽन्यमनुज दु खार्दित यन्मन— १५

स्तद्रूप प्रतिपद्यते जगति ते सत्पूरुपा पञ्चपा ॥१॥^१

राजा स्वावास गत । राज्य समृद्ध मुनक्ति ।

एकदा प्रभुभिर्भरतस्य चक्रिण साधर्मिकवात्सल्यकयाऽकथि ।

ता श्रुत्वा भूप. साधर्मिकवात्सल्य दिव्यभोजन-वसन-कनकदानै
 प्रतिग्राम प्रतिपुर प्रारेभे । तद् दृष्ट्वा कविश्रीपालपुत्र सिद्धपाल २०
 सूक्तमपाठीत्—

क्षिपवा वारिनिधिस्तले मणिगण रत्नोत्कर 'रोहणो'

रेण्वावृत्य सुवर्णमात्मनि दृढ वदध्वा 'सुवर्णाचल' ।

क्षमामध्ये च वन निधाय धनदो विभ्यत् परेभ्य स्थित

किं स्यात् तै कृपणै समोऽयमखिलार्थिभ्य स्तमर्थं ददत् ॥१॥^२ २५

१ उपहासम् । २ एतत्त्वरूपार्थं प्रेक्ष्यतां परिक्षिष्ट । ३ ख-घ-'सुरा' । ४
 शार्दूल० । ५ मरुः । ६ शार्दूल० ।

इत्येवमपरितरत्र । पुनः कदाचित् पठितम्—

श्रीबीरे परमेस्वरऽपि मगधत्पास्याति धर्म स्वयं

प्रह्वत्स्यस्येऽपि मन्त्रिणि न पां कर्तुं क्षम भेषिका ।

अट्टेशेन कुमारपासदपतिल्ला श्रीपरक्षा म्यवाह

५ मत्वात्पाद्य नच सुधा स परम श्रीहेमचन्द्रा गुह ॥१॥

अत्रापि कश्चदिति । अन्येषु कथाप्रसङ्गे प्रथम प्राहुः स—

पूर्व श्रीमरतो राजा श्रीमाञ्जुपुरे श्रीमरपुरे 'शत्रुघ्नये' 'सोपारके

बह्यपदे' च श्रीव-तस्वामिश्रीकृष्णमप्रतिमावन्दनार्थं च अट्टरु'

चमूचनोऽभितरत्र पुञ्जव्यामठितदिकृषत्रजासु सख्यपतिर्मुखा

१ वदन्ते । तदाकर्ण्य श्रीशौतुक्या स्वयं कथरितरवेऽर्द्धिस्वमरोष्य

सत्स्य 'शत्रुघ्नयो' 'अयन्ता'दियात्रायै चवान । सख्य उदयन

मुने वाग्मन्अट्टरिसतिमहाप्रासादकराण्क; नृपनागाभ्यभेदि

मू श्रीमान् आमड्ड, पद्मपाकविचक्रता श्रीपास, उरुः

सिद्धपाठ, कवीनां वापुजां च कुपो मण्डागारिक कपर्दी,

१५ 'परमात्'भक्ष्ये 'सू'र्वात्सरत्नती' श्रीहृद्दना'पुरभिवेशको राजः

प्रहृद्दना राजेशदौदिकः प्रतापमड्ड, नचतिकसुहेमस्वामी

भठिठाडाकाः राशी मोपसदेवी श्रीकन्यपुत्री सीसुः, रण-

अम्बडगता माठ, आमडपुत्री चाम्पल इत्यादि खेटीबरो

अथ श्रीहेमचन्द्रमूरिपात्राः श्रीहेमचूरयः श्रीधर्मचूरय च-

२ सख्यया मानवा । स्थाने स्वामं प्रमाववा । विवे विने उत्रचामरा

दिदलम् । पात्राया इच्छसिद्धिः । प्रथम 'रैवता'वितके सख्य

श्रीपाञ्चपञ्चा विशि म्वा स्थितः स्थितपतिः । नाश्रीमिर्षेव ।

रात्री मारस्या श्रीहेमसूरिम्य आदिपम्— राजा श्रीवाराडम्य

१ अथ कश्चदिति २ कर्तुं ३ क्षम नो पुरे । अट्टरु-अट्टरु-
श्रीमरतो राजा श्रीमाञ्जुपुरे श्रीमरपुरे । ५ प-पठ । ६ चाम्पल
इति वापाम् । अथ 'उरुः चाम्पल । अथ 'चाम्पलम् स्वामी' । ९ प-
श्रीहेमचरी । १ प-पात्रा । ११ क 'वैवती चाम्पल' ।

वित्रसम्भवात् । अत्रैव देवो मदनसूदनो नेमिर्वन्द्य । तथैव कृतम् ।
सङ्घस्तु 'रैवत'गिरौ श्रनिमिस्तानाविलेपनपुष्पफलवस्त्रपूजानैवेध-
नादमालादिग्रहणैर्भावमपूरि । राजाऽप्यक्षवाटकवस्त्रापथराजीमत्या-
दिगुहाप्रायस्यानयात्रया महादानैश्च धनजीवितव्ययोर्लभमप्रर्हात ।
'देवपत्तने' चन्द्रप्रभयात्रा ससङ्घन्यान्यासीत् । ततो व्यावुच्य ५
'शत्रुञ्जया'ट्टि गत । आरूढ । मरुदेवाददर्शनपूजे । तत्राशी —

वाल्ये मे वृषभो भर सुमनसामध्येष किं सामहि-

मन्द धेहि किरीटमस्य करयोर्मा काङ्क्षणी भूद् व्यथा ।

गाङ्गेय कटिमूत्रमत्र तनुक युक्त वलिष्टेऽप्यमू-

१०

र्नाथे मातृष्ट्यागिर सुरजने हान्यावहा पान्तु व ॥१॥'

पुर कपर्दी, तत्र कायोत्सर्ग । आर्गास्तु—

रूढि किलैव वृषभः कपर्दिन

निषेवतेऽन्मिन् 'विमला'चले पुन ।

अय कपर्दी वृषभं शुभाशय-

१५

स्तनोतु व शान्तिकर्पाष्टिकश्रियम् ॥१॥'

पुरो वृषभप्रसुप्रामाद् । देवदर्शन पूजा । आर्गावर्धाद —

नव्योद्वाहविधौ यधूद्वययुन पुत्र मवित्राग्नि-

प्राप्त्यासन्नमिव स्मर किञ्च ददौ य वीक्ष्य मत्प्राशिपम् ।

कल्पद्रुमिभि जङ्गम किमयुना पत्रद्वयेनोद्गत-

२०

स्तरय त्या शतशाख इत्यनुदिन मश्रेयमे नाभिसू ॥१॥'

चैत्यपरिपाट्या कपर्द्याह—

श्रीर्चात्सुक्य' स दक्षिणम्नव कर पूर्वं मनान्त्रिन

प्राणिप्राणविधानपातकस्य शूद्रो जिनन्द्रार्चनात् ।

१ घ-'मरुदेवीदर्शन' । २ शब्द' । ३ इद्रवशा (१) । ४ क-'स्त' ।
स्व-घ-'स्तर' । ५ स्त्र-'स्तर' । ६ इन्द्र' । ७ क 'सुत्र' ।

बामोऽप्येव तथैव पातकस्तथा ह्युद्धि कप प्राप्नुयात्

न स्युस्तेन केषु चैद् पतिपतः श्रीहृमचन्द्रप्रभागे ॥२॥^१

- मिहमहाभारतारिताचरानयाचकस्तत्कारा प्रवर्तन्ते । मन्त्रेण
 बह्वनप्रस्तावे त्यराशी सङ्घे राशि च निपण्णे मर्द् वाग्मटा प्रथमे
 ५ क्युचतुष्कमकरत् । प्रपञ्चधार्मिक कश्चित् कथास्मृति-कथाही;
 एवमप्याप्येचीबरेणु कर्षय्यु कश्चित् सपादकटी चकर । रत्ना-
 ऽपि चमकऽपर उवाच च- उत्याम्प्यं स यो गृह्णाति । उरिस्त
 स । पातद् इत्यते तावद् बीररप्येतिनचस्तो बणिगृह्य । राधा
 बामुमने मापित - हेमसुत्वं इत्या देहि । वाग्मटा बणिवा
 १० सहोत्थाम पादुकातिकं गथा इगसुत्वं पप्रच्छ तम् । बणिवा
 सपादकटिमूर्ख्यं माणिक्य दर्शितम् । मन्त्रिणा वृष्टम्-कुत इह ते ।।
 बणिगाह- 'मनुष्यक'वास्तव्यो मरिच्य ईसास्यः सौराष्ट्रिक-
 प्रतपाहः । अहं तद्दर्शयाम् । माता मे पाहः । मम पिता निचम-
 सम्येऽहं मापित - कस ! चिरं ह्यता प्रवहण्यता फडिताथ ।
 १५ मेहित बजम् । तेन च श्रीर्न प्रापेकं सपादकटिमूर्खं माणिक्य-
 पञ्चकम् । अमुना प्रमुह्यमचरणौ शरणं मे । अजहाम प्रमिपद्यम् ।
 क्षामित्वा सरे जीवा । एक माणिक्यं श्रीश्रपभाप एकं श्रीनेमिभावाय
 एकं श्रीचन्द्रप्रभाप दद्या माणिक्यद्वयमस्तमोऽस्तर्षक दध्या ।
 काचवनमपि प्रपुरतरागत । इदानीं मना मया सहानीश्व कपदि
 २ मन्त्रे सुख्यऽसि । तां अरन्ती मातर सर्गतीर्थाभिक्तया पुराणपुङ्गवै
 विवेदितायेतां मातां परिधापयिष्यामि । मुखा ह्ये मन्त्री राजा
 सङ्घथ । मातृसम्पुत्तमन सर्वत्रावकाणां मन्त्रापरिधापनम् ।
 तन्मन्त्रिक्य हेमना कश्चित्वा कूपभाप कप्यमरणमनुष्वाश्रित्य
 मरितचैवमर्गमि गृह्यामहे । ब्रिक्त सद्य प्राप्त पत्तनम् । प्रवर्तन्ते

१ कर्तुः । २ क- ५३ । ३ क- ३३ । ४ क- ५३ । ५ क- ५३ ।
 ६ क- 'चर्षय्यु' । ७ क- 'पाहः' । ८ क- 'चर्षय्यु' । ९ क- 'इव' ।
 १० क- 'चर्षय्यु' । ११ क- 'इति वाताहम्' ।

सहभोज्यानि प्रातिलाभनाथ । अमारिस्तु नित्यैव ।

तस्य च कुमारपालदेवस्य भग्नी 'शाकम्भरी' चरेण 'चाहमान'-
 वश्येन राजा आनाकून परिणीताऽन्ति । एतदा तो मारिमि क्रीडत ।
 क्रीडता राजा सारिगृहे मुञ्चतोक्तम्— मारय मुण्डिकान् पुनर्माग्य
 मुण्डिकान् । एव द्वित्ति । 'टोपिकागहितर्षिकान्मुण्डिका ५
 'गूर्जर लोका विवक्षिता । अथवा चेताम्बरा गर्जरेन्द्रगुरवो मुण्डि-
 का इति हासगर्भोक्ति । गह्वी वुपिता वदति— रे जङ्गडक ।
 जिहामात्रोप्य नोच्यते, किं वक्षि ? । न पश्यमि माम् ? । न
 जानासि मम भ्रातर राजगक्षमम् ? । क्रुद्धो राजा ता पदा जवान ।
 साऽप्याह— यदि ते जिह्वा अत्रटुपयेन कर्षयामि तदा राजपुत्री मा- १०
 ममस्था । इति वदन्त्येव मा नर्मय्या निर्विदम्ब 'श्रीपत्तन मेल्य
 चौलुक्यान् न परिभव प्रतिज्ञा च स्वोपज्ञामजिह्वपत । चौलुक्यो-
 ऽभापत— इत्यमेव करिष्याम, कौतुक पश्ये । नतश्चानाकम्नस्यां
 तत्र गताया 'गूर्जर'नृपतेनो दुर्गर विदधुक्षोम । चौलुक्योऽपि १५
 ब्रह्मपगच्छिष्ठ मन्त्रिणमेक तत्रत्यवृत्तान्तज्ञानाय प्रैपीत् । गन स
 तत्र । जग्राह गृहम् । गजासन्नदासीमेका धनेन रक्षयित्वा
 आत्मीय भोगपात्रमकरोत् । नित्य सा याममात्र्या रात्र्यामायाति
 रक्षयति तम् । एकदा निर्गम्ये साऽऽगात् । मन्त्री कुपित — आ
 पापे ! परनृगामिनि ! किमिति विलम्बेन समागताऽसि ? । साऽपि
 मप्रश्रय मन्त्रिणमभापत— स्वामिन् ! मा कुप । कारणेन रिपताऽ- २०
 स्मि । मन्त्रिणोचे— किं कारणम् ? । मा जगाद— प्रमो ! अह
 अघ्नस्य राजस्ताम्बूलदामी । रात्रेर्याम एकस्मिन् राजा परिच्छिद्य
 सर्वो विसृष्ट । अहमपि विसृष्टा । विसृजता चाप्तनर एकोऽमापि—
 व्याघ्रराजं हङ्कारय । अह स्तम्भान्तरिता कौतुकेन स्थिता । कां
 व्याघ्रराजः ? । कथमाहूयते इति । ततो राजाऽऽकारित स आगत, २५

१ ख-घ-क्रीडता । २ घ 'मञ्चतो' । ३ 'टोपी' इति भाषायाम् । ४ ग-
 अवश्यमेव । ५ कूपमार्गेण । ६ क-'पश्य' । ७ घ-'परापरनृ' । ८ सविनयम् ।

- कुण्डप्रणामः सन् राडाऽऽद्यापि— म्ये ! विजयमस्ति इति भाष्यस ।
 त्वमस्माकं कुण्डप्रणामतः सेनरु । सद्यः मयः । पूर्वैरेवराधतरो
 मूला व्यापादय । लक्ष्मणं हेमां तस्ये । अथ स व्याघ्रराजा
 क्यो वामये— देव ! हनिष्याम्येष त राजानम् । मा एव सद्ये
 ५ कृष्णं स्वामिन् । ततस्तद्वचः कृष्णा दुष्ट. राक्षस्यैर्वरः सपो
 हेमकृष्णवन्दरवदंस्तपगृह्यापीचकत् । व्याघ्रराजं च्याघ्रीत्
 कदा केजपायेन तं हनिष्यसि । व्याघ्रराजोऽप्यपीत् नाथ !
 अथ रनिवरो वर्तते । आगन्तुक्यमे सोमर्वरे कचनानवसं कृष्णा
 हनिष्यामि । उपावस्तु भरटकरूप करिष्यामि । राजा तु कर्ण
 १ मेकं प्रासादं व्यापानि स्त्रेमयरे ब्रुवम् । देवं मत्वा व्याघ्रमला-
 वरुसे वाद्याह्वणं रोपादावमिषेण पुण्यकर्मभक्तमुत्पाटयिष्यामि ।
 तत्र धृतवा कर्मिभवा कैः कृष्णमप्या घटयिष्यामि । अह्नीहतसभसार्ना
 न किञ्चित्पि हुष्करम् । अह इतश्चेत् तत्र तदा मग्मानुपाणामुपरि
 कृपा करणीय । उद्भूतश्चदह तदा जितं जितम् । एवं व्याघ्र
 १५ राजान निग्रहितं जानाक्यन शीटक लक्षम् । विमृष्टाऽसी । तत्
 सर्वं सावधानतया स्तम्भन्तदरितया मया ब्रुतम् । राडिं पुत्रान्ते
 गतेऽहं त्वद्विसेवार्थमापाता । तरम्यमा मनो मयि श्रेयकर्म्युक्तिं
 कर्षी । एतद्दासीवचं ब्रुत्वा चातुक्वयवियोगी विन्तपति—कर्म
 राजुगृहमर्म । यन्निष्पेऽत कर्षयन्तगाप । इति परासृष्टन् दासीम-
 २ मावथ— याहि सृयाभापिनि ।। कः लीवचसि विधास ।।

ब्रुयन् वच शान्तेषु तद्धोत्रेऽपि न दश्यते ।

तत् कल्पयन्ति लोकद्वयो जल्पयति स्थापयन्ति च ॥१॥

- इत्यादि अविन्ता लं स्पन्नाधीत् । सत्वं तु चतुराधुनो यम-
 त्रिवातुर्वातुक्वर्षं प्रात्पापपत् । विह्वला चान्नापपत्— सावधानै
 २५ श्वेकम् । इत्य इत्वं त्वादिशाम्नामुपरि शत्रुहन् कपट वर्तते ।
 भरटकधिमन्वीय । चातुक्वयाः सावधानतत्यै । सद्यश्चरे गतो

राजा 'कर्णमेरु'म् । प्रकटीभूत पूर्वोक्तचेष्टया भरटक । दृष्टमात्र-
मेव त नृपो मल्लैरदीधरत् । कर्तिका च लब्धा । वद्धो व्याघ्र-
राजः । जल्पितश्च— रे वराक । जङ्गडकेन प्रेषितोऽसि १ । सेव-
कस्त्वम् । सेवकस्य च हिताहितविचारो नास्ति । स्वाम्यादेग-
वशवदस्त्व मा भैषी । मुक्तोऽसि । तमेव हनिष्यामि य एव द्रोह- ५
माचरति दुर्दुरूढ । इत्युक्त्वा परिधाप्य व्यसृजत् । स्वयं तु सौध
गन्वा सामग्रीं यौद्धीं व्यरचत् । पार्थिवरक्षा विधिवद् विधाय
चलित । 'सपादलक्षा'न् प्रविष्ट । भङ्गेन आनाकनरेन्द्रमालील-
पत् । यथा—

अये भेक ! च्छेको भव भवतु ते कूपकुहर १०

शरण्य दुर्मत्त किमु रटसि वाचाट ! कटुकम् १ ।

पुर सर्पो दर्पी विपमविपफ्रैत्कारवदनो

ललज्जिह्वो धावत्यहह भवतो जिप्रसिषया ॥१॥^१

आनकोऽपि तदुद्दामशौण्डीर्यरिपुदूतवच श्रुत्वा लक्षत्रयाश्वेन
नरलक्षदशकेन पञ्चाशता च मदान्धैर्गन्धगजैरचलत् । 'आक- १५
म्भरी'त पञ्चक्रोश्याऽर्वागागत । दिनत्रयेण युद्ध भविष्यतीति
निर्णीतमुभाम्यां राजेन्द्राम्याम् । अन्योन्यमक्षान् दीव्यन्ति राजपुत्रा ।
योधयन्ति मल्लयोध-च्छुरीकार-मेष-नृपभ-महिप-गजान् । स्फोट-
यन्ति नालिकेराणि । तावन्तमवकाश लब्धा 'सपादलक्ष'क्षमापालेन
निशि द्रव्यवलेन 'नङ्गुलीय' 'केल्हणा'दयो राजकीया 'श्रौलुक्य'- २०
भक्ता भेदिता स्वपक्षे कृता । सर्वेपामेको मन्त्र — युद्धाय सन्न-
द्धव्यमेव, न तु योद्धव्यम् । राजा चौलुक्य एकाकी मोचनीय ।
शत्रुभिर्हन्यताम् । अर्थो हि परावर्त्तयति त्रिभुवनम् ।

दधाति लोभ एवैको, रङ्गाचार्येषु धुर्यताम् ।

आरङ्गशक्त यन्नाट्य-पात्राणि भुवनत्रयी ॥१॥^२ २५

१ ग—'सौधे' । २ क—'विहाय' । ३ क—'कृत्कारवदनो' । ४ क्षिप्ररिणी ।

५ स्व-घ—'प्रयाश्वा नर०' । ६ अद्भुष्टम् ।

पत्नं च तत्रां मन्त्रं चानुश्रुत्याऽप्यारि न वेति । अत्र यत्ना राजा
 कुमारपालं क्लृप्तपञ्चाननं पृथक्स्थितं म्हात्म्यवद्व्यामलाकारात्
 पुरं प्रसफलात् । उदरार्थं च वेदितुं कुरु निरुणयत् । इत्यत्र
 गन्तव्यं इत्यामलं—किमप्यममी तन्ममीना इव इत्यन्त ! इत्यामलं
 ५ विद्वत्तम— इव ! अरिहृत्कार्पणानादमी त्वयि श्रेष्ठपरा सत्यथा ।
 राजाऽह— तर्हि तव वा चेष्टा ! इत्यामलाऽप्याकम्प— देव !
 एका इव ? अथवाऽहम् ? अथवा क्लृप्तपञ्चानना इती
 ३ । एत इव कश्चिन् न परावकन्ते । श्रुत्वा वदन्ति—तर्हि सामु
 धीने इत्यमानं शत्रुपुत्रमुत्तरवो गर्भं प्रेरय ।

१ साहसशुचय इव वद(चर)िह ईवह तजह कम्पन्ति ।
 गृह्य विन् शीघ्रं गही वेदिम(इग)ि श्रुत्य यत्कि ॥१॥
 तदेव चारण एका म्पगारीन्—

कुमारपाल ! देव किं करि चित्ति किंपि न होर ।
 त्रिणि तुह ईशु सप्यिउं चिन करिखं सोर ॥१॥

१५ तन् तदीय वच क्लृप्ता सुशर्मं मन्धमाला पुरस्ये महाशोऽभि-
 रम् । नरमहर्षेण सह भङ्गन् तन् गता नवाक्छं कुमारपाल
 आनाकग्रासितक । आत्मच्छक्तिं गतो गत्रेण । अत्र चर करेण ।
 आत्मच्छक्तिं इती दन्तप्रम्भाम् । एकदेहत्वमिव इवेरिभ्योरभूत् ।
 महत्तं बुद्धं मीगर्षे । इत्यपि बकिष्टी म्हात्म्यवो राजेमी । तच्छपि
 २ क्लृप्तपञ्चाननशीकारम् मुञ्चन् पुनः पुनः पश्चात्तिवर्षिते । तत्रा

अथशुचयेन इति वद(चर)िह ईवह कम्पन्ति ।

इत्यत्र मिया लक्ष्मी व कर्षक ! इत्यत्र म्पगारा ॥

इति वि व के इ मुन इवेमि लक्ष्मरवोः इतिप्रमथ्या ।

१३—इह । १ अ 'कुम्' ५ ग—पुरस्ये त इत्यत्र—

चित्ति मन्त्र इति मय मिय शीमह वदी ।

ईशुशुचय कम्पन्ति इत्यत्र इत्यत्रकम्प ॥ १

१ कम्प—कुमारपाल । वा विन्ता इव विन्तक विन्तपि न वदति ।

देव तुम्हं तम्हं क्वचित् चित्तां करिच्यति इ इव ॥

३ अ—'चित्ति मिय करि' । ग—'एव' १ अ—'श्री' ११ श्रीमदभ्युदय

चौलुक्येन श्यामल ऊचे— कथमप्य निवर्तते । श्यामलो गदति
 स्म— स्वामिन् । श्रीजयसिंहदेवे विपन्ने ३० दिनानि पादुकाभ्यां
 राज्य कृतम् । 'मालश्रीय'राजपुत्रेण चाहडकुमारेण राज्य प्रधान-
 पार्श्व याचितम् । प्रधानैस्तु परवश्यत्वात्न टत्तम् । ततो रूप्वा
 चाहड आनाकसेवक, सद्भात । स भगदत्तनृपवन्महामात्रधुर्ये , ५
 अतुल्यत् । तस्य सिंहादेन कलहपञ्चाननः क्षुभ्यन् पश्चान्नि-
 यतते । किमत्र क्रियते न विद्ये । चौलुक्यस्तदाकर्ण्य द्विपटी
 विदार्य फालिकद्वयेन द्वां गजकर्णां पूरयामास । ततश्चाहडसिंह-
 नादमशुण्वन् कलहपञ्चाननः स्थिरतर स्थितो गिरिवत । वर्तते
 'पदत्रिंशदायुर्धैर्युद्धम् । चमत्कृते द्वे अपि सैन्ये । उदामीनतया प्रथम १०
 स्थिता 'चौलुकीया'श्वकगिपरे भयेन अहो एकाङ्गमात्रस्यापि कुमार-
 देरस्यासमसमरसम्पल्लेम्पटवम् । । सन्ययोर्युद्धमपि निवृत्तम् ।
 तांश्च युज्येते । अत्रान्तरे चौलुक्यो विद्युदुत्क्षिप्तकरणेण दत्त्वा
 'आनाकगजपतिस्फन्धमारुद । क्षिप्तां भुजां राजोपरि । कसण-
 कानि च्युरिकया च्छित्त्वा आनाकं सर्वश्वक च भूर्मा पातयित्वा १५
 योक्तवन्ध क्षिप्त्वा द्वादि पाद दत्त्वा दुरीं कराग्रे गृहीत्वा अवा-
 दात्—रे वाचाट । मूढ ! निर्धर्मन् ! पिशाच ! स्मरमि मद्भगि-
 न्यग्रे 'मारय मुण्डिकान्' इति वदिष्यसि । पूरयामि निजभगिनी-
 प्रतिज्ञाम् । छिनभि ते दुर्वाक्पद्मदृपिता जिह्वाम् । इत्येव वदति
 कृनान्तदुप्रेक्ष्ये चौलुक्ये 'सपादलक्षीय ' किञ्चिन्नांचर्यां, केवल २०
 तरलतारकाभ्यां चक्षुभ्यामिन्द्राक्षात् । चौलुक्योऽप्युप्यन्नलोकोत्तर-
 करुणापरिणाम प्रामाणीत् -रे जालम् । मुक्तोऽसि, न भगिनीपति-
 त्वेन, किन्तु कृपापात्रत्वेन । पूर्वं तव देशे टोपीबन्धाग्रभागे जिह्विके

१ ग- 'परवश्यत्वात्' । २ ख- 'कालक०' । ३ एतन्नामार्थं दृश्यतां पञ्चानन्दमहा
 काव्यस्य परिशिष्ट (पृ ५८०-५९०) । ४ ग- 'प्रथमस्थिता-' । ५ ख- घ-
 'दृश्यत्वात्' । ६ क- 'किरण' । ७ क- 'आन ५०' । ८ 'दाचो' इति मायायाम् ।
 ९ क- घ- 'नाचस्यात्' । १० ग- 'बन्धेऽग्र०' ।

- आसाद्यन् । कसा(शा)या विहेति सम्हा । अत इदं विद्वान्ब
 पश्चात् करणीयं, अकटोर्बिह्वकपजप्रतिष्ठासिद्धिभूषकप्रयत् । एवं
 कृते तथेति प्रतिपेदे आनाहः । अकटोर्बिह्वक सद्यः क्व विरोधितेति
 म्यात् । कठपञ्चरे किञ्च विराज स्वस्तेष्वेव स्व पित । अयत्नेषा-
 ५ नि घोषिताणि । पश्चात् सप्तम्युपपत्तिर्निश्चित । अन्त्यातप्रति-
 रोपितप्रवाचायो दि त्रिदुर्गापासादरेकमन्त्रः । गम्भीरतया स्वमया
 गोपाकम्हा । लक्ष्मीबागास्ते त् सेनते । 'मिहक सत्पारं
 ममम् । 'पञ्चकोट'स्थाने अर्थकमुत्तम् । ततः पठित चरणेन-
 कुमारपासा एषदि वञ्चित कुञ्ज रि सरव वेहरम् ।
 १ इहह पञ्च मदि बीसकम्पुत्र(१) अगडठ कियठ ॥
 इति चिर तस्थे स तत्र । श्रीवैष्णवचन्द्रस्य सखि सन्ति ।
 पूष्टास्त तेन-भगवन् । 'अकटोर्बिह्वक' राजानो 'गुर्मेरा'नागताः
 प्राञ्चदन् पतयन्ति आत्मकप्राप्तये । तस्मात्कम्पुत्रम् । केतो-
 पामेनममकपाति कुर्म । श्रीवैष्णवचन्द्रस्य प्रत्यपदि-राजेन्द्र ।
 १५ पाशाणममालि शिखपपजयन्त्राणी मञ्जय पुण्यकूर्तिविभात् ।
 मञ्जितास्ते तेन केमद्यः । अत्रापि मम्य पतिता स्वमे
 इत्यन्त । ततो कम्पे परराष्ट्रमर्दन चास्तुक्चः । वाचत
 'पञ्च'म् । मञ्जी मर्त्युने प्रगल्भमन्वरत् । न तु सा गता
 अम्मिमात् । तपस्तु तेपे । राजा 'सप्तम्युप'पुरे यत्रा सुष्टपासास ।
 २ तद्यु(पाश्चिदेवास दरी । पुन 'पञ्च'म् । गृहीत-सपत्न्यका
 विपत्तिरेवमप्यन् कुसेकम् निगृह्य निश्चिन्ताभूतः श्रीकुमार
 पासाः श्रीवैष्णवचन्द्रस्य पर्युपास्ते सम्प्रविष्टौपयवञ्चिताचरति ।
 पञ्च पृष्टं राजा-मगवन् । इदमपि ज्ञायते परह पूर्वमे

१ क-इतु । २ क-उ-ठेतिनाचरौ । ३ क-वेत्त ।

४ क-कु-कुमारपासादी एषादि वञ्चित ।

एतत्प वञ्चय इति वच्य इहा ३

५ य इहह ६ य-इमिरचम् । 'अवी' इति वाच्यम् । क-य
 'अविनी' । ७ 'अथ इति वाच्यम्

कीदृशोऽभूवम् ? । गुरुराह— राजन् ! निरतिशय कालोऽयम्,
 यत श्रीवीरमोक्षगमनाद वर्षाणां चतुष्टया चरमकेवली जम्बू-
 स्वामी सिद्धिं गत । तेन सम मन पर्यवज्ञानम्, परमावधि,
 पुलाकलब्धि, आहारकशरारिम्, क्षपणश्रेणि, उपगमश्रेणि,
 जिनकल्प, परिहारविशुद्धि-सूक्ष्मसम्पराय-यथाख्यातचारित्राणि, ५
 केवलज्ञानम्, सिद्धिगमन च इति द्वादशस्थानानि 'भरत'क्षेत्रे
 व्युच्छिन्नानि । सप्तत्यधिके वर्षशते गते स्थूलभद्रे स्वर्गस्थे चर-
 माणि चत्वारि पूर्वाणि समचतुरस्रसस्थान वज्रशुभनाराचसहनन
 महाप्राणध्यान व्युच्छिन्नम् । आर्यवज्रस्वामिनि दशम पूर्वं आद्य-
 सहननचतुष्कं च व्यपगतम् । तत पर शनै शनै सर्वाणि १०
 पूर्वाणि प्रलय गतानि । 'सम्प्रति अल्पश्रुत वर्तते तथापि देवता-
 देशात् किमपि ज्ञायते । राज्ञा विज्ञप्तम्— यथातया पूर्वमथ ज्ञाप-
 यत माम् । गुरुभि प्रतिपन्नम् । तत 'सिद्ध'पुरे निजैराप्ततपो-
 यनै सह 'सरस्वती'तीर गत्वा विजने ध्याने निपण्णा । द्वौ
 मुनी दिगुरक्षाया मुक्तौ । दिनत्रयान्ते 'विद्यादेव्य आजगमु । १५
 प्रभूणाप्रे तामिरुक्तम्—यद् भवता सत्त्वेन तुष्टा स्म, याभ्यता
 किञ्चित् । सूरिभिरभाणि— कुमारपालस्य प्राग्भव वदत । ता
 ऊचु — 'भेदपाट'परिसरे पर्वतश्रेण्यां 'परमार'पल्लीशो जयताको
 राज्यमकरोदन्यायी । एकदा धनकनकसमृद्धा वलीवर्दश्रेणी तेन
 गृहीता । वलीवर्दाधिपतिर्नष्ट । जयताकेन सर्वं लुण्ठितम् । २०
 'वलीवर्दा'धिपतिस्तु 'मालव'देश गत्वा राज्ञा सह मिलित्वा सेना
 गृहीत्वा तस्या पल्ल्यां वेष्टमकृत । कीटमारि कृता । जयताको
 ष्ट । तस्य भार्या(हस्ते) चटिता । तस्या उदर विदार्य पुत्र गर्भमुपले
 आस्फाल्य वाणिज्यारकोऽवधीत् । 'पल्ली'ग्रामादि प्रज्वाल्य पुन-

१ 'सम्प्रति' इत्यधिको ग-पाठ । २ एतन्नामार्धमेतामां प्रतिहृत्यर्थे च प्रेक्ष्यता
 ३ 'वज्रशुभ' इति चतुर्विंशतिकार्या मदीय सस्करणम् । ३ 'वल्द' इति
 भाषायाम् । ४ 'वणजरो' इति भाषायाम् ।

- ‘शुक्लवर्षिणी गत । राहा इतेन वृह — कर्ष कप विप्रह कृत्वाः’ ।
 बाणिज्यारकभीकम्—कापिन् । तत्पुरं प्रख्यातम्, अथताका
 मह तपस्वी चटित सगर्भा हता । राहोस्तम्— तपसा न सुदु
 कृतम् । इत्यारम्भ गृहीतम् । अत्रह्यम्मुक्तार्थं ममान्तिकं क्वम् ।
 ५ निष्कसित । कोकनिश्वेष्यकृता । तपोनव गत्वा तपस्विनीहा
 जगृहे । गृह तपस्यन्ता वृत्ता च अणिज्यारक अयसिहृदेषो
 जान । अयताकलु स्वानर्भंशं इह्य देवान्तरं गत । अटवी
 गच्छन्तस्य ‘पण्डर’गच्छन्तमिमं शीतलामद्रसूर्यो सिद्धिना ।
 सूरिमिरमिद्धितम्— यद् मकनोऽनुना सर्वं गतम्, विमर्षमन्वाव
 १ करोमि । अयताकनोक्तम्— कुमुदितः किं न करोति पापम् ? ।
 ततः सर्वमहात्प करोमि । सूरिमिद्धितम्— अथुना धर्मवद्विक
 मात्रादि कर्मसिद्धये । अथ न म् इह्य । भोजनवत्पारिक
 कृत्यापि पार्श्व इह्येतिम् । सर्वे हि तशारेसकपरिणा बहवः शीर्ष-
 नियम पावश्रीर्षं प्राहिता । स ‘निष्कसित’ ‘उरह्य’पुरे ओह
 १५ बाणिज्यारकगृहे भोजनारिह्यस्य मूलोऽस्तम् । तत्र विहरन् यथा
 मद्रसूर्य प्राप्ता । अनुपपत्ते मिलित अयताकम् । अथकैःकपा-
 भयो दत्त । अयताकन तत्र गत्वा इह्यमुद्रया पुनशीर्षनियमो
 गृहीतः अन्वेष्ये बहवो अहित निबन्ध । उत्प्रे ओहर्गृहं
 गत । ओहर्ग्य पूह्य— तत्र क वेका क्वम् । त्वा विना
 २ पञ्चाणि सूरिणि । तेनोक्तम्— मय गुरव स्यान्ता सुम्ति
 नर्त्तकसकम्पनाभन्दम्भमूषम् । नियमप्रदीपम् । ओहरे
 णापि सुसुप्तकवेन स्यात्तम्— क्वमपि गुरुन् क्विप्यम् ।
 अयताकैभोक्तम्— पुण्यात् पुण्यभिरम् । ओहर्त्तत्र म् । गुरुन्
 क्वित्वा स्यात् । देशाना वृत्ता । तत्पञ्चानुम्नीकितम् । अथकर्ष
 २५ गृहीतम् । पश्चात् गुरुदक्षिणा गृह्यत्विति ओहरेभोके सूरिनि-

१ य-‘कल्पवृक्षि शीतल’ २ अन्वेष्ये । क-‘व’ ‘तिह्ये’ इह । य
 ‘विना’ इति । ५ ‘अयो’ इति म्भयम् । ६ यत्न ।

रुक्तम्— वय निर्ममा निष्परिग्रहा धनादि न गृहीम । अय
तवात्याग्रह एव तर्हि महावीरप्रसादकारापण दक्षिणाऽस्तु ।
कारित प्रासाद' । ओढरस्य जयताकेन सह सोदरत्वमिवासीत् ।

एकदा पर्युपणे ओढर सपरिवारश्चलितो जयताकेन सम
देवगृह प्रति । पुष्पाणि गृहीत्वा ओढरेण देवस्य पूजा कृता, ५
जयताको जजल्पे— इमानि पुष्पाणि मे गृहीत्वा पूजां कुरु ।
जयताको जगाद— पुष्पाणि भवदीयानि, एभि पूजाया कृताया
किं मे फलम् ? । 'विष्टिरेव' केवला । केवल ममापि पञ्च वराटका
सन्ति । तत्पुष्पै पूजयिष्यामि जिनेन्द्रम् । तथैव पूजित । जय-
ताको पुण्यमगण्यमुपार्जयत् । तत ओढर-जयताकौ गुरून् १०
वन्दितु जग्मतु । उपवास कृतो जयताकेन । द्वितीयदिने मुनि-
भ्यो दत्त्वा पारण कृतम् । एव पुण्याढ्य सन् मृत्वा श्रीमूलराज-
वशे तिहुअणपालदेवगृहे श्रीकुमारपालोऽभूत् । एवमुक्त्वा विर-
तासु देवीषु प्रमुमि प्रोक्तम्— कोऽत्र प्रत्यय ? । पुनर्देव्य
प्राहु — उपराज वदे नैवलक्षणिलङ्गशृङ्गारनगरे 'उरङ्गले' मान- १५
वान् प्रेषय । अद्यापि ओढरस्य वञ्जीया सन्ति । तेषा दासी
स्थिरदेवी जीर्णवृत्तान्तान् जानाति वक्ष्यति च । ईद श्रुत्वा
विसृज्य गच्छन्तीभिर्देवीभिस्तत्रत्ये ओढरगृहे लप्स्यमानानि निधा-
नानि कथितानि । विज्ञाय 'पत्तने' राजान्तिक गता प्रभव । पृष्ट
तत्र राज्ञा । तथैव राज्ञोऽप्रे न्यगादि । नरप्रेषणात् सर्वं ज्ञातम् । २०
जिनधर्मे स्थैर्यं जातम् । सह सिद्धसेनेनापि वैरकारणमुपलब्धम् ।
पूर्वमेव गर्भघातान्न सिद्धराजस्य पुत्र । इति कुमारपालपूर्वभव ॥
॥ इति हेमसूरिप्रबन्ध ॥ १० ॥

१ ग-तर्हि श्रीमहा० । २ ग-इमानि मे पुष्पाणि । ३ 'वेठ' इति मापायाम् ।
४ ग-'वेष्टिरेव' । ५ ख-'नवलक्षणवशृङ्गार०', घ-'नवलक्षतिलिङ्ग०' । ६ 'जुना' इति
मापायाम् । ७ क-ख-'इत्युक्त्वा देव्या गता स्वस्वस्थानम् । पत्तने राजान्तिक' । ८
ग-'सह सिद्धसेनापि' । ९ ग-'सन्तानम्' ।

[११]

॥ अथ श्रीहर्षकविप्रबन्धः ॥

- पूर्वस्यां दिशि 'वातात्मत्वा' पुरि गोविन्दचन्द्रो नाम राजा
 ७५ अस्तःपुरीपीथनरसपरिमलप्रवाही । तत्पुत्रो जयन्तचन्द्रः ।
 १ तस्यै रान्ये दत्त्वा पिता योगं प्रपद्य परमकर्मसाधयत् । जयन्त-
 चन्द्रः सप्तयौवनशतमन्ना पूज्यो विद्ययः । मेघचन्द्रः कुन्तारस्तस्य
 यः सिंहादेशेन सिंहाणपि महत्कुलकम् । त्रि पुत्रैर्मदान्धगन्धेमधटा ।
 तस्य राजशब्दत सैन्यं 'गङ्गा' यमुने' विना नाम्मत्ता कृत्वति ।
 गङ्गाद्वयपश्चिमदिशात् 'पद्मगुण्ये' राजेति श्लेषेण कृत्वा । यस्य योमती
 १ वासी पश्चिमदिशे तु राजे तु मन्दिरो(र) भिषेस्यभियेय्यन्ती परचक्रं
 प्राप्तपति । राज्ञः नाम एव कः । तस्य राज्ञो बहवो विद्वंसि ।
 तत्रैवो हीरनामा मित्रः । तस्य मन्त्रजः प्राङ्मन्त्रकर्ता श्रीहर्षः ।
 छेदयामि वाक्यकल्पः । सभायां राजकर्मिणैरेण पण्डितान् वादिना
 हीरो राजसम्पन्नं विना मुक्तिवचनः कृतः । कजापद्म म्हा । वैरं
 १५ वमार वेत्तकम् । यत्पुत्रज्ये श्रीहर्षं स बन्धये— कस्य । अमुके
 न पण्डितेनाहमाहम् राजशब्दी मिताः । तस्मै हु-चम् । यदि
 सत्पुत्रोऽसि तदा तं अप्ये कल्पयस्यसि । श्रीहर्षेणोक्तम्— ओमिति ।
 हीरो वा गतः । श्रीहर्षस्तु कुटुम्बमारम्भत्वापदिश्यासेव्य विदेसं
 मया विविधाचार्यपार्श्वेऽभिद्यत् तर्ह्य-उक्तद्वार-श्रीठ-गणित-शूद्रा
 २ मणि-मन्त्र-म्याकरज्यश्रीः सर्वा विद्याः सत्पुत्रा प्रजम्भत् । भ्रष्टा
 तीरे सुगुण्यत्त 'किन्तामनि'मन्त्रं कर्मप्रपत्तः स्वब्रह्मण्यस ।
 प्रकथा त्रिपुराऽमृत । अमोक्षदेहस्यद्विबरासिः । त्वादि राष्-
 गोहीषु जमति । अन्धीमितेऽप्येन्द्रिण्यद्विरितं जयं करोति यं कोऽपि
 न हुष्यते ततोऽतिविद्ययाऽपि श्लेकगोचरमृत्वा विद्याः । पुन

अ 'अथ हर्ष' । अ-पूर्वत्वात् । १ अ 'पुण्यीति' । ४ पुण्यशब्द
 २५, 'अथ' इति वाक्यात् । ५ अत्रत्य अणन्त् टीका ।

मार्तरां प्रत्यक्षीकृत्याभणत्—मात । अतिप्रज्ञाऽपि दोषाय मे
जाता । बुध्यमानवचन मा कुरु । ततो देव्योक्तम्— तर्हि मध्य-
रात्रेऽम्म क्लिन्ने शिरसि दधि पित्त । पश्चात् स्वपिहि । कफांशाव-
ताराज्जडतालेशमाप्नुहि । तथैव कृतम् । बोध्यवागासीत् । खण्ड-
नादिग्रन्थान् पर शताञ्जग्रन्थ । कृतकृत्यीभूय 'कासी'मायासीत् । ५
नगरतटे स्थित जयन्तचन्द्रमजिज्ञपत्— अहमधीत्यागतोऽस्मि ।
राजाऽपि गुणस्नेहलो हीरजेतृपण्डितेन सह सचातुर्वर्ण्य पुरीपरि-
सरमसरत । श्रीहर्षो नमस्कृत । तेनापि यथाहमुचित लोकाय
कृतम् राजान त्वेव तुष्टाव—

गोविन्दनन्दनतया च वपु श्रिया च १०

माऽस्मिन् नृपे कुरुत कामधिय तरुण्य ।

अस्त्रीकरोति जगतां विजये स्मर स्त्री—

रस्त्रांजन पुनरनेन विधीयते स्त्री ॥१॥'

व्याचख्यौ च तारस्वर सरसविस्तरम् । तुष्टा सभा राजा च ।

पितृवैरिण तु वादिन दृष्ट्वा सकटाक्षमाचष्टे— १५

साहित्ये सुकुमारवस्तुनि दृढन्यायग्रहग्रन्थिले

तर्के वा मयि सविधातरि सम लालायते भारती ।

शय्या वाऽस्तु मृदूत्तरच्छदवती दर्माङ्कुरैरास्तृता

भूमिर्वा हृदयङ्गमो यदि पतिस्तुल्या रतिर्योषिताम् ॥१॥'

एतच्छ्रुत्वा स वादी पाह—देव ! वादीन्द्र ! भारतीसिद्ध तव २०

समो कोऽपि न, 'किं पुनरधिक ? ।

हिंसा सन्ति सहस्रशोऽपि विपिने शौण्डीर्यवीर्योद्धता—

स्तस्यैकस्य पुन स्तवीमहि मह सिंहस्य विश्वोत्तरम् ।

केलि कौलकुलैर्मदो मंदकलै कोलाहल नाहलै

सहर्षो महिषैश्च यस्य मुमुचे साहङ्कृतेर्हङ्कृते ॥१॥' २५

१ क—'काशीमायासीत्' । २ वसन्त० । ३ घ—'चक्षे' । ४ शार्दूल० । ५
घ—'न स्वधिक' । ६ वराह० । ७ मद्योन्मत्तगजैः । ८ म्लेच्छविशेषैः । ९ शार्दूल० ।
चतुर्विंशति० १५

- इदं शुभा श्रीहर्षो निष्करोष इवासीत् । मूषेनोक्तम्—अत्र
 श्रीहर्षे इदमेव वक्तुमर्हम् । प्रतिवादीनां कोऽर्थः । सम्पत्तस्य
 मञ्जासी । श्रीहरीरैरिभिर्ययं । अयोम्य गण्डाद्विज्ञानमयी-
 करद् इत्यारपि वस्तुन्यरासुधांशु । निस्तरेण सौभमाजीय मङ्गलि-
 ५ कानि वारयतिषा गृह प्रति प्रहितं । अक्षयवृक्ष्यानि हेयानि
 इदिरे । निक्षिन्तीहस्यिङ्गा मुदा सुपेणोक्तं कर्षीरा — वादीन्द्र ।
 निश्चित् प्रकम्भरत्नं कुम्भ । ततो निपद्यं मञ्जाकर्म्यं कर्षं विष्णुस
 मञ्जाम्बुस्यद्वयभारसार रात्रे दर्शितम् । रात्रौचे— सुष्ठुतमभिरम्
 परं वदन्मैर' मत्र । तत्रमपण्डितेभ्यो दर्शय । मारुतीहस्ते च
 १ सुख । मारुती च तत्र पीठे स्वयं साक्षात् वसति । अक्षयं
 प्रकम्भं हस्ते म्यत्नमनकरनिष्करामिष दूरे क्षिपति, स्वयं तु नृषंशु
 नमपूर्वं सुष्ठु इत्युरीकरोति । उपरित पुण्याणि पठन्ति । श्रीहर्षो
 राजदत्तार्थनिश्चयमपिबुञ्जाम्प्रोक्तः 'अक्षयमैरा'नगमत् । सुरस्वती-
 हस्ते पुस्तकं म्यात्नत् । सुरस्वत्या दूरे क्षित तत् । श्रीहर्षेण
 १५ अक्षितम्— किं वरतीति विज्ञाञ्जसि यन्मनुक्तमपि प्रकम्भमित
 प्रकम्भमिष मन्थसे ! । मारुत्याह— मो परमर्ममायक ! न
 अरुसि क्वत्रोक्तं त्वया एकज्वरां सुमं वदु-वदितमे कथ्ये—
 श्वेती पवित्रितवदुर्मुञ्जवामम्यह
 वागप्रकम्पत् पुनरिषं गुरिमाभिरुम्भम् ।
 २ 'एतस्य निष्कलकृपाजसनापपाणेः
 पश्चिम्यह्वरुगुहात् नर्ण गुणाम्भम्' ॥१॥
 एवं स्य विष्णुपत्नीत्वेन प्रकम्भस्य कोके कञ्च कम्पात्त वृत्तना-
 नसि क्तो मया पुस्तक क्षिप्तम् ।
 नाचक्यं वदन्को म्यारिः पञ्चत्न मर्ममायक ।
 ३५ योगिनामप्यर्म्यं पञ्च प्राणैर्जोहेग्नेतनः ॥२॥

इति वाग्देवीवाच श्रुत्वा श्रीहर्षो वदति— किमर्थमेकस्मिन्नव-
तारे नारायणं पतिं चक्रुमी, त्वपुराणेष्वपि विष्णुपत्नीति पठ्यसे ।
तन 'सत्य किमिति कुप्यसि ?' कुपितै किं 'छुट्यते कलङ्कात् ?' ।
इति श्रुत्वा स्वयं गृहीत्वा पुस्तक हस्ते धारितम् । ग्रन्थश्च श्लाघि-
त समासमक्षम् । श्रीहर्षेण पण्डिता उक्तास्तत्रत्याः— ग्रन्थमत्र- ५
त्याय राज्ञे माधवदेवनाम्ने दर्शयत । श्रीजयन्तचन्द्राय च
शुद्धोऽयं ग्रन्थ इति लेख प्रदत्त । इति श्रुतेऽपि ग्रन्थे भारत्यभिमेत
ज्ञातेऽपि ते लेख न ददते, न भूप दर्शयन्ति । स्थित श्रीहर्षो
बहून् मासान् । जग्ध पायेयम् । विक्रीत वृषभादि । मितीभूत
परिच्छद ।

१०

एकदा नद्यासन्नदेशे कूपतटासन्नतमे देवकुले रुद्रजप रह
करोति । तत्रागते कयोश्चिद् गृहिणोरुल्लण्ठे चेष्यौ । जलप्रथम-
पश्चाद्ग्रहणघटभरणविषये वादे लभे । तयोश्चिन्मुक्तिप्रत्युक्तिरभूत् ।
शीर्षाणि स्फुटितानि घातप्रतिघातैः । गते राजकुलम् । राजा
साक्षिण गवेषयति । उक्ते ते— अत्र कलहे कोऽपि साक्षी विद्यते १५
न वा ? । ताम्यां जगदे—विप्र एकस्तत्रास्ते जपतत्पर । गता राज-
कीया । आनीत श्रीहर्षः पृष्टस्तयोर्नयानयौ । श्रीहर्षेण गीर्वाण-
वाण्योक्तम्— देव । वैदेशिकोऽहम् । न वेद्मि किमप्येते प्राकृ-
तवादिन्यौ ब्रूत, केवल तान् शब्दान् वेद्मि । राज्ञोक्तम्— ब्रूहि ।
तत्त्वामस्थमेव तद्भाषितप्रतिभाषितशतममिहितमनेन । राजा चम- २०
त्कृतः । अहो प्रज्ञा ! अहो अवधारणा ! दास्योर्वाद निर्णाय यथा-
सम्भव निग्रहानुग्रहौ कृत्वा प्रहित्य श्रीहर्षमपृच्छद् राजा— कस्त्व-
मेव मेधिरशिरोमणि ? । श्रीहर्षेणोऽक्तं सर्वं कथानकं स्वम् ।
राजन् ! पण्डितकृतदौर्जन्यात् तव पुरे दुःखी तिष्ठामि । सम्यक्-
पारम्पर्यज्ञो राजा पण्डितानाहूयावादीत्— धिग् मूढा ! ईदृशेऽपि २५
रत्ने न स्निह्यथ ? ।

वर्षं प्रवृत्तिने वद्धा—वद्धाप निर्दिष्टं वपुः ।

न पुनगुणसम्पन्ने इत स्वप्नोऽपि मसरः ॥१॥

वर्षे सा निर्गुणाऽवस्था पत्यां वदेऽपि न मसरी ।

गुणयोगे तु वैमुक्त्य प्राय ह्युपनसामपि ॥२॥

५. तस्मान् गच्छ स्यम् । गच्छन् एतं महत्तम्यं प्रत्येकं स्वगृहेऽ
संशुद्धम् । तदा श्रीहृषः 'माम्नीत्—

पथा मूलस्तद्व्यपारमरणीयाऽपि रमणी

कुमारण्यामन्त-वस्त्रहरणं केव कुर्वते ।

महुच्छिद्येन शम्भुपति मुनीभ्यः सुविष

- १ किमस्या नाम स्याररस्तुक्वाराभनरसि ? ॥१॥

इति श्रीवसिष्ठे परिश्रुताः । सर्वे गृह नीत्या सन्तुष्टानुनीय राडा

व सप्तर्षयैः प्रहित श्रीहृष कासी(शी?)म् । विच्छिद्ये जयन्त

चन्त्यम् । उक्त सर्वम् । तुष्टः सः । प्रकृत निपत्ये कान्ते ।

अथास्तरे जयन्तचन्त्यम् पदुमाकरनाम् प्रधानमर- श्री'अज-

- १५ विद्वत्पतेः गतः । तत्र सारस्वते राजशुद्धिनाप्यं शास्त्रिकर्वा

केतव्यमिष मनुजकुलं निर्णयमानं ह्यु विस्मिद्येऽप्यासीत् रज

कम्— पत्या मुवतेरियं श्यटी तां न वर्यम् । तस्य हि स्त्रिय-

स्तप्यधिनेत्ये निर्णयस्व मनः । राजकेन सूत्रं गन्ता तस्मै तद्गुह्यं

नीत्या क्षामर्षयिष्या तत्त्वामिषी श्रद्धादेविनाम्यी शास्त्रपदियन्ती

- २ विषया पौचनत्या स्वकपा इतिना । तां श्रीहृषमारपास्तप-

पार्थाङ्गपरोष्य तद्गुह्यासीत्या सोमनाथपार्था इत्या 'असी' गतः ।

तां पदिनी जयन्तचन्त्युभेतिनीमकरोत् । श्रद्धादेविरीति

क्यातिमगत् । सा च सर्वा विदुपीति कृत्वा 'अज्यमारतां'ति

१ अमुम् २ इत्यन्तरे इति वक्तव्ये । ३ इत्याम् इति वक्तव्ये । ४
वक्तव्ये । ५ अ-स्तप्येति ६ अ-वक्तव्ये । ७ विदुपीति । अ-ग-अ-
वक्ति ८ ग-अ-व-

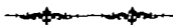
पाठयति लोके । श्रीहर्षोऽपि 'नरभारती'ति पठ्यते । तस्य तन्न सहते सा मत्सरिणी ।

एकदा ससत्कारमाकारितः श्रीहर्षः । भणितश्च— त्व क १ ।
 श्रीहर्षः— कलासर्वज्ञोऽहम् । राज्ञोऽमाणि— तर्हि मामुपानहौ परि-
 धापय । को भाव १ । यद्य न वेन्नि इति भणति द्विजत्वात् तर्हि ५
 अज्ञ । श्रीहर्षेणाङ्गीकृतम् । गतो निलयम् । तरुवल्फळैरतथा तथा
 परिकर्मिते साय लोलाक्ष सन् दूरस्य स्वामिनीमाज्जहवत् । चर्म-
 कारविधिनोपानहौ पर्यदीधपत् । 'अभ्युक्षण निक्षिपच्च चर्मकारोऽ-
 हमिति वदन् । राजानमपि तत्कृता कुचेष्टां ज्ञापयित्वा खिन्नो
 'गङ्गा'तीरे मन्यासमप्रहीत् । सा च स्रुहवदेविः साम्राज्येशा पुत्र- १०
 मजनयत् । सोऽपि यौवनमाससाद । धीर , पर दुर्नयमय । तस्य
 च राज्ञो विद्याधरमन्त्री । स च चिन्तामणिविनायकप्रसादात्
 सर्वधातुहैमत्वकरणप्रख्यातमाहात्म्यस्पर्शपापाणलामात् ८८०० वि-
 प्राणा भोजन दाता, इति 'लघुयुधिष्ठिर'तया ख्यात । कुशाग्रीय-
 प्रज्ञ । राजा त जगटे— राज्य कस्मै कुमाराय ददामि १ । मन्त्याह— १५
 मेघचन्द्राय सुवगाय देहि, न पुनर्धृतापुत्राय । राजा तु तथा
 कार्मणितस्तत्पुत्रायैव दित्सति । एव विरोध उत्पन्नो मन्त्रि-राज्ञो ।
 ऋयङ्कथश्चिन्मन्त्रिणा राज्ञीवाचमप्रमाणीकार्य भूपो मेघचन्द्रकुमाराय
 राज्यदानमङ्गीकारित । राज्ञी क्रुद्धा । धनाढ्यतया स्वच्छन्दतया
 निजप्रधाननरान् प्रेष्य 'तक्षशिला'ऽधिपति सुरत्राण 'कासी'- २०
 भङ्गनाय प्रयाणे प्रयाणे सपादलक्षहेमदानेन चालित आयाति । तत्
 तु विद्याधरेण चरदृशा विदितम् । राज्ञे कथितम् । राजा तत्-
 कार्मणोदिङ्मूढ प्राह—ममेय वल्लभेश्वरी नैव पतिद्रोह समाचरति ।
 मन्त्री तु वदति— राजन् ! अमुकप्रयाणे तिष्ठति शाखीन्द्र ।
 राज्ञा हकितो गतो गृहम् । चिन्तित च तेन— नृपस्तावन्मूढ । २५

१ ग-'पाठते' । २ सिद्धनम् । ३ ख-'दुर्नय०' । ४ 'सुलतान' इति भाषायाम् ।
 ५ घ--'दृढमूढ' । ६ ख-'साखीन्द्रः' ।

- १३३ कल्पती कल्पप्रसरा बभिवेक्षितौ । मम मरणं यदि त्वग्रि-
 मरणादर्थाग्ं मयेत् तत्रा बन्धत्त । प्राग्वक्षितो मन्त्री त्वसदनात् ।
 पतिं गच्छन्ते 'पिष्वाकं ह्यम तमविप्रसिषत् । पुन पुरो गत' ।
 ५ त्वद्विदधनकपिठकमाश्लेष्य तत्रदने बभोऽरधत् । तेन कुबेह्यत्
 वेनात्मनो विविधैपरीत्थं निर्धोपोपरात् गत्वा र्भ्यहपत्— देव । बर्ह
 'गङ्गा जले मङ्गलत्वा प्रिये पश्चादिशासि । राजाऽऽप्स्यत्—यदि
 प्रियसे तत्रा सुखेन जीषाम' । कर्माग्नरो निवर्त्तने । मन्त्री इत्
 ६ ह् द्वितनत्रमात्राकर्णवत्, अगये वृत्ति प्रियेभ्यपि हेप निव
 गुकजमेऽप्यवद्या, मृत्यो विव पूर्वकपायि । आग्न राहो मर
 १ णम् । एवात्ममापृच्छत् गृहं गत्वा सर्वत्थं द्विवादिभ्येकत्रय प्रथम
 मन्विरल्यो ब्राह्मणी'जकम्प्यं प्रविश्य कुकपुरोहितमाह— दानं
 गृह्णात । विप्रेणापि करः प्रसारितः । इत्त स्पर्शपापायः । तेनो-
 क्तम्— किं ते दानं इत् म्प्रथाय इत्ते । इति कुन्देनात्तकवत्
 विद्विपे । सोऽस्य गङ्गादेव्या कळे । मन्त्री यळे मङ्गलत्वा मृतः ।
 राजाऽनाथो जातः । सुरत्राम आयात' । नगरे माण्ड माण्डेव
 १५ त्पुटितम् । राजा कुडापामिमुक्तमन्त्रत् । '८७ एतावन्ति
 नित्वात्मानि निवहते पर एकत्वापि निस्वानस्वत् राजा न वृजोति ।
 आपृच्छन्व तटस्थान् । तैर्वमणे— म्नेच्छन्नुपनिषु मद्रानि म्पना-
 म्तराणि । राजा ह्यये अहरत् । ततो न ह्यपते किं हतो गतो
 वृतो वा । पथमैवर्त्ता पू ॥

२ ॥ इति श्रीहर्ष-विद्याधर-अपचन्द्रप्रवचनः ॥ ११ ॥

[१२]

॥ अथ हरिहरप्रबन्धः ॥

‘श्रीहर्ष’वशे हरिहरः गौडदेश्य सिद्धसारस्वत । स ‘गूर्जर’-
 धरां प्रत्यचालीत् । अश्वशतद्वय, मानवानां शतपञ्चक, करभा-
 पञ्चाशत् । अनिवारमन्त्रदान ‘धवलक्षक’तटप्राममागात् । राणश्री- ५
 वीरधवल-श्रीवस्तुपाल-श्रीसोमेश्वरदेवेभ्य पृथक् पृथक् आशी-
 र्वाद प्रागल्भवद्वहस्तेन प्राहैर्पात् । श्रीवस्तुपालो जहर्ष । उत्थाय
 वटु सह नीत्वा श्रीवीरधवलाय पण्डितस्याशीर्वादमदीदृशत् । तद्-
 गुणाश्चावर्णयत् । राणकेनोक्तम्— किमत्र युक्तम् ? । मन्त्याह—
 देव । विस्तरेण प्रातः पण्डितस्य प्रवेशमहोत्सव क्रियते । विपुल १०
 देय दीयते । राणकेनोक्तम्— न्याय्यम्, ततो निवृत्तौ मन्त्रिराजश्च
 वटुश्च । वटुना तृतीयाशीर्वादः पण्डितसोमेश्वरदेवायादर्शि ।
 कवितया तस्य मात्सर्यमदीपिष्ट । स निश्चासमधोऽद्राक्षीत् । वैटु-
 मालापीदपि न । आगत उत्थाय वटुर्हरिहरान्तिकम् । उक्त राणक-
 मन्त्रिणो सौमनस्य, सोमेश्वरस्य तु दौर्मनस्यम् । कुपितः सोमे- १५
 श्वरदेवे हरिहर । जातः प्रातः । राणकः समन्त्रिकः सचातुर्वर्ण्यं
 सर्वद्वर्षा सम्मुखो गतः । मिलितो हरिहरः । तत्र वीरधवलं
 प्रति—

शम्भु‘र्मानस’सन्निधौ सुरधुनीं मूर्त्नां दधान स्थित

श्रीकान्तेश्वरणास्थितामपि वहन्नेतां निलीनोऽम्बुधौ । २०

मम पङ्कुरुहे कमण्डलुगतामेना दधर्त्नाभिभू—

र्मन्ये वीर ! तव प्रतापदहनं ज्ञात्वोत्प्लवणं भाविनम् ॥ १ ॥”

दृष्टस्तेन शरान् किरनमिमुखं क्षत्रक्षये भार्गवो

दृष्टस्तेन निशाचरेश्वरवधव्यग्रो रघुप्रामणी ।

१ ख-‘असगा०’ । २ ग-‘धवलककण्ट०’ । ३ क-‘देवयोः’ । ४ ख-ग
 ‘वटुभाला०’ । ५ विष्णु । ६ असा । ७ शार्दूल०

एतन्नन जयद्रुवाप्रमथनोधिर्न सुमद्रापति

इद्यो येन रणाङ्गणे सरम्सर्वासुम्यचूडामणि ॥२॥

बहु पूष पण्डितन—अत्र समसि सोमशराऽरिष्ठ व वा । । बहु
राम—स शेषाभ्रगल । पण्डितो ज्ञात्वाऽत्पात् । आठ श्लेषा ।

५ रामकेन त्तं सौध-वन-कुम्भ-वसम-गरिजन-तुरगद्वि वैमल्यरम् ।
अथ मन्त्रिगृहं गत्वाऽप्री । गुर्वा समा । मन्त्र्यमुत्पाल चक्रे ।
उभे च—

मुवा मञ्ज मुवा सौध, मुवा सोऽपि सुधारस ।

आस्थावितं मनीहारि पदि हारिहरं वच ॥ १ ॥

१ पण्डितस्य—वेन । कजुमाञ्जराय । विचारचतुर्दश । सरस्वती-
कण्ठाभरण । अथवाय वर्य पण्डित्या अस्माकं मत्ता मारुती
स्य च त्रिमुक्ताचरिणी ।

एकदा मारुत्या सह श्लेष्मस्य सम्भगम्भाम । सा च 'धुवर्मा'
माम । इन्द्रा श्रीमान् । १ कोट्याः सुराङ्गना । ८४ सहस्रानि

१५ सामानिक्य । तच्च

ह्यदद्याकर्म वसुधोऽप्री निचेरेवार्धपोदस ।

वद्विसत् तुपितादीव पद्विरामस्सरा अपि ॥ १ ॥

पद्विसत्पिके मेहा—राविक्रम्य हस्ते ठमे ।

१ अ-विद. २ चार्द्ध । ३ अ-‘वद्विसत्’ । ४ अ-‘वद्विसत्’ ।

५ “अथा विधीर्मेव खो, वदन् वर्य एव च ।
वयो विदन् वृष च, हवीषा वचवा सृष्टः ३
एतन्वत्तया मत्ता निष्कृष्टाया अन्वते ।”

६ “ली सुवम लेख्य, वद्विसत्पिकेऽन्वः ।
वद्विसत्पिके वद्विसत्पिके सृष्टाः” ३
“वद्विसत्पिके वद्विसत्पिके, वद्विसत्पिके वद्विसत्पिके ।
वद्विसत्पिके वद्विसत्पिके, वद्विसत्पिके वद्विसत्पिके ।”

अ-‘वद्विसत्पिके’ । १ अ-‘वद्विसत्पिके’ । २ अ-‘वद्विसत्पिके’ ।

रुद्रा 'एकादशैकोर्न-पञ्चाशद् वायवोऽपि च ॥ २ ॥'

चतुर्दश तु वैकुण्ठा, सुशर्माण पुनर्दश ।

साध्याश्च द्वादशेत्याद्या, प्रसिद्धा गणदेवता ॥ ३ ॥'

एतत्समृद्धिस्वरूप विलोक्य वय विस्मिता स्थिता । अहो तप-
फलमोग ईत्यादि चिन्तयन्तो यावता स्म । अत्रान्तरे आगतस्तत्र ५
कक्षन 'बुम्बा पातयन्नाह—

१ "अजै-कपाद ऽहिर(र्षु)न्न-स्वष्टा रुद्रश्च वीर्यवान् ।

त्वष्टृभ्राप्यात्मज पुत्रो, विश्वरूपो महातपा ॥

हरश्च बहुरूपश्च, त्र्यम्बकश्चापराजित ।

वृषाकपिश्च शम्भुश्च, कपर्दी रैवतस्तथा ॥

एकादशैते कथिता, रुद्रास्त्रिमुषनेश्वराः ।"

इति गरुडपुराणे षष्ठेऽध्याये । अज, एकपात्, अहिर(र्षु)न्न, पिनाकी, अपरा-
जितः, त्र्यम्बक, महेश्वर, वृषाकपि, शम्भु, हरण, ईश्वर इति महाभारते
दानधर्माधिकारे ।

२ "एकज्योतिश्च द्विव्योति-स्त्रिव्योतिर्व्योतिरेव च ।

एकशक्रो द्विशक्रश्च, त्रिशक्रश्च महाबलः ॥

इन्द्रश्च गत्यदयश्च, तत पतिसकृत्पर ।

मितश्च सम्मितश्चैव, सुमितश्च महाबल ॥

ऋतजित् सत्याजिश्चैव, सुवेणः सेनजित् तथा ।

अन्तिमित्रोऽनमित्रश्च, पुरुमित्रोऽपराजित ॥

ऋतश्च ऋतवाहश्च, भर्ता च धरुणो ह्युव ।

विधारणो नाम तथा, देवदेवो महाबल ॥

ईशश्चाप्यहश्च, एते दश मिताशिनः ।

प्रतिन प्रसदृशश्च, समरश्च महायशा ॥

घाता दुर्गो धितिर्भीम-स्त्वभियुक्तस्त्वपात् सह ।

धुर्धिरपुरनाम्योऽथ, वास कामो जयो विराट् ।

इत्येकोनाश्च पञ्चाशन्-मरुत पूर्वसम्भवाः ॥"

इति वृद्धिपुराणे गणभेदनामाध्याये ।

३-४ अजुष्टुप् । ५ ग-पुस्तके 'एतद्० विलोक्य' एतदधिकम् । ६ ग-पुस्तके

'हर्यादि० स्म' एतदधिकम् । ७ ग-'कोऽपि' । ८ घ--'बुम्बावक्त्रः' । ९ 'बूम

वाचतो' इति भाषायाम् ।

चतुर्विंशति १६

देव । १९८५ । अहं मनु व ह्य म्नां कल्पम् । कल्पयात्

वीर्यमनु व म्य वेनाददद ह्य ह्यः कल्पयात् कल्पयुष ।

हं म्य कालीयनेननु विष्णु कल्पयात् कल्पयतां मयेव

वीर्यमनु कल्पयात् कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव ॥१॥

५ अहं मयात्तं कथा विस्मितात् प्र मात्स्या गह पञ्चकन्दुर्भूता
 ह्यमत्स्यम् । ८६ विष्णु कल्पये म्यदगाप गिष्य कठिनः । कल्पी
 कल्पु वि ददाति इति विष्णुवि कल्पु 'दादीपा' कल्पयात्
 मीमद्ब्रह्म ज्ञाता कल्पयतां अनुश्रितिसिद्धयः कल्पु क दिव्य परं
 प्राप्नुतकर्मणम् । तदेव कठिनम् मरे ह्यम् । कुटुम्भी पञ्चक-

१० कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव ।

कल्पु कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव
 कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव
 कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव
 कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव

१५ निधये मयि कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव
 हरिहरगात्रम् कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव
 कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव
 कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव

२० अहं मयात्तं कथा विस्मितात् प्र मात्स्या गह पञ्चकन्दुर्भूता
 ह्यमत्स्यम् । ८६ विष्णु कल्पये म्यदगाप गिष्य कठिनः । कल्पी
 कल्पु वि ददाति इति विष्णुवि कल्पु 'दादीपा' कल्पयात्
 मीमद्ब्रह्म ज्ञाता कल्पयतां अनुश्रितिसिद्धयः कल्पु क दिव्य परं
 प्राप्नुतकर्मणम् । तदेव कठिनम् मरे ह्यम् । कुटुम्भी पञ्चक-

२५ अहं मयात्तं कथा विस्मितात् प्र मात्स्या गह पञ्चकन्दुर्भूता
 ह्यमत्स्यम् । ८६ विष्णु कल्पये म्यदगाप गिष्य कठिनः । कल्पी
 कल्पु वि ददाति इति विष्णुवि कल्पु 'दादीपा' कल्पयात्
 मीमद्ब्रह्म ज्ञाता कल्पयतां अनुश्रितिसिद्धयः कल्पु क दिव्य परं
 प्राप्नुतकर्मणम् । तदेव कठिनम् मरे ह्यम् । कुटुम्भी पञ्चक-

(कल्पयतां मये कल्पयतां मयेव कल्पयतां मयेव ।)

मां व्यज्जुगुपत् । किमहं करोमि ? । मन्त्र्याह — तमेव शरण
 श्रय । यत — ' भजते विदेशमधिकेन जितस्तदनुप्रवेशमथवा
 कुशलैः ' इति न्यायात् । पण्डित — तर्हि मां नय । तथा कृत
 मन्त्रिणा । पण्डितसोमेश्वरं बहिरासयित्वा मन्त्री स्वयं हरिहरा-
 न्तिकमगात् । वभाण च—पण्डितसोमेश्वरदेवस्तवान्तिकमागतोऽ- ५
 स्ति विशीप्सु । हसितो हरिहर । आनीनयत् स्वसमीपम् ।
 चकाराम्युत्यानाऽऽलिङ्गन-महासनादिसत्कारम् । सोमेश्वरेणोक्तम्—
 पण्डित ! निस्तारय मामस्मात् परकाव्यहरणकलङ्करूपङ्कात् ।
 यत —

आगतस्य निजगेहमप्यरे—गौरव विदधते महाधिय । १०

मीनमात्मसदन समेयुषो, गीप्पतिर्व्यधित तुङ्गता कवे ॥१॥'

तुष्टो हरिहरो भणति स्म—मा स्म चिन्तां विधा । पुनर्गौरव-
 मारोपयिताऽस्मि त्वाम् । गत स्वस्थान मन्त्री सोमेश्वरश्च । प्रत्युपे-
 राणकसमाभरे सोमेश्वर आह्वयित । प्रस्तावना चारब्धा । यथा—
 जयति परमेश्वरी भारती यत्प्रसादादेव मम शक्ति । श्रीवस्तुपाले- १५
 नोक्तम्— किं किम् ? । हरिहरः—देव ! मया 'कावे(वे)री'नदीतटे
 'सारस्वत'मन्त्र साधित । होमकाले गीर्देवी प्रत्यक्षाऽऽसीत् । वर
 वृणीष्वेष्याह स्म । मया जगदे—जगदेकमात ! यदि तुष्टाऽसि
 तदा एकदा भणितानां १०८ सङ्ख्याना ऋचा पट्पदाना २०
 काव्यानां वस्तुकाना वृत्तानां दण्डकानां वाऽवधारणे समर्थो
 भूयासम् । देव्याचष्ट— तथाऽस्तु । तत प्रभृति यो यदाह १०८
 तत् तु ब्रुवे, यथेद सोमेश्वरदेवोपज्ञ काव्याष्टोत्तरशतम् ।
 राणकेनोक्तम्— प्रत्यय कार्यताम् । भाणितान्यष्टोत्तरशतानि
 तत्तच्छन्दसा प्रतिभाणितानि च हरिहरेण तानि । जातो निश्चय
 पण्डितहरिहरवचने । क्षुत्तृप्यातपप्रभृतिचिन्तानपेक्ष स्थितो २५

लोक । रंभकेचरेण वनय—सर्हि पण्डित ! बभमं इतिः
सामेश्वर ! । हरिहरा प्रामाण्य—देव ! एकेन्द्र ! पण्डितेन
मप्यवहा इमे तच्छ्रमि इदे । पत—

मिषं वा विविध बाअपि सविशेषं पारदितात् ।

- ५ प्रकथयन्ति ये नैव तेन्य स्रष्टुर्षता का १ ४
एतन् प्रष्ट तर्हस्येवम् परं मिषं सुरस्वतीपुरयाः त्वेहो पुत्रः ।
इत्युक्त्वा बभ्रुमहम्ममवपत् । मितो विष्णुश्च सामेश्वर ।
वर्तते निष्कमिदग ह्ये । हरिहरा नैपथक्यं वाप्यवसतोचित्यनि
पट्टनि । श्रीवस्तुपास प्रीयते बहो बभ्रुतदूर्ध्वनि कश्चिद्व्यवृत्तिः ॥
- १ एकराऽऽर्पितः पण्डितहरिहरा—बोऽयं मप्यः । । पण्डितो
ववति—नैपथं महाकश्चम् । बः ववि ! । श्रीहर्ष ।
श्रीवस्तुपासेन गरितम्—तदादहं हर्षय तर्हि । पण्डितो ब्रू
वाप्यत्रायं मप्य, चतुरो पामावर्षविष्णुमि पुस्तिकम् । वरिण्य
पुस्तिकम् । रात्री सवो सेव्यवृत्तियोगिमिर्द्विषिता मनीना पुस्तिकम् ।
- १५ अणरन्वा(म्या) वृत्ता । वासप्यसेन बूसरीकम् मुक्तो । प्रतः
पण्डिताय पुस्तिकम् वृत्ता । गृहतां तदिहं सनपथम् । गृहीत्य
पण्डितेन पुस्तिकम् । मन्त्रिणा म्यादि—बस्यावमपि बोधे
किंसास्त्रीवे इयमिति स्मरामः । विद्येक्यन्तं बोधा । मप्य
विद्येक्येवैव ब्रुवा मनीना प्रतीः वाचक्येप्यते तावत् “निपीव
पस्य विधिरक्षिष कथा इत्यादि नपथनुवपट्टि । एव
पण्डितहरिहरेज्जोक्तम्— ‘मन्त्रिन् ! तनैव मयेयम् । ‘वरीक्ये
कथ्येव वाप्यस्य कथ्ये मति’ । पुक्तं त्वय इण्डितः प्रतीयता,
स्वद्विष्यति नैन वैप्यव-वीवद्यासमानि उवद्वित- स्वदिर्षता,
वत्तैर्षं प्रहा प्रच्यते ।
- २५ अणरन्वा वीरवद्वत्प्रद्वितकैन्पवपिडेन म्हाताइप्रमुञ्च

१ य एके-बोध २ बभ्रुत् ३ व-अपिदे हरिहरा पण्डितः ।

४ व-व पुत्र । ५ य मप्य (१) इवेव । ६ ग कश्चिदेव ।

सपादकोटिहेमप्रमितो दण्ड प्रहित । श्रीवस्तुपालेन तु तद्
हेम चतुर्दिग्वात्रिकेम्यो याचक्रेम्योऽदायि विवेकात् । तद् दृष्ट्वा
हरिहरो वर्णयति—

आ साम्य न सहेऽहमस्य किमपि क्रोडीकृतैकश्रियो

याश्चोत्तानकरेण खर्वितनिजाकारोम्पणा 'शार्ङ्गिणा ।

५

येनैता पुरुपोत्तमाधिकगुणोद्वारेण 'युद्धार्णवा—

दाकृष्यैव तथा श्रिय शकलशः कृत्वाऽर्थिनामर्पिता ॥३॥^१

तदा वीरधवलस्य 'सपादकोटीकाश्चनवर्ष' इति भट्टादिषु विरुद
ख्यातिमायातम् । अथ हरिहर सोमेश्वरं नन्दु गतो 'देवपत्तन'म् ।

पण्डितसोमेश्वरदेवस्य तत्र तद् दौर्जन्य स्मृत्वा विषण्णेन काव्य १०
मणितम्—

क्व यातु क्वायातु क्व वदतु सम केन पठतु ?

क्व काव्यान्यन्याज रचयतु सद कस्य विशतु ? ।

खलव्यालप्रस्ते जगति न गति क्वापि कृतिना—

मिति ज्ञात्वा तत्त्व हर ! हर विमूढो हरिहर, ॥४॥^२

१५

आरुक्षाम नृपप्रसादकणिकामद्राक्ष्म लक्ष्मीलवान्

किञ्चिद् वाष्पयमच्यगीप्माहि गुणै काश्चित् पराजेप्महि ।

इत्थ मोहमयीमकार्पे कियती नानर्यकन्धी मन

स्वाधीनीकृतशुद्धत्रोधमधुना वाञ्छत्येऽमर्त्यापगाम् ॥२॥^३

इत्युक्त्वा धनार्धं दत्त्वा शेषार्धं गृह्णत्वा 'धवलकक'मध्ये भूत्वा २०

राणक-मन्त्रिणौ आपृच्छथ 'कासी' प्राप्य स्वार्धमसाधयत् ।

॥ इति हरिहरप्रबन्ध ॥१२॥^४

१ ग 'शार्ङ्गिणा', ख-'शार्ङ्गिणा' । २ ग-'पुद्गार्णवा-' । ३ शार्ङ्गिणा । ४ सिद्धार्णी ।
५ घ-'कन्धी' । ६ स्वर्गज्ञाम् । ७ शार्ङ्गिणा । ८ 'समाप्त' इत्यधिको ग-पाठः ॥

प्रसिद्धेषु 'महाराष्ट्र'दिराजेन्द्राणां पूजा उपतस्थिरे । तदा 'वि(वी)-
सलदेवो राजा 'गूर्जरा'धिपति'र्धवलक्कके' राज्य शास्ति, तेनाऽ-
मरकवेगुणग्राम श्रुत । ठक्कुरं वड्जलं प्रधान प्रेष्य प्रातराहृतः
कवीन्द्र । आसनादिप्रतिपत्ति कृता । सभा महती । अमरेण
पठितम्—

५

वीक्ष्यैतद्भुजविक्रमक्रमचमत्कार न(नि)कार मयि

'प्रेम्णो नूनमिय करिष्यति गुणग्रामैकगृह्णाशया ।

श्रीमद्वीसलदेव ! देवरमणीवृन्दे त्वदायोधने

प्रेक्ष्य प्रक्षुभिते विमुञ्चति परीरम्मान् रम्मां हरि ॥१॥'

त्वत्प्रारब्धप्रचण्डप्रधननिधनतारातिवीरातिरेक—

१०

क्रीडत्कीलालकुल्यावलिभिरलमत स्यन्दमाकन्दमुर्वी ॥

दम्भोलिस्तम्ममास्त्रदुभुज ! भुजगजगद्गर्तुराभर्तुरेनां

तेनाय मूर्ध्नि रत्नद्युतिततिमिपत शोभते शोणभाव ॥२॥'

रक्षिता सभा, प्रीणित पृथ्वीपाल । ततो राज्ञा प्रोक्तम्— यूय

कवीन्द्रा श्रूयध्वे । अमरोऽमिधत्ते— सत्यमेव यदि गवेषयति १५

देव । ततो नृपेण सोमेश्वरदेवे दृष्टि सञ्चारिता । तत सोमे-

श्वरेण समस्याऽर्पिता । यथा—

'शीर्षाणां सैव वन्ध्या मम नवतिरभूल्लोचनानामशीति' ।

अमरेण सद्य पूरिता —

'कैषा भूया शिरोऽक्ष्णां तव भुजगपते ! रेखयामास भूया २०

द्युते मन्मूर्ध्नि शम्भु संदशनवशतानक्षपातान् विजिह्व ।

गौरी त्वानञ्ज दृष्टीर्जितनखनवभूस्तद्विशेषात् तदित्य

शीर्षाणां सैव वन्ध्या मम नवतिरभूल्लोचनानामशीति ॥१॥'

१ ख- 'विश्वलदेवो' । २ घ- 'ठक्कुरवड्ज' । ३ क- 'प्रेम्णा' । ४ गर्दूल ।
५ ग- घ- 'भुजगभुजग' । ६ सगधरा । ७ 'रेयय' । ८ घ 'सन्मूर्ध्नि' । ९
९१० । १० १९२० । ११ सगधरा ।

केन शिरोऽप्यग्रमिति शिरस्य पुच्छनामस्वाग्रमिति मध्यमपरक्षेत्री
समाप्तं कार्यम् । इन्द्रे तु प्राण्यङ्गस्वादेकत्वं प्रप्योति । तयो 'आत्मन्'
स्पर्शवकनिष्ठोमादिस्त्वेन समसश्च इत्यं—

'बहुष्कोटी मृङ्गस्तदुपरि गिरिस्तत्र बभूविः' ।

५ अयरेणोक्तम्—

मन्त्रस्यमूद् माके हिमकरकराद्ये गिरिस्तुता
कमठस्पर्शक्षेत्रे हरिणममृदुष्प्रतिहृतिः ।
कर्मदेष्टव्यान्ते परमसरित् तत्र तत्रहो
बहुष्कोटी मृङ्गस्तदुपरि गिरिस्तत्र बभूविः ॥२॥^१

१ तत्र 'हृष्य'नगरवात्तन्मेन कमठादिस्त्वेन समन्ता वितीर्ण्य—
परमसरात्मन्त्रे हस्तिपूर्वं प्रविष्टम् ।

अयरेण उपरे—

तद्यपिपिनविहारोऽप्युक्तं यत्र पयो-
पसकनकमन्त्रे हस्तिपूर्वं प्रविष्टम् ।

१५ केन । वत न कदाचित् किं कुतोऽप्येव षड्विंशतिः
प्रतपुक्षिमिति तद्धे वापि मन्त्रे उनेन ॥३॥

अथ 'शोषकमारी'केन नानाक्षेत्रेन समन्ता विनाशितम्—
गौतं न गम्यतिष्ठतं कुक्षिर्निश्चासु ।

अयरेणोक्तम्—

२ कृत्वा अनेर्बुधरां सहस्राङ्गतांये
मूषी कृो विगतअङ्गुल एव बभूव ।
स गन्मन्त्रीपकरनस्य सुखमिच्छति
गौतं न गम्यतिष्ठतं कुक्षिर्निश्चासु ॥३॥

१ 'आत्मन्' इत्यारम्भे 'कोटी' इति वामत् वाक्ये यद्विरो कर्तव्य इति सुभाषितेन के-
नानिबन्धम् । २ अ- 'यत्र ह्ये' । ३ विच्छिन्नी । ४ अ- 'यत्र यत्र न' अ- 'यत्र यत्र
न' । ५ अ- 'यत्र' । ६ यत्रच ।

एव अष्टोत्तर शत ब्रह्मकविदत्ता' पूरिता' समस्या' श्रीअमरेण ।
 ततो राज्ञाऽभिहितम्— सत्य कविसार्वभौम श्रीअमरः । तत्र
 दिने सन्ध्यावधि सभा निपण्णा स्थिता । राजा लङ्घित सम्यलोको-
 ऽपि । 'रमावेशे हि कालो जैर्गच्छन्नपि न लक्ष्यते' । द्वितीय
 दिने सद्य काव्यमयै प्रमाणोपन्यासै प्रामाणिका जिता । तृतीया- ५
 दिने राज्ञा पृष्ठम्— अस्माक सम्प्रति का चिन्ताऽस्तीति कथ्य-
 ताम् । अमरेण भणितम्— देव ! कथ दूर गता स्वर्गे ऐरावणस्य
 दक्षिणकर्णे लुकिता । भूपति स्वसवादेऽमोदत, गिरोऽधुनोत् ।
 नित्य गमनागमने जिनधर्मासन्न कृतो राजा चैत्येषु पूजा
 कारयति ।

१०

एकदा नृपेण पृष्ठम्— भवतां कः कलागुरु ? । अमरेण गदित-
 म्— अरिसिंहः कविराज इति । तर्हि प्रातरत्रानेय । अमर-
 चन्द्रेणानीत प्रात कविराज उपराजम् । तदा राजा खड्गेन
 श्रमयन्नास्ते । राज्ञा पृष्ठम्— अय कविराज ? । कविराजेन
 व्याजहे— ओमिति । राजाऽऽह—तर्हि वद कालोचित किञ्चित् । १५
 'अरिसिंहः कवयति—

त्वत्कृपाणविनिर्माण—शेषद्रव्येण वेधसा ।

कृत कृतान्त सर्पस्तु, करोद्वर्तनवर्तिमि ॥१॥'

'अच्छाच्छाम्यधिकार्पण किमपि य पाणे कृपाणेर्गुण

सञ्चक्राम स यद् ददौ धुपदर्वी प्रत्यर्थिषु क्षमार्थिषु । २०

त्वत्सङ्गान्न स वद्धमुष्टिरभवद् येनारिपृथ्वीभुजा

पृष्ठेषु स्वमैपि प्रकाममुदित प्रोक्षामरोमोद्गम ॥२॥'

कलयसि किमिह कृपाण, वीसल ! बलवन्ति शत्रुषु तृणानि ।

यानि मुखगानि तेषा, नै चैप लक्षयितुमसमर्थ ॥३॥'

१ 'मोहितम्' । २ ग-'जाता' । ३ घ-'अमरसिंहकविः' । ४ घ-'अमर-
 सिंह' । ५ अनुष्टुप् । ६ ग-'अत्यर्थाभ्यधिकारः' । ७ क-'मतिप्रकाम' । ८
 शार्दूलः । ९ घ-'तवैप' । १० आर्या ।

इव । त्वं 'मन्वया' बभूवसि मन्वताः श्रीमद्भागवताः मुज-

स्तत्र बभूवति कञ्चन इतिरसिर्भस्त्रिभिर्हृ पन्वी ।

एव ईवाङ्गमनर्गळं रिपुतद्वक्तृत्वेणु सन्वेद्यपेद्

दीर्घं भ्योमविसद्विनिर्मलपद्यो निर्मोकमुमुञ्चति ॥१॥^१

- ५ अद्भुतकवितादर्शनात् कविपदा राजेन्द्रस्य निजसेवकः इति ।
प्रसो म्भान् प्रमद्वदि ।

एकदा श्रीश्रीसुसुद्धेन मांजनात् त्वं करे श्रुत्वाऽरिसिंहोऽ
मिद्वे- इत् त्वं सदा कर्णक । यदि इचित्तमैक्या कर्णपति
तदा प्रासङ्गिक्यम् अन्यथा सर्वप्रासत्याजनाम् । इत्युक्तिसमकञ्च-

- १ मेवाहृतमतिमनया स ऊचे—

ह्यारोऽपिः शिखिभो मन्वा विनम्रं चर्चं हृषीशुर्मुखा

प्राद्वस्तत्र सुषामिव ॥ इत्युज्ज्वलैव भीमा त्वे ।

पीयूषसप्तो गवां पेशनात् इत्या परास्य निजे

देव । त्वन्द्वरात्कर्मैकमुञ्चतो निर्पाति पातिर्दिवाम ॥१॥

- १५ अमितो भूपात् । प्रासङ्गिक्यं इत्यम् । कौत्सान्तरऽमरेण
कोष्ठापरिक्रम्यग्निसा पद्मानन्दाऽऽप्य सात् रचितम् । एवं कविता
कञ्चोत्साप्रान्यं प्रातिदिनम् ॥

॥ इति अमरचन्द्रकविप्रबन्ध ॥ ११ ॥

१ अ-‘एक्य श्रीश्री’ २ अ-‘ता मन्वा’ ३ अ-‘क’ । प्रासङ्गिक ।
५ अ-‘अ-‘शिविभो मन्वा’ । ६ अ-‘पेशनात्(१) इत्या’ । अ-‘कर्मैक’ ।
कर्मैक । ७ अ-‘अमरचन्द्र’ । ८ अ-‘अमरचन्द्रेण अमरेण’

[१४]

॥ अथ मदनकीर्तिप्रबन्धः ॥

‘उज्जयिन्यां’ विशालकीर्तिर्दिगम्बर । तच्छिष्यो मदन-
 कीर्तिः । स पूर्वपश्चिमोत्तरासु तिसृषु दिक्षु वादिन सर्वान् विजित्स्व
 ‘महाप्रामाणिकचूडामणि’रिति विरुदमुपाज्यं स्वगुर्वलङ्कृता‘मुज्ज- ५
 यिनी’मागात् । गुरूनवन्दिष्ट । पूर्वमपि जनपरम्पराश्रुततत्कीर्तिः ।
 स मदनकीर्तिः भूयिष्ठमश्लाघिष्ट । सोऽपि प्रामोदिष्ट । दिनकति-
 पयानन्तर च गुरु न्यगादीत्— भगवन् ! दाक्षिण्यात्यान् वादिनो
 विजेतुमीहे । तत्र गच्छामि १ । अनुज्ञा दीयताम् । गुरुणोक्तम्—
 वत्स ! दाक्षिणा मा गा । स हि भोगनिधिर्देश । को नाम तत्र १०
 गतो दर्शन्यपि न तपसो भ्रश्येत् २ । तद् गुरुवचन विलङ्घ्य विद्या-
 मदाध्मातो जालकुडालनिश्रेण्यादिभि प्रभूतैश्च शिष्यै परिकरितो
 ‘महाराष्ट्र’दिवादिनो मृदन्न् ‘कर्णाट’देशमाप । तत्र ‘विजयपुरे’
 कुन्तिभोजं नाम राजान स्वय त्रैविद्यविद विद्वत्प्रिय सदसि नि-
 पप्य स द्वास्थनिवेदितो ददर्श तमुपश्लोकयामास— १५

देव ! त्वद्भुजदण्डदर्पगारिमोद्गारप्रतापानल—

ज्वालापक्त्रमश्रीर्तिपारदघटीविस्फोटिनो त्रिन्दव ।

शेषाहि कति तारका कति कति क्षीराम्बुधि कल्पपि

प्रालेयाचल-अङ्ख-शुक्ति-ऋका-कर्पूर-कुन्देन्दव १ ॥१॥

कीर्ति कै कति कुन्तिभोज ! भवत स्वर्वाहिनीगाहिनी २०

टिक्पालान् परित परीत्य दधती भास्वन्मय गोष्ठम् ।

लङ्घित्वाऽम्बुधिसैतमण्डलभुवस्वय्येकपत्नीव्रत—

ह्यात्यै विष्णुपद स्पृशस्यधिरत शेषाहिशीर्षाण्यपि ॥२॥

१ घ-‘परम्पराच्छ्रुतं’ । २ तत्त्वज्ञानी । ३ हिमालयगिरि० । ४ शार्दूल० ।
 ५ क्षारोदक-इक्षुरघोदक-सुरोदक-घृतोदक-दधि मण्डोदक शुद्धोदक-क्षीरोदक नामान सप्त
 समुद्रा । ६ क-‘स्यात्यैर्धिष्णु०’, घ-‘स्यात्यै विष्णु०’ । ७ शार्दूल० ।

गति— शठोत्तरगेवेद दृश्यते । एकदा 'हेग्यामि किमिमी समाचरतः । निगायां विभातायां एकदा राजा छत्ररूप फकाही तयोर्प्रन्यनिष्पत्ति-प्रदेशकुल्यान्तरेऽस्थात् । तदैव दिग्पटो राजपुत्रीं प्रति प्रणय-कलहानुनयगर्भमाह—

सुभ्रु । त्व कुपितेत्यपास्तमशन त्यक्ता कया योपितां

५

दूरादेव निरावृताः सुरभय स्वर्गन्धभूपादय ।

राग रागिणि । मुञ्च मय्यनते दृष्टे प्रसीदाधुना

सत्य त्वद्विरहे भवन्ति दयिते । सर्वा मगान्धा दिग् ॥१॥'

एतत्काव्यश्रवणाद् द्वयोर्दां शील्य निर्णय मन्दपद निर्यया ।

स्थान गतो वसुधाधिप । कुन्देन तेन तत्कालमाहूतो दिक्पट , १०

आगतो भाषित , यथा— पण्डित । किमिद नवीन पद्यम्— 'सुभ्रु ।

त्व कुपितेत्यपास्तमशनम्' इत्यादि ? । दिग्पत्नेन विमृष्टम् - राजा

हेरितोऽहम् । अपराधी लब्ध । तथाप्युत्तर ददामि ययातया ।

इति चिन्तयित्वाऽवनिपतिमभ्यधात्— देव । दिनद्वयात् प्रभृति

दृग् मे पीडाऽऽर्ता वर्तते । तदुपभ्रोकयानुनयपर पद्यमिदमपाठि- १५

पम् । इति प्रस्तावनां कृत्वा निक्षोभस्तयैव मङ्ग्या सद्यो व्याच-

चक्षे । तथा प्रैद्यया तुष्टोऽन्न क्षितिप , अकृत्यकरणदर्शनात् तु

रुष्ट । सभ्रुभङ्ग भृत्यानूचे— वर्धात रे अमु कुर्मकारिण घात-

यत च । ब्रह्मस्तै । तदाकर्ण्य राजपुत्री द्वात्रिंशता सखीभिः

शखिकापाणिभि सम आगात् । राजदृष्टिमेत्य स्वयमकथयत्— यद्यमु २०

मे मनोरुच्यं मुञ्चसे तदा चारु, अथ न मुञ्चसे तदा चतुस्त्रिंशद्भ-

त्या भवितार — एका दिग्म्वरहत्या त्रयस्त्रिंशद्भुवतिहत्या इति ।

ततो राजा मन्त्रिभिर्विज्ञप्त — देव ! त्वयैवेयमस्यासन्नीकृता । यूना

स्त्रीमन्निधान च मन्मथद्रुमदोहद । कस्य दोषो दीयते ? ।

चित्रस्था अपि चेतासि, हरन्ति हरिणीदृश ।

२५

किं पुनस्ता स्मरस्मेर—विभ्रमभ्रमितेक्षणा ? ॥१॥'

१ चररूपेण पश्यामि (१), २ शार्दूलः । ३ ख घ 'सूकसा' । ४ घ—'पाणिरागात्' । ५ अत्रुष्टम् ।

मुष्कलं प्रसव विष्कलः । इय वांऽस्तेषु मयत्तु । इति कुम्भा तं
 मुष्कला तां तस्मै पलांसकतोद् । उ च उन्मोद्यन्मयत्रं कृतः ।
 'शिविद्वयवचनानि च बहुरस्राण्यकर । कर्तं त्यक्त्वा म्मेगई ब्रह्मः । तं
 तादृशं वृत्तान्तं विद्यासङ्कीर्तिर्गुरु'क'कम्बवित्त्वा'मश्रीवीद् ब्रह्मस्री-
 ५ न्च— ब्रह्मो पौषत्रयनकुसुमहृत्तां गश्मिन् केनात्मनेभिषोऽपि कर्तौ
 निहन्तु कर्तौ 'योगहो मूला एवनिर्धे उमदुर्गतिपत्नमूढं कुपय
 प्रपन्न । हा हा विद् ।

परिष्केरतीताः सक्तस्त्रयचनलामनियय
 पुनर्जग्मन्पस्मिन्मनुमन्यपथं बो न मत्तयान् ।

१ निवेकप्रर्षसादुपक्षितमहानोहागमनो
 विकार कोऽम्बतर्कवपति च तार्प च तनुते ॥१॥
 एव विमुष्म चतुरं बहुरः शिष्यंस्तर्भोभनाय प्राह्वीवीद् । तैस्तत
 गतोच्छेऽसी—

निरमत्त कुभा । पोकिस्तस्त्रहृद् सुकार् अत्रमस्तुगुह
 कुह्मत्त कर्कभाप्रहामित्रीनचूवनसङ्गमम् ।
 १५ च सङ्ग बरके हाराश्यान्ध वनस्तनमम्बकं
 मयति शम्भु कोलीविन्ध 'ब्रह्ममविशम वा ॥१॥

इत्यादि गुहमिथौम्भमनोऽसि । कुम्बक । मा सुव । सोऽव
 निहृत्पत्नता तेषां हस्ते गुहम्बः पञ्चानि पत्रे विहित्या प्रविषाय ।
 २ गतास्ते तत्र । वाचितानि पञ्चानि गुह्या—

'तर्कोऽप्रसिद्धं कुतपो विमिषा नासौ गुह्यत्व बन्धः प्रभाकर ।
 बर्मस्य तत्त्वं निहितं गुह्यायां महाबनो येन गतः सु कम्बाम् ॥१॥'
 द्विपद्वर्तनयेनास्तु, किञ्चनैर्बर्सान्तरि । ।
 प्राक्ते येन विर्बले स्यागेनापि चेतस्य ॥२॥

१ छ- चतुर्वे १ छ- विष्कल १ छ- लक्ष्मणा (?) कुम्ब
 वा चतुर्वे १ छ- विष्कलीनी १ छ- एव-वति १ छ- लक्ष्मणी १ छ- बहुरः ।

सन्दद्याधरपल्लवा सचकितं हस्ताप्रमाधुन्वती

मा मा मुञ्च शठेति कोपवचनैरानर्तितभ्रूलता ।

सीत्काराश्रितलोचना सरभस यैश्वर्यिता मानिनी

प्राप्त तैरमृत श्रमाय मयितो मूढैः सुरैः सागर ॥३॥^१

इत्यादि दृष्ट्वा तस्थौ तूष्णीं गुरु । मदनकीर्तिस्तु व्यलासीद् ५
बिबिधम् ॥

॥ इति मदनकीर्तिप्रबन्ध ॥१४॥

[१५]

॥ अथ सातवाहनप्रबन्ध ॥

इह भारते कर्णे दक्षिणतण्डे महागङ्गाद्वयमावर्तते श्रीमत्प्रति-
 ह्वानं नाम पत्तनं विद्यते । तत्र निजभूखण्डमिभूतपुरन्दरपुरमपि
 ५ अत्रान्तरेण सुदुर्गकाम्यायमन्त्रिणः । तत्र वैश्याः डी वैदिक
 द्वितीया समागता विद्यन्ते । तत्र साकं कर्मविद् कुम्भकारस्य
 शिष्याः तस्मिन्वसन्ति । कण्टकविद्याय कण्ठान् तस्मिन्वसन्ति
 तस्मिन्वसन्ति । तस्मिन्वसन्ति । तस्मिन्वसन्ति । तस्मिन्वसन्ति ।

अथेपुं सा तपोविप्रयो स्वसा अत्राहरणाय शंशावतीं गत्वा ।
 १० तस्याः स्वल्पमप्रतिरूपं निरूप्य अत्रपरवतोऽन्तर्द्वारासी सुवा
 नाम नागनाभो ह्यद्विगन्त निश्चितमनुष्णवपुस्तथा सद्यः कञ्चरि
 सम्मोहनेऽस्मिन्कञ्चरि । मन्त्रिण्यनाविद्यमिनेन तस्याः समबन्धुश्चित
 त्यापि तस्य दिव्यसक्त्या ह्यनुष्णवपुस्तथा गर्भाभाम-
 मभवत् । स्वमानवेयं प्रकृत्य म्यसुतसहृष्टं मं स्मेरिणमिधाय
 १५ च नागनाभः पात्याकंभ्यसगमत् । सा च गृहं प्रसगच्छत् ।
 शीघ्रशीघ्रितया च स्वर्गागस्तं वृत्तान्तं न चतुः स्वेदयत् ।
 कञ्चरिण्येन सहोदराम्भ्यां मर्मकिञ्चरिणी वीक्ष्य सा जातगर्भा
 इत्यकस्मत् । व्यापस्तु ममसि राह्या जाता वदियं चतुः कनी-
 यसोपमुत्तेति शङ्कनीयस्ततामावात् । पत्नीमस्येऽपि समबन्धि
 २ विद्वान्पुत्रः नूनमेवा व्यापसा सद्यः विद्वद्गतीति । एवं दिवः कञ्चु-
 कितासदी विद्याय तस्मिन्वसन्ति । पृथक् पृथक् देवान्तरमप्यसिद्धम् ।
 साऽपि प्रवर्षमात्रगर्भा परमन्दिरेण कर्मणि निर्मिष्यायाः प्रत्यहृति-
 यकरोत् । अनेन पूर्णेऽनेहसि सर्वकर्मकर्मविद्यां प्राप्त
 हुतम् । स च कर्मात् वपुषा शुभैश्च वर्षमात्रः सत्पयोनिः सद्यः

रममाणो बालक्रीडया स्वय भूपतीभूय तेभ्यो वाहनानि करि-
तुरग-रथादीनि कृत्रिमाणि दत्तवान् । इति सनोतेर्दानार्थत्वाञ्छेकै
सातवाहन इति व्यपदेश लम्बित । स्वजनन्या पाल्यमानः
मुखमवस्थितः ।

इत'ध्वोजघिन्या' श्रीविक्रमादित्यस्या'ऽवन्ति'नरेशितु सदसि ५
कश्चिन्नैमित्तिक सातवाहनं 'प्रतिष्ठान'पुरे भाविन नरेन्द्रमादिशत् ।

अथैतस्यामेव पुर्यामेक स्थविरविप्र स्त्रायुरवसानमवसाय
चतुर स्वतनयानाहूय प्रोक्तवान्, यथा — व्रत्सा ! मयि पुरेयुपि
मदीयशय्योच्छीर्षकदक्षिणपादारभ्य चतुर्णामपि पादानामधो वर्तमान
निधिकलशचतुष्टय युष्माभिर्यथाप्येष्ट विभज्य ग्राह्य येन भवतां १०
निर्वाह सम्पनीपद्यते । पुत्रेस्तु तथेत्यदेश स्वीचक्रे पितु ।
तस्मिन्नुपरते तस्योर्ध्वदेहिक कृत्वा त्रयोदशेऽहनि भुव खनित्वा
यथायथ चतुरोऽपि निधिकलशास्ते जगहिरे । यावदुद्घाट्य
विलोकयन्ति तावत् प्रथमस्य कुम्भे कनकम्, द्वैतेयीकस्य कृष्ण-
मृत्ना, तृतीयस्य ब्रुशम्, तुरीयस्य त्वस्थीनि ददृशिरे । तदनु १५
ज्यायसा साकामितरे त्रयो धिवदन्ते स्म—तदस्मभ्यमपि विभज्य कनकं
वितरेति । तस्मिन्धावितरति सति ते'ऽवन्ति'पतेर्द्धर्माधिकारिणमुपा-
स्थिपत् । तत्रापि न तेषां वाटनिर्णय समपादि । ततश्चत्वारोऽपि
' महाराष्ट्र 'जनपदमुपानसिषु । सातवाहनकुमारस्तु कुलाल-
मृदा हस्तिरथमुभटानन्वह नवनवान् विदधान कुलालशालायां २०
बालक्रीडादुर्लभितकलितस्थितिरनयत् समयम् । ते च द्विज-
तनुजा 'प्रतिष्ठान'पत्तनमुपेत्य परतो भ्रमन्तस्तस्यामेव चैक्रजीविन
शालाया तस्थिवांस । सातवाहनस्तु तानवेक्ष्येङ्गिताकारकुशल
प्रोवाच—भो विप्रा ! किं भवन्तो वीक्षापन्ना इव वीक्ष्यन्ते ? ।

१ ग--'सान ज्ञात्वा' । २ ग--'मयि मृते मदीय०' । ३ घ--'छात्वा' । ४ ग--
'बुशाम्' । ५ घ--'नः कलित०' । ६ ख--'मेत्य' । ७ कुलालस्य । ८ ख--'वीतापमा' ।
अनुर्विश्रति० १८

तदवलोक्ष्य ते प्रामाञ्जस्ताश्चिन्तयन्ति स्म—कस्योपरि अयमेता-
वानाटोपः सकोपस्य 'मालवे'शस्य ? । न तावदत्र राजा राजन्यो
वा वीरस्तादृग् दुर्गादि वा । इति चिन्तयन्तु तेषु 'मालवे'-
अप्रहितो दूत समेत्य सातवाहनमवोचत्— भो कुमारक !
तुभ्य नृप कुद्ध प्रातस्त्वा मारयिष्यति । अतो युद्धाद्युपायचिन्त- ५
नावहितेन भवता भाव्यमिति । स च श्रुत्वाऽपि दूतोक्तीर्निर्मय
निरन्तर ऋडिन्नेवास्ते ।

अत्रान्तरे विदितपरमार्यौ तौ तन्मातुलावितरेतर प्रति विगत-
दुर्विकल्पौ पुन 'प्रतिष्ठान'मागतौ । परचक्र दृष्ट्वा ता स्वभगिनीं
प्रोचतु —हे स्वसर्येन दिवौकसा तवाय तनयो दत्तस्तमेव स्मर १०
यथा स एवास्य साहाय्यक विधत्ते । साऽपि तद्वचसा प्राचीन
नागपतेर्वच स्मृत्वा शिरसि निवेशितघटा 'गोदावर्या' नागहृद
गत्वा स्नात्वा च तमेव नागनायकमाराधयत् । तत्क्षणात्नागराज
प्रलक्ष्मीभूय वाचमुवाच— ब्राह्मणि ! को हेतुरहमनुस्मृतस्त्वया ? ।
तया च प्रणम्य यथावस्थितमभिहिते वभाषे शेषराज — मयि १५
पत्न्यौ कस्तव तनयमभिभवितु क्षम ? । इत्युदीर्य तद्घटमादाय
हृदान्ते निमज्ज्य पीयूषकुण्डात् सुधया घट प्रपूर्य च तस्यै दत्त ।
त्व चानेनामृतेन सातवाहनकृतमृन्मयाश्चरथ-गज-पदातिजातम-
मिपिश्चे, यथा तत्सजीव भूत्वा परवल भुनक्ति । त्वत्पुत्र च
'प्रतिष्ठान'पत्तनराज्ये अयमेव पीयूषघटोऽभिपेक्षयिष्यति । प्रस्तावे २०
पुन स्मरणीयोऽहम् । इत्युक्त्वा स्वास्पदमगमद् भुजङ्गपुङ्गव ।
साऽपि सुधाघटमादाय स्वसम्बोपेत्य तेन तन्मृन्मय सैन्यमदैन्यमभ्यु-
क्षामास । प्रातर्दिव्यानुभवतः सचेतनीभूय तत्सैन्यसम्मुख गत्वा युयुधे
परानीकिन्या सार्धम् । तथा सातवाहनपृतनया भग्न-भवन्ती'-
शितुर्वलम् । विक्रमनरपतिरपि पलाय्य यया-भवन्ती'म् । तदनु २५

१ स्व-घ- 'दूतोक्तीर्निरन्तर' । २ स्व-- 'प्रतिपतिकस्तव,' घ- 'प्रतपतिकस्तव' ।
३ स्व- 'सयोपिपतेन तन्०' । ४ सैन्येन ।

सातवाहना राज्येऽभिरिच्छः । 'प्रतिष्ठान' च निवृत्तिविविक्ति-
परिभ्रूयत्तत्पौरस्यप्रभिवान् बभ्रुवगृह-देवगृह-द्वयवृद्धि-राज्यप-
प्राचार-परिच्छादिभिः सुनिविष्टमवनिष्ट पंचनम् । सातवाहनाऽपि
५ श्रेयस दक्षिमापयमन्तुमं विधाप 'द्वारा'त्तरपयस्त चानरापयं
चानितव्यमनफलशैलानि चैवापि पञ्चाशद् वीरा अपि । प्रवेकं
स्वल्पनायाद्विगतानि शान्तरनगरं कारणम्बभ्रुर्विनमनकानि । पर
समपलाकप्रक्षिप्तं सातवाहनपरिय शयमपि किञ्चिदुप्यने—

भीमाशतवाहन धितिरिच्छति सति पञ्चाशद् वीराः 'प्रतिष्ठान'

१ मग्नान्तात्मना बभ्रुवित् स पञ्चाशदशस्य वृत्ति । इत्यथ तत्रैव
पुर एवमथ द्विजस्य मनुर्विद्वत् शूद्रकाम्यः समवनि । स च
पुत्रद्वयम दर्पात् कुर्वीत विना स्वमुख्यनुचिनमिदमिति प्रतिपिशा-
ऽपि नाम्नात् । अन्येषु सातवाहनवृत्तिविधापञ्चाम्बुन्वृत्तादि
पुगन्तर्भक्तिश्रीपञ्चाम्बुन्वृत्तितो द्विपञ्चाशदशस्यप्रवर्णं शिवा अम्यप-

१५ सुपाटयन् ह्य विना सम गच्छन् शान्ताभ्यन्देशीयेन शूद्रकाम्य ।
केनपि वीरणाशुर्धर्मचतुष्टयं कदाचित् पश्यन्नुपनवरणे तदुप्य-
न्यश्री विना मलि कपटिना शैवीव्रतिना त्याजानु गीता ।
इत्यथोक्त्य शूद्रकाम्य शूद्रवृत्तिमवागीत् । सो मो मवत्सु मये कि-
चित्प्रमिष्यं ममक वाक्य कश्चिदुर्धर्मोपे । । तेऽपि उर्ध्वमवा-

२ विदुर्धवा- लक्षणेनात्म्य यदि समर्धनयोऽसि । शूद्रकाल्पनात्म्यं
त्वं मित्त्वं विपत्ति तपोप्यात्म्यमव्ययं पथा वृत्तुर्धनगमत् ।
पुनरप्यदि शूद्रकाम्य— मो मवत्सु कश्चिन्मुत्सु स तत्त इत्य-
निपठन्ती लाम्यत्तु । सातवाहनादिर्भरैर्मयाद् भान्तयेचनैरुपे
स एव सुदुगमम्— पथा मो प्याकक । रथ रथ कस्याप्ये-

२१ तान् प्राप्ताम् इति । स पुनरुत्तं पापवर्द्धं तथ मुष्टियहारेण

१ य-‘नरवम्’ । २ य-‘शुभ्रोऽपि’ ह ‘शुभ्रवारी’ । ३ य-‘जी-
वतीया’ । य-‘दुर्धुं कश्चिन्व’ च ‘उत्तर्धना’ । ४ य-‘य-‘मन्वृत्तु’ ।

प्रहतवान्, यथा सा त्रिखण्डमन्वभृत् । तत्रैक शकल योजनत्रयोपरि
 न्यपतत्, द्वैतीयक च खण्ड नागहृदे, तृतीय तु प्रतोलीद्वारे
 चतुष्पथमध्ये निपतितमद्यापि तथैव 'वीक्ष्यमाणमास्ते जनैः । तद्वल-
 विलसितचमत्कृतचेता० क्षोणिनेता शूद्रकं सुतरा सत्कृत्य पुररक्ष-
 कमकरोत् । शस्त्रान्तराणि प्रतिषिध्य दण्डधारस्तस्य दण्डमेवा- ५
 युधमन्वज्ञासीत् । शूद्रको वहिश्चरान् वरान् पुरमध्ये प्रवेष्टुमपि
 न दत्तवान्, अनर्थनिवारणार्थम् ।

अन्यदा स्वसौधस्योपरितले शयान सातवाहनक्षितिपतिर्मध्य-
 रात्रे शरीरचिन्तार्थमुत्थितः । पुराद् वहि, परिसरे करुण रुदित-
 माकर्ण्य तत्प्रवृत्तिमुपलब्धु कृपाणपाणि परदु खदु खितहृदयतया १०
 गृहान्निर्गमत् । अन्तराले शूद्रकेणावलोक्य सप्रश्रय प्रणत.
 पृष्ठश्च महानिशाया निर्गमनकारणम् । वरणीपतिरवदद् यदय
 वहि पुरपरिसरे करुणक्रन्दितध्वनि श्रवणाध्वनि पथिकमात्र-
 मनुभवन्नस्ति तत्कारणप्रवृत्तिं ज्ञातु ब्रजन्नस्मि । इति
 राज्ञोक्ते शूद्रको व्यजिज्ञपत्—देव ! प्रतीक्ष्यपादै स्वसंधान्द्व- १५
 रणाय पादोऽवधार्यताम् । अहमेव तत्प्रवृत्तिमानेष्यामि । इत्य-
 मिधाय वसुधानायक व्यावर्त्य स्वय रुदितध्वन्यनुसारेण पुराद्
 वहिर्गन्तु प्रवृत्त । पुरस्ताद् ब्रजन् दत्तकर्णो ' गोदावर्षा '
 स्रोतसि कञ्चन रुदन्तमश्रोणीत् । तत परिकरबन्ध मिधाय
 शूद्रकस्तीर्त्वा यावत् सरितो मध्य प्रयाति तावत् पय पूरणाव्य- २०
 मान नरमेक रुदन्त वीक्ष्य वभाषे— भो कस्त्वम् ? किमर्थं च
 रोदिपि ? । इत्यभिहित स नितरामरुदत् । इति निर्वन्धेन पुन
 स्पष्टमाचष्ट— भो साहसिकशिरोमणे ! मामितो निष्कास्य
 मूपते समीप प्रापय येन तत्र स्ववृत्तमाचक्षे । इत्युक्त, शूद्रक-
 स्तमुत्पाटयितु यावदयतिष्ठ तावन्नोत्पटति स्म स । ततोऽवस्तात् २५

१ क- 'वक्ष्यमाण० । २ स्व- 'न चेत् शूद्रको' । ३ घ- 'दुस्तितहृदय०'
 ४ ग- 'रगात्' । ५ पूज्यपादै । ६ ग- 'अहमपि प्रवृत्ति०' ।

कर्मणि यदसा विदुताऽयं मरुतिनाद्यक्षयं सप्त इति कर्मणो
 कर्मण्यस्य सूत्रम् । तदनु शिरोमन्त्रेण सूत्रकल्पेऽर्थं क
 तन्मरोहत् । तदुपवा रिता प्रष्टुषुविरचननबोध्य सूत्रका
 निवदन्त्यन्तव्यति स्त— विग् नामप्रहति प्रर्तन

- ५ शरणागतवत्तक च । इत्यन्तं विन्दन् वदन्त एव धर्म
 मुक्तिमन्तौ । तदनु सन्निभित्तैतन्व्यधिरम्बिल्लम्— कर्मि-
 वैतन्मुवेष्टिमवनिपणय विवदुमिप्यत् । इति तस्मिन्मन्त्रात्प्रीव
 कर्तव्यं विवदुम्य तत्र ज्ञेयं प्रचाम्य तन्निभं सह गृहीत्वा
 यदुदरिनि प्रवेष्टुं प्रवृत्त एवन् तेन यत्कर्म विवदुमो-
 म्हातुव । किन्तुपि कतेदि । अह शिरोमन्त्रेवति सिद्धि-
 यत् स । तदुपवा य विधीत् । प्रदीत् नं तह समंमुदगय
 इति तदुच्यं मिदम्य चन्तुत्तचित प्रनियममिति प्रह
 सूत्रकल्पित् पराष्टुवदितिं विवाय प्रानं सातुवाहनमुदम्भत् ।
 अहम्भत् पुविर्तव -सूत्रक । किन्दिन् । सऽन्वयोवत् दध ।
- १० सोऽय यन्व इन्दित्तन्निर्विज गयी इत्येव । इत्युक्त्वा तन्व
 प्रमुक्त वृत्त सकृत्तवेदयत् । पुना शत्रा तमेव मन्त्रकम्प्योर्-
 कल्प मो विन्द्यं चान् मन्त्रकल्पमिति । । तेषानिद्वे-महमात्र
 मदन कीर्तिमुमदति (१) सन्नाक्य कल्पहरितम्प्यवेवतमन्त्रं वाप-
 दिन्वा तन्मन्त्रकल्पम् । इत्येव मन्त्रम् । इत्येव मेऽय चतुषी वाप
 इति । अह कथा सम्पन्नकल्पमिति ताह अहया निरकल्पं
 त्तु प्रवृत्तमे । अन्त तदन्तवदना येऽहिता सकृत्तवपि वृत्ति-
 प्रमुक्तं पविषत् । स च मापामुत्तमकाऽमुत्तं मया निर्णय
 महीन-द्विप महनीयकल्पमपाम-विहीर्षुद्वयता कम्प । न च
 विदित्तमेतत् कल्पनि । त्वीत्यु इत्येवमन्त्रकल्पं तन्व प्रहत्
- २५ मन्त्रा मीमुना इति मन्त्रेण इत् । तदनु प्रनियम तन्निभ-

य प्रवृत्तमे-अ । य न् प्रवृत्तमे मन्त्र कथां वि
 १५-०५५५ इति

तितुम्बरौ मधुरस्वर गायति सति श्रुत तत्स्वरूप महदेव्या
दासीमुखेन । भूप विज्ञाप्य तच्छीर्षं स्वान्तिकमानायितम् ।
प्रत्यह तमजीगपत् राज्ञी । दिनान्तरे रात्रौ प्रस्तावमासाद्य सद्य
एवापहरति स्म ता मायासुरः । आरोपयामास च ता 'घण्टावलम्बि'-
नामनि स्वविमाने । राज्ञी च करुण क्रन्दितुमारेभे— हाऽह ५
केनाप्यपहिये । अस्ति कोऽपि वीर पृथिव्या यो मां मोचयति ? ।
तच्च खून्दलाभिख्येन वीरेण श्रुत्वा व्योमन्युत्पत्य च तद्विमानस्य
घण्टा पाणिना गाढमधार्यत । ततस्तत्पाणिनाऽवष्टब्ध विमान
पुरस्तात् प्राचालीत् । तदनु चिन्तित मायासुरेण— किमर्थं
विमानमेतन्न सर्पति ? । यावद्द्राक्षीत् त वीर हस्तावलम्बितघण्टम् । १०
तत खट्वेन तद्धस्तमाच्छिद्यत् । पतित पृथिव्यां वीर । स
चासुर पुर प्राचलत् । ततो विदितदेव्यपहारवृत्तान्त क्षितिकान्त
पश्चाशतमेकोना वीरानादिशब्द यत् पृष्टदेव्या शुद्धि क्रियतां केनेयम-
पह्येति । ते प्रागपि शूद्रकं प्रत्यसूयापरा प्रोचु— महाराज !
शूद्रक एव जानीते । तेनैव तच्छीर्षकमानीतम् । तेनैव दैवी जहे । १५
ततो नृपतिस्तस्मै कुपित शूलरोपणमाज्ञापयत् । तदनु
देशरीतिवशात् त रक्तचन्दनानुलिप्ताङ्ग शकटे शाययित्वा तेन सह
गाढ बद्ध्वा शूलयै यावद् राजपुरुषाश्वेल तावत् पश्चाद्गदपि वीराः
सम्भूय शूद्रकमवोचन्— भो महावीर ! किमर्थं रण्डेव म्रियते
भवान् ? अशुभस्य कालहरणमिति न्यायात् मार्गय नरेन्द्रात् कतिपय- २०
दिनावधिम् । शोधय सर्वत्र देव्यपहारिणम् । किमकाण्डे एव
स्वकीयां वीरत्वकीर्तिमपनयासि ? । तेनोक्तम्— गम्यतां तर्हि उपराजम् ।
विज्ञाप्यतामेनमर्थं राजा । तैरपि तथाकृते प्रत्यानायित शूद्रकः
क्षितीन्द्रेण । तेनापि स्वमुखेन विज्ञप्ति कृता— महाराज !
दीयतामवधि येन विचिनोमि प्रतिदिश देवीं तदपहरिण च । २५

१ ख- 'घण्टाविलम्बि०' । २ ख- 'खून्दलाभिख्यखून्दला०' । ३ घ-
'विलम्बित०' । ४ ख- 'प्राचालीत्' । ५ 'राक्षीराड' इति मापायाम् ।

- उक्ता विनादशकमपि विदितं । सूत्रकृत्तरे च सारमेपरप्रमासीत्
 कस्यैव चारि । सुपतिरवदत्—एतद् मेव जगत्प्रतिभूयापमस्तथास्यै
 मुञ्च । एव पुनर्भवान् देव्युदन्तापञ्चमये विण्डिता महीमण्डलम् ।
 सोऽप्यग्देश प्रमाजमित्पुत्रीयं प्रवीर्यवानुजस्ये । भूषणञ्च
 ५ एतत् कर्मण्येवञ्च शूकञ्चभवत् सप्यापीदयेरवजात् । सूत्रकृत्य
 परितः पर्यन्त । अज्यमानोऽपि वाचत् प्रत्युत्पत्स्य वार्तामात्रमपि
 क्वपि मोपकेमे तत्रदक्षिन्तयत्— उक्ता मनेदकस्य प्रादुरमूर्
 यदस स्वामिद्विष्टी मूत्वा देवीनपाञ्जीहरदिति । न च क्वपि
 सुविदित्वा तस्या । तस्मिन्नरणमव मम शरणम् । इति विमूख
 १ दाकमिद्विनामरुचपत् । न्यक्तं चान्वाकवत् । पाकमप्य
 प्रविशान् तावत् ताम्या पुनश्चाम्यां वृत्त्यावित्तिवन्तां ह्यन परस्मै
 विपतिर्विभिन वाञ्छन्मन्तीति । ततो वैकलशास्या शूङ्कप्रति मङ्गला
 निर्विद्वन्वी गती ती तत्र यत्रासीत्सूत्रकृत्तरे चिता । दसनैः
 कशानाह्वय शूत्रकृत्तरे विनिष्कासुपामस्तु । तेनापि अक
 १-५ एतत् ती विद्वन्म विदितममसा निवगदे—रे पापीयासी । विद्वेन
 ह्यन मन्मूत्पाममुमचञ्चाम् ! । उक्ता मन्सि विवासमिरासे
 मविप्यति स्त् प्रतिमुवावपि तेनात्मसा सह 'मानी । मन्जाम्ना
 वमाय— धीरो मम । अस्मद्विदिता विद्वन्मुसर सरमसम् । अ
 विन्ता तत्र १ । इत्यभिवाय पुरामुय प्रसिद्धी तेन सार्वम् । प्रमाज
 ० प्राप्ती 'कोट्टापुर'म् । तत्रस्य महासह्मीद्विष्वा भवन प्रविष्टी । तत्र
 शूत्रकृत्तरे देवीमम्यर्ष्य कुशासंनरासीनशिरावमुपावसत् । तत्र
 प्रसङ्गीम्य मगवती महासह्मीत्समवाचत्— वास । किं कृत्यसे १ ।
 शूत्रकृत्तरे—स्वामिनि । सातवाहनमहोपाकमद्विष्वा ह्यदि कर ।
 वास्त वेनेवमपहनाः । श्रीरेव्यद्वितय—सर्वात् वध-राजस-

१ अनुप्य २ अ 'अस्मदाय' । ३ वन्मु । ४ अ 'अस्मदाय' ।

५ अनुप्य ६ अ- 'अस्मदाय' । अत्रि ७ अ- 'अस्मदाय' ।

८ अ- 'अस्मदाय' । ९- 'अस्मदाय' (१) ।

भूतादिदेवगणान् सम्मील्य तत्प्रवृत्तिमह निवेदयिष्यामि, पर तेषां
 कृते त्वया बल्युपहारादि प्रगुणीकृत्य धार्यम् । यावच्च ते कणोहृत्य
 बल्याद्युपभुज्य प्रीता न भवेयुस्तावत् त्वया विघ्ना रक्षणीया । तत
 शूद्रको देवताना तर्पणार्थं कुण्ड विरचय्य होममारेभे । मिलिता
 सकलदैवतगणा । स्वा स्वा भुक्तिमग्निमुखेन जगृहिरे । तावत् ५
 तद्धोमधूम प्रसृमर प्राप तत्स्थान यत्र मायासुरोऽभूत् । तेनापि
 परिज्ञातलक्ष्म्यादिष्टशूद्रकहोमस्वरूपेण प्रेषित स्वभ्राता कोह्ला-
 सुरनामा होमप्रत्यहकरणाय । समागतश्च वियति कोह्लासुरः
 स्वसेनया समम् । दृष्टस्तदैवतगणै । चकित च, नै । ततो
 भषणौ दिव्यशक्त्या युयुधाते दैत्यै सह । क्रमान्मारितौ च तौ १०
 दैत्यै । तत् शूद्रकः स्वय योद्धु प्रावृत्तत् । क्रमेण दण्डव्यति-
 रिक्तप्रहरणान्तराभावाद् दण्डेनैव बहून् निधन नीतवानसुरान् ।
 ततो दक्षिणवाहु दैत्यास्तस्य चिच्छिद्दु । पुनर्वामदोष्णैव दण्ड-
 युद्धमकरोत् । तस्मिन्नपि छिन्ने दक्षिणाहिणोपात्तदण्डो योद्धु लग्न ।
 तत्रापि दैत्यैर्दूने वामपादात्तयष्टिरयुध्यत । तमपि क्रमादच्छिदन्न- १५
 सुरा । ततो दन्तैर्दण्डमादाय युयुधे । ततस्तैर्मस्तकमच्छेदि ।
 अथाकण्ठतृप्ता दैवतगणास्त शूद्रकं भूमिपतितशिरस्क दृष्ट्वा
 अहोऽस्मद्भुक्तिदातुर्वराकस्य किं जातमिति परितप्य योद्धु
 प्रवृत्ता कोह्लासुरममारयन् । तत श्रीदेव्याऽमृतेनाभिपिब्य
 पुनरनुसहिताङ्गश्चक्रे शूद्रकः प्रत्युज्जीवितश्च । सारमेयावपि २०
 पुनर्जीवितौ । देवी च प्रसन्ना सती तस्मै खङ्गरत्न प्रादात् । अनेन
 त्वमजप्यो भविष्यसीति च वर व्यतरत् । ततो महालक्ष्म्यादि-
 दैवतगणै सह सातवाहनदेव्या शुद्धयर्थं समग्रमपि भुवन परि-
 श्रम्य प्राप्त शूद्रको महार्णवम् । तत्र चैक वटतरुमुच्चैस्तर निरीक्ष्य
 विश्रामार्थमारुरोह यावत् तावत् पश्यति तच्छाखायां लम्बमानमध - २५
 शिरस काष्ठकीलिकाप्रवेशितोर्ध्वपाद पुरुषमेकम् । स च प्रसा-

१ तृधिपर्यन्तम् । २ ग- 'दृष्ट स्वदैवत०' । ३ हस्तेन ।

रितिविहोऽन्तर्गतं विचरता जनशरादीन् महद्यन् बन्धितसैः ।

पृथक् पृथक्केच-कल्पं किमप्य वेत्य कश्चिन्नाऽस्ति । तेनोक्तम्-

अहं मायामुरत्य कश्चिद्वा ज्ञता । स च मदनान्मरिच्युर्मदमत्र

अनिष्णाधिपे सातवाहनस्य कुनर्कंदिषी रिरिंसुरपहारत्

५ सातामिह दंशबदनः । स च पतिव्रता तलेचरति । तदनुप्रेष्येऽ-

प्रबन्ध-त दुम्यने परदारान्हरता तव ।

विश्वनाभान्निषोऽपि परवीरु रिरंसज ।

इत्या कुञ्जप्य प्राय तत्र दंशकन्धराः ॥१३॥

इत्यदिवाग्निर्निरीड- कुन्दा मय मायामुराऽप्यां कटाक्षस्य

१० 'देहिता मन्त्रिभ म्याम्भवत् । अहं च प्रसूतितरसम- सनुगत-

सधरतो उदधरश्रीनम्यचहरन् प्रायपत्रं करोमि । इति बुधा

सूत्रकान्ध्यामणीत्-अहं तस्मिन् मदीमये मया सूत्रकान्ध्या

तामेव देवीमन्वेपुस्यग्नोऽस्मि । तेनोक्तम्- एव चेत् तर्हि मं श्लेषव

यवाऽहं सह म्वा न दर्शयामि तं च देवीम् । तेन स्वस्थानं

१५ परितो 'आमुच दुर्गे करितमस्ति । तत्र निरन्तरं प्रज्ज्वरेयस्ति ।

तदनुप्रेष्य इत्यप्य प्रक्षिप्य तं निरान्य देवी प्रत्याहर्तव्या ।

इत्याकर्ष्य सूत्रकल्लम इपायेन तच्छत्रुसम्भवमि क्तिष्य तं पुरोधाप

ईशमयनारिभूत यत्प्राय प्राक्प्रमुह्य इत्यवगन्तः प्राविशत् ।

ईशान्यां धात्रेण्य मायामुरा' त्वसैभ्य बुद्धाय प्रविशाम । तस्मिन्

२ पञ्चतापशिते त्वय पांसुमुनस्तथै । तत्र अन्वेय सूत्रकल्लेवादिना

तमवधीत् । तत्र 'अप्यत्रैव भि'विक्रममाप्सेय देवी ईशान्यै' सह

प्रस्थिता 'अनिष्टानं' मनि ।

इतश्च इयाम दिवसवर्षाहर्तुमन्तमवगतस जगत्प्रपिपतिष्यत-

वाम्-बहो मन न म्यादेवी न च सूत्रकवीरः, किं वापि तै

१. 'अप्यत्रैव भि'विक्रममाप्सेय देवी ईशान्यै' सह प्रस्थिता 'अनिष्टानं' मनि ।

२. 'अप्यत्रैव भि'विक्रममाप्सेय देवी ईशान्यै' सह प्रस्थिता 'अनिष्टानं' मनि ।

३. 'अप्यत्रैव भि'विक्रममाप्सेय देवी ईशान्यै' सह प्रस्थिता 'अनिष्टानं' मनि ।

रंसनालिहौ, सर्वं मयैव कुबुद्धिना विनाशितम् । इति शोचनात्
 सपरिच्छद एव प्राणत्यागचिकी पुराद् वहिश्चितामरचयच्चन्दना-
 दिदारुभि । यावत् क्षणादांशुशुक्षार्णि क्षेप्यति परिर्जनश्चितायां
 तावद् वर्धापक एको देवगणमच्यात् समायासीद् व्यजिज्ञपच्च स-
 प्रश्रयम्— देव । दिष्टया वर्धसे महादेव्यागमनेन । तन्निगम्य श्रवण- ५
 रम्य नरेश्वर स्फुरदानन्दकन्दलितहृदय ऊर्ध्वमवलोकयन्नालुलोके
 नभसि दैवतगण शूद्रकं च । अयमपि विमानादवर्तार्थं राज्ञः
 पदोरपतत् महादेवी च । अभिननन्द सानन्द मेदिनीन्दु शूद्रकम् ।
 राज्यार्थं तस्मै प्रादिशत् । सोत्सवमन्तर्नगर प्रविश्य श्रुतशूद्रक-
 चारुचरित सह महिष्या राज्यश्रियमुपवृभुजे महामुज । १०

तस्य च सातवाहनस्य चन्द्रलेख्याया पञ्च शतानि पत्न्य-
 सर्वा अपि पद्भ्यापाकधित्वविद । राजा पुनरनर्थातव्याकरण ।
 आगत उष्णकाल । आरब्धा जलकेलि । चन्द्रलेखा तु
 शीताल्ल शीत न सहते । नृपस्तु प्रेम्णा शृङ्गकजलैस्तामनवरत
 सिञ्चति । तत सा सस्कृतेन प्राह— देव । मा मोदकै पूरय । १५
 हालस्तु तत्सस्कृततत्त्वमनवगच्छन् मोदकनाम श्रुत्वा दास्या
 पार्श्वान्मोदकपटलिकामानीनयत् । चन्द्रलेखा ता दृष्ट्वा पतिमति-
 र्धमदर्शनादहसीत्—अहो महाराजस्य शास्त्रोत्तेजितमतिव्याप. । ।
 राज्ञाऽप्युपहासो ज्ञात । पृष्ट्वा राज्ञी — किमर्थं वयमुपहस्यामहे । ।
 राज्ञी जगाद —अन्यार्थस्थानेऽन्यार्थावबोधोद्वाद् हसितोऽसि प्रिय । । २०
 लज्जितो राजा । सत्यो विद्यार्थं भारतीं त्रिरात्रोपवासेनाराध्य
 प्रत्यक्षीकृत्य तद्वरान्महाकविर्भूत्वा सारस्वतव्याकरणादिशास्त्र-
 अतान्र्थचीचरत् । तस्येश्वरस्य गुणकृत्वो भारती देवताऽनसरेऽ-
 यतीर्याह । एकदा भारतीमभ्यर्थयत्—सकलमपि पुर आद्ययामार्थ

१ भानौ । ० अमिम् । ३ क- 'पर्जय०' । ४ घ- 'जनश्च तौ तावद् । ५
 फ- ख- 'सिद्यते' । ६ ग- 'भ्रम०' । ७ क- 'विषावर्ष' । ८ क-घ- 'चीकृपत्
 ख- 'धीपश्त् । ९ ग- 'गण० ।

- अहो कविकल्पं भक्तु । तवैवं कृतं देव्या । एकस्मिन् दिने दस
 क्षेत्रयो गवाः सम्पन्ना । सप्तबाहनकृत्वात् कच्छवम् । तत्र
 बोर्षीपठे' खरमुखो नाम दण्डनाथ इरो मत्क' प्राङ् । पुष्पाब्ज वा-
 र्म्मसिद्ध । एकदा हास्येनारिषं खरमुखोप—'मधुरं कश्चि । नारेणः
 ५ प्रमाणमित्युक्त्वा बहिर्म्पापरिण्य पार्श्वमेव रात्रादेसपञ्चीकवत् ।
 व्यापारिणि' प्रोक्तम्—खरमुख । हे 'मधुरे स्त । एकः 'दक्षिण
 मधुरा' पाम्बवद्विता अपर 'पूर्वमधुरा' पत्राठे कुप्याः समुत्पन्न वष
 'वृन्दावना' दानि वनानि । इयोर्मन्वात्कः मधुरा' प्राद्येति वृच्छ ।
 खरमुखेनोक्तम्—प्रतापमार्तण्ड त व' प्रहृष्टीहे ! । वस्पति द्वि रे
 १ मम चेतो म जानीष ! । तस्य च प्रकोप' सच प्राणहर' । हे
 क्वि 'मधुरे' मधीष्याम । सैभ्य द्विउणं कृत्वा हे 'मधुरे' एक
 क्षिमेव मन्वाहे खरमुखेन अगृहाते । तन्पुरीइपमद्भगवर्षापनिक्क-
 मुखी द्वी नरी आगमताम् । पावत् प्रमोहात् तौ घृपतिराकृपति तत्रत्
 वृतीय एत आगात् । स उवाच—देव ! मत्कृत्वात्पमानमैमप्रासाद
 १५ भूमिनश्चेऽश्वयो निधि' प्रमूर्धभूय दिग्वा । यत्रत् तदमित्तुलनीयते
 तावदेव वासी प्रेममञ्जूषा 'द्वन्द्वन्तदापासात्—कामिन् ।
 हेम्या चन्द्रलेखया सर्वाङ्गकषण सुतो वात' । अतन्नोऽपि बर्षी-
 पनिक्र दवा क्सापान्नेन । तेन प्रमोहेनास्य महोऽमाद उतपन्न ।
 तसो मेकपित्वा षोडं इयारुजो 'शोशावरी तीरमुपल ता' अग्रद
 २ तारतरकरम्—

स्वैवं मज शोशावरी' पुष्पसमुरेण साहिवा संती ।

सासाहबकुम्भरिस अत्र ते कूठे कुठं अग्नि ! ॥१॥

व--'उच श्रीती । ५ व 'खरमुखा । १ व 'दक्षिण । ५ व 'आकर्षी' ।
 अन्तापुरम्

१ क्त्वा—इत्तं नम शोशावरी । पूर्वमधुरेण तापिता वती ।

साहिवाहनदुक्कवर्षं वनि ते दूते दुक्कवति । ४

७ व सीकरावय । अर्षी ।

सुखादपावरी । तदेकस्तत्रमेव स्पन्तरो भवति । तेन मध्ये सुकृष्ण
 हस्तिर्न त्वया ह्यम् । रात्राऽऽह—वासत्य को माव । । प्राप्ती
 पति क्य माव — कर्षे दत्तादासर्षि पुनर्दने मन्दाहर । वि-
 गद्यन्तव्यवन्दे बीकानेरमिति । सातदाहनो जल्पति—तत्र

५ स्पन्तरस्य मन्वर्षय किं कर्ष्यम् ? । ब्राह्म्याह — प्राग्मनेऽत्र तत्रैव
 सुखाऽम् । तेन कृपणत्वात् किञ्चपि न दत्तम् केवलं तत्र
 मेव किञ्चिदनुमोदितम् । तेन पुण्येन स्पन्तरत्वे नास्तीर्णोऽयम् ।
 तत्रत्यपि वितार्कितमस्य । ना च तत्रान्नशक्तिस्मात्तद्विप्रसन्न्या
 त्स्मत्तुऽस्या ज्ञाति । तदस्तथाऽहसदिनि विधि । तद्दत्तत्वं
 १ दत्तादानीतो वरास्फुल्ल सुकृन्दरे । प्राप्तीर्षोदत्तचम्परेपरत
 सिद्धेरिन्द्रदायी मानो धीन । ह्यह्वारं नामविद्यामप्यदात्तानि
 हास्यदितिपाकस्य किञ्चनित नाम वर्णयितुं पार्श्वेते । । स्वापित
 चानेम 'गोदासी'तीरे महात्कृमीः प्रास्ये । कल्पन्त्यपि च
 पचाई दैवतानि निवेदितानि तत्रत्वायु ।

१५ तस्यं प्राग्यं चिरं मुञ्चाने अगरीजानी कल्पदा कश्चिद् डाक-
 म्पहारक कल्पचिद् वापिमत्प शीपी प्रकाई चाकस्यी डाकस्या
 ह्य किञ्चिद्वति स्म । दिवात्तरे च तस्मिन्नुपेभुवि कृषिजा तत्रगिनी
 वृद्ध—किमर्ष मन्वर्षात्तद्व्य नागो मदीप्याम् । । तया वचने—
 वेष्टिभेत् । मन्वर्षेर्ष कर्णितु सम्प्रति प्रतिवस्तति । वनिगम्यत्—
 २ कपनिव । साऽस्तत्—कङ्कणकम्पारम्य विचारप्रकारमे दिव-
 चतुऽय ना कर्णित्विच वस्तुमय्ययन मन्वर्षे तदुत्तकभेत्त
 कीदृशत्वात् । तन्वात्तस्यं रात्राऽप्याधिलपत्—महो अई कर्णितु
 कि न कल्पमि । चतुई चतुई विनेपु अतवत विद्यहोत्तकयव
 एव स्वात्पानि । इति विचार्य चतुर्वर्ष्ये एा या कल्प्यं पुनर्षि
 २५ रूपगणविनी पत्यति कुणोदि स्म च तं तं सौम्यं पर्वणीत् ।

१- 'पूर्ववत्' २ 'पुन' इत्येति न-वत् । ३ च 'अधीनी कर्ष्ये' ।
 ४- 'वाक्ये'

एष च भूयस्यनेहसि गच्छति लोकैश्चिन्तितम्— अहो कथ
 भाव्यमनपत्नेरेव सर्ववर्णं स्थेयम्^१ । सर्वा कन्यास्तावद् राजैव
 विवोढा । योपिदभाये च कुत सन्ततिरिति ? एव विपण्णेषु लोकेषु
 'विवाहवाटिका'नाम्नि ग्रामे वास्तव्य एको द्विज पीठजा देवी-
 माराप्य व्यजिज्ञपत्— भगवति ! कथं विवाहकर्माऽस्मदपत्यानां ५
 भावीति ? । टेव्योक्तम्—भो वाडव ! त्वद्भवनेऽहमात्मानं कन्यारूप
 कृत्वाऽवतरिष्यामि । यदा मा राजा प्रार्थयते तदाऽहं तस्मै देया,
 शेषमहं कैरिये । तथैव राजा तां रूपवतीं श्रुत्वा विप्रमयाचत ।
 सोऽपि जगाद— दत्ता मया, परं महाराज ! स्वयमत्रागत्य मत्कन्यो-
 द्दोढव्या । प्रतिपन्न राज्ञा । गणकदत्ते लग्ने क्रमाद् विवाहाय १०
 प्रचलितः । प्राप्तश्च तं ग्रामं श्वशुरकुलमवनिपति । देशाचारानु-
 रोभाद् वधुधरयोरन्तराले जवानिका दत्ता । अङ्गलिर्युगन्धरीलाजै-
 र्भूतः । लग्नवेलायां 'तिरस्करिणीमपनीय यावदन्योन्यस्य शिरसि
 लजान् वितरितुं प्रवृत्तौ तदनु किल हस्तमेलोपो भविष्यतीति
 तावद् राजा तां रौद्ररूपां राक्षसीमिवैक्षिष्ट । ते च लजा 'कठिन- १५
 कर्करपापाणरूपा राज्ञः शिरसि लगितुं लग्ना । क्षितिपतिरपि
 किमपि विकृतमिदमिति विभावयन् पलायितः । तावत् सा पृष्ठ-
 लग्नाऽऽमशकलानि वर्षन्ती प्राप्ता । ततो नरपतिर्नागहृदे प्राविशन्निज-
 जन्मभूमिम् । तत्रैव च निधनमानसे । अद्यापि सा पीठजा
 देवी प्रतोल्या बहिरास्ते निजप्रासादस्था । शूद्रकोऽपि क्रमेण २०
 कालिकादेव्याऽजारूपं विकृत्य वापीं प्रविष्टया करुणरसितेन
 विप्रलब्धस्तन्निष्कासनार्थं प्राविशत् । पतितस्य तस्य कृपाणस्य
 कूपद्वारे तिर्यक्पतनाच्छिन्नाङ्ग पञ्चतामानश्च । महालक्ष्म्या हि
 वरवितरणावसरेऽस्माद् देवकौशेयकात् तव दिष्टान्तावाप्तिर्भवित्री-
 त्यादिष्टमासीत् । ततः शक्तिकुमारो राज्येऽभिषिक्तः । 'सात- २५

१ घ—'भोल्ये' । २ जषमिकाम् । ३ घ—'कठिनपापाणकर्करूपा' । ४ ख—'रति
 किमपि' । ५ ग 'सङ्गात् तव मरण भावीत्या' । ६ ख-घ—'शातघाहनाय' ।

बाहूनल्प निस्सुदमान्तरमथापि रात्रा न क्वचित् प्रतिहस्ते प्रविशति
 'वीरश्रेष्ठत्वात् । अत्र च 'यदुसम्मान्य क्वचिद् गर्भे तत्र परसुमय एष
 मन्तम्भो हेतुः यन्प्रस्तुतवाग्मनो धैतः । श्रीवीरे दिवं गते ४७
 (बभे) विक्रमाहो रामाऽप्यत् । तत्प्रकीर्णोऽयं सातबाहूना, तत्रति-
 ५ पञ्चत्वात् । यत्तु काष्ठिकाचर्यापाचदि पशुपतामेकेनत्वा कर्षागा
 नाययत् सोऽप्या सातबाहूना इति सम्मान्यते, अन्ववा

मन्सुप्लोपत्तरहिं सनकतोहि वीरगुणज्ञातो ।

फजोसवणचतुषी काष्ठयसुरेहिं तो ठषिवा ॥१॥

इति चिरलगापाविरोधप्रसङ्गात् । न च सातबाहूनाकम्पिक. सात-
 १ बाहूना इति विद्वद्भिः सातपदे बहुमा मोक्षार्थेन जनकपद
 बहुता जनकत्वेन कृतत्वात् ।

॥ इति 'शातबाहूनाचरिन्' ॥ १५ ॥

य 'वीरश्रेष्ठे इति' ५ ग वरतत्र म् ।

१ क्वचिदपि क्वचिन्ना क्वचिन्नाचरिन्नात् ।

पशुपतामेकेनत्वा काष्ठिकाचरिन्नात् तत्रपि ४ भास ।

५ च 'इति काष्ठिकाचरिन्नात् ।

[१६]

॥ अथ वङ्कचूलप्रबन्धः ॥

‘पारेत’जनपदान्त-‘श्वर्मण्वत्या’स्तटे महानद्या. ।

नानाघनवनगहना, जयत्यसौ ‘दीम्पुरी’ति पुरी ॥ १॥’

अत्रैव ‘भारते’ वर्षे विमलयशा नाम भूपतिरभूत् । तस्य सुमङ्गला- ५
देव्या सह विषयसुखमनुभवत क्रमाज्जातमपत्ययुगलम् । तत्र
पुत्र पुष्पचूलः पुत्री पुष्पचूला । अनर्थसार्थमुत्पादयत पुष्प-
चूलस्य कृत लोकेर्वङ्कचूल इति नाम । महाजनोप(पा ?)लब्धेन राज्ञा
रुषितेन नि सारितो नगराद् वङ्कचूलः । गच्छश्च पथि पतितो
भीषणायामटव्या सह निजपरिजनेन स्वप्ता च स्नेहपरवशया । १०
तत्र च क्षुत्पिपासादितो दृष्टो भिल्लै नीत स्वपल्लयाम् । स्थापित-
श्च पूर्वपल्लीपतिपदे । पर्यपालयद् राज्यम् । अलुण्ठयद् ग्राम-नगर-
सार्थादीन् !

अन्यदा सुस्थिताचार्या ‘अर्बुदा’चला‘दष्टापद’यात्रायै प्र-
स्थितास्तामेव ‘सिंहगुहा’ नाम पल्लीं सगच्छा प्रापु । जातश्च १५
वर्षाकाल । अजनि पृथिवी जीवाकुला । साद्युभि सहालोच्य
मार्गयित्वा वङ्कचूलाद् वसतिं स्थितास्तत्रैव सूरय । तेन च प्रथम
मेव व्यवस्था कृता— मम सीमान्तधर्मक्रया न कथनीया, यतो
युष्मत्कथाया अहिंसादिको धर्म, न चैव मम लोको निर्वहति ।
एवमस्तु इति प्रतिपद्य तस्थुरुपाश्रये गुरव । वङ्कचूलेनाह्वय २०
सर्वे प्रधानपुरुषा भणिता —अह राजपुत्रस्तन्मत्समीपे ब्राह्मणा-
दय आगमिष्यन्ति । ततो भवद्विर्जीववधो मांसमद्यादिप्रसङ्गश्च
पल्लीमध्ये न कर्तव्य । एव कृते यतीनामपि भक्तपानमजुगुप्सित
कल्पत इति । तैस्तथैव कृत यावच्चतुरो मासान् । प्राप्तो विहार-

१ आर्या । २ ग-‘मृतपूर्व०’ । ३ ग-‘पहया मध्ये’ ।
पतुर्भिशति० २०

ममप । अनुविदाति बहुचूला सूरिमि —

समगार्यं सुउपाग ममलुकार्यं गोपुत्राज च ।

अभिजात्रा वसहीषो मारुत्रार्ज्यं च मेहाज ॥ १ ॥

- इत्यादि वाक्यैः । तत्रैव सह चरिता बहुचूला । स्वसंभ्रं
 ५ प्रायुषा तेन विद्वत्तम्—वयं परकीयसीमं न प्रविशाम इति ।
 गृहमिदमिति — वयं तस्मात्तरुमुत्ताः तत् विमन्पुपरिद्याम-
 स्तुम्यं वृष्टिभ्यात् । तनाक्तम्—यद्यपि निर्बहति तदुपरतोवात्
 गृह्यन्मप जन । तत्र सूरिमिधन्वतो निपम्य इत्याः, तपसा—
 अज्ञानकयानि न मालम्पानि १ स्यादिति परागपरम्प्य वान्
 १ रेप २ तृतीया अभिमान्या ३, वाक्यसंज्ञे न भङ्गगीपमिति
 ४ । प्रविशामस्तेन त । गुह्यन् प्रनम्य स्वगृहममत् ।

- अप्यत्र यत्र मावस्योरीरे पाठ्यम् । गणुनररणात् यत्र
 मप । कुटीर च तत्र पेष्यदमम् । पीडिता सुषा रात्रम्या । एवम
 ते दिव्यकनक कर्त्तव्य । गृह्यन्मिति चरति । न जानन्ति त
 १५ नमरुपमिति तत्र न मुच्यन्ति । इतरे मरुर्मुचिरि । कुचब ते
 दिव्यारुद्वि । तत्रधिञ्जिते तेन—अज्ञा निपमयो कत्रम् । । तत्र
 एवास्तेयगत एष्टम् । एवम्यं प्रविष्ट स्वगृहम् । एव
 पुष्पवृत्ता रीत रेव कुचपरा मित्रमप्य सह प्रमुखा । जलध
 वाप्यपद्वरि । इत्यप्येती मरुप्रद्वरण जिगिषि । इति वाचद
 ३ विद्वत्तम् तत्रम् स्वमा निपम । तत्र मलत् पितृपदाकार्य वरं
 ददन मारुत्रमसुरि कर्त्तव्य । म्पद्वरं वाता—वीरु बहु वृत्तः ।

अथ— अथवा अनुविदाति वसुधामा १ वृत्तः ५ ।
 अथवा अनुविदाति वसुधामा ५ वसुधाम् अथवा ।
 १ इतिवत् १ । ५३ य इति वृत्तः तत्र च 'अ' (अ) मरुप्रद्वरणम्
 य विद्वत् (विद्वत्) इति वृत्तः अ-म वाच्यः १ य इति वृत्तः 'अ' (अ) म-
 वृत्ति । य वाच्यः ५ य इति वृत्तः ।

तद्वच श्रुत्वा लज्जितोऽसावपृच्छत्— किमतेदिति ? । साऽपि
 नटवृत्तान्तमचीर्कयत् — भ्रातरत्र प्रतिभूपतेर्नटवेपधराश्चरा आग-
 ष्छन् । यदि पल्लया वङ्कचूलोऽस्ति तदाऽस्माक नृत्य पश्यतु
 इत्यनुवन् । तदा मयाऽचिन्ति— साम्प्रत भ्राता वङ्कचूलो
 नास्ति गृहे । तदा मया तव वेपधारिण्या नृत्यमकारिं तेषा पार्श्व- ५
 त् । दानमदायि तेभ्यः । गताश्च ते स्वस्थानम् । ततो वहुनिशा-
 गमनेन निद्रापरवशा तेनैव वेपेण भ्रातृजायापार्श्वे अस्वपम् ।
 इति वृत्तान्त श्रुत्वाऽतीव मनसि खेदो दग्धे तेन ।

कालक्रमेण तस्य तद्राज्य शासतस्तत्रैव पल्लया तस्यैवाचार्यस्य
 शिष्यौ धर्मश्रुति-धर्मदत्तनामानौ कदाचिद् वर्पारात्रमवास्थिपाताम् । १०
 तत्र तयोरेकः साधुस्त्रिमासक्षण विदधे, द्वितीयस्तु चतुर्मासक्षणम् ।
 वङ्कचूलस्तु तद्वत्तनियमानामायतिशुभफलतामवलोक्य व्यजिज्ञपत्
 — हे भदन्तौ ! मदनुकम्पया कमपि पेशल धर्मोपदेश दत्त ,
 ततस्ताम्या चैत्यविधापनदेशना पापनाशिनी विदधे । तेनापि १५
 'शैराविका' पर्वतसमीपवर्तिन्या तस्यामेव पल्लया 'चर्मप्वती' सरितीरे
 कारितमुच्चैस्तर चारु चैत्यम् । स्थापित च तत्र श्रीमन् महावीर-
 बिम्बम् । तीर्थतया च रूढ तत् । तत्रायान्ति स्म चतुर्दिग्भ्यः सङ्घा ।
 कालान्तरे कश्चिन्नैगमः समार्य सर्वद्वर्षा तथात्रायै प्रस्थितः
 प्राप्त क्रमेण 'रन्ति' नदीम् । नावमारूढौ च दम्पती चैत्यशेखर
 व्यलोकयताम् । तत सरभस सौवर्णकञ्चोलके कुङ्कुमचन्दन- २०
 कर्पूर प्रक्षिप्य जल क्षेप्तुमारव्धवती नैगमगृहिणी । प्रमादात्
 निपतित तदन्तर्जलतलम् । ततोऽभाणि वणिजा—अहो इद
 कञ्चोलक नैककोटिमूल्यरत्नग्वचित राज्ञा ग्रहणकेऽर्पितमासीत् ।

१ घ- 'कथत् कथ ज्ञात०' । २ 'ततो बहु' इत्यारभ्य 'परवशा' पर्यन्त पाठाधिक्य
 ग-पुस्तके वर्तते । ३ ख-घ- 'तेन वेपेण' । ४ ख घ 'दत्तम्' । ५ ख--शिशोना-
 मिदविका(?) पर्वत०', घ - 'शिरानामदविकापर्वत०' । ६ ख-घ - 'तत्र यान्ति' ।
 ७ घ--'रतिनदीम्' ।

तया तद्द बर्षं स्फुटितप्यम् । इति चिर विराय पञ्चपुत्रस्य
पत्नीपतिर्बिहायिण तन् पत्नी— अस्य राजकीयवस्तुतो विविदि-
कार्यताम् । तन्नायि शीवर आदिषः तन्पुत्रोपयुक्तु प्रादिगन्मर्गताम् ।
विविदिना 'वस्तुवर्षात्' इत्येतेन 'द्विरप्यमपरपत्नं जीवन्तस्वामि-

- ५ श्रीपाशनायविम्बं यावत् पत्नयि एव स विम्बस्य हृदये
तन्वचौष्ठम् । धीवरेणाच्छम्—अस्यविर्मा इत्यती यद् मग्नतो
व्यमि मुमुगचन्द्रचन्द्रमदिच्छेदनादे मितमिहम् । हृदये गृहीत्या
तरयिते नैगामस्य । तेनपि हस्तं तस्मै बहु दम्पम् । इच्छं च
विम्बयत्तये नविवरम् । ततो बह्वुश्लेन अदापुना तमेव प्रकस्य
१ मिष्ठासिन् तद् विम्बम् । वनवत्पत्न्यु 'तत्रैव मुक्त' । मिवेदिने वि
स्वमे प्राग् म्पाना नृपते —यत्र धिमा मनी पुष्पमाणा ग्वा
तिष्ठति तत्र विम्बं शोण्यमिति । तन्नुम रेज विम्बमर्वाय सार्धिते
राई बह्वुश्लेप । तन्मपि म्पानि शीवीरविम्बस्य वदिर्गणने
यावत् द्विज नर्म्यै शैलनर्मै वारयामि हृदयमित्तभिमता । वरिते च
१५ शैवस्तथा यावत् तत्र रपातनापमुत्पपविपुत्रावन्ते राजकीयाः
पुत्रात्तद्यद् विम्बं नोतिष्ठति एव । देवपुत्रिणमत् तत्रैव मित
मपयि तन्वचाम् । धीवरेण पुनर्विद्वत्पत्न्यु पत्नयिः—यत् तत्र
देव । तथा मर्षा प्रतिग्न नि शान्तमपि हृदम् । तरयि बहिरा
मेतुकीचिदीवच्छति । पूत्रात्तद् द्वि मयति । ता पत्नीवरेण वृत्त
२ स्वगीरत्—मा शर्मन्त कोऽपि अमपेर्विम्बको ह्रीभिवाकम् । ।
केन तन्नेन मयस्तर्कवत् । वने । । हृत्पावर्दिनेन पुत्रविश
न्यारिणेन विद्वमच—

देव । वनविजगत् पूर्वं वृत्तिगर्गन् । स च पत्न्येव
समुपेयुषा मर्षं पेटु मग्नचर्ममनुरे तज्जय त्वा । तन्वच

- २५ बहिरं च निज शरीरयोवच विम्बार्थं वनवत्पत्न्यु विवाय

जलदुर्गमिति कृत्वा 'चर्मण्यत्या' कौटिम्बिके प्रक्षिप्य स्थिता ।
 चिर युद्धवतस्तस्य कौऽपि खल किल वार्तामानैपीद् यदय
 नृपतिस्तेन परचक्राधिपतिना व्यापादित इति । तच्छ्रुत्वा देवी
 तत्कौटिम्बिकमाक्रम्यान्तर्जलतल प्राक्षिपत् । स्वयं च 'परासुतामा-
 सदत् । स च नृपति परचक्र निर्जित्य यावन्निजनगरमागम् ५
 तावद् देव्या प्राचीनवृत्तमाकर्ण्य भवाद् विरक्त पारमेश्वरीं दीक्षा
 कक्षीचक्रे । तत्रैक विम्ब देवेन बहिरानीत पूज्यमान चास्ति ।
 द्वितीयमपि चेन्नि सरति तदोपक्रम्यतामिति । तदाकर्ण्य बङ्क-
 चूलः परमार्हतचूडामणिस्तमेव धीवर तदानयनाय प्रावीविशत् ।
 स च तद् विम्ब कटीदध्वपुर्जलतले तिष्ठमान बहिस्थगोपाङ्गमधोव- १०
 लोक्य निष्कासनोपायाननेकानकार्पीत् । न च तन्निर्गतमिति
 दैवतप्रभावमाकलय्य समागत्य च 'विशामीशाय न्यवेदयत्
 तत्स्वरूपम् । अद्यापि तत् किल तत्रैवास्ते । श्रूयते ह्यद्यापि केनापि
 धीवरस्यविरेण नौकास्तम्भे जाते तत्कारण विचिन्वता तस्य
 'हिरण्यमयरयस्थयुगकीलिका लब्धा । तां कनकमयीं दृष्ट्वा १५
 लुब्धेन तेन व्यचिन्ति यदिम रय क्रमात् सर्वं गृहीत्वा ऋद्धिमान्
 भविष्यामीति । ततश्च स रात्रौ निद्रां न लेभे । उक्तश्च केनापि
 अदृष्टपुरुषेण यदिम तत्रैव विमुच्य सुख स्थेया , नो चेत् सद्य
 एव त्वां हनिष्यामीति । तेन भयार्तेन तत्रैव मुक्ता युगकीलिका
 इत्यादि । किं न सम्भाव्यते देवताधिष्ठितेषु पदार्थेषु ? । श्रूयते च २०
 सम्प्रत्यापे काले—कश्चिन् म्लेच्छ पापाणपाणि श्रीपार्श्वनाथ-
 प्रतिमा भङ्क्तुमुपस्थित स्तम्भितवाहुर्जातः । महति पूजाविधौ
 कृते सज्जतामापन्न इति ।

श्रीवीरविम्ब महत् तदपेक्षया लघीयस्तर श्रीपार्श्वनाथ-
 विम्बमिति महावीरस्यार्मकरूपोऽय देव इति 'भेदाश्चेल्लण' २५

इलास्यां प्राचीकल्पन् । श्रीमन्बोधेऽप्येवत्य महात्मममाहमप्यनिषेः
पुरस्तत्रम्यां महर्षिम्यां सुवर्णमुमुक्षुभ्रात्य साधितः । प्रक्यास्तित्त
मप्येव्य । सा च 'सिद्धगुहा'पठे क्यकल्पन्द् 'विष्णुटी'त्यास्य
वा प्रसिद्धा बभूवुः सन्नता । कथापि स भगवान् श्रीमहावीरः
५ स च बोधेऽप्यपार्ष्णनाथ सकलसङ्गमेन तस्यामेव पुर्यां पञ्चोत्सवैरा-
उप्यते इति ।

कल्पदा बहूचूले 'उग्रदिन्यां वातपातमाय श्रीरहस्या कस्यापि
श्रेष्ठिन सधनि गत क्येकाहलं कृत्वा चकित' । तयो देवदत्ताया
गभिक्रम्या गृह प्राविशत् । कथा सा कुण्डिना सह प्रवृत्ता ।
१ ततो निःसृत्य गत श्रेष्ठिनो वेत्त । तत्रैकविंशोपको केकल्पके
कृत्वातीति पश्यन्वाग्निर्मर्मर्त्सर्त्स मिःसारितो गेहात् पुत्र श्रेष्ठिना ।
विराम च वासिनी । वायर् दधकुरुं यामीत्यन्वित्तवत् तातदुष्वागम
धामनिधि । पञ्चपनिध मि सूर्य नगराद् गेर्भा गृहीत्वा तस्तथे दिन
गीत्वा पुना दत्तावागाद् राजभाङ्गागादाद् बहि । गेवमुन्धे विज्य

- १५ प्राविशत् कोशम् । ह्यो राजाप्रमद्विष्या इयवा । पूव च—कल्पमिति ।।
तेनोचे—वीर इति । तपोऽम्— मा मैत्रीः । मया सह सहस्रम्
कुरु । सोऽवादीत्— क्य त्वम् ! । सऽप्युचे— अग्रमद्विष्यामिति ।
वीरोऽवादीत्— क्येव तर्हि मया मया मयति जत्ये वासि । इति
निश्चिते तया त्वाङ्गं नवैर्षिर्दार्म्यं पूज्यनिर्षुर्ष्याहृता वासकल्प' ।
२ गृहीतस्तै । राजा चानुनपार्ष्णमात्सेन तद् दृष्टम् । राजोऽप्यः स्वपू
इवा — मैत्र गृह कुर्वीचमिति । तै रक्षितः । मात पूव
क्षितिभृता । तेनाप्युक्तम्— देव । श्रीर्ष्यावाह प्रविष्ट पञ्चाद् देव
भाण्डाग्रे देव्या दृष्टोऽस्मि । वासवस्यस्य कल्पसि तावत् दृष्टो
विरितवेधो नरेन्द्र स्वीकृतः पुत्रतया त्वापित्तव सामन्तपदे ।
२५ देवी विदम्भमना उक्षिता बहूचूलेन । बहो निपम्यां शुभे
पञ्चमिति अजकरतमपमयासीत् ।

प्रेषितश्चान्यदा राज्ञा कामरूपभूपसाधनार्थं गतः । युद्धे
घातैर्जर्जरितो विजित्य तमागमत् स्वस्थानम् । व्याहृताश्च राज्ञा
वैद्याः । यावद् रोगोऽपि घातव्रणो विकसति तैरुक्तम्—देव ! काक-
मांसेन शोभनो भवत्ययम् । तस्य च जिनदासश्रावकेण सार्धं
प्रागेव मैत्र्यमासीत् । ततस्तदानयनाय प्रेषित पुरुष पुरुषाधि- ५
पतिना येन तद्वाक्यात् काकमास भक्षयतीति । तदाऽऽहूतश्च
जिनदासो 'ऽवन्ती' मागच्छन्तुमे दिव्ये सुदत्यौ रुदत्यौ अद्राक्षीत् ।
तेन पृष्ठे—किं रुदिय ? । ताभ्यामुक्तम्—अस्माक भर्ता 'सौधर्मा' च्यु-
त । अतो राजपुत्र वङ्कचूलं प्रार्थयावहे, पर त्वयि गते स मास
भक्षयिता, ततो गन्ता दुर्गतिम्, तेन रुदिय । तेनोक्तम्—तथा १०
करिष्ये यथा तं भक्षयिता । गतश्च तत्र राज्ञोपरोधाद् वङ्कचूलम-
वोचत्—गृहाण बलिभुक्पिशितम् । पट्टभूत सन् प्रायश्चित्त चरे ।
वङ्कचूलोऽवोचत्—जानासि त्वं यदाचर्याप्यकार्यं प्रायश्चित्त
प्राह्यम् । तत प्रागेव तदनाचरण श्रेय इति 'प्रक्षालनाद्धि पङ्कस्य
दूरादस्पर्शनं वरम्' इति वाक्यान्निषिद्धो नृपति । विशेषप्रतिपन्नव्रतनि- १५
वहश्चा'ऽच्युत' कल्पमगमत् । बलमानेन जिनदासेन ते देव्यौ
तथैव रुदत्यौ दृष्ट्वा प्रोक्तम्—किमिति रुदिय ? न तावत् स मास
प्राहित । ताभ्यां अभिदधे—स ह्यविकाराधनावशा'दच्युत' प्राप्त ।
ततो नामवदस्मद्भर्तेति । एव जिनधर्मप्रभाव सुचिर विभाव्य
जिनदासः स्वावासमाससादेति । अस्य 'दिम्पुरी' तीर्थस्य २०
निर्मापयिता वङ्कचूलः ।

॥ इति वङ्कचूलप्रबन्ध ॥ १६ ॥

[१७]

॥ अथ विक्रमाजिजपवच ॥

विक्रमादित्यपुत्रं विक्रमसुनराजानं मनि पुत्रोत्साऽऽर्षारंठा
 पत् ॥ विक्रमादित्या-पित्रो मूया । तेन दक्षविद्विषमि
 ५ मिहमानम्याभिधनसुमि- कष्टपुत्रिणमिर्मसिणम् । तद्य विक्रमसेनेन
 पूयः पुत्रिण — किमिति हस्यत ! । ता प्राप्नु — तेन स
 सम्भवस्ये न ह्यने कुला नामाभिषयम् ! । आचारः—

अपनयां विक्रमो राजा अपूर्वसुखवार्त्तपकयव दीनारपञ्च
 शती वसे । एवं कृत्वा रंप्परचीरेव दीनारपञ्चशती पश्चिता ।
 १ वार्त्ता चिरम कश्चित् वचः—

कथयत् त्वजानसन्धेये पाताकनिकररूप मया शीपो देवी
 हरसिद्धिप्रेषित पतन् एष । मयाऽपि कल्पे बन्धादिनम् । पात्रये
 तत्र दिप्य शीषं वचम् । तत्र कैचक्यादिकं मन्मथी चय ।
 तपार्थे पञ्च भरा वहा पुत्रध- विमप त्वमिह । । तेमोक्तम्-
 १५ अथ शीषे शापभय दिम्पकस्याऽस्ति । सा मूने- पत्नीकक्यादि
 कथं जम्वा इता स मे वरंशतं पतिर्मरिच । अनोऽश्वेतपति
 त्वार्थमत्र सिद्धमि पर सधम नास्ति । इति वार्त्तय पञ्चशती
 बन्धा । तेम रंप्परेण समं गत्राऽपि तत्र गतो विकरेण । कैचक्य-
 दिवरा बन्धा दत्ता । बन्धया सेऽश्वेतं भोजित । पापद् सा
 २ राजानं कृत्वा तपद् राक्षोक्तम्- अमेतन्न नरं वरप । इतः स तथा ।
 एव च परोपगती तदधिकोऽयं कथं भवी ! ॥१॥

वित्तापयोक्तम्—

अथ चरा कथननिर्वाणवर्णनसिद्धिस्त देवतावित्तापि मिह मन्मथी न
 मये । २ अ-अ 'अपूर्वकरीण' । ३ अ अ 'अन्वयवत्' । ४ अ 'पञ्चक-
 वर' (१) वृत्' ।

‘कासी’तो द्वौ द्विजो आयातौ । विक्रमार्केण पृथौ राजस्व-
 रूपम् । नाभ्यामूचे— अस्मदेशे पातालविवरमस्ति । तत्रान्धो १राक्षसो
 वर्तते । अस्मदेशस्वामी १तिलकटाहे क्षम्पा दत्त्वा स्वमासेन राक्षसस्य
 पारण कारयति स्म । राक्षसोऽपि त पुनर्नवीकरोति । सप्त अप-
 वरिकाः स्वर्णसम्पूर्णाश्च कुरुते । प्रत्यह प्रात सप्ताप्यपवरिकास्त्या- ५
 गेन रिक्तीकुरुते । श्रुत्वेद विक्रमोऽपि तत्र गत । कटाहे १क्षम्पां
 दत्त्वा रक्षसा मक्षितो जीवितश्च । पुनर्भक्षितो जीवितश्च । रक्षस-
 शापेनान्वयमस्ति तच्छापान्तोऽभूत् । दृग्म्यां पश्यति । दृष्ट्वा चाह—
 कस्त्व साहसी ? । १तेनोक्तम्— विक्रमोऽहम् । तुष्टोऽह ते,
 याचस्व । राज्ञोक्तम्— १तुष्टधेत् तदाऽस्य राज्ञो नित्य सप्ताप्यपव- १०
 रिका स्वर्णपूर्णा भूयांसु । तथाऽस्य पुनरेव कटाहक्षम्पापातादि-
 यातना मा भूत् । रक्षसोक्तम्— एवमस्तु । अत कथ विक्रमार्का-
 दधिको भावी ? । समोऽपि न, अतो हंसितम् ॥ २ ॥

तृतीयोक्तम्—

एकदा विक्रमार्को निजपूर्वास्तव्यखल्व्वाटकुम्भकारयुक्तो १५
 देशान्तर गत । परकायप्रवेगविद्यावेदी योगी ११मिलित । स
 आवर्जित तुष्टश्च विद्या दातुमारेमे । राज्ञोक्तम्— प्रथममम मित्रस्य
 (देहि) । तेनोक्तम्— न योग्योऽसौ । निर्वन्धात् तस्यापि दत्ता
 १गुणराञ्जितेन योगिना, नृपस्य पश्चाद् बलाद् दत्ता । ‘अवन्ती’
 गतो राजा राज्य करोति । एकदा पट्टाश्वा मृत । विद्यापरीक्षार्थ २०
 राज्ञा स्वजीवस्तत्र क्षित । कुम्भकारेण स्वजीवो नृपदेहे । कुम्भ-
 कारो राज्य करोति । तेनाश्वमारणाय चिन्तित । नृपजीवस्तु पूर्व-
 मृतशुकदेहे प्रविष्ट । शुकोऽपि सोमदत्तश्रेष्ठिभार्याप्रोपितभर्तृका-

१ ग-घ-‘राक्षस्य’ । २ घ-‘राक्षसोऽस्ति’ । ३ क-‘तैलकटाहे’, ख-घ-
 ‘तेन(३)कटाहे’ । ४ ग-‘क्षम्पा दत्ता’ । ५ ग-‘राक्षसस्य क्षापे’ । ६ ‘तेनोक्तम्’ इत्य-
 धिको ग-पाठ । ७ ‘तुष्टधेत्’ राज्ञो इत्यधिको ग-पाठ । ८ ग-‘इसितः’ ।
 ९ विगतकेशः । १० ख-‘मीलितः’ । ११ ‘गुण’ बलाद् दत्ता इत्यधिको ग-पाठ ।
 १२ तृतीयोक्तम् २१

कामसुनागूर्ह गत । सा तच्चतुर्थेण ह्यरा राक्षीसमीये न गच्छति ।
 श्रेष्ठी समागत । सा राक्षीसमीये गत्वा । कनागमनकारणं पृथ ।
 पुनश्चातुर्थेणकारणं प्रोक्तम् । तथा ज्ञानावित शुक्र । सा राक्षीय
 तेन यथा राक्षा पूर्वम् ।

- ५ एकदा शुभेन राक्षीश्वरपरीक्षार्थं गृहगोभिःकन्देहे गतम् ।
 राक्षस तद्विपांगल कद्रमद्रुज कर्तुमारब्धम् । सुपवीधेन शुक्रं जीवा-
 पित । सा राक्षी म्यातुज । शुभेन सर्वोऽपि कृतास्तो राक्ष्य
 कथित । राक्षस कुम्भकारस्यावचना हुता । तेन कुम्भकारवीधेन
 तुयेन विद्यादर्शनाय मृतबीजकन्देहे स्वजीव श्रित । सुपो निजं
 १ देह गत । अत्रा मवात् कम्पते । राक्षा उक्तः—न भेदधम्
 नाह त्रासमो मया सङ्घोऽस्मि त्वं सुख जीव चर विव । ततः
 रूप तेन समो मधिष्यति । ॥ ३ ॥

चतुर्थोक्तम्—

- एकदा विष्णुमार्कण्डेयस्य सौम्ये करितम् । रात्रा तत्र गत
 १५ विष्णोक्तनाम । तत्र चटकमुष्णसुपविष्टमस्ति । चेटकेनोक्तम्— सुतु
 सौम्यसिद्धि । चेटिकयोक्तम्—प्यहं जीवन्म सौम्यस्यैवा राक्ष-
 गृहमस्ति तावद्यमेतत् । राक्षा तच्छुभम् । तत्रमन्त्रीर्षुर्नये जातम् ।
 परं ज्ञानं तु न वेत्ति । तेन सचिन्तो जातः । महद्यज्ञो नृपाश्वं
 इत्या उक्तवानकदाप्याम चचाक । तन्मार्गे कर्णसमुद्र ततो
 २ मूर्ध्नि समुद्रमुत्तीर्य तत्र राक्षी मन्त्रावस्थाने स्थित । त्रिशीब इत्य-
 हेपरमसमुक्तिं विष्वाकङ्कारम्पितं दिव्यशीकुम्भमागमत् । तत्रैव-
 मित्वा कामः पूजितः । मन्त्रैस्तन्मन्त्राणां त्वसां अत्रपुच्छे कृतिना

य-चटुर्ह करत्वं । य-इत्येव मूला तथा स्त्री । १ क-क
 श्रीकेशव चेटको इति कथाकारः । ५ य पुनश्चास्ति १ य उप-
 त्वार्थं तु न वेत्ति कथितः न । उनी । य-दिवं जी । १ क-
 श्रीकेशवः

तत्र गत' । दासीभिर्दृष्ट. स्वामिनीपार्श्वे नीत । तथा स्नानादि
कारित । रात्रौ तद्गृह एव स्थित । त्वया स्वपत्या उक्तम्—
मम विक्रमादित्यो भर्ता भूयात्, किं वा यो मा चतुर्भिः शब्दै-
र्जागरयति । इत्युक्त्वा सुप्ता । तेन चिन्तितम्—किं चतुर्भिरपि
शब्दैर्न जागर्ति तर्हि एनामहमेव जागरयिष्यामि । 'चत्वार शब्दा ५
कृता । यदा न जागर्ति तदा पादाङ्गुष्ठश्चम्पित । तथा पादे-
नाहतः यत्र विक्रमादित्यः सुप्तोऽस्ति तत्र पतित । राज्ञा पृष्ठम्—
किमिदम् ? । तेन सर्वोऽपि वृत्तान्तः प्रोक्त । ततो राजाऽग्निसञ्च
वेतालमारुह्य तत्र गत । वेताल प्रञ्चन्नो जात । राजा दासी-
भिस्तत्र नीत । तथा भक्ति कृता । तद्रूपदर्शनात् सरागा जाता, १०
पर शयानया प्रतिज्ञा कृता । तथैवोक्तम् । राज्ञा दीपस्थितो
वेताल उक्त — भो प्रदीप ! कामपि कथां कथय । स वक्तुमारभे—

कश्चिद् विप्र. । तस्य पुत्री । सा चतुर्णां वराणा दत्ता पृथक्-
पृथग्ग्रामे । चत्वारोऽप्यागता । विवादो जात । 'तया महान्त-
मनर्थं दृष्ट्वा काष्ठमक्षण कृतम् । 'स्नेहादेकेन वरेणापि चितामध्ये १५
क्षम्पापितम् । एकोऽस्थीनि गृहीत्वा 'गङ्गा'या गत । एकस्तत्रोदज
कृत्वा स्थितो मस्मरक्षार्थम् । एको देशान्तर गत । भ्रमता च
तेन सञ्जीवनी विद्या शिक्षिता । पुनरपि तत्रागत । अपरेऽप्यागता ।
सा जीवापिता । पुनर्विवादो जात । तर्हि चतुर्णां मध्ये कस्य सा
पत्नी ? । राज्ञोक्तम्—अह न वैष्मि, त्वमेव ब्रूहि । स आह— २०
यश्चिताया सहोत्थित स भ्राता । योऽस्थिनेता स पुत्र । येन
जीवापिता स पिता, उत्पत्तिहेतुत्वात् । यो मस्मरक्षकः स भर्ता,
पालकत्वात् ।

१ 'चत्वार' इत्यधिको ग-पाठ । २ ग-'त्र' । ३ दत्ता' अस्यानन्तर 'पृथक्
पृथक् ग्रामे' इति ग-पुस्तके आधिक्यम् । ४ क-घ-'एकन सह काष्ठ' । ५ ग-
पुस्तके स्नेहादेकेन० क्षम्पापितम्' एतदाधिक्यम् । ६ घ-गङ्गा गत' । ७ घ-'वैष्मि' ।

राज्ञा ताम्बूडत्वरिण्यं शिर्वायकपां पूडा । वेनात्रऽविहायत्
साऽप्याह—

- कुत्रापि मृतभक्त्यं ब्रह्मणी ब्रह्मूत् । तस्या वारंन सख
मुना जाता । तां र्जनी बहिल्यक्तु गता । इतश्च तत्र बरेऽपि
५ शूकाक्षिता ओषधलि । तस्य पाद स्मृतिता । तनोक्तम्—क
पापी दुःखिनोऽपि दुःखमुपादयति । तथोक्तम्— किं दुःखम् ।।
सोऽप्याह—इहपीडादिकम् विगत्यां निष्कृतं क्वचिन्म । पुन
गृध्रभरयोक्तम्—त्वमपि क्वचय । का त्वम् । निब्रचरित तयक्तम् ।
तन्निशाम्य तेनाप्युक्तम्—पुन इन ब्रुमिच्छिमं ब्रह्मन् प्रथ्यं त्वं
७ मर्त्याप्यदाय सुतां मया मह विवाहय । ब्रह्मणी प्राह—त्वमिहानी
मरिष्यसि, मुन्य च तच्छी, क्वं पुत्रात्पति । तेनोक्तम्—अनुकल्प
कन्वापि इष्ये इत्या पुत्रमुत्पद्ये । तथा तपैव सुते इतम् ।
पुत्रा जातम्यत्रो राजशार क्षिमः । राह केनाप्यर्पित । कत्येव
निष्कृत्य रूपस्य राज्ये स एवापनिह । ब्रह्मविषसे गाह्वापि
१५ पिण्डदान कर्तु गतः । ब्रह्महत्यावर्ष निगतम् । स राजा विस्मिनः ।
कस्य क्वरस्य पिण्ड इदामि । तर्हि म्ये राजन् ! क्व कस्य देय
पिण्डः ।। राहोक्तम्— नीरहस्तस्य ॥

राज्ञा अर्जुनस्यकः अप्पिनम् । तत्रपि क्वाम्याह—

- अरिमन्त्रपि मन्त्रे क्वचित् कुक्कुपुत्र स परिर्णतोऽन्वभाये परं
२ तपती बहुरगुहे नामच्छति । स त्वमनेर्निर्गुण इति इत्यने ।
एकदा सर्वत्रमप्ररिणो निर्युक्तो तत्र गतः । मय्ये पञ्चस्य शिशो
नामिनम् । तत्रमवात् सद्गता जाता वामस्तु प्राहता । यैश्चान्त्रे
सर्पपनगल स एवाकौ पञ्चं तन्मुमगच्छत् । यथैव जीवामेव
तस्य तिरच्छदितम् । मूहता वेमयां निर्युक्तम् । तत्रवत्सो

'ब्रह्मूत्' इत्यधिकं स-पदा । १ 'उ' इत्यस्य इत्यादिषु स-पदा । २ स 'व' इत्यस्य
कदा कदा । ४ स 'वा' इत्यस्य । ५ 'दुःखं' इत्यस्य । ६ स-प 'क' इत्यस्य
कवीर ।

जातो धनिको दृष्ट । चिन्तित च तेन— जनप्रवादो भविष्यति यथाऽनेन खंहितोर्हतः, तर्हि ममापि मर्तुं युक्तम् । इति विचिन्त्य तेनापि स्वशिर छिन्नम् । महति वेलायां साऽप्यागता । द्वावपि तदवस्थां प्रेक्ष्य चिन्तित तथा— जनोऽप्रेऽपि द्वेषिणीं कथयन्नस्ति, सम्प्रति पतिघ्नीमिति कथयिष्यति, तर्हि म्रियेऽहम् । इति ध्यात्वा ५ गले शस्त्रिका लगापिता । तावता यक्षेण करे धृता । मा साहस कुरु । तयोक्तम्— द्वावपि जीवापय । यक्षेणोक्तम्— शिरसी निज-निजकत्रन्धे योजय । तयोत्सुकयाऽन्यान्यकत्रन्धयोर्न्यस्ते । तयो-भार्याविवादो जात । एको वदति—मर्दाया, द्वितीयोऽपि तथा । तर्हि कस्य सा ? । राज्ञोक्तम्— यस्य कत्रन्धे शिर स भर्ता, 'सर्वस्य १० गात्रस्य शिर प्रधानम्' इति वचनात् ॥

कर्पूरसमुद्गकोऽपि कयामाह—

कुतोऽपि भ्रामात् स्वस्वकलाविदश्चत्वार सुहृदो देशान्तर चेष्ट, एक काष्ठसूत्रधार, द्वितीय स्वर्णकार, तृतीय शाला-पति, तुर्यो विप्र । क्वापि वने रात्रावुपिता । प्रथमयामे सूत्रधार १५ प्राहरके स्थित । तेन काष्ठपुत्रिका तरुणीसदृशी कृता समग्राऽपि । द्वितीयप्रहरे स्वर्णकारो यामिक । तेनाभरणैर्विभूषिता । तृतीये शालापति । तेन क्षौमाणि परिधापिता । चतुर्थे विप्रेण सजीवा कृता । प्रातः सजीवा दृष्ट्वा सर्वेऽपि तज्जिघृक्षया मिथो विवदन्ते । तर्हि कस्य सा भो विक्रमादित्यनरेन्द्र ! । सा नाम श्रुत्वा चुक्षोम । २० राज्ञोक्तम्— तदयं न वक्षि तयोरकथयतोश्च तथा जल्पितम्— भो राजन् ! कस्य सा ? । राज्ञोक्तम्— स्वर्णकारस्य । अधुनाऽपि य स्वर्णं चटापयति स एव भर्ता भवति ॥ ४ ॥

सा पप्रच्छ- के यूयम् ? । दीपस्थेन वेतालेनोक्तम्— असौ स विक्रमादित्य । सा दृष्टा व्यूढा च । तां गृहीत्वा 'ऽवन्ती' मा- २५

गमत् । यदीदृग् तस्यपक वाचिके तु क्व कवेति इतिगत् ।
 विक्रमसेनन गर्भत्वत् ॥

- ततो विक्रमसेन पुरोवसमब्राह्मीत्— यदि किञ्च एताः कश्च
 पुत्रिक्य मम पितरम्वगुणगुण कर्मवन्ति तर्हि स एव जानं ताम्
 ५ वसन्त्यात्तन्वनात्तर्जाणो मवि वनि । तत ब्राह्म तु न कोऽपि ताह
 गुत्तनोऽमृदिति ब्रम् । पुरोवा प्राह— रात्रन ! अनादिदिश रत्न
 गर्भा । अनादिश्चतुसुगर्भ । पुन कुयं नररत्नानि आप्तन् । अहमेव
 प्रथममिति गर्भो न श्रितनारी न च निर्बद्धत । कनत्त्वर्षिपुत्रिर्ब्र
 १ मादित्यस्य मन्मथकहा एवमभूर् मथ रामेण म्बहृदस्य कन
 सुबाहृत तवाऽहमपि करिष्य । ततो रामापणे व्याख्यासितम् ।
 तत्र यथा रामस्य दान आभारत्वापन वर्णात्मन्मन्वत्वा गुह्यमधि-
 स्तथा सर्वमारम्भम् । तेषा ऽमिगवा गम इत्यस्यैव पाठयति ।
 तद् इह मन्त्रिमिधित्वने स्म— अनुचितकरी अस्मत्प्रमुषो गर्वा-
 हात्स्व न इह मन्वत् । अथ गर्भोऽस्पोपायवोचारमित्यम् प्रस्तुते ।
 १५ इत्यत्र त्वपिना विक्रमादिस्थेन वृहन्— अत्र स कोऽपि
 कल्प्यारतं योऽनुगपूर्व रामस्याचरणे ज्ञापयति न ? । तत एकेन
 व्यापस्य मन्त्रिणाऽपरमन्त्रिप्रोरितेन कथितम्— राजेभ्य ! 'कोऽस्य'
 यां विप्र वक्त्र वृहोऽस्ति । स कश्चित् श्रीरामस्य वार्ताः पास्-
 त्पर्ययाता सम्पग् विवेद । आहूय पुच्छन्ने । राजा आहूत स ।
 २ सुगौरवमयत सूक्ति-वृत्—विप्र ! वर कश्चिद् रामकथं वप्सात् ।
 विष्ये वमाज— वृष्ठीमाच । अदि 'कोऽस्य'स्यमान्मन्त्रिं तत्र
 रामस्य क्वपि प्रकथं सुप्ताद् दर्शयामि । इह स्थितस्तु वक्तु न
 पारयामि । तदा राजा राम्यमारो मन्त्रिषु म्वस्त । त्वय म्बहृदम्-
 सङ्गिता कुशत्रिमुर्षुद् अपोप्यो'परकथा मदी । त्कन्वाचारे तत्त्वी ।
 २५ ततानी स एव सचदिगंश इत्यमी विप्रो मयिगो वमपाठेन—

एव न व मन्त्रिषु तत्रा अस्मान्तर इति श्रीविष्णुस्यैव सुगमिभ्यम् ।

१५ वच तत्र १ अ—'तवाप्यविमवी' ४ अ व 'वै' । १७-पुच्छ-वर । वर'

दर्शय रामदेवचरित्रम् । ततो विप्र न्यानमेक दर्शयित्वा भूपाल-
मालपत्— इदं भूखण्डं न्यानयत । ततः खानयति क्षमापाल ।
खनयत्यु खननेषु प्रथमं हेमकलशं । ततो हैमी मण्डपिका प्रक-
टीप्रभूष । उपरितन रजोऽपसाग्निम् । पश्चानुपूर्या प्रथमद्वितीय-
तृतीयक्षणा हैमा दृष्टा महीमुजा । चतुर्थे क्षणे नीरजे कृते विपुला ५
उपानदेका हेममूत्रकृता ज्योतिर्जालजटामाणिक्यखचिता दृष्टा ।
भूपेन विस्मितेन च गृहीत्वा हृदि शिरसि निहिता । अहो मान्या
रत्नजातिरियम् ! । ततो विप्रेण विज्ञप्तम्— देव ! चर्मकारपत्न्या
उपानदेया न स्पृष्टमर्हति तव विष्टपपते । विक्रमेणोक्तम्— सा
चर्मकार्यपि धन्या यस्या ईदृगुपानत् । वद केय कथा ? । ततो १०
विप्रो ब्रूते— विश्वेश्वर ! श्रीरामे राज्यं कुर्वन्ति सति अत्र चर्मकार-
सदनादि आसन् । इदमेकस्य चर्मकारस्य सदनम् । तस्य पत्नी
लालवहुला । अतो गर्वमुद्वहति । विनयं न करोति । तैत सा
तेन हक्किता हता च । याहि रे दुःखं गृहीत्वा इत्युक्ता च । ततो
रुष्टाऽस्यामेकस्यां उपानहि तटपतितायां अपरिहितायां द्वितीयस्यां १५
तु परिहितायां निजतातस्य सदनं जगाम । गत्वा पत्युः कठोर-
भाषितं पित्रे वभाण । पित्रा द्विनद्वयं स्थापिता आवर्जिता च ।
अथोक्ता— वत्से ! कुलस्त्रिया पतिरेव शरणम् । तत्रैव याहि ।
सोचे— न यामि, मानक्षयात् । द्विस्त्रिरुक्तिप्रत्युक्तयो भणिता ।
पितृभ्यां भाणिताऽपि यदा पतिगृहं न याति तदा पित्रा भाषितम्— २०
वत्से ! अहमेव मन्ये— यदा श्रीरामः सीता-लक्ष्मणसहितः स्वय-
मत्रागत्यानुनीय त्वां श्वशुरकुले प्रहिता तदा तत्र गन्त्री त्वम् ।
साध्यलीकाभिमानीनी प्रवदति— इदमित्यमेव, राम एवागते यामि
तत्र, नापरथा । इमं वृत्तान्तं चरत्वनियुक्ता प्रच्छन्ना सुरा गत्वा
रामं व्यजिज्ञपन्— देव ! अयं वृत्तान्तश्चर्मकारपुत्र्या । ततो देव २५

१ घ-‘उपरि हेम०’ । २ ख-घ-‘विपुले उपा०’ । ३ घ-‘यथा’ । ४ ‘बहु लालकी
इति भाषायाम् । ५ ग ‘अतः कारणे मा’ ।

- श्रीरामः प्रजापत्यस्य प्राणः समीतः समुद्रमथः साम्यात्पस्तर्धन
 करमवनमगात् । तन्मथ्य प्रविष्टः । पूजित 'श्वरमिषिषितै ।
 विद्वत्स्य- देव । अथगम्मान् कौटाल् प्रति किमान् प्रसाद
 कृत । । स्वयेऽपि मेरुं सम्प्राप्त्ये परु देवोऽस्म्यनुपतिष्ठते । किं
 ५ करमथगम्मतस्य । । श्रीरामः प्रह- त्कतुऽप्या अशुरकुले प्रप
 नायावाता रमः । तस्या हि वराक्यास्तथाविधा सम्प्राऽऽप्ते ।
 ततो ह्यहस्तजनकः अपवरुं गत्वा द्रुहितस्याह रम- मुत्थिके ।
 तत्र प्रतिष्ठा पूर्णा । श्रीरामश्चाऽप्यावाताः सुरेशीक । एहि क्व
 स्व त अग्रपतिम् । ततस्तुत्या रामान्तिरक्यगत्या । वचये तम् ।
 १ आकृषितस्य प्रजापत्येन- वस्ते । गन्धः चतुरमन्दिरम् । तया भानि
 तम्- आदेशः प्रमाणम् । ततो गत्वा पतिगृहम् । रामः कस्वाम्
 मावासीत् । श्रीशिवम् । अस्य द्वितीया उपानत् तत्र पितृगृहे
 अन्पमाने अन्पते । स्वमिन् । आयाहि तत् स्वम्पते । गतो रावा
 तत्र । अग्रितं तत् । कस्या द्वितीयाऽप्युपानत् । एवं द्वैव गृहम् ।
 १५ एवमन्पन्पि तेन विद्वन्ना ज्ञानपितानि ज्ञाने तत्रेम । राधा विप्रः
 पुत्र - विप्र । कश्मीरुशं सम्पन्ना ज्ञानसि । विप्रिण गदितम्- पूर्व-
 अपारम्पर्योपदेशाच्चातं तुम्हमुक्त च । पर गर्भं म् मा । स
 रामः स एव । तस्य द्वात्रिंशत् अहन्वकमी स्वम्पेने स्व । पतन्वो
 मित्रयो इत्याद्यं तदाहायं न केतु । ज्ञाना द्विचत्वारिंशत् अन्व-
 २ गत्वा स्वनिशंति स्वोऽपि अकचररामं विद्वराणि दोषाम् सर्वे
 म्पनेरन् । पा तु तरेषी सीता ये त्रवस्तद्वारतो ये तर्प्याद्य हन्
 मत्-मुद्गीषा-वस्तेषं महिम्नं कर्षणेष्यपि वाक्स्तिपि वस्तुं न
 मद्य । इति ज्ञाना विद्वन्मेष गर्भो मुक्त । निम्न निम्नितम्-
 अमितवरात्' इति । पुनः'इन्द्रविषी'मागत् । वपशाधि अके-
 २५ मुरवारत् । तस्य हि अग्निनेगात्-मुक्तपकस्तिविद्या सुवर्णसिन्धवा

चोपकारैश्चर्यं तदा निस्पममानीत ततो विक्रमो धन्य एव ।
ततोऽधिकास्तु पर कोटयोऽभूवन् । इत्यारुर्ण्य विक्रमसेनो विवेकी
अभूत् ॥

॥ इति विक्रमादित्यप्रबन्धः ॥ १७ ॥

'अथ विक्रमचरिणम् ।

५

जैनतत्त्वत्रागमुग्धजनचित्रगात्रफः विक्रमादित्यप्रबन्धमेक
वृत्तम् । 'उज्जयिन्वा' राज्ये आगति विक्रमादित्ये 'आमन्ने' प्रामे
विप्रेणकेन हल 'वेदयता' दिन्य ज्योतिष्मद्भ्रतमेक भूमा पतित
जगृहे । तन्मूल्यप्रक्षार्थ 'उज्जयिन्या' रत्नपरीक्षिनगात्रार्थमागमत् ।
दग्धित तद् रत्नम् । विस्मिता ते ऊचु — न त्रयमस्य रत्नस्य १०
मूल्यकरण क्षमा, ईदृशस्य पूर्वमदृष्टत्वात् अलीकमूल्यकरणे तीव्र-
दोषाच्च, केवल दव श्रीविक्रमादित्यो यदि धत्ति मूल्यमस्य, स
हि रेखाप्राप्तो रत्नमूल्यज्ञाने । त्रिप्र उपविक्रमं जगाम । रत्नमदी-
दृशात् । विक्रमेण पृष्टम्—क लभ्यमिदम् ? । विप्रेणोक्तम्— देव ।
हल खेटयता स्वक्षेत्रभूमौ लब्धम् । राज्ञा भणितम्—तर्हि दिन- १५
द्वयेन वक्ष्याम । रत्नमस्मद्भस्त एवास्तु त्रिप्र ! मा भी, न त्रय पर-
धनत्रयाभिलाषा । वीरा दत्त्वा स्वसौख्यस्य एव स्थापित स ।
अथ राज्ञो विक्रमेण विमृष्टा रत्नपरीक्षका ससारे । बलिमनु स
च पाताले । तत्रापि गन्तव्यम् । कुतहली एतसो न भवेत् । ततोऽ-
ग्निवेतालमारुह्याशु पाताल गत बलिभुवनद्वारेऽस्थात् । तत्र २०
नारायणो द्वास्थ प्रणत । नारायणेन पृष्टम्— किं कार्यं तेऽत्रा-
गमने ? । विक्रमेणोक्तम्—उपबलि गत विज्ञापय राजा कार्यगौरवा-
दायातोऽस्ति । यथादेश स्यात् तदा दर्शन लभेत । गत कृष्णः ॥
उक्त बलये—राजा समागतोऽस्ति द्वार । बलिना निवेदितम्—
राजा चेद् युधिष्ठिर ? । पृच्छे कृष्ण ! । गत कृष्ण पप्रच्छ— २५

१ इह चरित नास्ति ग-पुस्तके । २ ख—'आसन्नप्रामे' । ३ 'खेटता' इति भाषायाम् ।
चतुर्विंशति ० २२

- किं पुषिष्ठिरोऽसि ? । विक्रमेणोक्तम्— राजान पुषिष्ठिरं मन्वते
 स तसामन्वद् बळम्भम् । गन्ध कुण्डम् । मन्वन्भीक वाग्लोऽ-
 स्तीति मन् । मन्तः स । विद्वत् तद् । बलिक्रमे— मन्वन्भीक-
 किं रावणः । पुनरागतं कुण्डम् । मन्वन्भीकभेद् किं रावण
 ५ इति पृथोऽसि । विक्रमेणानाणि— तर्हि गत्वा यद् कुम्भर वाग्लो-
 ऽस्ति । गत्वा तथोक्तम् । बलिगह—किं कार्तिकया ? किं
 कल्पया ? किं पादकषासा नागपुत्रा परबलचन्द्रः ? किं
 बालिपुत्रेऽश्वदो रामत इति स्वतः । पुनरेहिरेयाहिरा
 कुण्डस्य । विक्रमेण पुनरनाणि—बरेत्थ बळ वाग्लोऽस्ति । पुन
 १ र्गत । बलिर्ममनि— बळभेद् किं हनुमान् ? । पुनः कुण्डो
 वाग्लोऽस्ति । मणिल बलिबन्ध । पुनर्विक्रमाः प्रोथे—गत्वा यद् तदा
 रथ वाग्लोऽस्ति । उक्तं तेन तद् तथा तद् । बलिर्मगत्य—किं
 विक्रमक । कुण्डनेत्रं पृथम्— किं विक्रमादित्यः ? । भोक्ति-
 लुक्तम् । बन्ध्यारेद्याहृपबलिनात् । पृथो बलिना रे विक्रम ।
 १५ रत्नमूय्य प्रहृन्नाग्लोऽसि । विक्रमादित्यो वदति—रत्नमेव । वन्ध
 र्मित रत्नम् । बलिर्ममात्र—ईदृशानि बन्ध्याहृति सहस्रानि रत्नानि
 मित्य पुषिष्ठिरो निर्मुत्यानि अरुच पात्रम्यः । तेषा मय्यादिदं
 बङ्ग(ग)कद् । विप्रेण कम्पम् । प्रयो मूर्ति गतानि सर्वाणि रत्नानि
 क्वचस्य बह्वन्वत् । ततो एवा पुषिष्ठिर एव त्वं क । विक्रमे
 २ गोक्तम्—वेव । सत्यमेतद् दृष्ट इत्यमि ईदृशस्यपिपुषिष्ठिरस्य
 कुत । बलिगह—दिग्गजपत्नानि तस्मै भासुमिभ्युर्मिराहृतानि ।
 पूर्वं 'मङ्ग(रु)त्तमाया बर्ज्यादिभ्यो दारिद्र्यम्यो रुद्रमारराव । तेन
 पृथेन तस्मै कषाण्ड्या कैलासा'सथा वासुदेव्युं देवमत्नमयी
 पुर्निष्पाव दत्ता । सा तेन मुक्त । तस्मिन् सुते रुद्रेण पाशुपदवा
 २५ सा विरभे । मया पुषिष्ठिरकम्पन सहदेव उच्छं विद्यं साव

१ मन्वन्भीक । २ मन्वन्भीक बलि । ३ मन्वन्भीक (१)मि ईदृ ।
 ४ मन्वन्भीक कम्पम् ।

यितुमुपतस्थे तदा रुद्रस्तां पुर स्वैर्गुणैरुद्घात्य सर्वां तद्धेमादि-
विभूतिं युधिष्ठिरगृहप्रतिष्ठामचीकरत् । ततो युधिष्ठिरस्य दाने-
च्छामिद्धि । तत स राजा । मण्डलीकस्तु रावण इति लोके
तादृग्बलविद्यादर्पायोगात् । कुमारस्तु कार्तिकेयो वक्तु युक्त
सप्ताहवया सन् यस्तारकं जघान । लक्ष्मणोऽपि कुमार यो ५
मेघनादं ममर्द । तथा बलचन्द्रोऽपि पीहूलिपुत्र कुमारो यो
विपेण जगद् हर्त्तुं (न्तु १) क्षम । विपममपि विपममृतता नेतु समर्थ ।
अङ्गदोऽपि समर्थ ।

सन्धौ वा विप्रहे वाऽपि, मयि दृते दशाननी ।

अक्षिता वा क्षिता वाऽपि, क्षितिपीठे लुठिष्यति ॥ १ ॥ १०

इत्यादि ख्यातश्च वण्ठस्तु सत्यो हनूमान् य स्वामिन राम
प्रियावियोगञ्जरज्जराङ्ग सन्धीरयामास मध्येसभम् ।

देवाज्ञापय किं करोमि ? किमह 'लङ्का'मिहेवानये ?

'जम्बू'द्वीपमितो नये ? किमथवा वारानिधि शोपय ? ।

हेलोत्पाटित'पिन्ध्य'पर्वतहिमस्वर्णत्रिकूटाचल—

१५

क्षेपक्षोभविवर्धमानसलिल वभ्रामि वा वाग्धिम् ? ॥१॥^१

इत्यादि चमत्कारिस्वामिकार्यसिद्धिसारतया वण्ठो हनूमानेव ।
तलारक्षस्तु भवसि । गच्छ मूर्धं नास्ति रत्नस्येति द्विजाय वदे ।
तदाकर्ण्य विक्रमः स्वपुरीं ययौ । रत्न दत्त्वा बल्युक्तमुक्त्वा स्वग्रामाय
विप्र विसृष्टवान् । चिर राज्य चक्रे ।

२०

इति विक्रमार्कः ॥ प्रथ १४० ॥

[१८]

॥ अथ नागाद्युनप्रबन्धः ॥

- ‘वैङ्ग’पर्वणि ‘सुराद्या(धु) भूयण’शत्रुभूय’गिरिसिखरैक्यवाक्ये रुद्र-
 पुत्ररपसिंहस्य मापाठनात्नी पुत्री रूपकवप्यसम्पूर्णा पश्वतो
 ५ आतादुरागत्य सेवमानस्य वासुकिनामस्य पुत्रा नागाद्युननाम्य
 जात । स च वपकेन पुत्रस्तद्दमोहितेन सर्वासा महीपथीनां कुम्भानि
 मूकानि दम्भानि च भोजित । तत्रभाषेन स महासिद्धिमिरञ्जय ।
 सिद्धपुरुष इति विख्यातः । पृष्ठी विचरन् पृष्ठीस्नान’पचमे
 साववाहनस्य राह कलागुर्वाड । स च गलप्यमिनीविधा-
 १ न्यपनार्थे ‘पाकिद्यानक’पुरे मापादुत्तिष्ठाचार्यान् सेवते । कल्परा
 मोचनाचसरे पारप्रलेपवशेन सान् गगने उत्पतिष्यन् पश्यति ।
 अद्यारवा’दितौर्वाणि मन्महस्य नस्वल्पमुपाख्यानां तया पाठी
 प्रक्षाल्य ससोत्तरघटमहीपथीनां आम्नात्न वर्षामन्भारिमिर्मानानि
 निधिस्य गुरुपदंसा विनाड्यनि पारकेन कृत्वा कुर्कुटपोत इवोत्पतन्-
 १५ ष्यते निपतिन । गणवर्बरिकाङ्गो गुरुमि पृथ-विभेदविति ।
 तेन पचास्वितं प्रोक्तं तस्य क्रीडास्येन चमत्कृतविद्या आचार्यसास्य
 शिरसि पञ्चहस्त दशा मैणमि- पञ्चिकृतानुष्ण’केन तन्मोपवपनि
 वर्तयित्वा पारकेय कृत्वा गगने गङ्गा इव स्थिरं ब्रह्म । ततस्तं
 सिद्धिं प्राप्य परितुष्टोऽर्था नर्तन । पुत्ररपि कल्पविद् गुरुमुखादा-
 २ कल्पयति यथा रससिद्धिं विना दामेभ्यसिद्धिर्न भवति । तदा रसं
 परिकर्मयितुं प्रवृत्त स्वेदन-मर्दन आरण-धरणानि चक्रे । रसस्तु
 स्थिरं न ब्रह्मति । ततस्तु गुरुन् पश्यन्-कर्म रसं(स) स्थिरमाच-
 ञ्जाति । गुरुव प्राहु यथा बुद्धिपदनिदम्भसमर्पाद्यं मापार्थं

नाथस्य दृशि साध्यमान सर्वलक्षणोपलक्षितया महासत्या योषि-
ता च मृद्यमानो रस स्थिरीभूय कोटिवेधी भवति । तच्छ्रुत्वा स
पार्श्वनाथप्रतिमां समहिमामन्वेपयितुमारेभे । परं तादृशीं न क्वापि
पश्यति ।

इतश्च नागार्जुनेन स्वपिता वासुकिर्ध्यात्वा प्रत्यक्षीकृत , ५
पृष्टश्च— श्रीपार्श्वनाथस्य दिव्यकलानुभावा प्रतिमा कथय । तेना-
वोचि— 'द्वारवत्या' समुद्रविजयदर्शनेन श्रीनेमिनाथमुखान्महा-
तिशयसम्पन्ना ज्ञात्वा श्रीपार्श्वस्य प्रतिमा प्रासादे स्थापयित्वा
पूजिता । 'द्वारवत्या' दाहान्तर समुद्रेण प्लाविता सा प्रतिमा
तथैव समुद्रमध्ये स्थिता । कालेन 'कान्ती'वासिनो धनपातिनामकस्य १०
सांयात्रिकस्य यानपात्र देवताऽतिशयात् स्खलितम् । अत्र जिन-
विम्ब तिष्ठतीत्यदृष्टवाचा निश्चित्य नाविकास्तत्र निक्षिप्य सप्तमि-
रामसूत्रतन्तुभिर्वद्धोद्धृता प्रतिमा निजनगर्या नीत्वा प्रासादे
स्थापिता । चिन्तितातिरिक्तलाभप्रद्वृष्टेन पूज्यते स्म प्रतिदिनम् ।
तत सर्वातिशयि तद् विम्ब ज्ञात्वा नागार्जुनो रससिद्धिनिमित्तम- १५
पहस्य 'सेडी'नद्यास्तटेऽनिष्ठितम् । तस्य पुरतो रससाधनार्थं सात्त-
चाहनस्य राज्ञश्चन्द्रलेखाभिधा महासतीं देवीं 'मिद्वव्यन्तरसान्नि-
ध्येनानाय्य प्रतिनिश रसमर्दन कारयति । एवं तत्र भूयो भूयो
गतागतेन तथा वान्प्रव इति प्रनिषेदेऽसौ । सा तेषामौपधाना
मर्दनकारण पृच्छति । स च कोटीवैवस्य रसस्य वृत्तान्त सत्य २०
कथयति । अन्यदा द्वयोर्निजपुत्रयोस्तया निवेदितम्, यथा— 'सेडी'-
नदीतटे नागार्जुनस्य रससिद्धिर्भविष्यति । तो रसलब्धौ निजराज्य
मुक्त्वा नागार्जुनान्तिकमागतौ । कैतवेन त रस जिञ्क्षु प्रच्छन्न-
वेपौ यत्र नागार्जुनो जेमति तस्य गृहस्य परिसरे भ्रमत ।

रन्ध्रवीमाश्रय - तं नागाकुनाप रसवती स्वयम्भुवत् कुर्व्याः ।
यथा तां रसवती शारा कल्पन्ति तं तस्मिन् वदे । सप्त्योमिति
प्रतिशुभम् । अथ गा गम्हानार्थं तर्पणं सप्तव्यां रसवतीं सुभ
यति । पम्पस्यामनिष्कान्तायां रसवतीं तेन वारंति इति ।

- ५ रन्ध्रव्या च राजपुत्रधारणं गदितम्— अथ धारणं चङ्ग नागाहुनेन ।
तस्यापि तस्य गच्छसिद्धिर्निश्चिन्ने । अथ तौ तस्य वधापारं
प्यायनः पृष्ठपथं शक्यं तन्मम् । पृष्ठस्व्यां हातम् यथा—
वासुदेना ण्वास्थ र्माहुतान्कृषु कश्चिन्नेऽस्ति । नागाहुनेन
सिद्धस्य सुद्धस्य रसस्य कुन्पी हा भूती 'इह'परंतस्य गुहास्य
१ सिन्पी । पृष्ठपराम्यां तस्यां हाती । सुस्थ्य परम्पानो नामाहुन
साम्या सम्भुवरणो र्माहुतस्य जने । पृष्ठ सप ।

आश्रये चित्रयन्त्रिणे सूते च मपुस्रहन ।

धारणं त्रिषु विवास-अनुषुभे नोपवम्पते ॥११॥

- तौ कुन्पी देवतया सप्त्युदीती । राजपुत्री नरकर्षण्येचरतां
१५ गच्छ । देवतया सुद्धया हाती । न रसवामो न च र्मस्तयो ।
नाचपि राजपुत्री मर्याकम्पे पम्पाणयेव देग्नी— हा हा येन
कटिसिद्धिबशाद् र्मार्यामण्डपात्तिर्कीर्तनादि र्देवतोपभक्त्यां कृ-
तानि येन रमो ज्ञेयैपकराय स्यचित् तस्य प्राणजोहेवाशाम्भं
त्ति सभिनम् । एक तावत् कम्पभक्त्योहः, अपरं च मत्तुप
२ शोह । एव हु खलीं मृती । रसवाम्पनात् रसमम नाम तौर्भ
तत् पाश्वरस्य । काकान्तरे तद् विम्व तनाः त्वानात् 'सम्पान'पुरे
पृष्णेऽनुना ॥

॥ इति नागार्जुनप्रबन्ध ॥१८॥

[१९]

॥ अथ वत्सराजोदयनप्रबन्धः ॥

पूर्वस्या 'वत्सो' जनपद । तत्र 'कौशाभ्यां' पू । श्रीशुभ-
 वश्यशान्तनु-विचित्रवीर्य पाण्डु-अर्जुना-ऽभिमन्यु-परीक्षित्-
 जनमेजयकुले सहस्रानीको राजा । तत्पुत्र शतानीकः । ५
 तस्य पत्नी महासती चेटकराजनन्द(न्दि)ना मृगानी मृगापती
 नाम । तयोर्नन्दन उदयनः य क्लि 'नादममुद्रो' विख्यात, यो
 गीतशक्त्या 'उज्जयिन्यां' 'अनलगिरी'भ 'त्रिन्व्या'ऽभिमुख गच्छन्त
 पुनरालाने निवेश्य चण्डप्रद्योतगज्यमद्योतयत् । स मुखेन राज्य
 शास्ति यौवनस्थो भोगी कलासक्तो धीर ललितो नायक । १०

इतश्च पाताले 'श्रीश्वहरण' नाम पत्तनम् । तत्र वासुकिः
 सर्पराज भेतो नीलसरोजलाञ्छितफण । तस्य नामलदेवी नाम
 दयिता । विपुलो देश । तद्वको नाम तस्य प्रनाहागे विपमादेवी-
 प्रिय यस्य फणामण्डपे त्रयोदशभारकोटयो विपस्य वसन्ताति
 श्रुति । वासुकेः पुत्री दिव्यरूपा कृती वसुदत्तिनामा । तस्या. १५
 सख्यश्चतुर्दश, तथा— धारु(.) १ वारु() २ चम्पकसेना ३
 वसन्तवल्ली ४ मोहमाया ५ मदनमूर्च्छा ६ रम्भा ७ विमलानना ८
 तारा ९ सारा १० चन्दनवल्ली ११ लक्ष्मी() १२ लीलावती १३
 कल्यायती १४ । सा तामि सह वीणा-मृदङ्ग-वश-सृक्तादिमि
 श्रीडति । २०

एकदा तासां मध्यादेरुयोक्तम्— स्वामिनि ! वसुदत्तिके ! अह
 स्वपरिच्छदा मध्रीची नरलोके 'कौशाम्यां' दिव्यरूप महोद्यान
 श्रीडितुमगाम् । दृष्टा तत्र प्रकुल-विचकिल-दमनक-चम्पक-विरह-

कश्चिद्दुष्कर्णं सारणीनां हुम्बुकाजालां बभ्रुवर्षेह (वाटिकोटे) तुल्य
 शी । यदि स्वमिनी तत्रर्षिं कश्चिन्मति दृश्या तत्र पदमवधारयतु । इदं
 कृत्वा सा बभ्रुवर्षिणा तस्मिन् सर्षिणि १४ सहेन्द्रीसिद्धया स्यात्सा
 तत्वन प्रधा । तत्र वेदिं कुर्वन्ति ता । कुसुमानि चिन्वन्ति । ४
 ५ कुर्यात् प्रपद्यते । भविष्यन्नुच्यते । इत्युत् सारन् रचयन्ति ।
 एव सेवन्तीया तासां बने कोकिःकुम्भकःककः कोमाहःककः
 स्थि । तन्ऽऽकर्णनाद्बुध मपानक एव ता अत्रासीत् । बहो ५
 पश्यो स्वरोऽतो प्रभृति विस्तिथिम् । मन्वा भौतद्वयने ता समा-
 चाकित्तुमाहृत्तमन्त् । उदयनाऽपि पुत्रुःककःपपरिच्छयो वन
 १ मन्त् । बभ्रुवर्षिं ससर्षाकमाद्योविष्ट । बभ्रुवर्षिण— कौ-
 नन्मन् महाभ्याये परमरसात्म्येत् । बभ्रुवर्षिण रूपसम्पत्
 विहासि कश्चिन्मि तानिर्गणयितुमशक्या ।

बभ्रुवर्षिणो प्रनस्यतिरमून्बभ्रुवर्षो मु कश्चित्प्रद
 शृङ्गारैर्यस स्वर्षे तु मदनो मसो मु पुण्याकर ।

१५ वेदाभ्यासनाह बभ्रुवर्षिणो विष्णुभ्याश्चतुर्षुहृत्वा
 निर्मातुं प्रभवन्मनोहरमिर्षं कर्णे पुराणो मुनि ॥१॥

एव परयन्ति बभ्रुवर्षिणाहृत्समिद्राणीकृत्वा चक्रुवा
 गच्छन्ति कर्मणाहितोमपमुत्र एवम वामभुवः ।
 भाषन्ते च यदुच्छिभि सचर्षिर्षं वेदाभ्यासुत्सम्भि—

२ एतद् देवस्य रसाफल रसाविधेर्मन्वे मनोबन्धन ॥२॥

त च्छा सा पश्चादिह । रूपोऽप्यन्वयम् इत हृतम् । कश्चि-
 र्नेन सभा सस्याऽऽद्या समस्तसु । साऽपि पलाकविचरप्रत्ये
 गर्त एरस्मिन् प्रविष्टा । ताहाऽपि ज्ञातम् कश्चिन्मपिर्षा गमिच्छत्येव

१ बभ्रुवर्षिणा य कश्चित् १ ग पुनर्षे चनाऽऽत्मना चकन
 एवपरिष्कृतं विष्णुभ्याश्चतुर्षुहृत्वा (-) ५ बभ्रुवर्षिणे । ६ मन्त् ।
 कर्णे य कश्चित् । १ कश्चित्

इति तावत् करे धृत्वा तस्या वेणीदण्डो 'यमुना'जलप्रवाहप्राय
कृपाणिकयाच्छिन्न । गता सा मृगशावलोचना । वेणी करेऽ-
स्यात् । तां वेणीं पश्यस्ता चमत्कृतचकोरचलाचलाक्षीं स मुहुर-
स्मार्षीत् ।

नेत्रेन्द्रीवरिणी मुखाम्बुरुहिमी भ्रूवल्लिकल्लोलिनी

५

बाहुद्वन्द्वमृणालिनी यदि पुनर्वापी भवेत् सा प्रिया ।

तल्लावण्यजलावगाहनजडेरङ्गेरनङ्गानल-

ज्वालाज्वालमुचस्त्यजेयमसमा प्राणच्छिदो वेदना ॥१॥^१

ततो हतप्रारम्भ उद्वाप्य सखेद पू परिसरमेत्यामात्यानाह्वया-
वादीत्— मया एव एव बालिकाया कस्याश्चिद् वेणी छिन्ना । १०
सा तु श्वभ्रमूलमगात् । अतो मम राज्येन न कार्यम् । इमामेव
वेणीं राज्य कारयत । तेऽपि तर्थात् प्रतिपद्य पूर्वहिर्मण्डपे सोत्सव
वेणीं राज्य कारयन्ति रामपादुकावत् ।

इतश्च सा वसुदत्तिका खिन्ना गत्वा स्वसौधेऽस्वाप्सीत् ।
तस्या सङ्घस्तत्कवरीं छिन्नार्माक्षित्वा नामलदेवीमाकार्याऽदीदृ- १५
शत् । जागरिता पुत्री नामलदेवी वत्से ! वि मेतत्^२ तवापि परि-
भषपदमित्यप्राक्षीत् । तनयाऽपि यथास्थित मात्रे आह्वयत्, साऽपि
नागपतये स्वपतये । क्रुद्ध सद्योऽसौ तक्षकमाकार्यं कथामुक्त्वाऽऽ-
दिक्षत्, यथा— गच्छ, सराष्ट उदयनं भस्मीकुरु । सोऽपि तदा-
देशादचालीत् । 'कौशाम्बी' प्रापत् । तत्परिसरे उत्सवान् दृष्ट्वा २०
नररूपं क्षीत् पप्रच्छ— किमेतदुत्सवसाम्राज्यम्^३ । तत्रत्येन
जनेनोक्तम्— एव एव राज्ञा दिव्यकन्यावेणी छिन्ना । उत्पन्नानुता-
पेन राज्य तदायत्त कृतम् । अतो वेणी राज्ञीह । राज्ञाऽत्रैव एक-
देशे तपस्तप्यते । तक्षकेणोत्सवो दृष्ट । मध्ये भ्रमता राजाऽप्या-

१ घ -'वापे । २ शार्बूल० । ३ ग -'प्रारम्भोद्वाप्य' । ४ ख-घ -'छिन्ना'

५ क-घ-- 'किञ्चित्' ।

चतुर्विंशति० २३

भेदितः । कुम्भस्तरणः पद्यास्त्री जवममरपाणिः तपःशामः
 शितमाम्पायान मीनी । पृथक् तद्वक्त्रेण नृरूपेण— ब्रह्मन् । शिर्षे
 तपःशरतिः । तेनापि शीर्षमुष्णं च निःशस्य गरितम्— ये
 पुङ्गवसि । किं पुङ्गवसि मं मन्त्रमागमम् । । उद्य मयैकं पुष्पवती

५. मृगहृत् । तामनुसर्षता मया पतकिना यान्पास्तस्यः कर्षी
 कृषानिकमा विचपुष्पवशाया सह इत्या । स्र मनीषिते स्वर्ग
 ससर्ष । बह तु तद्वयनो शया शर्म्य तस्करुष्या स्वर्ग तपः
 कुर्वाणोऽसि । एव श्रुत्या शर्म्य स्थित्या उपद्रवमकृष्या पताकं
 ब्रह्मा नागेन्द्रमाकृष्याप— निष्पापमहः इव । इहो मया तद्वयनं
 १. वेणीपुरश्च तथा शम्भोस्तप । स पुष्पात्मा पूषुम्ना बाड परित-
 तप्यते । विनयी नाननर्हति । त-कृष्यात्तुपराशीषितेन्द्र । तर्हि किं
 पुङ्गवसि तद्वक्त्रेण । तद्वक्त्रे ब्रह्मणे— देव ! स एव ब्रह्मवसि
 विवाहार्थः कुम्भं शीघ्रेण विषया वृत्तेन पतकमेण रूपेण च ।
 किं कर्मते साः ।

१५. ब्रह्ममुमङ्गत ब्रह्मज्ञानं न वेदा स सत्त्व पञ्चस्वितपस्विर्मा प्रमाद्य ।
 विजागति कश्चन्पथा कथाऽपि सत... तपस्यं परं कमेत । ॥१॥
 शिवा-कृत्य-कृत्यो हि कुत्साने निवेक्षिता निवशक्तिर
 शपन्ति । नामसदेवीर्मां ब्रह्मीण च कृत्वा तद्वक्त्रेण ब्रह्मराज-
 मकृष्यात् । प्रवेशमहमशीकरत् । विवाहः प्रारम्भः । प्रथमस्य
 २. दक्षिणायां सक्तस्त गौ कामवेनुर्कृत्वा द्वितीयास्य विशिष्टा नाग-
 बह्वी तृतीयास्या सोपभाना कद्या सतृष्मिद्य चतुर्थ्या रत्नोत्सोतो
 शीप । एवं रत्नचतुष्केण सक्तस्त मुजाय बामात्तर 'श्रीशाम्भो'
 पुरी प्रति प्रेषयत् । गल स्वपुर तत्र बह्व शर्म्य मुजति ।

•मुवाशील धाम व्यपमरस्युर्वापनिषद्

२५. सक्तमा बामाशी मुजवपि निवेशमहमद्यः ।

१. ब्रह्म-पुष्पात्मा (१) ।

२. शिवाशक्तिरे परं न-मुत्तरे च शीपे ।

३. पुष्पिताम् ।

गुणानामन्वेष्टा प्रभुरपि च शास्त्रव्यमनिता(त ?)

पुराऽऽचीर्णस्यैतत् फलमलघु तीव्रतपस ॥१॥^१

यदतत् स्वच्छन्द विहरणमकार्पण्यमशन

सदाऽऽर्यं सवास श्रुतमुपगमैकाश्रमफलम् ।

मनोमन्दस्पन्द वहिरिति चिरस्यापि विरसन्

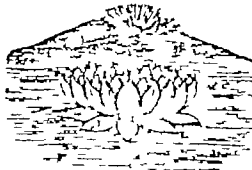
५

न जाने कस्यैषा परिणतिरुदारस्य तपस ॥२॥^२

क्रमेण स एव वासवदत्ता चण्डप्रद्योतपुत्री गुणकार्ति पर्यगै-
षीत् 'डहाल'देशाधिपपुत्री पद्मावती च । 'पञ्चाल'देशाधिपेनाक्रान्त
'कौशाम्बी'राज्य मन्त्रक्षात्राभ्या पुनरग्रहीत् । इति उदयनप्रबन्ध ।

इय च कथा जनाना न सम्मता, देवजातीयैर्नागे सह मान- १०
वाना विवाहासम्भवत । विनोदिसभाऽर्हेति नागमताद्बुद्ध्यात्रोक्ता ।

॥ इति उदयनप्रबन्ध ॥ १९ ॥

[२०]

॥ अथ सद्यन्तसुनस्य प्रथमः ॥

मन्त्रियं कुमारदेवस्य च पूर्वस्य अष्टगावतीः ५ । तत्र
 सद्यन्तसुनो नाम प्रजापती न्यायी ६ ॥ तस्य द्वितीयमिष जीविर्न
 ८ प्रजापिङ्गममच्छित्ताती मन्त्री कुमारदेवः । विपुळ राम्यम् । अपर्त
 मैस्यम् । अनन्तरं वरायस्या गाविन्दचन्द्राकृष्णपुत्रयो
 स्यन्तचन्द्रा राजा । तस्य विद्यापरा मन्त्री । मरेच्छानां वक्त-
 दातृणां सम्पदादिनां च प्रथमः ।

एकदा सद्यन्तचन्द्रसमासां वार्तेपमान् १ व'सुध्यावती'दुर्म
 २ दुर्मिहम् । तदा मन्त्रायमूममुहम्मयश्च हा बालानवभार्य च'सुध्यानि
 प्रनिद्यां समासमधर्ममहान्—इत्यधश्चिन्वाऽस्माभिर्महत्गावती'दुर्म
 महान्मयम् । अथ न गच्छामि तदा वायन्ति विनाति दुर्मिहटे
 निष्टामि तावन्ति इममध्याणि दण्डे गृह्णामि; अन्यथा न भिबने ।
 इति मया निर्देश प्रयाजडकाभ्यामपह । निश्चित ममच्छित्त
 १५ राजमेव । ज्ञाना गजमयीच सुष्टि । महाबलाम्मयर्षिच ममि ।
 अथनयमिष जगत् । निष्पत्तं मैस्य भदि । वक्तवित्तै प्रथमैर्महान्
 परबलान् शापयन्सर्गामि पद्मयन् मदीः समिहम् विवम्यमि
 चूर्णयन् शिखराणि केचयन् शासुमानि जीवयन् सातुयेकान्
 तस्यगावती मात । वगाथा नरुणमस भूभाग जागमान् दाप-
 २ वामाम । सद्यन्तसुनस्य इत्यादि विज्ञाय पूर्वस्ये पत्र तस्यां । सु(धा)-
 म्निता पी । सद्यन्तस्यमानमम-याषां-वत-नै-व-वसन्-रुम्-मरी
 वल्यमम् । स्वान् स्वम वार्ता जर्त प्रवयन्ते । वासीपतिस्तु
 मुक्तक परदेश ममन । सर्वा पक्षिण्यतिरां कुर्वन्ति सुभिधमत्र नम् ।

१ न्व ग्रावती । २ न्वय वतीक । ३ क-छ 'वह 'रु' । न
 'सद्यन्त-वर्ष' इति विलम्ब' क-व न वर्तन्ते । ४ 'वैरु' इति ध्यवत्

नव्यानि कृपादीनि गीनितानि । त्रिचरान्ति त्वैर मंनिजा । पर्थन्ते
 व्यवमायाद् रिद्धय । लुटयन्ते ग्रामा । इत्योर्नृपयोस्पर्षमुत्सैर्घोभुसैः
 शैर्युद्धानि । गतानि दिनान्यष्टादश । तस्मिन् दिने साय
 लक्षणसनेन कुमारदेवो मन्त्री न्यगादि-मन्त्रिन् । इदमस्माभिरनु-
 चितमाचरित यत्न रिपुदेश प्रविशन्नेत्र न प्रतिस्फलित । अ- ५
 धुना दूर्गोधे लोको दृ खी, म्लानग्लानिर्न , नस्मात् प्रातयद्विव्यम् ,
 दण्ड न ढदामि । आह्वय मामन्ता-ऽनाल्यापीन । कुमारदेवः प्राह—
 देव ! युक्तमेवेदम् ।

मृगेन्द्र वा मृगादि वा , द्वय व्याहरता जन ।

तस्य द्वयमपि व्रीडा , क्रीडात्लितदन्तिन ॥ १ ॥

१०

त्वयि धृतायुषे वंतायुषोऽपि कातर एव । तत्काल मित्रिता
 प्रधानयोवा । उक्तो युद्धमिप्राय । प्रीतास्ते पीतामृता इव ।

ऊचुथ—

मित्रस्नेहभर्गुर्दिग्धो, रूषितो रणरेणुभि ।

खड्गधाराजले स्नातो, धन्यस्यात्मा विशुध्यते ॥१॥

१५

उत्तमिर्ता नेत्रधैजयन्त्य । निष्पन्ना वीरकरम्बका । सम्पन्नानि
 पत्न्यादिमुत्कलापनानि । एव मति कुमारदेवो राजान्तिकाद् गृह
 गत्वा मन्त्रयते स्म— अस्माक प्रभुर्युद्धार्थी, जयन्तचन्द्रस्तु वली ।
 'अस्थाने बलमारम्भो, निदान क्षयसम्प' । तस्मात् किं कर्त-
 व्यम् ? । आ ज्ञानम्— जयचन्द्रमन्त्री विद्याधरोऽनुसरणीयः । २०
 स हि प्रतिपन्नशूर सकृपो निष्पापो दानी । इति विमृश्य पत्रा-
 मेकां स्वलिखिता महादाय प्राकारान्नगरस्त्रोताद्वारेणैवेकात्री निर्गत्य
 मध्यरात्रे बहि सेन्ये मन्त्रिगृहद्वारेऽस्थान । तत्र द्वा स्वर्मध्ये मन्त्रिप

१ स-‘सातानि’ । २ स-घ-‘व्यप्रसयय’ । ३ अनुष्टुप् । ४ क-‘चक्रायु-
 धोऽपि’ । ५ स-‘प्रासन(?)योधा’ । ६ स-‘‘रूक्षितो’ । ७ अनुष्टुप् । ८ क-
 तास्तत्र धैजयन्त्यः’ । ९ क-स-‘अयया’ । १० घ-‘अप्यधी(?) बलमारम्भा(?)’ ।
 ११ स-‘आ ! पातम्’ ।

विद्याधरं आमानमायन्मन्त्रिणम् । मय आहृत्यनेन । अस्मिन्
 स्वमयीं पृथक् - क मन्त्र ! । अस्मिन्मन्त्रेण - अहं तु यत्र
 सनाऽप्यस्य कुमारद्वयं तं इदमस्मिन् । किञ्चिद् वक्तव्यमस्ति ।
 तद् तु वक्तुं न शक्यते । परी तु विविधं वक्ष्येति । इत्युक्त्वा

५ विद्याधरदम्भ तं सर्षिवत् । तत्र शंका दृष्ट —

अवधारयन्मन्त्रं विदुन् कावन्तु पुरः ।
 मूषा यामार्जमाचष्ट न नृं हन्यथा गिरा ॥१॥

अस्य अस्मिन्मन्त्रेण विर परिमाम्य विद्याधराऽभिलाषत् - अथ
 मदीयान् मन्त्रिणकस्यागत । अयन्तु चन्द्रान्तरिक्षमस्तेऽहं इष्टं च
 १ न शिष्येन । केचन भारमगोपयन्ति । तस्मात्सिन्धुर्षोऽमी व्यसृज
 सन्नाद ।

स एव पुङ्गवः कावे, स एव शम्पलामिह ।
 विरिष मन्मूतानि यस्मिन् विद्वन्मन्त्रेण ॥१॥'

इति पाल्या कुमारद्वयं जगत् - मा मेरी इष्टं मा दाः,
 १५ प्रातश्च स्वस्तेषु न स्वास्मिन्नेन गच्छ । इत्युक्त्वा कुमारद्वयं
 क्लृप्तमप्यवादीत् । गत स स्वत्वानिसुख्यसेनसचिवन् ।

इतश्च विद्याधर उच्यन्तश्चन्द्रान्तिक गथा विदुमद्यन् -
 उच्यन्त । अथ इत्यन्तरिक्षमस्तेऽहं इष्टं च । कुमार
 द्वयं अयमस्य मनाद इष्टं इमन्मन्त्रेण प्रवर्तितमि 'अताऽमपे
 २० इति प्रमत्त स्वस्मिन्नेन गच्छ इत्या मपे मुक्तया निवृत्तौ
 नास्ति इर्मह च दुग्म । इति अथा जर्मन्त्रे मया गतयेन
 अस्मिन् इत्या मपि गथा म्मिन् स्वतन्त्र सिमुन्मि पठन्तुमि ।
 अन्तरिक्षमस्तेऽहं इष्टं च । अयन्तु चन्द्रान्तरिक्षमस्तेऽहं इष्टं च
 पृष्ट - किमिति मया उच्यन्तश्चन्द्रान्तरिक्षमस्तेऽहं इष्टं च । अस्मिन्मन्त्रेण - देव ! त्वं

तं किं । अथ इत्यन्तरिक्षमस्तेऽहं इष्टं च । अयन्तु चन्द्रान्तरिक्षमस्तेऽहं इष्टं च । अस्मिन्मन्त्रेण - देव ! त्वं

युद्धोद्यत श्रुत्वा 'कामी'न्ड सुभीत प्राणत्राणार्थं गत । अन्येषु
तथ पिण्डशक्ति ।

गतिरन्या गत्रेन्द्रस्य, गतिरन्या खरोष्टयो ।

गतिरन्यैव सितस्य, लीलादलितदन्तिनः ॥१॥

क सिंहस्य चपेटपाटिनमहामानद्वकुम्भम्यल-

स्यूलास्थिन्यपुटीभवत्परिसरां ललागुष्टा गाहते ।

क काकोदरभर्तुम्हृतविपञ्चालारलीकम्फुरत्-

फूत्कागरलिघोरमास्य कुहर साटम्परश्वम्भ्रति ॥२॥^१

५

अथ चापल्याद्वैकते कश्चित् तयो तथापि क्षेम कुन ? । अत
स्वकीयमन्तुक्षमणोपायोऽय तस्य । कात्यायन गत 'कात्या'ऽधि- १०
पोऽपि विद्याधरमादिशत्- 'लक्षणावता'शदण्डधन चतुर्दिग्मि-
लितेभ्योऽर्थिभ्यो देहि येन यथासि प्रीधन्ते । विद्याधरोऽपि
स्वामिन निगदति- देव । कुमारदेवेन मय रत्नमेक दण्डपदे
'दत्तम् । तेन सद्य रुय हेम निष्पद्यते । राजोचे- तर्हि रत्न
दर्शय । अथ तेन पत्नीगत श्लोकोऽदर्शि, कुमारदेवागमनवृत्ता- १५
न्तश्च प्रोक्त । विद्याधरमुवाच तदव गार्यं जयन्तचन्द्रो जजल्प
अनल्पधी - मन्त्रिन् । तदैव किं नेय पत्नी दर्शिता येन तेभ्यो
विशिष्टा कृपा कुर्मस्तदेव । त्वया स्वधनार्पणाङ्गीकारेणैव वय तत
उत्थापिता । प्रापितो दण्डोऽस्मभ्य किल तेन । अथ हेमाष्टादश-
लक्षाणि कोशादाकृष्यार्थिभ्यो देहि । अष्टादश हेमश्चास्तु कृपा- २०
प्रसादपदे लक्षणसेनाय, अष्टौ हेमश्चा कुमारदेवाय प्रेषय ।
तथैव क्वन विद्याधरेण । प्रविष्टा 'कामी' तो । स्फीत राज्य मुदृक्त ।
षड्विंशतिहेमलक्षेणु तत्र गतेषु लक्षणसेनेन कुमारदवः पृष्ट -

१ 'अन्यैव' इत्यारम्य 'क्षमणोपायाऽय तस्य'पर्यन्त पाठ ग-पुस्तके नास्ति ।
२ अनुष्टुप् । ३ शार्ङ्गल० । ४ घ-'अपचापस्या०' । ५ ग-'स्माद्' । ६ क-'दत्त-
मस्ति' । ७ ख-घ-'तेन' ।

विद्विदम् । कुमारः शिशुवन्द्यात् । तत्र विद्यायाः क. मुनीः
 निष्ठः । तत्र प्रीतिः दण्डनप्रति । विद्विदं पूर्णं ततिः । सुद
 प्रजाः । वन्दुः महात्मानः । एवं मन्त्राः कात्यायनः सुद्विद्विदं
 उक्तवन्त्याः कार्यं कुरु ॥

॥ इति । अ. । अनुविहितवन्द्य ॥ २ ॥

[२१]

॥ अथ मदनवर्मप्रबन्ध ॥

‘चौलुक्य’वश्यो मूलराज-चामुण्डराज-वल्लभराज-दुर्लभ-
 राज-भीमान्वये कर्णदेवजन्मा मयणल्लदेविकुक्षिभू‘र्द्वादशो रुद्र’
 इति विदितविरुद श्रीजयसिंहदेवनामाऽभून्महापति’ । सो‘ऽणहि- ५
 ल्लपत्तना’निर्गत्यामितै सैन्यै‘र्भालव’देगगजधानी ‘धारा’ द्वादशमि-
 र्वर्षैर्जग्राह । प्रतोलीत्रय स्फोटयित्वा यशःपटहकुञ्जरेण लौहीमर्ग-
 लामन्वभङ्गत् । साऽद्यापि ‘ देवपत्तने ’ सोमनाथाग्रं दृश्यते ।
 यशःपटहो मृत्वा व्यन्तरोऽभूत् । जयसिंहो मध्ये परपुर प्रविष्टो
 मालवेन्द्र जीवग्राहमप्रहीत् । द्वादश वर्षाणि जयसिंहस्य खड्गो १०
 निप्रत्याकारोऽस्थात्, नरचर्मघटितमेव प्रत्याकार कगेमीति प्रति-
 ज्ञावशात्, अत एव हस्त्याखड्ग नरवर्माण भूमौ पातयामास ।
 वितस्तिमात्र चर्माहिसत्कमुदतीतरत् । अत्रान्तरे प्रधानैर्विज्ञप्तम्-
 राजन् ! गजाऽवध्य एव इति नीतिवच । तस्मान्मोक्तुमर्होऽयम् ।
 ततो मुक्तः स । काष्ठपिञ्जरे क्षिप्त । नरवर्मचर्माऽन्यचर्मभ्या १५
 सिद्धराजेन निजकृपाणे प्रत्याकार कारित । तत कबीश्वरै-
 र्विविधं स्तूयते स —

एक‘धारा’पतिस्तेऽद्य द्विधारेणामिना जित ।

किं चित्र यदसौ जेतु, जतधार्म्मपि क्षम ॥१॥^५

क्षुण्णा क्षोणिभृतामनेन कटका भग्नाऽस्य ‘धारा’ तत २०

कुण्ड सिद्धपते कृपाण इति रे मा मसत क्षत्रियाः ।

आखड्गप्रवलप्रतापदहन सम्प्राप्तधारश्विरान्

पीत्वा मालवयोपिदश्रुसालिल हन्ता यमेधिष्यते ॥२॥^६

१ ग--‘राजदुर्लभराज० । २ ग-- ‘नामा महीपतिरभूत्’ । ३ लोहमयीम् ।

४ अनुष्टुप् । ५ ग--पुस्तके इद पद्य नास्ति । ६ शार्दूल० ।

- तथा दक्षिणापथे महाराष्ट्रं^१ तिष्ठन् 'कर्णा' पण्डिता^२दि
 राष्ट्रम्यसावपत् । अनन्तं धनं सङ्कथितम् । तस्यै^३ गृहं
 धर्मं प्रति श्वापुङ्गवः । पावत् देशसामसम्भो^४ सैष्यनिवेशा इत्या स्मित-
 म्नावत् साय णकदा महद्दृश्या समाप्तमुगणितोऽस्ति प्रकृत इव
 १ सुत्परिहृदः । तावत् कश्चिद् विदेशीयः महद्दृश्याशीर्षं^५ शक्तिव्या
 सना इन्द्रागस्त्यदिदम् यथा—अहा परमार^६वंशपुमकतो श्रीसिद्ध
 राज्ञस्य सभा मदननमण इव मनाभिसम्बन्धनी । तन्मन्त्र्यं
 सिद्धेन्द्र^७त्तमेव महद्दृश्या उपकृत्य पण्डित—मेह । कश्चिदौ मदनवमा !
 क्व गमं क्व राज्यं करोति । महद्दृश्या—देव । पूर्वस्यां महोत्तरं नाम
 १० पत्तनं हस्तम् । तत्र मदनवमा नाम पृथ्वीपालः प्रकृत्यवागी
 मोगी धर्मो मयी नरक इव पुण्ड्रवा इव वरसुराज इव पुनरवतीर्णः
 वृष्वाम् । न राजानं तत्र पुरं यत्नतु त्रिष्वं पश्यति सांश्रिये वज्र
 पितुं न पारयति केवळं पश्यन्तर्गतं मूक इव सत्त्वं तदुज्ज
 यन्ताति । अस्माकं वचसि श्रयो लोकस्य निवासो नास्ति वाचन्
 १५ कश्चात् परं प्रेषय कश्चित् परमानं निजं मन्त्रियं इव येन स तापुङ्गि
 इन्द्रागस्त्यं देवपदेभ्यो निवेदयति । एव मीढी वाचमवधार्म
 सिद्धराजा मन्त्रियमेकं कतिपयव्रतं^८पुत इवु तत्र तेनैव 'भ्येन
 सह प्रवैषीत् । गतौ तो महद्दृश्या^९ । 'महोत्तर'पत्तनं दक्षिणं
 महेन मन्त्रिया । इह विविक्तम् उपराजनेष्य पश्चात्किन्तमयाजीत्—
 २ क्वभारव स्वामिन् ! गतस्तथाहम् । दक्षिणं भ्येन तत् पत्तनम् ।
 तदा वसिष्ठोस्तवस्तव प्रकृतं । गीयन्ते वसन्ताऽऽश्विनोऽन्तरि
 रतीर्णानि । भवन्ति दिव्यशुक्लारा मार्यः । मकरध्वजश्च धान्ति-
 मुत्पादयन्तो विवसन्ति पुत्रान् । क्रियन्ते प्रतिरप्यं कष्टानि

१ क्व 'वर्षी' इव । २ क्व 'कर्' । ३ क्व 'म' । ४ क्व 'म' ।
 ५ क्व 'म' । ६ क्व 'म' । ७ क्व 'म' । ८ क्व 'म' । ९ क्व 'म' ।
 १० क्व 'म' । ११ क्व 'म' । १२ क्व 'म' । १३ क्व 'म' ।

धैर्यकर्तृभे । प्रामादे प्रामादे सद्गीतनामि । देवे देवे महापूजा ।
 भोजनवारासाराः प्रतिमदनम । राजर्कायसप्राकारे तु दालिकुग-
 वस्त्रावणानि मुक्कलानि न मुष्यन्ते, किन्तु गर्तायां नियन्त्रयन्ते
 तदा सवण्टो हस्ती निमज्जति । राजाऽद्यत्रारा परित पुर भ्रमन्तो
 षीटकानि ददते गेकाय । कर्पूरं धृष्टिपर्योदय । रात्रौ विपर्णान् ५
 वणिजो न मघ्नन्ति, उद्वाटान विमुञ्चन्ति, प्रातरागत्योप-
 विशन्ति । एष नीति न्यवसायोऽप्याचारमात्रेणैव निदार्थमात् ।
 तत्र देवे लोहगानित्तु सुवर्णरूप्यगानीरहन्ति तेन सर्व कोऽपि ।
 राजा तु कीदृगप्यास्ते गया स न दृष्ट । इदं तु धृत न
 नारीकुञ्जर सभायां कदापि नोपविशति । केरल हभितरत्नितानि १०
 तनोति प्रत्यक्ष इन्द्र, ।

एष वच धृत्वा सिद्धराजो सैन्यरक्षार्या सैन्य नियुज्य मग्ना
 सैन्येन 'महोत्तक प्रति प्रनम्ये । तस्यां तदासन्न भूप्रदेशे प्रोशा-
 एकेन । क्षु(क्षो ?)भितो देश । स्थानाचारित 'महोत्तक'म । प्रधानै-
 र्मदनवर्मा तिन्योथानस्य गोनत्त्रमगावृत्त एयोचे-स्त्रागिन । १५
 सिद्धराजो गौर्नर उपनगरमागतोऽस्ति, स कथ पश्चान्निवर्तनीय ।
 मदनवर्मणा म्नित्रा भणितम्-सिद्धराजः सोऽय 'धान'या दान्द
 वर्षाणि निग्राय अस्थात् । स 'कत्राटी' रात्ता वाच्यो भवति -
 यदि न पुर भुव च जिघृक्षति तर्हि युद्ध कारिष्याम । अचार्यन
 तृप्यसि तदाऽर्थं गृहाणेति । ततो यद् याचने न पराकस्तद् देय २०
 गयति, न वय धने दत्ते वृष्ट्याम । माऽपि जीयतु चिर यो
 वित्तार्थे कृच्छ्राणि कर्माणि कुर्वाणोऽस्ति । राजो त्रचोऽनुगृहीया
 मन्त्रिण परचक्रमगु । तावता सिद्धसेनेन कयापितम्-दण्ट

१ 'कर्पूर' इति कर्पूरकोशेऽप्युक्तम् । इत्यमरकोशे द्वितीय पाठे पञ्चे
 श्लोके । २ स्व- 'पत्र वणानि' । ३ ग-पुरतरे 'तप० तपः सोऽपि दयभित पाठ ।
 ४ 'प्रभेण गच्छन्' इत्यधिको ग-पाठ । ५ ग-'सोऽय यदवाराया ।
 ६ स्व-घ-'परमगु ।

- इत्था मन्त्रिभ्यो राजशास्यं वृत्तमुजेन भाषितम्— यदि अर्धमहीदसे
 तदाऽर्धं काहिः । भूमिं वेत् तर्हि पुत्रामहं कथम् । मदनवर्मदेवाय
 ज्ञापितमत्र मन्त्रागमनम् । तेन अस्मत्प्रमुणा वक्ष्यम्— अन्वाही
 राजाऽयं तर्पणीय स । सिद्धराजस्तद्गोष्ठ्या निरिन्दतः पण्यवति
 ५ कोटी कनकन्यायाचीत् । दद्यास्ताः प्रबलैः । सुपः देशा सुसं
 तन्वी । तं कपि पञ्चाश याति । तत्र प्रबलैर्भाषितम्—राजन् ! अर्धो
 कम्बुसलया कथमपत्र प्रणिगच्छसि ! । 'सिद्धधन मणित मन्त्रि-
 पुरः—स जीवामिधि भक्तप्रभुं दिरक्ष । तदप्येय मदनवर्माण-
 मण्णात्— अर्धेन तापित स ज्ञेयी राजा पर मणति राजेन्द्र
 १० प्रभुमहि । तस्यो मदनवर्मणा निगदितम्—तर्हि एतु स । ततः सैव
 तत्रात्स्येव मुक्त्वा मितसैवस्तत्रोपाने आगत सिद्धराजा
 यत्र महाप्राकरत्से हीधे मदनवर्मोऽस्ति । प्राकरात् बहिर्षोऽ
 कम्पास्तिष्ठति । प्रतोषी यावदाग्र्य मध्ये अर्चोरुपत् ह्यस्यैः
 आगतमस्माभिः 'मञ्जोरु'प्रमुणा भवितम् यत्र बहुलोम
 १५ सहागच्छत । आगता मध्ये सिद्धराजाः । तत्रत् पश्यति कञ्चन
 तोरणाभि सतप्रवेशाहायाणि जमे ददर्श रजतमहारजतमर्षीर्षी
 नामदेवभाषाविबद्धजा शशाङ्कमुखीर्षिसान्निहम्बन्धस्त्यस्य
 पुण्यावपना ही 'पञ्च-कण्ठ-बीणा-सूत्रज्ञादिब्रह्मसर्षं परिजय
 यमम् । स्तुतानि गीतानि सुभ्रात । मन्दनो'द्यानाधिकमुद्यावं
 २ हिमगृहानि हसस्तारसाम्नि सगाम् उपकरणाभि हेमानि
 करकीरकरमणानि वमनानि अनित्यनङ्गरागन्तु ठपुजान्
 पुण्यकरण्यद्वैचत । एव फल्यन् पत्न्यन् पुरः पुरो गच्छन् साह-
 दिव मदन मपुरे बवसि बर्तमान मितगुच्छकम्प्रापयुक्त्वं सर्वाङ्ग
 कम्पन करञ्चनप्रम मपुरकर तामरसाधं तुङ्गाभाषण उपचितनार्धं

१ तथापि वासि इत्यधिके घ-यत् । २ अत्र सिद्धसेनव्यभि-
 चरिणपुच्छवत् (?) । ३ य 'वर्धयन्' । अ-अ 'अन्वाही' (पेनाया ।
 ४ कश्चिपिभ्येन वक्ष्यं वनात् । ५ अ 'वृत्तमुजेन' ।

मदनवर्माणमपश्यत् । मदनवर्माऽप्यभ्येत्याश्लिष्य हैमामन दत्त्वा
 तमभाषीत्—सिद्धेन्द्र ! पुण्यमद्यास्माक येन त्वमतिथि सम्पन्नो-
 ऽसि । सिद्धराजः प्राह— राजन् ! आवर्जनावचनमिदं मिथ्या,
 यत् तु मन्त्रिणामग्रे 'कवाडी' इत्युक्तं तत् सत्यम् । मदनवर्मा
 जहास—सिद्धेश ! केन वा विज्ञप्तमिदम् ? सिद्धेशः प्राह— तैरेव ५
 मन्त्रिभिस्तावकैः । कोऽभिप्रायो मन्त्रिन्दाभणने देवस्य ? मदन-
 वर्मा आह—देव ! कठोरयम्, अल्प जीवितम्, मिता राज्यश्री,
 तुच्छ बलम्, तत्रापि पुण्यै स्फीतं राज्यं लभ्यते, तदपि चेत् न
 भुज्यते, रुल्यते विदेशेषु, तत् कथं न कंवाडिकस्त्वम् । सिद्धेशे-
 नोक्तम्—सत्यं सत्यम्, एतादृशं कर्वाटिक एवाहम् । त्वमेवाय १०
 धन्यो यस्येत्य शर्माणि । त्वयि दृष्टेऽस्माक जीवितं सफलम् । चिर-
 राज्यं भुङ्क्ष्व । इत्युक्त्वा तस्थौ । मदनवर्मणोत्थाय निज परि-
 जनकोशदेवतावसरादि सर्वं दर्शितम् । प्रेमाऽवृधत् । विशत्युत्तर
 पात्रशतं स्वाङ्गसेवकं सिद्धराजाय व्यतरत् । तेन प्रीतो जयसिंह-
 देवः सैन्यं गृहीत्वा 'धारा' जित्वा पत्तनं 'अणाहिलपुर'ं प्रविष्टः । १५
 तेषां १२० मध्यादूर्ध्वं पश्चिं मृतमार्दवात्, शेषं पत्तने प्रविष्टम् ।
 पत्तनप्रवेशोत्सवे श्रीपालकविना सिद्धराजोपश्लोकना—

काव्यम्—

हे विश्वत्रयसूत्रधार ! भगवन् ! कोऽयं प्रमादस्तत्र
 न्यस्यैकत्र निवेशं यस्य परतस्तान्येव वस्तुनि यत् । २०
 पाणिं पश्य स एष यं किल बलेर्वाक् सैव यस्य या
 चारित्रं च तदत्र यद् रघुपते 'श्लोकक्य' चन्द्रे नृपे ॥१॥^१

पुन —

मानं मुञ्च 'सरस्वति' ! त्रिपथगे ! सौभाग्यमङ्गीं त्यज
 रे 'कालिन्दि' ! तवाऽफला कुटिलता 'रेवे' ! रयस्त्यज्यताम् । २५

१ विवेक (?) । २ घ- 'कर्वाटिकत्वम्' । ३ 'सर्व' इत्याधिको ग-पाठ । ४
 ख- 'धारामध्ये' । ५ ख- राजा वर्णितः । ६ शार्दूल० ।

[२२]

॥ अथ रत्नश्रावकप्रबन्धः ॥

उत्तरस्यां दिशि 'कांष्मीरेषु' देशेषु 'नवहृल्ल' नाम महर्द्धिमत्
पत्तनम् । तत्र विक्रमाक्रान्तभूचक्रो नवहंसो नाम भूपाल । तस्य
राज्ञां रूपश्रीहसितरम्भागर्वा विजयाढेवीनाम्नी । तत्रैव पत्तने ५
पूर्णचन्द्र श्रेष्ठिराजोऽभूत् । तन्नन्दनालय. रत्नः, मदनः, पूर्ण-
सिंहश्च । त्रयोऽपि जैना श्रीमन्त प्रियवदा सात्त्विका प्राजा
राजपूज्या प्रारम्भसिद्धा । रत्नस्य पत्नी पञ्चमिणिरिति ख्याता ।
पुत्रस्तु क्रोमल इति नाम बालो वर्तते । तदा श्रीनेमिनाथ-
निर्वाणादष्टसहस्री वर्षाणा व्यनीताऽस्ति । अस्मिन्नयसरेऽतिशय- १०
ज्ञानी पट्टमहादेवनामा 'नवहृल्ल'पत्तनपरिसरे समवासापत् ।
देवैर्ममि शोधिता । उदकैरुच्छोडिता । कनकपद्म मण्डितम् । तत्र
पट्टमहादेव उपविष्ट । मध्ये नगरस्य तदागमन ज्ञापितमुद्यान-
पालेन लोकाय नृपाय च । प्रथममागतो नृप मान्त.पुरपरिच्छद
सरत्न-मदन-पूर्णसिंह । अपरोऽपि लोकस्तथैव । श्रेष्ठिनी १५
पञ्चमिणिरपि संपुत्रा तत्रागता । एव सभाया देव-दानव मानव-
विद्याधरादिवृन्दसुन्दरायां गुरुर्देशना प्रारम्भे—

यास्यामीति जिनालये स लभते ध्यायश्चतुर्थं फल

पष्ट चोत्थितमुद्यतोऽष्टममथो गन्तु प्रवृत्तोऽध्वनि ।

श्रद्धालुर्दशम बहिर्जिनगृहात् प्राप्तस्ततो द्वादश

मध्ये पाक्षिकमीक्षिते जिनपतौ मासोपवास फलम् ॥१॥^५

सैय पमज्जणे पुत्र, सहस्स च विलेवणे ।

सयसाहस्सिया माला, अणत गीयवाड्ढ ॥२॥^५

१ ख-‘कस्मीरेषु नव’ । २ ऊ-ख-‘महादेविनामा’ ।

३ ख-घ-‘तत्र सपुत्रा’ । ४ झ-लू० ।

५ आया- अत प्रमज्जने पुण्य सहस्र च विलेवणे ।

अतसाहसिका मालाऽनन्त गीतवादितम् ॥ ६ अतुष्टम् ।

पूर्वाकोटिसमं स्तोत्रं स्तोत्रकोटिसमो जपः ।

जपकोटिसमं प्यानं प्यानकोटिसमो जपः ॥१॥^१

इदं सामान्यतः सर्वत्रितसेवाफलम् । 'शत्रुहृद्ये' तु समिश्रेण तत्रैव असङ्ख्यानां यतीनां सिद्धत्वेन सिद्धयश्चरन्त्यात् ।

५ ईशं पञ्चोवाप्तो मासमन्वयज कर्मरुचमि ।

कथिन्मासमन्वयज साहू पवित्रामिए कइह ॥१॥

इति वचनात् । शत्रुहृद्ये' इति रैक' शिष्य महाफला । तत्र तो द्वि सात्रहृद्यै' केशपात् शत्रुहृद्य एव भीनेभिवत्स्यात्कत्रप-
गत्वा इति शास्त्रिनममावध । नेमिनाथस्य माहत्म्यं सिध्वा इति इति

१ प्रमासपुराणे एव प्रकृतस्तं ज्ञयन्ते—

पद्यासमसमासीनं स्वाम्भूर्तिर्दिग्म्बर ।

नेमिनाथाः शिष्येणाप्तो नाम कश्चिदस्य वामनः ॥१॥

कामनावनारे द्वि वामनेन रैक' नेमिनाथापे इति कश्चिदात्म-
स्पर्शं तपस्सेरे इति तत्र कथा ।

१-१ कश्चिन्नरं महावीरे सर्वस्वमयनाशन ।

दर्शनात् स्पर्शनाद् देवि । कोटिपञ्चकमद ॥२॥

इत्यरोस्त्वभिद प्रमासपुराणे षष्ठम् तस्माद्देव नेमिनाथा वन्दितो
रैक' शिष्यात्मा तेन किल परमभद्रं कदाचिन्ना गृहीतमेवेति तत्र-
म् । इत्येवं देवानां भुक्त्वा रत्नाः वाचक उत्थाप गुरोरेमे प्रसिद्धा

२ चक्र— मया सप्तर्षेण वदा रैक' नेमिः मणता भविष्यति
तदा द्वितीया विहृतिर्मिहातव्या । तत्रैव एकमष्ट मासकम् । ता
वन्त च कश्च पावद् भुवं मृमिशप्या ब्रह्मचर्ये वस्ये । वर प्राच्या
स्वयामि पर नेमिनार्यं तस्मन्नेवेति । तदा एव गृहमायातो राजा

१ च भुक्तं जप । अनुत्प

२ कथा—तत्र पञ्चोवाप्तो मासमन्वयं कर्तव्यम्

कथिन्मासमन्वयज साहूः पवित्रामिणो कश्चिद ॥ ५ कथा ।

लोकश्च । रत्नश्रावकोपरोधात् पद्ममहादेवस्तत्रास्थात् । रत्न-
 स्तूपायन दत्त्वा राजानमूचे—राजन् । मा नेमियात्रायै 'रैवत'-
 गमनाय विसृज । राज्ञोक्तम्—स्वैर वर्म समाचर्यताम् । अस्माक
 मतमेवत् । यद् विलोक्यते तद् गृहाण । रत्नो जहर्ष । सङ्घ-
 ममेलयत् । गज-रथ-तुरग-पदातिरूप महत्तमं सैन्य नृपाल्लेभे । ५
 यस्य यन्म्यून तस्य तत् पूरयामास । अमारि-चैत्यपरिपाटि-
 शान्तिक-भोजनवार-प्रतिलामना—त्रन्दिमोक्ष-लोकसत्काराश्चकार ।
 गणित मुहूर्त्तम् । चलितो देवालय । राजा महोत्सवकर
 परमसखा । करमशतैर्धनानि चेलु । श्रेष्ठिनी पञ्चमिणिर्नृपपत्नी
 विजयदेवी बालार्थयस्यां भेटयितु जग्मुपी, पादयोस्तस्या पेतुषी १०
 आपृच्छे—स्त्रामिनि । यात्रायै यान्त्यस्मि । भवद्वियोगदु ख दिन-
 कतिपयानि धर्मलोमत सोढुर्माहेऽहम् । राज्ञी अपि चास्तुमूचे—
 सखि । तत्र गता धनकृशतया कार्पण्य कृत्वा मा लज्जापात्र मा
 कृया । स्वैर ददीथा । अमूनि धनानि भूपणानि वसनानि च
 गृहाण । इत्युक्त्वा भूरि ददे । पदानि कतिपयानि सम्प्रेषयत् । निवृत्ता १५
 गङ्गा । श्रेष्ठिनी सङ्घमध्यमध्यास्त । श्रीपद्ममहादेवो गुरु
 सह व्यवहरत् । तेन सनाय सङ्घ । नित्य धनस्य स्वैर
 व्यय । कौटीश्वरा. सार्धमिका पर सहस्रा । चन्द्रहासत्रणाङ्का
 भटा शतसहस्रा । कै भी ? । एव पयि तीर्थानि वन्दमानो
 रत्नः सद्गतिर्त्रान्धवद्वययुत सपुत्र सपत्नीकस्तावद् ययौ यावद् २०
 'रोला'-'तोला'रूप्यो द्वौ पर्यतो स्त । तत्र प्रात । इह किल
 'शत्रुक्षय'मध्ये भूत्वा 'रैवत' गच्छतां लोकाना 'रोला'-'तोला'
 गिरी न स्त , पर 'भद्रेश्वर'पथे गच्छता स्त । तत्र 'रोला'-'तोला'-
 योरद्रर्षोर्मुखे मिलित्वा 'तोला'कद्वयमिव जातमास्ते । तत्र परिसरे

१ सखीम् । २ क- 'साधुमूचे' । ३ ग- 'धनकृशतया' । ४ घ- 'धनपतिघनानि' ।

५ ग- 'यथेष्ट गृहाण' । ६ ग- 'तेन वव' । ७ ग- पुस्तके 'पर' इत्यधिका पाठः ।

८ 'तोला' इति भाषायाम् ।

पुनर्विधाति० २५

- सह जायासित । शिबं सर्वं वाज-शैलवन्धना-दान-शुभा-भोगना-
 र्थिनि शैवं वदन्तिरे । उद्यी सुख स्थितम् । प्रातः पुरो गमनात्
 सप्तदशमं सह । यावदप्रयाग गिरिसुखसहोत्पत्तेन वदितु
 प्रकृतं तास्ता वदित्तेको मयास्यामो म्यात्तवन्तो नरसिंहपुरा-
 ५ हासी बहुगम्भूतोषो दंशकराजास्यो नक्षत्रैर्बोर्कं दमयितु प्रवृत्ते ।
 मक्षयामि मक्षयामि च ऊचे । उद् दृष्ट मीनो ज्येष्ठ पक्षा-
 धिनृप्य गच्छति । तद् राजशुभंनिम् । तेषां स कालरूप प्र-
 वभासे—कस्तवम् । कश्च वनमूपप्रवसि । । देवो वा देवो वा
 राक्षसो वा यत्र उषसा पूजयाम । स कालमूर्तिर्वहनि-किं रे
 १ वाह कल्प । परि पुरा पदमेकं वनिष्यत् तदा सर्वान् एकैकशब्दे-
 र्विष्याम्येव । इति गदति सति तस्मिन् सहस्रवर्षात्कर्मविशुद्ध
 रत्नो विद्यत—देव । पञ्चमेवं वृत्तान्त । पुरो गन्तुं न ह्यप्ये
 वमनयात् । ऐव इडाचर्चिता ज्येष्ठ पुरा पणित्ता प्रेक्षन्ताम् ।
 तदात्कर्म्य कर्णकद्रुक विष्णो रत्नः । क जयाव । क मतिः ।।
 १५ क मति इति कल्पकचित् सह । विद्येपत जीवनाः । स्वाने स्वाने
 कुम्भो वार्ताः । केचिद् वदन्ति— पक्षाधिनृप्य मन्वते । अयं सर्वं
 महविष्यत्येव । जीवन्तो मद्यद्यतानि पदमप्रीति । अपरे त्वाहु —
 विप्लो चेद् विपताम् गम्यते पुरा नेमिरेव शाणम् । केचिद्
 हुम्भयन्तरित्वास्तान् । अन्ये योतिममपरम् । इत्ये सहस्रवर्षान-
 २ सुहृत्वात्परमनिष्ठि । इत्येव विपये कर्ममने सहस्रवर्षान्
 माहा प्रमाथित्य —गत्वा पूज्यन्त त शौरं वरं त्वं कर्षं प्रसीदसि,
 केन तद् कुर्मं पुरो वज्रमः । गत्वा मया । मापितं रत्नवचनं
 तदमे । तेजोत्तम—वहमेतत्त्वा गिरिसुखोऽभिहता । एकं सह
 प्रबालमनुर्बं मक्षयामि नतल्लुप्यामि, अन्येषां नोपव्रयामि, प्रतियां

१ क क 'वा' व 'उद् दृष्ट' इ वदित्ते न-वन्तः । २ यजुर्वेद इति
 वाच्यम् । ३ 'उषसा' इत्यभिधी न-वन्तः । ४ क 'वदित्ते' ५ क-वन्तः ।
 ५ 'व' इत्यप्य न-वन्तः

अ न लक्ष्मे । 'तेन मद्वास्तत् सम्यग् निर्णय तदात्प रत्नाय
 ऊचु । रत्नेनैकत्रोपवेशिता सर्वे लोकास्तथा सन्नद्धा ण्व भाणि-
 ताश्च ते लोका -पुण्य मे महद् येनासौ कोऽपि घोरपुरुष एक
 मानुष जिघृक्षति । तद्भक्षणात् तृप्तश्चेष्टेय न भक्षयति, तस्माद्
 यूय याता नेमि वन्दध्वम् । मयाऽस्मै स्वाङ्ग देयम् । अहो ५
 लाभोदय ।। इयत्काल विविधयत्नपालित देह सद्धार्ये उपकृतम् ।
 एवमुक्त्वा तृष्णाकिं सद्देशे राजपुत्रा प्रमणन्ति- नररत्न ! रत्न !
 त्व चिर जीव । अस्माक मध्ये एकतरेण स धायतु (१) । वय हि
 सेवका । सेवकानां च धर्मोऽय यन्मृत्वाऽपि प्रभुरुद्धरणीयः,
 अन्यथा धर्म-यशो-वृत्तिक्रियात् । १०

'ते मुग्गढा हराविया ये (जे) परिविद्धा ताह ।

अवरप्परजोय 'तह सामिउ गजिउ जाह ॥१॥

सहप्रधानसाधर्मिक ऊचु —हे रत्न ! त्व चिर जीव । युवाऽसि
 राजपूज्योऽसि, सहस्रलक्षजनपोषकोऽसि, वय विनम्रकलेवरव्ययेन
 स्थिर धर्म जिघृक्षामहे । १५

जइं रखिज्जइ तो कुहइ, अह ढज्जइ तउ च्छारु ।

एयह दुइडुकलेवरइ ज वाहियह त सारु ॥१॥

मदन-पूर्णसिंहभ्रातरौ जगदतु —आवयोस्त्व ज्येष्ठो भ्राता,
 ज्येष्ठो भ्राता पिता यथा । पितुरायत्तश्च पुत्रप्रायो लघुभ्राता ।
 किं रामाग्रे युद्ध्वा लक्ष्मणेन न प्राणास्तृणीकृता ? । २०

१ ग- 'ते मद्वा० । २ क- 'प्रोचु' । ३ ग- 'स्थान' ।

४ छाया- ने मृद्ना हरापिता ये परिविद्धारतेवाम् ।

अपरप्रयोग तथा स्वामी गजितो येवाम् ॥

५ घ- 'तय हसामि' ।

६ छाया- यदि रक्ष्यते तर्हि कथ्यते अथ दह्यते तर्हि भस्म ।

एतस्य दृष्टकलेवरस्य यद् वाद्यते तत् सारम् ॥

७ घ- 'जइ उध्वमइ तो कुहइ । ८ घ- 'तउ बारु' । ९ घ- 'ददुडुकले' ।

स्नेहो न ज्ञाप्यते देव । प्रणाम्यस्य मूर्ध्निकित ।

ज्ञाप्यते तु कश्चित् कर्म, सद्यः प्राणप्रदामता ॥१॥

पठमिबिर्भूते—कुम्भेन पञ्चमीना प्राणा । पत्नो कोकस्त
रिते बीजल्पपि मताः, शुक्यग्रथमावात् । यथा—

५ कश्चिना सह याति कीमुदी, सह मेवेन तस्मिन् दिव्योक्ते ।

प्रमदा पतिवर्त्तगा इति प्रतिपद्य द्वि विवेतनैरपि ॥१॥

मर्षति मृते नार्थाऽनुमर्त्तव्यम्—तावद् यदि मयि मृत्या त्वं जी-
वसि तदा किं न कर्म मया ! । कोमला प्राह—ताव ।

एकदेहविनिर्माया—इवमर्त्तव्ये तुतैः ।

१ पशोवर्मस्य देह—इयं पित्रोर्विनिर्मयतम् ॥१॥

इत्यथ वदतस्मान् सर्वान् बुद्धिमिर्बाड निवेष्य कर्म मर्त्तुं सिता ।

सहो बहम् कृत । कश्चपुङ्गवोपद्मो न ह्यथ । गले तु सद्ये

रस्तन धानेमिपरामण स्थिरः वस्त्रौ । पठमिबिर्भूते गता । परत्र

स्थित्वा कर्मोत्सर्ममथात् कोमलोऽपि तैश्च । कश्चपुङ्गवेन रस्तनो

१५ गिरिगुहावामेकन्या शिष्ट । इति शिला दर्या पुष्पं वाग्धेयमिति ।

सिद्धमर्त्तुं चं वधिरप्यति । तथापि रस्तनो न विभेति । इति स्थितो

विमराण ।

अत्रास्तरे कृष्णार्थी वन्दितु ऐवतस्थिते देवस्तव मत्त

कालमेष १ मधनाद् २ यिरिबिहारक ३ कपात् ४ सिंह

२ नाद् ५ खोटिक ६ रैवत् ७ वामानो मिच्छिता । ते देवी

वन्दित्वा उज्जु —इति । कापि पर्जनो वदपदायते । ईदरां कापि

पूर्व न कृत पादगजुना वतति । एत पत्न्य विमिरम् । ।

कापि पुङ्गवो महानक उपभूयमात्राऽस्ति केनापि मूलेन । अम्बप

वदपदा १ यिरिबिहारक २ कपात् ३ सिंह
कापि वन्दित्वा ४ 'वन्दित्वा' ५ 'वन्दित्वा' ६ 'वन्दित्वा' ७ 'वन्दित्वा'
१ म- 'वद' २- 'वद' ।

ज्ञात ज्ञानेन । तै मह तत्र गता । पउमिणि-क्रोमलौ दृष्टौ तथा
 ऋयोत्सर्गस्यै । कृपाभक्ती नाने । गुहाद्वारं गत्वा न आक्षिप्त
 क्रूर । रे किमिदं करोषि ? । युधस्व चेत् समर्थोऽमि । रत्न
 रक्षामो वय क्षेत्रपाला । अह अम्वा जगदम्वा । तयोक्ते घुर्धुरित
 स । युद्ध ववृते । यावता सोऽम्ब्या पादे धृत धिर परिनो ५
 भ्रामयित्वा स्फालयिष्यते प्रावण्युप्रे तावत् प्रत्यक्षो दिव्यमूर्ति पुरतो
 नरो ददृशे । रत्नश्च पुर दिव्याभरणाङ्गरागी सप्रिय सपुत्र सुखी ।
 ऊचे च स दिव्याङ्ग - अम्बे ! क्षेत्रपा ! श्रीरत्न ! शृणुत । यदा
 'रैवत'महिमानं गुरुर्जगौ तदाऽनेन रत्नेन प्रतिज्ञा कृता--मया
 प्राणव्ययेनापि नेमिर्वन्दनीय एवेति, तदाऽह वैमानिक सुर १०
 शङ्करो नाम तत्र उपगुरु विपण्ण आमम् । मया न सोढा साऽस्य
 सन्धा । तेनात्रागत्य एवमुपद्रुतोऽय रत्नः महासत्त्व । धन्याऽस्य
 जाया, पुण्यमानङ्गज , श्लाघ्या यय सद्धभक्ता साहाय्यकराश्च ।
 अह यदि सत्येनेत्र युध्येय तदा मयद्भिर्न जायेय, पर क्रीडा-
 मात्रमेतदमग्निमनसा कृतमिति । रत्नैर्वृष्ट्वा रत्नमालिङ्ग्य मद्धमध्ये १५
 मुक्त्वा स्वयं द्या ययौ । अम्वाद्या गिरिमगु । सहो 'रैवतक'-
 मारुगेइ । नेमिं ननाम । लेप्यमूर्तौ नेमौ तथा स्नात्र जलस्तेने
 यथा त्रिम्व घटीद्वयेन गलित्वा मृद्भूय भूम्या सह मिलितम् ।
 विपण्णा सर्पेऽपि । विशेषतस्तु रत्नः । अचिन्तयच्च धिग्
 मामागातनाकाग्निं येन एवविर्धतीर्यधसवृजिनभाजन जातोऽस्मि । २०
 अथ तदा मोक्तव्यं यदा तीर्थं पुन स्थापितं भविष्यति । इत्युक्त्वा
 बान्धवौ सहस्रक्षायं नियुज्याऽम्वा द्यात्वा तपस्तेपे । पृथुपवासान्ते
 अम्वा प्रत्यक्षीभूय त 'काञ्चनत्रलाना'ख्ये इन्द्रनिर्मिते निशि
 निनाय । तीर्थे तत्र द्वासप्ततिजिनविम्बानि महाकायान्यदीदृशत् ।
 तत्राष्टादश हैमानि, अष्टादश रत्नानि, अष्टादश राजतानि, अष्टा- २५

१ 'सुर' इत्यधिको ग- पाठ । २ घ- 'अघागस्य' । ३ पत्नी । ४ ग-
 'तीर्थनिश्चमः' । ५ ग- पुस्तके 'अय' इत्यधिकः पाठः ।

[२३]

॥ अथ आभडप्रबन्धः ॥

‘अणहिल्ल’पुरे ‘श्रीमाल’वश्य श्रेष्ठी नृपनागः । तत्पत्नी सु
 न्दरी । तज्ज श्रीआभडः । तस्मिन् दशवर्षदेश्ये मातापितरौ या
 गतौ । श्रीर्नष्टा तथाऽप्याभडः सुजनाश्रितो व्यवसायज्ञ इति ५
 वृधे । पूर्वजकीर्त्या कन्या लब्धा । परिणीत । वृत्त्यर्थं मणिकार-
 काराणां गृहे धुर्युरान् धर्ययति । लोष्टिकान् पञ्चोपार्जति । तेपा
 मध्ये लोष्टिकमेक धर्मं व्ययति । द्वौ कुटुम्बवृत्तिकार्ये । द्वौ सञ्चये
 विधत्ते । चतुर्दशेऽब्दे पुत्रो जात । तस्य स्तन्यप्राप्तिरल्पा । अत- १०
 र्छागीगवेपणाय आभडो वहिर्ग्राम गत । तत्र आवाहे प्रातर्दन्त-
 पावनं कुरुते । अत्रान्तरे आगत अजायूयम् । ता आवाहे सर्वा
 पयं पातुं लभ्ना । पयं कम्बुधवलमपि महत्मा नागवल्लीदलच्छाय
 जातम् । विस्मिन आभडः । छागीपु पयं पीत्वा निवृत्तासु यावद्
 गवेधयति तावदेकस्या कण्ठे टोकरक तन्मरकतरत्नगर्भं ज्ञात्वा
 तेन सहसा भिक्रिये । बालोऽजीवत् । रत्नं तु शिराणे उद्घोतित १५
 महातेज पुञ्जमयम् । परीक्षकाणां दर्शितम् । तैरमूल्यं भणितम् ।
 तदनु जेसिङ्गदेवनृपायार्पितम् । तुष्टेन राज्ञा एका स्वर्णकोटी दा-
 पिता । नखपृष्ठमात्रं हि तल्लक्षं लभते । आभडोऽपि तेन महर्द्धि-
 र्जातः । सुमिक्षं च तदा । व्यवहारी जातः । श्रीजयसिंहराज्य
 तदा ऋद्धम् । आभडस्य वहिकास्तिष्ठ — एका रोक्यवही, अ- २०
 परा विलम्बवही, तृतीया पारलौकिकवही । को भावः ? । धरणव-
 न्धनयातना कस्यापि न करोति कृपाम्भोधि । ३६ वेलातटेपु
 धनर्द्धिं महालाभा । पूगहृष्टिका १ निजसदनं २ श्रीहेमसूरिपौषध-

१ ग— पुस्तके ‘पूर्वजकीर्त्या’ इत्यधिकं पाठः । २ घ—‘तत्र लोष्टिकः’ ।
 ३ घण्टिका, ‘टोकरा’ इति भाषायाम् । ४ ग—‘विक्रिता’ । ५ ‘रत्नं सु० स्वर्णकोटी
 दापिता’ इत्यधिकं ग—पाठः । ६ ग—‘एतावता को भावः ?’ ।

साध्य ३ मायपिबकेऽकथिताऽनरि । अनारिबलकजाकुमारपाठ-
देवसुगमे महास्यापस्तस्य ।

- एकदा श्रीहेमचरिणि साधर्मिकत्वात्सुमं महात्ममिति रावे
स्याकथ्यतम् । रावा आमह उक्त—गुणितभन भक्तकुर्वं शी-
५ नारसहस्र दत्तोऽार्यम् । कर्वात्त केस्यक बपम्नवाराप्या ।
आमहंन कर्वात्ते राव केस्यक दणितम् । एक कोटिरावाता ।
रावा वावप दापयति तावदामहेन विद्वत्स्य—देव । मूर्ध्ना
कोटो द्विधा—स्वापरो बह्वयथ । तत्र स्वापरो हेमचरिण्यप्यत्मार
जह्मये बलिग्नन । बलिग्ननमपि स्वामिबनमेवेति । एवोवाच-
१ एव मा बली । म्येभिरावा मां उक्तपनि । तावत्तत्र तत्कथ-
भानात्स्य दणितम् । उवा ह्यप । एवं वदति काने रावा कुमार
पाठदेव भिहेमथ वृदी नती । भिहेमचरिण्ये शिरोष ।
रामचन्द्र-गुणचन्द्रादिहृदयेक्य एक्य वासचन्द्र । तस्य
च वासचन्द्रस्य रावभक्तानन अत्रयपाठेन सह मैत्री । एकदा
१० प्रस्ताव एवो गुणगामामहृत् ३ च एवो मन्त्रात्म । रावा
गुण्यनि—भगवन्महमपुत्र । क स्वये रोपयामि ! । गुणा
ह्यु त—प्रस्तापमार्त्त दीद्विच रावान कुक बर्मस्वैर्याय । अत्रय
पाठात् तु त्वात्पविगधर्म्यथे भर्वा । अत्रयत्त आमहः प्रव-
यन् । कदास्तावता स्वैरिच एवोपयगरी । पुन श्रीहृम-
२ अत्रयपाठे रावान मा ह्या । एव मत्र इत्यामिस्तावप । स
मन्वा वासचन्द्रस्य भुत । अत्रयपाठात् च कथित । हेम
गन्धैरामचन्द्रादिषु ह्यप । आमहे तु प्रति । भिहेमचरेः
रगगमनम् । ततो दिनश्रानिगता रावा कुमारपाठात्त्रयपाठ
दक्षनेत्र परताकत्रगमत् । अत्रयपाठा राव्ये शिवज्ज । श्री

श्रीं वा एतावत्त रावे कर्वात्त वक्राप्रिः वा पुनरेवेति च
कान्मन्त्र एवुक्त भक्त व विधि वा उक्त । वा 'व कोक भक्त
५ कर्वात्त इत्येवे रावात् । ५ व-कथित को हेम

हेमद्वेषाद् गमचन्द्रादिधिष्याणां तसलोहविष्टरासनयातनया
 मारण कृतम् । राजविहाराणा बहूना पातनम् । लघुक्षुब्धकाना-
 हाप्य प्रातः प्रातर्मृगयां कर्तुं अभ्यासयति, पूर्वमेते चैत्यपरि-
 पाटीमकार्षुरित्युपहासात् । चालचन्द्रोऽपि स्वगोत्रहत्याकारापक
 इति भुवद्विर्नाल्लिणैर्नृपमनम उच्चारितः । लज्जितो 'मालवा'न् गत्वा ५
 मृत । पाप पच्यते हि सद्यः । प्रासादपातन दृष्ट्वा श्रावकलोक
 खिद्यते । आभङ्गः पूर्वप्रतिपन्नत्वान्मान्योऽपि वक्तु न शक्नोति,
 उग्रत्वाद् राज्ञः । पैर तेन प्रपञ्चेन तु रक्षा कारिता । कथम् ?
 एकदा आभङ्गेन नृपयज्ञभक्तौ कौतुकी सीलणो नाम भृगुद्वेष-
 दानेन प्रार्थित — तथा कुरु यथा श्रेयप्राप्तादा उद्धरन्ति । तेना- १०
 क्तम्—निश्चिन्तं स्थेयम्, रक्षिष्याम्येव । सीलणेन साण्ठकसी-
 यमेक कृतम् । धवलित चित्रित च । पुत्रा पञ्च ऋण एवमेव-
 मुपराजं कर्तव्य इति शिक्षिता । गतो नृपान्तिक सीलणो वदति—
 देव ! जरा मे गिरसि स्थिता । पुत्रर्षात्रयान् जात । अधुना
 तीर्थयात्रायै विदेशान् यामि यथादेश स्यात् । राज्ञोक्तम्—यथा १५
 रुचि तथा चेष्टस्व । तदनु नत्सौध पुत्राश्चादाय महासभास्ये नृपे
 आगत् । पुत्रा मलापिता क्षितिपतये । पुत्राश्च भापिता
 राज्ञि पश्यति सति —एतन्मे सौत्र यत्नतो रक्ष्यम् । मम यश-
 शरीरमेतत् । यत्ननिष्पादितमिति । तस्तथेति प्रतिपेदे । नृपादि
 सर्वं आपृच्छ्य पुरस्तात् कियतीमपि भुव यावत् सीलणो याति २०
 किल तावत् तैस्तत् सौध लकुटेरास्फाल्य सद्यो भग्नम् । खट्वकार
 श्रुत्वा सीलणो व्याघुटितो वदति—रे हताशा ! अस्मादपि कुनृ-
 पात् कुपुत्रा यूयम् । अनेनात्मीये पितरि मृते सति तद्धर्मस्थानानि

१ ग-पुस्तके 'जात' इत्यधिक पाठ । २ क-घ-'लघुत' । ३ ग-पुस्तके
 परं तेन' इत्यधिक पाठ । ४ क-'कारापिता, तदा हा कथम्?' । ५ घ-'सीलणो
 भूरि' । ६ 'साठानो' इति भाषायाम् । ७ ग-'बहुयस्त' । ८ 'नृपादि सर्व'
 इत्यधिको ग-पाठ ।

पातितानि भवन्ति पुनरह पदशतकमपि गच्छन् न प्रतीक्षित ।
राजा कच्छमे । तस्यानामपातनमादिशति स्य । तस्य कु-
स्तिनस्य राज्ञो मत्तपुत्रमोर्षम् विद्वन् कारयितुं क्वि-
कृत्यथा । वण्डास्तथा करयति । एकदा एकेन वण्डेन क्व-
कृत्यथा । वण्डास्तथा करयति । एकदा एकेन वण्डेन क्व-

- ५ धतहसककुम्भाहकेरु(रि)रुपा बह । दिनस्य पयामि कीर्तिपाठ
मान् रागपुरे गूर्वर बराया जेकरधामरुतोत् । उत्र चाम्ना-
हानि न तस्य । तस्मिन् माह्व सैम्ये मृते 'गूर्वर'भरत्या मीम
देवा राजाऽऽसीत् । स दीर्घजीवी परं निरक पुण्याधिक । तस्य
सोहू मोहू हे गहरिके । त हे स्वपयति । सर्वास्मात्पयमिभूमिरे
करयति । सुखासने उपवेशयति । मनेषु ससै-पो भवमति ।
१ ममाः सैम्यकर्मस्यन्ते । एव बहुकाम्ये गतः ।

एकदा देशपाठे सम्भूय राजा विद्वत् — देव । निरक
किमिति त्वेहा मद्यापयति । अथ-वृत्-वसुनादिभ्यो वृषाऽप्यत् ।
तदा राजा आह—कथमेकं वृषुत् ।

- १५ कश्चिद् वेनाकुले पूर्वं बभूवेऽहोतो मीनलये क्व । तदा तत्र
भूमिश्च बोरम् । तत्रमात्रं वृषार्थे लोकः । अत सर्वोऽपि वना
कुम्भपैत्रेणैर छेद तं मीरं भवयितुं गृह्णाति तयापि स न विद्यते
महाभयत्वात् । अत्रावसरे भूमित पत्नीप्रेरितः क्वेऽपि वि-
स्तर्त्तानमास महानुत्तमत् । त अपरकोटैरिच्छमान पत्न्यवत्स
२ कामावृषाभोर्षिप्रस्य दयाऽऽसीत्— न त्तिनाधि । तदा मन्तरु-
प्रवेशात् स कस्त्यो निव्रमाह—मो त्तिन्नि मात् । क्वेऽपि कावत्
सन्ति । ततोपहतो भव्य । विप्रः प्रोवे—दया मे न त्तिनाधि ।
मीनो क्वति—नर्हि वृषु, अथ पापी क्वेको न विषयात् नार
यति । अहं तु मृषाऽत्र तट राजा मविष्यामि पुरन्दरो भव ।

- २५ राजकुलेऽन्तरिभ्यामि । त्व ममोपाप्यस्ये मविष्यसि । अहं मागु

१ क्व 'कश्चिद्' २ क्व 'कुम्भपैत्रेणैर' ३ 'पर' इत्यपि क्व-कश्चिद् य
क्व न त्तिनाधि

वैरादमु लोक नवनवभङ्गीमि कदर्ययिष्यामि । त्वया कन्याप्यर्ये
 विज्ञतिर्नैव करणीया । त्वां तु सत्पुरुष अह गुरुबुद्ध्या पूजयि-
 ष्यामि । इति जल्पन् मृत. स मीन यथोक्तो राजा पुरन्दरो नाम
 समभूत् । विप्रस्तु गुरु । त लोक कृतपरमागस स राजाऽपीपि-
 डत् । विप्रस्तु तदुक्त स्मरन् न ऊचे किञ्चित् । तस्माद् भो ५
 ग्रामण्योऽहमपि तद्विष कोऽप्यवतीर्णोऽस्मि । क्रीडया पीडयामि
 लोकम्, तस्माद् भवद्विर्न वाच्यम् । वक्ष्यथ चेद् तदा रसना
 छेस्यामि । एव श्रुत्वा स्थितस्तूष्णीं लोक । देगोऽपचीयते ।

एव राज्ये आभडस्तथैव ऋद्धिमान् । आभडस्य च
 चाम्पलानाम्नी बालविधवा वाग्मिनी उचितज्ञा सर्वशास्त्रविदुरा १०
 तनया गृहव्यापारान् करोति कारयति । एकदा लोभात् किञ्चिच्चो-
 यन् भाण्डागारिको रुष्टेनाभडेन निष्कासित । स कोपादुपभीमभूय
 गत ऊचे च —राजन् ! आभडस्य अनन्ता ऋद्धि, एवमेव ता
 गृहाण । राजाऽऽह—'कोऽप्यस्याप्यन्यायोऽस्ति ? । भाण्डागारिक
 ऊचे नास्ति । तर्हि परधन कथं वृथा गृह्यते ? । भाण्डागारिक १५
 प्राह— छल किमपि क्रियते । राजाऽऽह—तथाऽह करिष्यामि ।
 इति विचार्य भाण्डागारिक स्वसौध एव स्थापयित्वा छगीमांस दासी-
 शिरसि स्थालस्य कृत्वा प्राहैषीत् । आगता सा दासी मध्याह्ने
 आभडसदनद्वारम् । तदा आभडो ध्यानेन जिनमर्चयति ।
 चाम्पलया स्वयं द्वारमुदघाटि । दामी मध्यमागता । स्थाल २०
 दर्शितम् । चाम्पलया माम दृष्ट्वा तदैव भाण्डागारिकविक्रिये
 यमित्यूहाञ्चक्रे । मध्ये आनीता सगौरव सा पृष्टा—किमेतत् ? ।
 दास्याह—राज्ञा उत्सवे गौरवाय व प्रस्थापितमद । ण्तन्मांस
 चाम्पलया स्थालन्तरे लानन् । सपादक्षमून्यहारे गङ्गेऽर्पित ।

१ ग-‘चाम्पलदनाम्नी’ । २ क-‘न कापि०’ । ३ ‘इति विचार्य इत्यधिकं
 ग-पाठ । ४-५ ग-‘चाम्पलदेव्या’ । ६ ग-‘राज्ञा महिणीमोमवे’ ।

दास्ये कथापरान्तम् । स्वयं मैत्रिणैश्चरन्निवृत्तम् । दासी ह्यत्र बन्धु-
 गार्थं वसति । मोक्षनाम्नु आमहं पुण्या जने-जन । निष्कल-
 म्निमपठन्तीवप्रतिभृत्कर्त्तव्यमेतन् । मया ह्यपि रीडा न ह्यन ।
 पाप्मनि ह्येवं परं उच्यते बुध । मय स्वयंन द्विपदिवा रात्रौ दर्शय
 कथय च-गूढान् स्वामिन् । बन्दि त इतिरिति । मय चक्रे च ।
 कृता विमित्तो लज्जितो ह्यथ । मयागारिह न भक्त गार्थं च-
 रे मया । पयि वि श्रुत्यं दत्त ममि मत्प्रशङ्गापबुद्धिमनि दत्त ।
 तथा मत्प्रवृत्त ममरी म्य । पुनः च आमहंन चर्कगित म ।
 कृन्मनि नसुचं गार्थं न गुरीतन्व । एवं चनी बन्धुप्रमाम्य
 १ विगतु नोककु आमहं मयावसुं पुनःप्रशङ्गाप स्वसुचं
 चतुष्काण्डां निधिचतुष्कं म्यस्यन् । पुन स्वय मयाभिता ।
 धाम्पमाश्रयि चां मया । पुनःचक्रे च न गणे सति त निचय सम्प्रा-
 दित्तम् पर न कम्पन् । अत्रन च ह्यपितम् । बहुनी मयति-
 कडने मयाप्रा मुद्ररागपाडनं च्य बन्धु कथन्ति । किं मुया
 १५ किन्तमे । । वाच विगात् मनाम्यवगित्रीडनचम् । तस्मात्
 पुनःपत्नी पुण्यादय एव धन्वुक्तिनिबन्धन न कुतम् ।

॥ ज्ञानमन्त्रसूत्र ॥ २३ ॥

[२४]

॥ श्रीवस्तुपालप्रबन्धः ॥

श्रीवस्तुपाल-तेजः-पाली मन्त्रीश्वरावुभावास्ताम् ।

यो भ्रातरी प्रसिद्धा, कीर्तनसङ्ख्यां तयोर्धूम ॥१॥'

'पूर्व' गूर्जरधस्त्रीमण्डनायां 'मण्डली' महानगर्या श्रीवस्तुपाल-
 तेज पालाया वसन्ति स्म । अन्यदा श्रीमत्'पत्तन'वास्तव्य'प्राग्-
 वाटा'ऽन्वयठक्कुरश्रीचिण्डपात्मजठक्कुरश्रीचिण्डप्रसादाद्भजमन्त्रि
 श्रीसोमकुञ्जवतसठक्कुरश्रीआसराजनन्दनां कुमारदेवीकुक्षिसरो
 रराजहसो श्रीवस्तुपाल-तेज पाली श्री'शुभ्रयो'-'गिरिनारा'दि-
 तीयात्रायै प्रस्थितौ । 'हडालक'ग्राम गत्वा यावत् स्वा भूति चि- १०
 न्तयन्तस्तावल्लक्षत्रय जात सर्वस्वम् । तत 'मुगष्टा'त् स्व मौल्य-
 माकलय्य लक्षमेकमन्यां निधातु निशीथे महाश्वत्यतल ग्यानया-
 मामतु । तयो ग्यानयता कस्यापि प्राक्तन कनकपूर्ण शाल्य
 कडगो निरगात् । तमादाय श्रीवस्तुपाल-तेजःपालजायां अ-
 नुपमादेवीं मान्यतया अपृच्छत- क एतन्निधीयते ? । तयोक्तम्- १५
 गिरिशिखरे एवैतदुद्धे स्थाप्यते यथा प्रस्तुतनिधिप्रन्नान्यसाद्भवति ।
 तत श्रुत्वा श्रीवस्तुपालः तद्रव्य श्री'शुभ्रयो'-'क्षयन्ता'दी अन्यय-
 यत् । कृतयात्रो व्यावृत्ता 'धवलक'पुरमगात् ।

अत्रान्तरे 'महण्डेवी' नाम कन्यकुञ्जेश्वरसुता जनकात्
 प्रसन्नाद् 'गूर्जर'धरा कञ्चुलिकापदे लब्धां सुचिर भुक्त्वा कालेन २०
 मृत्वा तस्थैव 'गूर्जर'देशस्य अधिष्ठात्री महर्द्धिर्व्यन्तरी जाता । सा

१ अस्य पारांश श्रीवस्तुपालचरित्ररूपकीर्तिकौमुदीप्रस्तावनायामाह्वलमायाय
 निबद्धाऽस्ति । २ आर्षा । ३ स्व-'पूर्व' । ४ ग-'पृच्छा' । ५ ग-'चण्डपस्तदात्मज०'
 ६ ग-'प्रसादस्तद्वज०' । ७ ग-'श्रीसोमस्तःकुलवततमन्त्रिधीआसराज
 तपन्दनी कुमारदेवी०' । ८ ग-'सर्व स्व' । ९ ताम्रमयः । १० ग-'अव्ययत्' ।
 ११ ग-'महण्डेवी' ।

- ‘अथवाचकं’ शब्दायां पुनश्चिन्तयन् गणराजं शीरषयन् प्रसन्नं भूय
 ब्रह्म-राजम् । एवं पूर्ववत् बभ्रुवत्प्रमत्तिमिदं चैव मत्तमि-
 ध्यायेत्पठेत् ॥ १५ ॥ अथवाचकं चैव शानं चर्मायां मुच्यते तदनु मृत
 राज-बाभ्रुवत्प्रमत्तिमिदं चैव मत्तमि-
 ५ देव-कुमारपाठदेव अथवाचकं चैव शानं चर्मायां मुच्यते तदनु मृत
 समापीडयत् । सम्प्रति युवां विना-पुत्री सुवर्णप्रसाद-शीरषवत्सौ
 स्त । एवं पूर्ववत् बभ्रुवत्प्रमत्तिमिदं चैव मत्तमि-
 ‘अथवाचकं’ शब्दायां पुनश्चिन्तयन् गणराजं शीरषयन् प्रसन्नं भूय
 पाठ-सुखापासा मत्तमि-
 १ अहं मह्यदेवो सर्वभूतानि विदुः कुरुष्वैराह्यं कुरुष्वैराह्यं । इति
 कुरुष्वैराह्यं विदुः कुरुष्वैराह्यं कुरुष्वैराह्यं कुरुष्वैराह्यं । इति
 पद्मासनास्यस्यपापविद्विष्यन्तपति- बहो देव्युपदेशः साक्षात् । ।
 वर्तमानेन तन्मन्त्रिभूयं यद् देव्युपदेशम् । यतः—

दण्डमुखाः क्षिप्रमुखाः क्षिप्रमूर्धनः

१५ नीला समुचयति मन्त्रिभूयं पुनस्तथा ।

समाक्री आत्थयो जनवन्ति विदुः

सम्बरमत्र मन्त्रिभूयं करोति ॥ १० ॥

- इत्यादि विदुः कुरुष्वैराह्यं । पूर्ववत्प्रमत्तिमिदं मह्यदेवो श्री
 सुवर्णप्रसादापाप्मत्त । इत्यप्रमत्तिमिदं विदुः कुरुष्वैराह्यं ।
 २० कर्षिं रक्षिषुचमन्थोन्मत्तम् । इत्यै इत्यपि । तदेव च तेषां कुषु-
 प्रकयसरस्वती सोमश्चरदधो द्विज इत्यस्ययनयोगात् । इत्यपि येऽप्यौ
 तद् वृत्तान्तं कथयन् । सं उभुगव-देवौ । कुषु- प्राचीनपुष्प
 प्रेरिता देवता अपि साक्षात् तस्मात् तदुक्तमन्त्ररताम् । मन्त्रि-
 क्व विना न विदुः कुरुष्वैराह्यं । मन्त्रिभूयं च वी यस्तोरमे
 २५ प्रतिपारिती देव्या तावतामनी स्त । यस्मिन् विदुः कुरुष्वैराह्यं

द्वासप्ततिकलाविदुरौ न्यायनिष्ठौ जैनधर्मज्ञौ स्त । यथादेश स्यात्
तदाऽऽनीयते । राणकादेशात् पुरोहितेन हि तेन सद्य आनीतौ
नमस्कारितौ आसनादिप्रतिपत्त्या गौरवितौ । उक्तौ च— श्रीलवण-
प्रसादादेशाद् वीरधवल्लेन स्वयम्—

आकृतिर्गुणसमृद्धिशसिनी, नम्रता कुलविशुद्धिसूचिका ।

५

वाक्क्रम कथितशास्त्रसङ्क्रम, सयमश्च युवयोर्वयोऽधिक ॥

श्लाघ्यता कुलमुपैति पैतृक, स्यान्मनोरथतरु फलेप्रहि ।

उन्नमन्ति यशसा सह श्रिय, स्वामिना च पुरुषैर्भवाद्दृशै ॥२॥

यौवनेऽपि मदनान्न विक्रिया, नो धनेऽपि विनयव्यतिक्रम ।

दुर्जनेऽपि न मनागनार्जव, केन वामिति नवाकृति कृता १ ॥३॥ १०

आवयोश्च पितृ-पुत्रयोर्महा-नाहित क्षितिभर १परद्गहा ।

तद् युवा सचिवपुङ्गवावह, योक्तुमत्र युगपत् समुत्सहे ॥३॥

येन केन न च धर्मकर्मणा, भूतलेऽत्र सुलभा विभूतय ।

दुर्लभानि सुकृतानि तानि ये-र्लभ्यते पुरुषरत्नमुत्तमम् ॥५॥

अथ वस्तुपाल प्राह—

१५

देव ! सेवकजन स गण्यते, पुण्यवत्सु गुणवत्सु चाग्रणी ।

य प्रसन्नवदनाम्बुजन्मना, स्वामिना मधुरमेवमुच्यते ॥६॥

नास्ति तीर्थमिह पार्थिवात् पर, यन्मुखाम्बुजविलोकनादपि ।

नश्यति द्रुतमपायपातक, सम्पदेति च समीहिता सताम् ॥७॥

सप्रसादवदनस्य भूपते-र्यत्र यत्र विलसन्ति दृष्टय ।

२०

तत्र तत्र शुचिता कुलीनता, दक्षता सुभगता च गच्छति ॥८॥

किन्तु विज्ञपयिताऽस्मि किञ्चन, स्वामिना तदवधार्यतां ह्येदि ।

न्यायनिष्ठतरा गिर सता, श्रोतुमप्यधिकृतिस्तवैव यत् ॥९॥

सा गता शुभमयी युगत्रयी, देव ! सम्प्रति युग कलि पुन ।

सेवकेषु न कृत कृतज्ञता, नापि भूपतिषु यत्र दृश्यते ॥१०॥ २५

१ अत पर दशमपर्यन्ताना पद्यानां अन्धो रघोदता । २ क-स्व-‘स्वामिन’ ।

३ घ-‘पुरददात्’ । ४ ख-घ-‘ददा’ ।

घटिर्नद्या भयर्त्तनां तस्येभि—१५ सोमान्धान् मन्मथं बुक्तेऽप्ये ।
 तेनीपस्ते वार्यना तेन यत्र सामन्त्याशु म्याबुश्यान्नेऽपि तेऽपि ॥ ११७ ॥
 न सर्वाया कथन सोमवर्जिन, वरानि मयमनुचक्षरे विनो ।
 तस्यपि वयस्य स तया वर्जितमि परत्र वाया न यथाऽयं वाभ्यत्र ॥
 ॥ १२० ॥

पुरलुप्य म्याय मन्मथमनात्स्य स वा-

मरीम् निर्मित्य भ्रंशान्त्वारतस्यत्स्य न यरि ।

समुच्चर्तु वात्रीमभिकल्पनि तद् स्य धिरसा

वृता दवादेश लुप्यमयाथा रवस्ति मयन ॥ ११ ॥

- १ विद्य सप्रति वाया 'मण्डवी'नगत्वात् सेवार्थिनी व सन्त-
 मग्नौ स्य सनुदुम्बी । सनुदुम्बी इत्यस्य नो गूढेऽस्ति । यथा
 दही विदुनवचन स्यात् तत्र एतन्मात्रस्वापतेपसहिते निम्न
 पदरक्षित्या भावां श्लेषम्यापिति । अत्र कश्चिन्मि मयावीहृत्य परि
 म्हास्य बीरा देव्याथ मयनु इति तस्यकाम्यां बीरा इत्या वाप-
 २५ वित्त्य प्रचलमुद्रानिषेधास्तेऽपासस्य करे कृत । सम्भ'ती-
 'वचन'वात्त्वाभिपय वस्तुपासस्य निषेधितम् । एव आकल-
 मुद्राया बन्धाया अन्यैव तस्य स्फूर्तिरवसासीत् देव्यासप्रथिप्यत्
 सन्नुदुम्बिबधप्रयाथ । सगूहमापता वस्तुपासः श्रीविनगात्र
 पूजयामस । अथ तस्यै श्लेषमिस्तपत्—

- १ उच्येर्नै सुमाराण्य नर श्रीराष्ट्र नापनि ।
 ईम्यन्त्याऽयमन्नेऽप्य स तस्मात्प्ररोहति ॥ ११ ॥
 अया एव यनाथा लु-मिति स्य तथा हि ते ।
 अन्नेतेनाभना गच्छ-न्यस्य इत्यावज्जिवि ॥ १२ ॥
 वनी वयस्ये नस्ते र्त्तं दु श्वेन रूपत ।
 २५ वीरहस्ता मदीपस्ते तमस्त वाभ्येऽविकम् ॥ १३ ॥

वाभ्ये । १ वा-दुच्छे वचमिर्द वति २ वंशत्वविभ्यम् । ३ विद्यार्थिनी
 ५ अथ नर वचनपक्षेऽप्य वचन्य अन्ने'अनुदु' । ६ अ-वीरलुप्यमरीमि ।

‘छत्रञ्जयाच्छलेनामी, वात्रा चक्रे निवेशिता ।

भ्रमन्तोऽपि स्वमात्मान, मन्यन्ते स्थिरमीश्वरा ॥४॥

कालेन सौनिकेनेव, नीयमानो जन. पशु ।

क्षिपत्येप धिगामन्ने, मुख प्रियशाड्वले ॥५॥

काय कर्मचरंऽय तन्-मात्रकार्याऽतिलालना ।

५

भृतिमात्रोचितो खेप, प्रपुष्टो विचिकीर्षति ॥६॥

प्रयोजकान्यकार्येषु, नश्यन्त्याशु महापदि ।

दुर्मित्राणीत्र खान्येषु, बन्धुबुद्धिरधीमताम् ॥७॥

धिप्रयामिपमुत्सृज्य, दण्डमादाय ये स्थिता ।

सनारसार्गमेयोऽसौ, विभ्यत तेभ्य पलायते ॥८॥

१०

दृ खाग्निर्गन्मगाग्निर्गन्, क्रोधाग्निर्गन् हृदि ज्यन्तु ।

न हन्त आग्निमायान्ति देहिनामपित्रेक्रिनाम् ॥९॥

विश्व विध्यति मक्रोधे, 'वम वर्म शरीरिणाम् ।

स एव केवत्र तस्मा-दस्माक जायता गनि ॥१०॥

इत्यादि ध्यात्वा बन्धाणि परावृत्य श्रान्तस्तुपालः सपरिजनो १५

पुमुजे । गृहीतनाम्बूलं राजकुलमगमत् । एव दिनममके गते प्रथम

तद्राज्यजीर्णाधिकारी एक एकविंशतिलक्षाणि बृहद्द्रुम्माणा दण्डि-

त । पूर्वमविनीतोऽभूत् । तदनु विनय ग्राहित । तद्द्रव्ये क्रियद-

पि ह्यपक्तिरक्षण मार संन्य क्रत तेज-णलेन । पश्चात् सैन्यत्रलेन

‘धवत्क’प्रतिरुद्धग्रामपञ्चशतीग्रामण्यधिर मशित वन हृदयं च द-

२०

ण्डिता । जीर्णव्यापारिणो निश्चेतिता । एव मिलित प्रभूत स्वम् ।

तत सबलसैन्यसङ्ग्रहपटुतेजस श्रीवीरघवलं महैवादाय सर्वत्र

देशमध्येऽभ्रमन् मन्त्री । अदण्डयत् सर्वम् । ततोऽद्भुतऋद्धि-

वीरघवलः । तेजःपालेन जगदे-देव । ‘सुराष्ट्र’राष्टेऽत्यन्तधनिन-

१ ख-‘ययश्शया०’ । २ य-‘धर्मवमगरी०’, घ-‘वर्मधर्मशरी०’ । ३ ‘नीचो

सुगन्धे ऋषयः । तत्रोऽप्युक्तम् । शम्भासुतः पुत्रः पञ्च तत्रासक्तिः न मुञ्चति ।

अथ 'बर्धमान'पुर'भौहिक'शाब्दविप्रभन् इत्युक्तौ प्रशु-भ्रष्टौ

५ 'बभ्रुसखी' बाणानाम् । तत्र बभ्रुसखी दत्ता स्वितो वीरस्यता ।

राजनामानो उद्यमस्यामानो रामभीवीरस्यस्य र्स्यात् । इति

शौक्यमर्थादां पाशपताङ्गिनी निवृत्त्या मात्या ज्येष्ठस्यै

बभ्रुपरिवनपरिवृत्तां गन्धे प्रार्थयित्वा मा गन्धा सुहो-त्तौ बभ्रुपि-

१ शायं प्रतिमार्गं प्रतिपुरं दृश्यन् भक्तोर्दग्धाबाणानामेऽस्ति ।

शौक्य धना ऽवधि सारम् । एतद् भगिनीवच ब्रुवा मन्तेऽप्युक्तौ तौ

प्राञ्चु -मप्य सस्तर वन सुदयाता सुम्यपम् । यतो माऽस्मद्

बभ्रुव्या सनराक्षसपरह निर्धवाऽस्मन् । यतो मा स्व चित्ता

१५ बभ्रुत्वयि हताऽसि त चाह गृहान्तं करिष्यात् । न

च विपिकाऽस्मै तत्र रात्रपुत्रकुण्डे वपमानत्वात् । तत्रो ज्येष्ठ

देव्याह-सम्भोर्धी । तत्र पतिवधमीना व सुमीपमागार । किन्तु

विपितुगृहत्वमीना । सै पि नालि नो मप्य यत्नं जगो-कवीरं 'ऊ

परबटा'कपहास' नारायणम् शिष्यत्वं तुम्ह वेद्वन्तं त्त

वेद्वन्तं वा इत्तुशीशिष्यत्वं । चात्र साभाररुजां स बभ्रुपर

२ शक्तिः सुतोऽसि मत्वं न वञ्चान् । इत्यत्र बभ्रुसखी तत्रो निर्मल सा

सती पतिवधिव गन्धा तां वानामुर्ध्वनपपत् । तापिशम् वीरस्यस्य

शौक्यराभासा सुतुष्टीमङ्गलानममभानुङ्गामीमाः सन् सन्मस्य-

मण्डपत् । तौ इत्यपि वीर्यवीरौ सुसौख्ये बाणनी । सख्यवित्या रूप ।

पतिवधनि शेषसंभ्रमि पञ्चुयेऽसि । रजसाऽऽस्यदितं गन्धम् ।

'अथ' इति इत्युक्तं । १ क-घ- २१ । ३ के प्रतीकं । ४ क-घ- २१ । ५ क-घ- २१ । ६ क-घ- २१ । ७ क-घ- २१ । ८ क-घ- २१ ।

गत. स्वपरविभाग । वीरधवलो हत इति सैन्यद्वये व्याचक्षे ।
 क्षणार्धेन वीरधवलो दिव्याश्र्वाधिखड्ग सारसुभटयुक् साङ्गण-
 चामुण्डराजयोर्मैलापके गत्वा प्रसृत । ऊचे च—रे सौराष्ट्रौ !
 गृहीत करे शस्त्र यद्यस्ति तेज । इत्युक्त्वा तच्चक्रे यद् देवैर्दिवि
 गिरो ध्रुनित कुर्वद्भिर्ददृशे । हतौ साङ्गण-चामुण्डराजौ । अस्मि- ५
 मुखै शोधित रणक्षेत्रम् । पालिता स्वे परे च पालनार्हा । प्रविष्टो
 वीरधवलो 'वामनस्त्यली'मध्यम् । गृहीत इनालकयो कोटिसङ्ख्य
 पूर्वजगतसञ्चित कनकम्, चतुर्दश शतानि दिव्यतुरङ्गमाणाम्,
 पञ्च सहस्राणि तेजस्वितुरङ्गमाणाम्, अन्यदपि मणिमुक्ताफलादि ।
 जित जितमित्युद्घोष समुच्छलित । स्थितस्तत्र मासमेकम् । ततो १०
 वाजामा-नगजेन्द्र-चूडासमा-ब्रालाकादिस्वामिन प्रत्येक गृहीतधना
 कृता । द्वीपत्रेपत्तनपु प्रत्येक वभ्राम । धनमकृश मिश्रितम् ।
 एव 'सौराष्ट्र'जय कृत्वा समन्त्रा राणो 'धवलक' प्रायिक्षत् । उत्सवा
 उत्सवापर्यपुस्फुरन् । तत्र प्रस्तावे चारणेन दोधकपादद्वय पठितम्—

'जीतउ छर्हि जणेहिं, साभळि समहरि वाजियइ । १५

एतावदेव पुन पुनरपाठीत्, नोत्तरार्धम् । गतश्चारण स्थस्थानम् ।
 तत्र राजवश्या षण्णा जनाना मध्ये आम्भीय नाम न्यासयितु
 रात्रौ तस्मै प्रत्येक लञ्चामटु । सोऽपि समग्रर्हात् । एव ग्राह ग्राह
 परिपारिते एकदा प्रात सभाया बहुजनाकीर्णया रीणकाग्रे उत्त-
 रार्धमप्यपाठीत्— २०

'विहु मुजि वीरतणेहिं चहु पगि ऊपरवट तणे ॥ १ ॥

१ ख-घ-'व्याचक्रं । २ घ-'श्वारूढः' । ३ ख-'गृहीत' । ४ ग-'योधित' ।
 ५ ख-वाकादि० ।
 ६ छाया—जित पङ्क्तिर्जेन श्रुत्वा समरे गर्जति (!) ।
 ७ ग'वाजतद्' । ८ ख-'राणाग्रे' ।
 ९ छाया—द्वाभ्यां भुजाभ्यां वीरस्य चर्तुभि पार्दः ऊपरवटस्य ।

इति कृत्वा सर्वेऽपि ब्रह्मकृता राजन्वयः । ब्रह्मा प्रपद्येनाने-
 मात्मन् ब्रह्मविद्या निर्मासे तत्त्वमेवोक्तम् । पुनः सविशेषं द्रु-
 स्वायिभक्त्यात् । तदा 'श्वेतर'वेत्ताहूके श्रीमसिंहो नाम प्र-
 हाणसिद्धति । स ब्रह्मबन्धी कर्त्वाप्याहो न मन्वत बनी च । तस्यै
 ५ वीरबबन्धो राजा आदेशमदीदपत्-सपत्न्य मन् । सोऽपि प्रप-
 दीदपत्-सेवये मन् । एतु बीयते तद्धम्ये इति न्याय । वरि-
 पदसत्त्वमिहाय गूबर वरात्रयपुत्रानमेवपत् बहुसिन्धुं च ।
 श्रीमसिंहोऽपि बन्धेन प्रपत् । समपपद्येऽपि बरुवत्ता ।

ब्रह्मान्तरं जगत्त्रिपुरे 'बाह्मन्'कुट्टनि ३६ श्रीमश्वरराज

- १ शास्त्रीय केतुपुत्रसमरसिंहनन्दन श्रीठक्कपसिंहो नाम राज
 कुम्भे रत्नं मुनक्ति । तस्य ब्रह्माशक्त्यं सरोवरा सामन्तपासा
 ज्ञान्तपास-त्रिसोऽसिंहनाम्ना दत्तारा घूरा तदुत्पद्ये
 तुष्टिमदधते ब्रह्मन्मन्त्र श्रीवीरबबन्धं ब्रह्ममेवावमानन्-
 देव । वय बहुवक्तवाक्य धरिपा सेवार्थिनरा आगता एव ।
 १५ यथादेशे त्वात् तदा आगन्तव्यम् । राजनेनाहूत्तले । तेव
 बाह्मन्-मन्त्रिणि शोम्ना । रक्षितान्त तस्य । पर पूषा -
 को प्रसो न कन्पते । । ते प्रोक्तु -देव । प्रतिपुत्र्य 'ह्यलका'
 पुरीषप्रम्मावा क्य क्य मास । रावनेनात्म- इत्यत भनेन
 सत्त्वानि मयना सङ्गच्छते । किमपि क्य क्य करिष्यप । । न
 २ हास्वामीयत् । इति कथयित्वा ते शीठकत्रामपूर्वं नित्या । तथा
 यन्त्रिबस्तुपास-सेव-पासाभ्यं विद्वत्तम् स्मामिन् । न एते विमु-
 च्यन्ते । पुरुषसङ्ख्यात् बने न बहु मन्तव्यम् ।

शक्ति-वारण-शोभाना ब्रह्म-पाशाण-वाससान् ।

गर्भ-मुक्त-तोषणा अन्तरं महदन्तरम् ॥ १ ॥

- २५ एव विद्वत्तमपि रावणेन मानवारितम् । मुक्त एव ते मत्ताः प्रति-

'इति कृत्वा' इत्येवैवै च-पद्य । १ 'स्वयिभक्त्यात्' इत्यपि च-पद्य

। २-'मन्त्रिण्येव' । ३-'मुक्तम्' । ४-क्यात् ।

भेटतटम् । श्रीभीमसिंहप्रतीहारेण भेटितास्ते । उक्तो वीरधवल-
 कृत कार्पण्यव्यपहार । तुष्टा भीमसिंहः । कृत तदिष्टवृत्तिद्व-
 गुण्यम् । तेश्चोक्तम्—देव । शीघ्रमेव कथायय वीरधवलाय अस्मद्-
 वलेन, यथा—यदि क्षत्रियोऽसि तदा शीघ्र युद्धायोगच्छे , अन्यथा
 अस्मदीयो भूत्वा जीत्रे । प्रपितो भीमसिंहेन मष्ट । उक्त समेत्य ५
 वीरधवलस्तत् । 'एत श्रुत्वा वीरधवलः समन्यश्चरित । भट्ट
 पुर प्राटिपीत । 'पञ्चग्रामा'ग्रे युद्धमायया । तत्र क्षेत्र नाग्यन्नम्भि ।
 शीघ्रमागच्छेरित्याधार्यापयत् । नोऽपि तत्र ग्रामे संगत मैन्येन
 मवल । मष्टिते मैन्यद्वयम् । वर्तन्त भटाना सिंहनादा ।
 नृत्यन्ति पात्राणि । दीयन्ते वनानि । 'पूज्यन्त जग्राणि । पथ्यन्ते १०
 महावीराणा टोडराणि । त्रिदिनान्ते युद्ध प्रतिश्रितम् । उत्कण्ठता
 योधा । 'नदीयानिह गहना—माहो लि महामह' । सङ्ग्राम-
 दिनादर्वाग् मन्त्रिवस्तुपाल-तेजःपालाम्या स्वामी विज्ञप्त—देव !
 त्रयो भारवा मुभटारव्या न सद्गृहीतास्ते परवत् मिलिता ।
 तद्वलन भीमसिंहो निर्भीर्गर्जति । इति अत्रधार्यम् । चररपि १५
 निवेदितमेतन्ना । राणकेनेोक्तम्—यदस्ति तदस्तु, किं भयम् ? ।
 'जयो ना मृत्युर्ना युवि भुजभृता ऋ परिभय' । मन्त्रिणा व्याय-
 सोक्तम्— स्वामिन् ! कार्मुकजरे दवे के परे परोलक्षा अपि ।
 यदुक्तम्—

काल् केलिमलद्गरोतु करिण क्रीडन्तु कान्तासखा २०

'कासारे वत कासरा मरभस गर्जन्विष्ट स्वेच्छया ।

अभ्यस्यन्तु मयोञ्जिताश्च हरिणा भूयोऽपि झम्पागतिं

कान्तारान्तरसञ्चरव्यसनवान् यावन्न कण्ठीरव ॥ १ ॥'

१ घ—'भट्टम्' । २ घ—'प्रतीहार भेटित स उक्तो' । ३ घ—'पते । ४ 'पूव
 श्रुत्वा' इत्यधिका ग-पाठ । ५ घ—'ग्रामाग्रामे' । ६ 'पूज्यते० टोडराणि'
 इत्यधिका पाठो ग-पुस्तके वर्तते । ७ ग—'योद्धा । ८ मरभूमिजाताः । ९ ख-
 'साका(कासा)रे कनकासराः । १० शार्दूल० ।

ऊपरवटाऽश्वात पातित । ऊपरवटस्तैर्गर्भे स्त्रोत्तारके
 वन्धिन प्रच्छन्न । रजमाऽन्ध जगत् । तदा राजश्रीवीरधवलो
 भुवि पातितो भट्टैरुत्पाद्य लले । तावता पतिता सन्ध्या । निवृत्त
 सैन्यद्वयम् । रात्रौ भीमसिंहीया सुभटा सर्वेऽपि वदन्ति ।
 अस्माभिर्वीरधवलः पातित पातित । ततो मारुतगभिहितम्— ५
 युष्माभि पातित इति किमत्रागिज्ञानम् । तेरुक्तम्- किं भवद्भि
 पातित । मारुतैरभिदधे—अस्माभिरेव पातित । ऊपरवटो वदित्य-
 ति । उत्तरकादानीय ऊपरवटो पातित । तुष्टा भीमसिंह ।
 उक्तवाथ 'शुद्धराजपुत्रेभ्यो दत्त वन गतया फलति, इत्थमेव
 प्रमाणम् । रिपुह्यहरण क्षत्रियाणां महान् शृङ्गार । एव वार्ता. १०
 कुर्वता भटाना रात्रिर्गता । प्रातर्वीरधवलो व्रणजर्जरोऽपि पटुभूया-
 क्षान् 'दापितु पवृत्त । भीमसिंहसैन्येऽर्कैर्गया तज्जात्या
 तत्रोस्तम्—वीरधवलः कुशली गर्वति । एव सति यजानीयतत्
 कुरुथ । अथ भीमसिंहाय तन्मन्त्रिभिर्विजसन् देव । अथ ब्रह्मलो
 देवश्च । अनेन त्रिगोत्रा दुरायति , तस्मात् मन्धि श्रेष्ठ । भीम- १५
 सिंहेन मानिन तद्वचनम्, पर मत्प्राण्डम्यत्र कृत । अन्योन्य-
 मपि यावद् मिलिती द्वा । तावत् सद्गन्तरा प्रविश्य गेत् कृत ।
 ऊपरवटाश्चो राणाय दापित । भीमसिंहेन 'भद्रशर'मात्रेण धृति-
 धरणीया । त्रिरुदानि न पाठनीयानि । इति व्यवस्थाऽऽसीत् ।
 एव कृत्वा श्रीवीरधवलो दान तन्वन 'धवलकक'मागात् । २०
 शनै शनै प्राप्तपरमप्राणो भीमसिंहमपराध्य त मूलादुच्छेद्य
 एकवीरा धरित्रीमन्त्रोत् । एव 'प्रलकके' कुर्वान्स्वस्य क्षुभितै
 प्रभूत परराष्ट्रनृपतिभि र्व दत्तम् । तेन रथेन सैन्यमेव मिलितम् ।
 चतुर्दश शतानि महाकुलानि राजपश्याना राजपुत्राणा मेलितानि ।

१ ख-‘सिद्धराज०’ । २ क-‘दवितु’, ख-‘वदितु’, ग-‘काडितुम्’ । ३ घ-
 ‘सैन्यकैर्हीरकैः’ । ४ ‘एव सति’ इति ग-पुस्तकेऽधिक पाठ । ५ क-ख-घ-
 सेनेन मत’ ।

तानि सममोक्षण-वसुध-भाग-वाहनानि प्रतिष्ठापाठस्य सहचारिणी
 कल्पयत् समर्पितमरणत्वेन स्थितानि । तद्वेदेन संप्रदानेन
 स्वमुखात्वेन च सर्वं जीयते ।

- इतश्च 'महीठटा' इत्यद्वये गीष्ठा(वरा) नाम नगरं कर्तव्यं पत्र
 ५ तत्तत्पर्येषु सङ्ग्रामे वृत्तानां रामपुत्राणां एकेष्वरगतसङ्ख्यानि स्व
 ६ विज्ञानि उदभूयन् । तत्र घृषुष्ठो नाम मण्डर्षकः । स
 'गूर्जर' वरासपागन्तुकसुपर्षान् गच्छति । राणधीवीर्यवत्सत्वात् न
 न्यते । तस्मै मन्त्रिन्यां वस्तुपाठ वेदाःपाठाभ्यां महं प्रेषित ।
 अस्मत्प्रमोराणां न्यस्य न्यस्यथा साङ्ख्य-शास्त्रपारायदीनां
 १ मध्ये निष्ठ इति कथापितम् । तद्वृत्तानात् कुत्रेण तेन तस्मै च भवेन
 सह स्वमहः प्रत्यापितः । तेनतस्मै राजकीवीर्यवत्साय कर्मसङ्ग्रह
 शास्त्रिक चेति इत्यद्वयम् । उक्तं च—ममान्त पुर सर्वोऽपि राजस्येक
 इति न प्रमुखा कथापितमस्ति । एतेन स महः सङ्ख्य प्रेषित
 गत स्वत्पानम् । राजन माविता सर्वे निबन्धय । उक्तं च—
 १५ घृषुष्ठनिम्न्याय बोटक को प्रदीप्यति । कोऽपि माद्रियने । तथा
 वेदाःपाठेन गृहीतम् । बभित प्रावृत्तैर्यपरिच्छद् । गतस्त्रदेशा
 इर्वागुमालो । कियन्मामपि भुवि स्थित्वा सर्वं कियदपि स्वल्पश्रे
 प्रास्वापयत् । एव महति मेलापक गुप्ततत्त्वी । अल्पन संप्रदाने
 गत्वा गोप्ता नेकुञ्जामि वास्तितानि । गणपानाः २ स्नाहिताः ।
 २ तेनत गोपत्रकं पुरटनम्—अथा हिक्ते भैषित् । धार्मं धर्मं पुरट्टम
 तता वायन धारण । इति मध्ये कुने घृषुष्ठान् विचिन्तयति—
 मवीजमिदम् । केनास्मिन्मयागन्ध गृष्टो हिक्ते । ।

वृत्तिन्धेःविधी विज्ञानिमरण एवामिदम् गोमदे

सम्पत्ते वाग्ने पञ्चजटाय मित्रापर्वा वारणे ।

१ वा गोपिका' 'अथ इत्यान्त इत्युक्तं च २ वाटो लभित वा पुण्डे ।
 ३ अ-अ ते वे घृषुष्ठ वा गोपुष्टी ५ वा न-वेत्तवत् ।
 ६ 'अथ' इति वाचनम्

आर्तत्राणपरापणैरामनमां देवा न शत्रुमद-

स्तानालोस्य पिठोपित्तु वृगपन गर्माऽपि गर्मान्तरम् ॥१॥

इति पदत्रेव समेनस्तुग्गमात्ते 'गो'ऽनुपद गोहर्तृणाम् ।
 गोहर्तारोऽपि घृष्टुलाय दर्शनं दृश्ये शतान् सद्भवे । न च
 स्थित्वा मुच्यते । इत्येव वेदयाद्विस्ते नारर्ततो घृष्टुल याधन्मन्त्रि- ५
 णो मद्यति वृन्दे प्रविष्ट । ततो धातुगीटना उगोद मन्त्रिण ।
 भयतु तावत्, घृष्टुलोऽग्नि । निजाः सुभटा नमग्य प्रेरिता । रय
 सविशेषमभियोग दधी । ततो नम सदर्तुम । मन्त्रिपूतनाऽपि वृद्धोके ।
 चिर रणरसभरोऽभूत् । नम घृष्टुलेन नान्त्रकटक कादिदशोक्त
 'दिशो दिश गच्छति । तदा मन्त्रतेजःपालन स्थर अम्- १०
 रियतेन तद्वरा सप्तकुटीना शु रानुपुत्र भाषिण - अग्निस्तावद्
 वली । आत्माय तु भग्न सकाड वलम् । नष्टानाम् तत्र का गति ।
 किं यश । यशो विना जीवित्यमपि नास्ते । नग्मात् कुर्म
 समुचितम् । तेगपि सप्तगिस्तद्वराऽ'नगतम् । 'यापुटिनाऽ'र्था प्रन्ति
 नाराचादिभि परसेनाम् । नागन्मा र न्यवृद्ध महद्वित दृष्टा अपेरऽपि १५
 सरय धृत्वा वलिता । तदा तेजःपाल एकत्र निवासिऽम्बिकादेधी
 अपरत्र कपटियक्ष पश्यति । अतो तय निधित्य 'प्रहरस्तावद्
 ययो यावद् घृष्टुलः । गत्वा भाषिण - मण्डलिक । येनास्मन्नाथाय
 कज्जलगृहादि प्रहोयते तद् भुजवददशेय । घृष्टुलोऽपि प्रलाह-
 इद तद्भुजवल् पश्य । इत्युक्त्वा निमिड युयुधे । इन्द्रयुद्ध मन्त्रि- २०
 मण्डलीकयो सज्जातम् । अथ गन्त्री मत्सा दधतत्र भुजावल्भ्या
 तमश्चादपीपतत् । जीयन्त वृद्ध्या काष्ठपन्नरेऽविक्षिपत् । स्वसेना-
 न्तर्निनाय । स्वय बहुपरिच्छदो 'गोघ्रा'नगर प्रविशेश । अष्टादश
 कोटीर्हन्नां कोश, अश्वसहस्राणि चत्वारि, मूटक शुरुमुक्ताफलानां,

१ कार्ल० । २ ख घ-'जातोऽनुपदी गो०' । ३ ग-'मन्त्रिकेनापि' । ४ ग-
 'दिशोर्दिश' । ५ 'बल' इत्यधिको ग-पाठ । ६ ख घ-'प्रवर०' । ७ घ-'स्वसन्त्यान्त०' ।
 चतुर्विंशति० २८

विष्यन्वाणि विष्यन्वाणि इत्यादि सर्वे अत्राह । धूपुष्ठान्वाणे वा-
 म्नीरं सेवकं स्यात्स्यत् । वक्षिणो मन्त्री गतो 'धवकक'म् । दर्शिता
 धूपुष्ठमी श्रीवीरधवसाय । तत्रत्यस्यगृहं तत्रैवे नरं शाश्विष्यं च
 कण्ठेः परिभाषिता । तदा धूपुष्ठा स्वविद्यां दत्तौ चाम्यदिवा वृतः ।
 ५ वात वर्द्धापनं 'धवकक'म् । श्रीवीरधवसेन मन्त्र्या समास्पन्म-
 कर्ष्यं श्रीतेजोपात्म्यं परिभाषितं । मसात्पदे स्वर्गं मूरि हरे ।
 तत्रकसरे धनीवरसोमेश्वरे च एक् सञ्चारिता श्रीवीरधवसेन ।
 तत सोमेश्वरदेवः प्राह—

मार्गे कर्ममदुंसरे अकम्ले गताशतैरकुण्ठे

१ क्षिमे ईषकटिके मरेऽतिविषमे वृं गते रोषसि ।

शाम्पनेतद्वहं वशीमि म्बता ह्यनोन्मृत्वां तर्जनी—

मीरधे गच्छे विहाय धवर्द्धं वेनु मरं क. अमा १॥१॥

विसृष्टा समा । शिबितो इत्युपास-सेवापासाकेकत्र । इत्याः कवा-
 बिरम् । तुषी ही 'मन्त्रवेत एम—वर्मे एव धनमिर् पुष्पकम्भं व्यप-

१५ नीचम् । ततः सन्निधेयं तपैव कुक्कः । ततः कर्षिणा केलायु
 क्तम्—

पञ्चालमेको न कदापि गच्छे—विति स्पृष्टियेकतमिच स्मरन्ती ।

ही भानरी समुद्रिमोहचैरे सम्भूय बर्मेऽञ्जलि सम्प्रवृष्टौ ॥१॥^१

अथ श्रीवस्तुपासः शुभे शुक्ले 'स्तम्भ'तीर्षे गत । तत्र मि-

२ क्षितं चासुर्वर्षम् । इमेन तोषिनं सर्वम् । तत्र च सद्दीक्षयामा
 नैमित्तिक्ये वसति । स च सन्निधौकृतेषु प्रसरम्यणाविषयो म्बता-
 वदादथ कञ्चुक् अषिकरिज गन्तु नायाति । मन्तुत तत्पार्श्वेऽपि
 कश्चरिणा गन्ताध्यम् । एवं बहुः कण्ठे गत । पूर्वं मन्त्रीनेरुलं म्बे

१ अ- 'वृत्ते २ वृद्धवर्षं वरे' । २ अ- 'वृत्तोऽप्येवित्ये' । ३ अ- 'वृत्ते(व) मरे च
 मन्त्रे' । वार्द्ध । ५ अ- 'अप्येतां वस्तुत् कर्मे' । ६ अ- 'वृत्ते' । ७-
 'सिद्धयाम्' । अ- 'वृत्तयो' इति अन्वयम् । ८ अ- 'वृत्त' ।

नोवाच—अस्मान् नन्तु किमिति नागच्छसि ? । सं प्रतिवक्ति—
तव नवेय रीति. । प्रागपि नागच्छामि । यत् तु स्यान्न्यूनं तव तदा
तत् पूरयामि स्थानस्थ. । तच्छ्रुत्वा मन्त्री रुष्ट. कथापयामास—पुरुषो
भूत्वा तिष्ठे । शास्मि त्वा दुर्विनीतम् । ततस्तेन 'वद्' आख्यावेला-
कूलस्वामी राजपुत्र पञ्चाशद्वंशमव्यस्यखादिरमुशलस्य एकखंङ्ग- ५
प्रहारेण छेदने प्रभु प्रभूतसैन्यत्वात् 'साहणसमुद्र' इति ख्यात.
शङ्खाख्य उत्थापित. । तेन 'भाणित मन्त्रिणे—मन्त्रिन् । मदीयमेक
नौवित्तक न सहसे ? । मदीय 'मित्रमसी । तस्माद् वचनात् कुद्धो
मन्त्री तं प्रत्यवोचत्—श्मशानवासी भूतेभ्यो न त्रिभेति । त्वमेव प्रगुणो
भूत्वा युधि 'तिष्ठे' । इति श्रुत्वा सन्नद्धबद्धो भूत्वा सोऽप्यागत । १०
मन्त्रिवस्तुपालोऽपि 'धवलकका'द् भूरि सैन्यमानाख्याभ्यपेण-
यत् । रणक्षेत्रे मिलितौ द्वौ । प्रारब्ध रणम् । शङ्खेन निर्द-
लित मन्त्रिसैन्य पलायिष्ट दिशो दिशि । तदा श्रीवस्तुपालेन स्वस्य
राजपुत्रो माहेचकनामा भापित—इद अस्मन्मूलर्षष्ट वर्तते त्व च
वर्तसे । तत् कुरु येन श्रीवीरधवलो न लज्जते । ततोऽसौ राज- १५
पुत्र स्वैरेव कतिपर्यैमित्रराजपुत्रे सह तमभिगम्योवाच—शङ्ख !
नेयं 'वद्' आख्या तव ग्रामटिका क्रीडा, क्षत्रियाणां स ग्रामोऽ-
यम् । शङ्खोऽप्याह—सुष्ठु वक्तु वेत्सि । नाय तव प्रभो पट्ट ,
किल परिपन्थिन प्रदेश' । किं नु सुभटस्य क्रीडाक्षेत्रमिदम् ? ।
इस्येव वादे जाते द्वन्द्वरणे माहेचकेन मन्त्रिणि पश्यति मन्त्रिप्रता- २०
पाच्छङ्ख पातित । समरे जातो जयजयकार । मन्त्रिणा तद्राज्य
गृह्णातम् । 'वेला' कूलर्क्षीना वव सङ्ख्या ? । तत 'स्तम्भ' तीर्थ-

१ ख-घ-'म वक्ति-न न नय रति । २ ग-पुस्तके 'तदा' इ गधिर पाठ । ३ ख-घ-'सप्तम छन्दे' । ४ क ग-भापित । ५ 'अग' इत्यधिको ग-पाठ । ६ घ-'प्रयविवचत् । ७ घ-'तिष्ठे' । मन्द्र० म । मन्त्रि० । ८ ग-'मन्त्रिणा वस्तु-
पालेनापि । ९ ग-घट् त्वमव वतम । अथ तत् । १० ग-'ग्रामसीम आखट्यकाश,
किन्तु' । ११ ख-'कूलरूपकदीना' ।

मण्डितानि सत्राणि । सत्रे सत्रे मिष्टानानि । उपरि ताम्बूलानि च ।
 तत्र ग्लानार्थं वैद्या त्रिविधा प्रस्थापिता । मन्त्रिव्यवस्थया दर्शनद्वेषो
 न । वर्णद्वेषो न । प्रतिवर्षं स्वदेशे सर्वनगरेषु वारतिस्रस्तिस्र श्वेताम्ब-
 रेभ्य प्रतिलामना शेषदर्शनानामप्यर्चा । मन्त्रिश्रीवस्तुपालस्य पत्न्यौ
 द्वे ललितादेवि(वी)-सोपूनाम्न्यौ कल्पवल्लिकामधेनू इव । ललि- ५
 तादेव्याः सुतो मन्त्रिजयन्तसिंहः स्रहवदेवि(वी)जानि प्रत्यक्ष-
 चिन्तामणि । तेजःपालदयिताऽनुपमाऽनुपमैव । पठित च कविना-
 लक्ष्मीश्वला शिवा चण्डी, अंची सापत्न्यदूषिता ।

गङ्गा न्यगूगामिनी वाणी, वाक्साराऽनुपमा तत ॥१॥

श्री'शत्रुञ्जया'दिपु 'नन्दीश्वरे'न्द्रमण्डपप्रभृति कर्मस्थाया प्रारम्भि- १०
 पत । आरासणादिदलिकानि स्थलपथेन जलपथेन च तत्र तत्र
 प्राप्यन्ते । तपसामुद्यापनाना च प्रकाश ।

एकदा तौ भ्रातरौ द्वावपि मन्त्रिपुरन्दरौ महर्दिसङ्घोपेतौ
 श्रीपार्श्वं नन्तु 'स्तम्भनक'पुरमीयतु । प्रथमदिने ससङ्घौ तौ
 श्रीपार्श्वस्य पुर श्रावक्रथ्रेणिपुर सरौ स्थितौ । तदा गीतगान- १५
 रासादिमहारस प्रवर्तते । तदवसरे तत्रत्यसङ्घोपरोधात् तत्रत्याध्यक्षा
 सूरयो मल्लवादिन समाकारिता । ते यावद् देवगृह प्रविगन्ति
 तावत् पठन्ति—

अस्मिन्नसारे ससारे सार सारङ्गलोचना ।

मन्त्रिभ्यां श्रुत चिन्तित च—अहो मठपतिगृहवद् देवगृहेऽपि २०
 शृङ्गाराङ्गारगर्भं पैदद्वय कथयन्नस्तीति । देवनमस्कारादिकमुचित-
 मिह तन्नाधीते, तस्माददृष्टव्योऽसौ । उपविष्ट सूरि स । अन्ये-
 ऽपि सूरय शतश पङ्क्तौ निपण्णा । मङ्गलदीपान्तेऽपरसूरिभिर्म-
 ल्लवादिन एवाऽऽशीर्वादाय प्रेरिता । मन्त्री पुरस्तिष्ठति । 'अस्मिन्न-
 सारे ससारे सार' इत्यादि पादद्वय भणित तै व्याख्यात च तदेव । २५

१ घ-‘ताम्बूलानि वैद्या दर्शनं’ । २ घ-‘सची’ । ३ क-‘गत’ । ४ अनुष्टुप् । ५
 ग-‘तैरेव पठितम्’ । ६ ख-‘पथ प्रस्तौति’ । ७ ग-‘तत् किं ना०’ ।

मन्त्री हस्तेन बद्धित्वा निरक्तो गन्त्येत्पुनरुक्तम् । एवं विनाऽ
पयार्थपाठश्च । मन्त्र्यपवादाचारोद्भवः प्रथमः । अष्टम्यां रात्री
मन्त्री मुक्ततापनिर्वाणं कृत्वा देवराजमण्डले निविष्टः । पुरो ब्रह्मण्य
कल्पनां रात्रयः । काञ्चिद्विद्विषयः—

- ५ श्रीबस्तुपाठ ! तव भावतले विनाहा
बाणां मुने हरि कृपा कल्पवृक्षे श्री ।
देहं पुनरिदं कल्पयति इत्येव कीर्ति
पैतम्भं सगरि वान अग्रम नाम ॥१॥

अथस्तोत्रम्—

- १ अस्मिन्सप्तमीमपि मेघगमात् कीर्तिं परेषामस्मीं ब्रुवति ।
सैव भक्त्यमपि बस्तुपाठः । तात्पर्यार्थिमाहुः कल्प सती ॥२॥

इतरस्तोत्रम्—

- १५ सेव्यं समुद्रकल्पना तव दानकीर्ति
पुरोचरन्निविष्टितावपवा समन्तात् ।
अथापि कलाविकल्पेति न कल्पने पत्
तन्मूर्च्छितं सन्निवेश्य ! बस्तुपाठः ॥ ३ ॥

अथस्तोत्रम्—

- कल्पेण मन्दीकृतकर्मसक्तिं प्रकशयन्ती च बह्वित्यन्वयम् ।
कैर्वाणुभूता सतिरप्रकर्म्यं ज्ञेयं बह्विल्लव बस्तुपाठः ॥४॥
२ तेभ्यः कल्पिभ्यः सहस्रकल्पिणि हरिरे । एव गणनभादिभ्योऽपि ।
अथज्ञानं प्रातरेण तदा मन्त्रनादिभिः स्वप्नेनैकैरुपायैरेऽपि
नियुक्ता । एकं द्वारं अन्यत्रिणि एकं च मध्यस्थि । उक्तं च तेभ्यः
मन्त्रीं विद्याभिः सुरम् ब्रह्मणीयम् । अनेन बस्तुपाठो मन्त्रारण्यविर्
च्यति पावत् तावता सेनञ्जापिता सुर्याः सनागन्तव्यं सन्मुक्तः

य एतन्मन्त्रं ब्रह्मण्येन कल्पयति । ब्रह्म । १ कल्प । २ इत्य
अपि । कल्प । ३ य- इत्यादि । ४ कल्पयति । ५-कल्पित
इत्यम् ।

स्थिताः । मन्त्रिणा रीढ्या भ्रूप्रणाम इव कृतः । आचार्यैरभिहितम्—

दूरे कर्णरसायन निकटतस्तृष्णाऽपि नो शाम्यति ।

विजीयताम् । तीर्थानि पूज्यन्ताम् । मन्त्री कौतुकात् तथैव तस्यौ, किं-
पर्यवसानेय प्रस्तावनेति ध्यानात् । ऊचे च—न विभ्र परमार्थ
किमेतदमिधद्ध्वे । आचार्यैरुक्तम्—पुरो गम्यता गम्यताम् । भवता ५
कार्याणि भूयासि । मन्त्री सविशेष पृच्छति । सूरयो वदन्ति—
सचिवेन्द्र ! श्रूयताम्—

‘मरु’ग्रामे द्वाचित् ग्रामाराः स्थूलबहुला लोमशा पशवो
वसन्ति । पर्पदि निपीदन्ति । कपोलञ्जल्लरीं वादयन्ति । तत्रैकदा
‘वेला’कूलीयचर पान्य आगमत् । नवीन इति कृत्वा ग्राम्यैराहूत । १०
पृष्ट —त्व क. ? क्वत्य ? । तेनोक्तम्—अह समुद्रतटेऽवा-
त्सम् । पान्य पुरो यामि । तै पृष्टम्—समुद्र केन खानित ? ।
तेनोचे—स्वयम् । पुनस्तै पृष्टम्—कियान् स ? । पान्येनोक्तम्—
अलब्धपार । किं तत्रास्ति इति पृष्टे पुनस्तेनाचक्ष्ये—

प्रावाणो मणयो हरिर्जलचरो लक्ष्मीः पयोमानुषी १५

मुक्तौघा सिकता प्रवाललतिका सेवालमम्भ सुधा ।

तीरे कल्पमहीरुहा किमपर नाम्नाऽपि रत्नाकर ॥

इति पादत्रय पठित्वा व्याख्याय पुरो गत पान्यः । तेषु ग्राम्ये-
ष्वेक सकौतुकः पृच्छ पृच्छ समुद्रतटमगात् । दृष्ट कल्लोलमाला-
चुम्बितगगनाग्र समुद्र । तुष्ट स । अचिन्तयन्—इतो ऋद्धय २०
सर्वा लप्स्यन्ते । प्रथम तृपित सलिल पिबामि । इति गत्वा पीत
तत् । दग्ध कोष्ठः । तैत पठति इति—

दूरे कर्णरसायन निकटतस्तृष्णाऽपि नो शाम्यति ।

१ ग-‘प्रभुप्रणाम’ । २ ग-‘इहमी (?)’ । ३ क-‘तत्रास्ते’ । ४ खार्दूलः ।
५ ग-‘क्षेन’ ।

केरि विपरा(रवा ।) अहिं जगु विपरं पुट्टु पुट्टु पुट्टपरि ।
सायरी अरिपि बहुतुं अतु छद पाकं किं तेम । ॥१०॥

तेरेव पीरुवहः कात्तुं गतः । तथा वपमपि स्याः । मन्त्रिभ्यो-
कन्य-कर्षं तप्यं द्रुयं यथा स मास्य । । सुरपत्तारमुत्तु—
महाम्हात्य । वपमत्र श्रीपार्ष्णिनाचतेनका शैविपारिदः सर्वभवा-
वमत्वाः दृग्मन्, यथा—‘भवत्तव श्रीवस्तुपाठा मन्त्री
सुरत्पत्तीकम्प्यामरयो मारुतीप्रतिपन्नपुत्रो विद्वज्जनमनुवरसहकर-
सायसतविचारवेधास्ते । इति तदुक्तप्रवृत्तात्तत्रागन्तुम् । ईश्वरत्पत्र-
न गन्धमन्त्रा अपि । पुनश्चिन्तितं च कद्रुपविदम तार्किकी एताऽत्र
मन्त्री । तस्य पुरो वक्ष्यामः सैव सूक्तप्रति । इति ध्यायतामस्तार्क-
मन्त्रिभिरा वैजगत्या । वायत् पठवती तिस्रपि तारदसत्सम्भावनपठ-
वहापरा द्रुयं लिप्ता । ततः किं पठ्यते । गन्धन गन्धनः अस्तु
भवति । मन्त्री प्राह— ईम मन्तुः अस्मत्तं विन्देत्तत् पठितुमारेये
भवति । आचार्यं जगत्तु—रेव । यदा पुत्रां वात्तवी आचक्रेत्येवमे
उज्जरावेवरी दिव्यमून्यौ भावकरश्च वनादवा रघवः ग्रित्तुपुष्पव
तदा एतन्मन्त्रिते वभूव—वमति श्रीमतिरेव यथा यद्गर्भे विमचकर्षं
र्वचकिन्तु-कन्य-द्रुविपिदिर विद्वज्म-सायवाहना—ये वात्त ।
सम्प्रत्यपि ईदृशा सन्ति । तस्मात् श्रीसाम्ब-श्रीशान्ति-ब्रह्मनाग-
मायवच-नागाहक्यभीष्माभूमन्त्रिनी कुमारो देवी अस्या
यथा एतौ कस्मिपुगम्प्यान्वकरम-अकिनधर्मविकरगणप्रदोपी ईदृशी
गम्हनी वती । इत्येवं विमत्प्यामस्तार्क पद्यमाहर्षं वरवामुर्
गन्तुम् । विमत्प्यामस्तार्क विलुप्तम् । यस्मात्तं तु वृत्तम् ।

पन्तुक्षिममवा एते वस्तुपाठ ! भवाद्या ॥ १ ॥

अथा-वर वस्तुपाठम् (?) यत्र वर तिष्ठति इदं पुट्टु पुट्टु (वर्तु) इत्यर्थः ।

अथोक्तं तु पठ्यते इति किं हेतुः ।

१ ग-पुष्पे ‘वपमत्र’ इत्यधिकं पठ्यते २ अ-‘वपमत्र’ । ४ ग ‘वपमत्र’ ।

५ अ-‘वपमत्र’ । ६ अ-‘वपमत्र’ ।

सविस्तरतर व्याख्यान कृतम् । लज्जित सचिवेन्द्रः । पादोर्लगित्वा
 सूरीन् क्षमयित्वा 'चलितः' । क्रोशान्ते ग्राम एक आगात् । तत्र
 स्नातमुक्तविलिप्तः । तदनु स्वभृत्य सचिवमेकमाकार्य आदिक्षत् ।
 इय वाहिनी हेमसहस्रदशबदरकयुक् सूरिम्यो मठे देया । गतो
 मन्त्रिसेवकस्तत्र । भाषिता सूरय । मन्त्रिदत्तमिदमवधार्यताम् । ५
 आचार्यैर्दृष्टम् । अश्वमारुह्य भटशतोल्लालितकृपाणजलप्लावितरघास्तत्र
 गता यत्र श्रीवस्तुपालः । उदितश्च तै—मन्त्रिन् । किमहमुचित-
 भाषी ? किं चारणः ? किं वा बन्दी ? किं नु सर्वसिद्धान्तपारग
 सम्यग् जैनसूरि ? । मया मन प्रमोदेन यद् 'व उपश्लोकनमुक्त
 तन्मूल्यभूतामिमां वो दत्ति कथं गृह्णामि ? । न मयेद वित्ताया- १०
 मिहितम् । किन्निवद अन्तर्मनस ध्यात्वा भणित यथाऽद्यापि जयति
 जिनपतिमतम् । मन्त्री प्राह—भवन्तो नि स्पृहत्वान्न गृह्णन्ति । वयं तु
 दत्तत्वान्न प्रतिगृह्णीम । तर्हि कथमनेन हेन्ना भवितव्यमिति शिक्षा
 दत्त । ततः सूरिभिर्जगदे जगदेकर्दानी मन्त्री—स्वगृहाय सम्प्रति
 गस्यते भवद्भिस्तीर्थाय कस्मैचिद् वा ? । मन्त्री आह—प्रमो । १५
 'भृगुपुर' श्रीसुव्रततीर्थषन्दनार्थं गच्छन्त स्म । आचार्या प्राहु—
 तर्हि लब्ध इदहेमव्ययोपाय । तत्र लेप्यमयी प्रतिमाऽऽस्ते । तत्र
 स्नात्रसुखासिका नै पूर्यते श्रावकाणाम् । तस्मादनेन हेममयी
 स्नात्रप्रतिमा निर्मापयत । मन्त्रिणो ध्वनित मन । तत् तथैव च
 कृतम् । ततः समायात स्वसदन 'गूर्जर'मन्त्री । २०

अन्येद्युरादर्शे प्रातर्वदन पश्यता सचिवेन पलितमेकमालोकि
 अपाठि च ।

अधीता न कला काचित्, न च किञ्चित् कृत तपः ।

१ 'चलितः' इत्यधिको ग-पाठः । २ युष्माकम् । ३ 'तीर्थकृद्धारकसदृश एव-
 विध पुरुपरतनै धम' इत्यधिको ग-पाठः । ४ ग- 'दानवीर । मन्त्रिन् !' ।
 ५ घ-'निपूर्यते' । ६ ख-घ-'गूर्जेन्द्रमन्त्री' ।

तादृगेव पादाङ्गुलौ स्यापिता । द्वितीयदिने पुन' राणस्तत्रैव चन्द्र-
शालाया प्रसुप्त । वण्ठश्चरणौ चम्पयति । राणकस्तथैव पटीस्यगितव-
दनोऽस्ति । वण्ठ पुन पुन मुद्रामालोकते । अहो प्राकृतनी चैयम् ।
ततो राणेन्द्र प्राह—भो वण्ठ ! इमा तु मुद्रां मा ग्रही , या कल्पे
गृहीता सा गृहीता । एतद्वचनाकर्णन एव वण्ठो भीत्या वज्राहत ५
इवास्यात् । यत.—

हसन्नपि नृपो हन्ति, मानयन्नपि दुर्जन ।

स्पृशन्नपि गजो हन्ति, जिघ्रन्नपि मुजङ्गम' ॥ १ ॥'

ता तस्य दीनता दृष्ट्वा 'राणेन भणितम्—वत्स ! मा भेषी । अस्माक-
मेवाय कार्पण्यजो दोषो येन तेऽल्पा वृत्ति । इच्छा न पूर्यते । १०
ततो बह्वपाये चौर्ये बुद्धि । अत पर ह्य आरोहाय दीयमानोऽस्ति,
लक्षार्धं वृत्तौ । इत्याश्वासित स ।

अतो वरिधवलः क्षमापरत्वाज्जगद्वल्लभ सेवकसदाफलत्वेम
पप्रथे । स सहजदयार्द्र इति कारणान्मन्त्रिम्या रह कथान्तरे 'आन्ति'-
पर्वणि द्वैपायनोक्तभीष्मयुधिष्ठिरोपदेशद्वारायात द्वैपायनोक्त- १५
द्वात्रिंशदधिकारमयेतिहासशास्त्रीयाष्टाविंशाधिकारस्य शिवपुराण-
मध्यगत च मासपरिहार व्याख्याय व्याख्याय प्रायो मास-मद्य-मृग-
याविमुखकृत । पुन'र्मलधारि'श्रीदेवप्रभसूरिसविधे व्याख्या श्राव
श्राव सविशेष तेन तत्त्वपरिमलितमतिर्विरचित ।

अन्येद्युर्वस्तुपालो ब्राह्मे मुहूर्ते विमृशति—यद्यर्हद्यात्रा विस्तरेण २०
क्रियते तदा श्री फलवती भवेत् ।

वैश्वयित्वा जनानेतान्, सुकृत गृह्यते श्रिया ।

तत्त्वतो गृह्यते येन, स तु धूर्तधुरन्धर ॥ १ ॥'

१ ग- पुस्तके ' स एव ' इत्यधिकम् । २ अनुष्टुप् । ३ ग- ' राणकेन ' ।
४ ग-पुस्तके तु पद्यमिदम् -

'श्रीणां स्त्रीणां च ये वश्य-स्तेऽवश्य पुरुषाधमा ।

स्त्रिय श्रियन्न यद्वश्या-स्तेऽवश्य पुरुषोत्तमा ॥१॥' ५ अनुष्टुप् ।

सुपम्पापारपत्नेभ्यः, सुहृत् स्वोहृत् न वै ।

तान् ब्रूहिपापकेभ्योऽपि मये ब्रूवताम् नरान् ॥ २ ॥^१

- ५ इत्यादि विदुस्य तद्वापासुन विद्वन्मतेन साम्मर्म इत्या 'मउषारि'
 श्रीनरचन्द्रसुरिपादनापृच्छत्—मगतम् । या मे चिन्ताऽपुना स
 निश्चरयूहं सेत्स्यति । प्रभुभिः शास्त्राभिरिष्टैक्यतम्—विनयाभा-
 चिन्ता वर्तते सा सेत्स्यति । बस्तुपासेन परितम्—शक्तिं देशक्य
 'भासामिक्षेपः चिन्ताम् । श्रीनरचन्द्रसूर्य प्राहुः—मन्त्रीत । कर्म ते
 भवत्पथे गुरु न पितृपथे । तेषुपथे तु 'मनेन्द्र'गन्धर्व
 श्रीनरचन्द्रसुरिभ्रीमाहेन्द्रसुरिपरे श्रीविश्वपसेनसूर्य उदप
 १ प्रमसुरिसञ्जकशिम्पुजो विद्याभ्याम् 'पीडुर्भार्य'दिसे वर्तन्ते ते
 वासामिक्षेप कुर्वन्तु, पर न वपम् । अनुत्तम्—

कौ जस्य ठिर् वा जस्य सत्ते गुम्पुरिसकमेरा ।

कठद्विर् वि ज्यै सा त्त न कश्चियम् ति ॥१॥

- १५ अथ मन्त्र्याह—अस्मामिर्मन्त्रितिक वैरिचपकाभ्यक्त-कर्मप्रकृत्या
 पधीतम् । मूमेव गुरुवः । प्रभुभिरुत्तम्—नैव वाप्यम् कोमपि-
 शास्त्रप्रवेशप्रसङ्गात् । ततो मन्त्रिभ्यो 'मक'देशात् गुरुवः श्रीमा
 नापिता । मुहूर्तप्रतिष्ठनेवास्त्यप्रस्तापर्म वास्तुविशेषणं कुम्भगुहमि
 १ इत्तम् । साधर्मिकतासस्य शान्तिकं मरिचरण एवाम्भुवन के-
 रज्ञान वैश्वपरिपाटीपर्यटन च विहितम् । अथ प्रतिजाभवा । तत्र
 १ मिथित्य कनीचरा नरेचरा सङ्घेचरा । दत्तानि कौक्षेप-कठक-
 कुम्भक-शारादीनि कोक्षेभ्य । यतिपतिभ्यास्तु तदुचिनानि वच
 कम्बक-भोग्यादीनि । तथा श्रीनरचन्द्रसुरिमि उद्वेगजुःशतैर्नरक्या
 कृता ।

१ अनुत्तम् । २ य- 'वाचकेन' ।

३ जना-क वस्य विपदिनी वस्य क्वचि स्तुतवन्ता वर्तन्ते ।

कम्पारिभ्योऽपि बन्दि वा टि व अहिरभ्येति ३ ५ भाषा

५ य श्रीमद्भक्तम् ।

चौलुक्यः परमार्हतो नृपशतस्वामी जिनेन्द्राज्ञया

निर्ग्रन्थाय जनाय दानमनघ न प्राप जानन्नपि ।

स प्राप्तिदिव स्वचारुचरितैः सत्पात्रदानेच्छया

त्वद्रूपोऽत्रततार 'गूर्जर'मुवि श्रीवस्तुपालो ध्रुवम् ॥१'

ध्वनित सङ्घ । अयं चलितः सुशङ्कुनैः ससहो मन्त्री । मार्गे ५
सप्तक्षेत्राण्युद्धरन् श्री'वर्धमान'पुरासन्नमावासित । 'वर्धमान'पुरमध्ये
तदा बहुजनमान्य श्रीमान् रत्ननामा श्रावको वसति । तद्गृहे
दक्षिणावर्तं शङ्खं पूज्यते । स रात्रौ करण्डान्निर्गत्य स्निग्ध-
गम्भीरं ध्रुमधुमायते नृत्यति च । तत्प्रभावात् तस्य गृहे चतुरङ्गा
लक्ष्मी । शङ्खेन रात्रौ रत्नं आलेपे—तव गृहेऽहं चिरमस्थाम् । १०
इदानीं तव पुण्यमल्पम् । मा श्रीवस्तुपालपुरूपोत्तमकरपङ्कजप्रण-
यिनं कुरु । सत्पात्रे मदानात् त्वमपीह परत्र च सुखी भवे । व्यक्त
तज्ज्ञात्वा रत्नो विपुलसामग्न्याऽभिमुखो गत्वा मन्त्रीशं ससङ्घं
निमन्त्र्य स्वगृहे बहुपरिकरं भोजयित्वा परिधाप्योचे— एवमेवं
शङ्खादेशो मे । गृहाणेमम् । मन्त्र्याह—न वयं परधनार्थिनः । १५
पिशुनाच्छङ्खसत्तां ज्ञात्वा तं ग्रहीष्यति स्वयं मन्त्री, तस्मात् स्वयं-
मेव ददामीत्यपि मा शङ्किष्ठा, निर्लोभत्वादस्माकमस्मत्प्रभूणां
च । इत्युक्त्वा विरते मन्त्रिणि रत्नेन गदितम्—देव । मद्गृहावस्थान-
नमस्मै न रोचते । ततः किं क्रियते ? , गृहाणैव । ततो गृहीतो
मन्त्रिणा शङ्खः । तत्प्रभावोऽनन्तः । शनैः शनैः सङ्घं श्री'श- २०
शुक्ल'तैर्लईट्टिकामाटः । तत्र ललितासरं प्रासादादिकीर्तनानि पश्यन्
प्रमुदितः ससङ्घं सचिवः । आरूढः 'शत्रुघ्नया'द्विं विवेकं च भाव-
चः । तत्र मन्त्री प्रथमं ऋषभं वन्दते । तदा काव्यपाठः —

१ शार्दूल० । २ ग- 'गेह' । ३ च- 'ध्रुमुधुमा०', घ- 'ध्रुमुधुमा०' ।

४ ग- 'भव तस्याभिप्रायं व्यक्त' । ५ 'तलेटी' इति भाषायाम् । ६ ग- 'इट्टिकां प्रातः' ।

आस्यं कल्प न वीक्षितं । क्व न कल्पतेषां । न के वा सुखाः ।

तृष्णापूरपराहनेन विद्विता केषां च नाम्पर्यया । ।

तद् ब्रह्मविंशत्यं द्विजस्य नचना कल्पेककल्पदुर्म ।

त्वामासाद्य कला करर्षमिदं भूयोऽपि गर्हं सहे ॥ १ ॥

५ अथापरितोस्यमेकस्य शारोपमन्त्रपर्याप्तिरभ्युपगच्छति कर्तव्यमिति विद्वि-
त्तानि । देवेभ्यो हेम्यनि आद्यिरु-तिरु-तानि इत्यानि । कुङ्कुम्-
कर्पूरा-शुक्र-गुग्गुलु-कन्दन-कुसुम-परिषेकमिन्द्रसिन्धु-हृत्पुत्र-हृत्पुत्र-
रितमिष गणनममवत् । गीतरास्यनिभिर्दिक्कुङ्कुमराणि अभि-
पन्त । पूर्वं मन्त्रिभ्योऽह्यनदद्या इत्यायां सर्वेऽपि सन्निसेषः

१ इत्या । देवप्रमत्तानाद्यनिषेधार्थं चत्वारि भाषकानुक्तानि अथो मुक्तानि ।
अनुपमा दानाधिकारिणी । तस्या साधुभ्यो दानानि इत्या-
वित्तं मूर्ध्नि बन्दे पत्न्या पुनरुत्पद्यतेन शौचाभ्यमुक्तानि । तदा
पश्चिमेन कदाहृत्पुत्रे साधवे पश्चिमहृत्पुत्रे इत्या । मन्त्रिभ्यो
देवनिर्वासन समादिष्टम् । मन्त्रित च-रे न वेत्ति यद्यहं तैस्त्रिभ्यो

१५ कैन्दरिभ्योऽपि वाऽम्भिस्ये तदा मन्त्रिपर्यं तैस्त्रिभ्योऽपि वाऽम्भिस्ये-
नाभ्येव वासात्पयमिभ्यम् । एवं तु ब्रह्माभ्यो माम्भिस्य इति
प्रसादात्तत्र त्यात् । य इदं न मन्त्रते तेन न कर्षयेव च । इत्युक्तं
च । अथो दर्शनमस्तिरिति धनितं सर्वम् ।

एकदा मन्त्रीचरो नामेयपुर आरध्निके लिखितोऽस्ति लिप्यवक-
२ वासायात्पयमिभ्यो दिम्पयद्वहृत्पुत्रोऽस्ति लिप्यः । सूर्यायं
कवीनां अक्षक-आविद्याना च नीतिः । लिखकं लिखक्येपरि ।
पुष्यकम् पुष्यक्युपरि । तथा सूत्रभारेणैकेन क्षारवा कुमारैभ्य
मनुर्विर्मन्त्रा(१)कल्पननीवधटिस्त इती इत्या । उक्तं च देव-
मनुर्विर्मन्त्रम् । तथा मन्त्रीचरोणासिञ्चानर्हं इत्या मुक्ति । इत्या च

य पुत्र च-दुष्ट २ चार्थक । ३ य-अक्षरवर्ण लिखक । ४ य-
व-कल्पित । ५ कल्पयति कल्पयति वा-वाः । ६ व-कल्पयति वा ।
य च- । कल्पयति

रुदित प्रथममश्रुमात्र, ततोऽव्यक्त इतरो घ्वनि, ततो व्यक्ततर ।
 सर्वे तटस्था पृच्छन्ति-देव ! किं कारण स्थते ? । हर्षस्याने
 को विपादः ? । श्रुतशील इव नलस्य, उद्धव इव विष्णोः,
 अभय इव श्रेणिकस्य, कल्पक इव नन्दस्य, जाम्बक इव
 वनराजस्य, विद्याधर इव जयन्तराजस्य, आलिग इव ५
 सिद्धराजस्य, उदयन इव कुमारपालस्य त्व मन्त्री
 वीरघवलस्य । विपद्गीता पर्वता इव सागर त्वामाश्र-
 यन्ति भूपा । ताक्ष्येणैव पन्नगास्त्वया हता. सपत्ना पृथिवीपाटा ।
 चन्द्राय इव चकोरास्तुभ्य स्पृहयन्ति स्वजना । हिमवत इव गङ्गा
 त्वत्प्रभवति राजनीति । भानोरिव पश्चास्तवोदयमीहन्ते सूरय । १०
 विष्णाविव त्वयि रमते श्री । तन्नास्ति यन्नास्ति ते । एव सति किमर्थ
 दु ख भियते ? । ततो मन्त्रिणोक्तम्-इद दु ख यन्मे भाग्य सद्-
 धाधिपत्यादिविभूतिर्मातृमरणादनन्तर सम्पन्ना, यदि तु सा मे माता
 इदानीं स्यात् तदा स्वहस्तेन मङ्गलानि कुर्वत्यास्तस्या मम च
 मङ्गलानि कारयत पश्यतश्च लोकस्य कियत् सुख भवेत् ? । पर १५
 किं कुर्म ? । धात्रा हता स्म, एकैकन्यूनीकरणेन । तत
 श्रीनरचन्द्रसूरिमिर्मलधारि'मिरभिहतम्-मन्त्रीश्वर ! यथा त्व
 सचिवेषु तथाऽत्र देशे प्रधानराजसु सिद्धराजो व्यजयत । स
 मालवेन्द्र जित्वा 'पत्तन'मागतो मङ्गलेषु क्रियमाणेष्वपाठीद्, यथा-
 माऽस्म सीमन्तिनी कापि, जनयेत् सुतमीदृशम् । २०
 वृहद्भाग्यफल यस्य, मृतमातुरनन्तरम् ॥१॥
 तस्मात् हृदय अध कृत्वा स्थीयते विवेकिमि । न सर्वेऽपि नृणां
 मनोरथा प्रपूर्यन्ते । इत्याद्युक्त्वा मन्त्री वलादारात्रिकमङ्गलदीपादि.
 कारित । ततो चैत्यवन्दना गुरुवन्दन च । तदा श्रीनरचन्द्र-
 सूरिमिराशीर्दत्ता- २५

१ घ-'कल्पक' । २ 'एव० भियते' इति ग-पाठः । ३ घ-'व्यजयत' ।
 ४ अनुष्टुप् ।

तद्येपकुर्वतो बर्मे तस्य त्वामुपकुर्वतः ।

वस्तुपाठः । इयोरस्तु युक्त एव समागमः ॥१॥

इत्यादि । अप ताश्री तन्मन्त्राणां नामैवपूजाभ्यन्तरात्पूजाः । तदा
कल्पय पठन्ति । एकः कथितः—

- ५ ये वायुप्रवणाः स्वभावकृत्वा स्वामिधिसादेस्ववणा-
स्तेऽपि इभ्यवजाप्य सर्वात्मपदा विद्महे मन्त्राः स्तुव्याः ।
तस्माद् त्वं तदवापकतविद्यये कदाह्यं सम्प्रति
मेव स्वावविशालपिहृत्तमृष्टि भौवस्तुपाठं स्तुवि ॥१॥

अपरस्तु—

- १ सूरौ रमेपु चेरणप्रणतेषु सोमो
र्न्तोऽतिपञ्चरितेषु बुधोऽर्धभोषे ।
नीतौ युक् कविजने कैरिरिक्विस्तु ।
र्न्तोऽपि च म्भन्तो च हि वस्तुपाठः ॥२॥

अपरस्तु—

- १५ श्रीमोक्षवदनाम्बोज विधेगविभुरं ममः ।
भौवस्तुपाठकन्वेन्दौ विदोदवति म्भरती ॥३॥

इतरस्तु—

श्रीवांसाम्बुजप्रमनं परिमत्त पञ्चाक्षुकिञ्चक्यतो
वागुर्बहिष्पञ्चराकम्पत्तं पञ्चापि देवस्तुव्याः ।

- २० वाग्म्यपूरयकार्त्तं प्रमपिवा विद्मि च विन्तामपि—
वाता यस्य किन्मम वात्पमपरं भौवस्तुपाठस्तम तत् ॥ ४ ॥
सर्वत्र कश्चरन्तम् । कश्चरिह्ययां ग्लान्यां क्वापमदेर्षं ग्लानोस्तम्
मन्त्री वापुञ्चतः—

त्वमस्यरुद्धो नदि वस्तु कृत्वात्तु युष्मत्तम् ।

य 'कृति' । वाह्यः । २ कर्त्तुः । इति । ५ वा 'वापे प्रवर्द्ध' ।
१ वाक् । कृत्वा । वदि । २ कृत्वा । ३ वाह्यः । ४ त्वम गतिवत्क-
ल्पन-कल्प-दीपयदी ।

सहृददर्शनतुष्टात्मा, भूयास विहगोऽप्यहम् ॥५॥

यद् दाये द्यूतकारस्य, यत् प्रियाया वियोगिन ।

यद् राधावेधिनो लक्षे, तद् ध्यान मेऽस्तु ते मते ॥६॥^१

इत्याद्यकथयत् । एव सद्भोऽपि चलितः । ससह सचिव मरुदेवा-
शिखरादग्रे यावत् कियदपि याति तावत् श्रमवशविगलत्स्वेदक्लिन्न- ५

गात्रवसनान् कत्यपि मालिकान् पुष्पकरण्डकभारितगिरसो-
ऽपश्यत् । पृष्टास्ते—कथमुत्सुका इव यूयम्^२ । तैर्विज्ञप्तम्—देव ! वय

दूरात् पुष्पाण्याहार्षम् । सह किल 'शत्रुह्वय'शिखरेऽस्ति । प्रकृष्ट
मूल्य लप्स्यामहे । तत् पुनरन्यथा^३ वृत्तम् । सहश्चलित । तस्माद-

भाग्या वयमिति । तेषां दैन्य दृष्ट्वा मन्त्रिणाऽभाणि—अत्रैव स्थीय- १०
तामूर्ध्वं क्षणम् । तावता पाश्चात्य सर्वमायातम् । श्रीवस्तुपालेन

स्वकुटुम्ब सहध्वामाण्यताम्, यथा—भो धन्या ! सर्वेषां पूर्णस्तीर्थ-
वन्दनपूजाभिलाष^४ । लोकेनोक्तम्—भवत्प्रसादात् पूर्ण । मन्त्र्याह—

किमपि तीर्थमपूजित स्थितमस्ति^५ । लोक प्राह—प्रत्येक सर्वाणि १५
तीर्थानि पूजितानि ध्यातानि । मन्त्रिमहेन्द्र प्राह—यद् विस्मृत तन्न

जानीथ यूयम्, वय स्मारयाम । सहघो वदति—किं विस्मृतम्^६ ।
मन्त्री^७ गदति—भो लोका ! पूर्वं तीर्थमय पर्वत यत्र स्वयमृषभदेवः

समवासापत् । ततो नेमिर्वर्जिता द्वाविंशतिर्वर्जिना समवासापत् ।
असह्यया सिद्धाश्च यत्र सोऽद्रि कथं न तीर्थम्^८ । लोकोऽ-

प्याह—सत्य तीर्थमय पर्वत । तर्हि पूज्यताम् । पुष्पादीनि क्वेति २०
चेदकथयिष्यन् तदा इमे मालिका इमानि पुष्पाणि व पुण्यैरुपा-

स्थिपतेति । तत सहध्वेन तानि पुष्पाणि गृहीत्वाऽद्रिपूजा कृता ।
द्रुमेण पुष्प जातम् । नालिकेरास्फालनवह्नदानादिके लयश्च । तुष्टा

मालिका । एव पराशामङ्गपराह्मुख आसराजम् । तत शने
शनै पशुतुरङ्गशिंशुवाद्यपीडया सहो 'रैवतक'मारुरोह च । नेमिनि २५

१-२ अनुष्टुप् । ३ ग-‘जातम्’ । ४ ग-‘वदति’ । ५ क-‘त्रयोविंशतिः’ ।

६ ‘द्रुमे० जातम्’, इत्यधिको ग-पाठ । ७ नालकप्रमुख० ।

चतुर्विंशति ३०

एते मन्त्री मन्तव्ये । पपाठ च वाचस्पतिविरचिते—

कल्पद्रुमतररसौ तरबलवाऽप्ये
पिप्लवगिण्डिरसौ मण्यसलपाऽप्ये ।
पिण्णु वातिमेव ददसे वन पत्र नेमिः
श्रीरैवन् स दिवसो दिवसलपाऽप्ये ॥१॥'

५

अपङ्गमैः पतरहृत्ते किते लदीये वदु'बंधरत्न ।।
कपं हराङ्गबोऽपि हि मापु इन्त यस्माद्बहुोऽपि पद न केमे ॥२॥'
तथाऽप्यशाहिकरिपिभि प्रणिब । नामेयमचम-अम्पापत्रम-
गनेन्द्रपदकुण्ण अत्रिकमासाद् अम्बिका-शाम्ब-प्रभुशुक्तिरतोर्
१ पादिकोर्तनवृत्तैर्मन्त्री सङ्कल्प मदनयोः स्वादुक्तमूर्ध्वपिपलम् (१)
आरप्रिकऽर्धितां ससम्भ्रम मन्त्रिमध्ये कम्पासनं वृषु श्रीसोमेश्वर
कवि 'कवित्वं चक्रे—

इन्द्रसिद्धिसमुक्ते सुरगणे कम्पदुयैः स्वाम्ये
धृताते पचमानमोचकवने कथं प्रगडो वृत्ति ।

१५

वीरगणगमन् मुनीन् सुरम्यादिस्तामनिः कथयन्नात्
तस्मात्सर्विकरर्चना निपहता श्रीवस्तुपाठाः स्थिती ॥१॥
कथः सपाशोऽप्य इती अत्रिण । इन्द्रमण्यपिद्यार्षा निपन्पो
निरर्मकं रदत् एवं लुत केऽपि कविता—

वीरुपादपि वेद्यम् अद्यपरम्भोत्तमकम्पादपि

२०

कसा मृतमभूत्तमकारिमहत्सुशुक्लसीरमाः ।
कन्देवीपुत्रकम्पश्चविश्वेऽप्युपादपि प्राङ्गम्
केषां न प्रवपन्ति वेद्यसि मुद् श्रीवस्तुपाठोक्तम् । ॥१॥'
वस्तुपाठ ! तव पर्यदर्भरी-गर्भित्तिवृत्तवित्तरं पठः ।
श्रीरैवन्निविवासाः स्थिते-करीकृत्यना निष्कृते ॥२॥

१ वस्तु । २ प । ३ वे । ४ उपर्यती । ५ क क-गर्भित्ती ।
६ प-अर्ध' । ७ वा' । ८ क-क-कृत्य । ९ कर्त्तु । १० वे'रत्त ।

एव भाव सम्पूर्य देवोत्तम श्रीनेमिमापृच्छ्य सर्वास्तीर्थचिन्ता कृता ।
निर्माल्यपद दत्त्वा पर्वताद्दुदतारीत्, न सतां हृदयात्, नापि
महत्त्वात् । अथ खङ्गारदुर्गादि-देवपत्तनादिषु देवान् ववन्दे ।
तेज पालं 'खङ्गारदुर्गे' स्थापयित्वा स्वय ससङ्घो वस्तुपालः
श्री'धवलकके' श्रीवारधवलमगमत् । स्वागतप्रश्न स्वामिना ५
कृत । आरम्भसिद्धिप्रश्नश्च । ततो मन्त्र्याह—

काम स्वामिप्रसादेन, प्रेथ्या कर्मसु कर्मठा ।

तद् वैभव वृहद्भानो, फचिदृप्सा जलेऽपि यत् ॥१॥^१

राणकेन ससह मन्त्रिव स्वमदने भोजित परिधापित-
स्तुतश्च । तेजःपालस्तु 'खङ्गारदुर्ग'स्यो भूमिं विलोक्य २०
'तेजलपुर'ममण्डयत्, सत्रा-ऽऽराम-पुर-प्रपा-जिनगृहादिरम्यम् ।
प्राकारश्च 'तेजलपुर' परित कारित । पापाणवद्धस्तुङ्ग ।

अथ वस्तुपालः श्रीवीरधवलपार्श्वे सेवा विधत्ते । देश
सुस्थ । धर्मो वर्तते । एव सत्येकदा 'दिल्ली'नगरादेत्य चरपुरुषै
श्रावस्तुपालो विज्ञत — देव । 'दिल्ली'त श्रीमोजदीन- १५
सुरत्राणस्य सैन्य पश्चिमां दिशमुद्दिश्य चलितम् । चरवारि
प्रयाणानि व्यूढम्, तस्मात् सावधाने स्वेयम् । मन्ये 'अर्जुद'-
मध्ये भूत्वा 'गूर्जर'वरा प्रवेष्टा । मन्त्रिणा सत्कृत्य ते चरा
राणपार्श्वे नीता । कथापित स प्रबन्ध । ततो राणकेनाभाणि-
वस्तुपाल ! म्लेच्छैर्गर्दभिह्लो 'गर्दमी'विद्यासिद्धोऽप्यभिभूत । २०
नित्य सूर्यत्रिभ्रनिर्यत्तुरङ्गमकृतराजपाटीक शिलादित्योऽपि
पीडित । सप्तशतयोजनभूनाथो जयन्तचन्द्रोऽपि क्षय नीतः ।
विंशतिवारवद्धसहावदीनसुरत्राणमोक्ता पृथ्वीराजोऽपि वद्ध ।
तस्माद् दुर्जया अमी । किं कर्ताऽसि ? । वस्तुपाल उवाच—
स्वामिन् ! प्रेपय मां यदुचित तत् करिष्यामि । तत साराश्व- २५

१ ग-‘सर्वासां तीर्थचिंताकृता’ । २ अमे । ३ अजुष्टु । ४ ग-‘पालोऽपि’ ।
५ क-ख-व-‘अर्जुददिशा गूर्जर०’ ।

बन्धेन सह चरितो मन्त्री । तृतीयप्रवाये महाप्रसवेनी कर्त्तारि
महापूजापूर्वं सस्मार । सा तद्वाग्यात् प्रजन्नीमूर्धेशाच-कसक ।
सा मैत्री । अर्चुर'दिशा यचना' प्रवेक्षन्ति । तत्र दस परा-
मी प्रविशन्ति तदेतच्छ्रित्य मष्टिक्याः तत्रावस्थै रोचयेत् ।

५. तेऽप यत्रनामान् गृह्णन्ति तत्र स्थित्वा सप्तमो पुत्रान्
सरमस इकेषा । अथभीस्तव करपङ्कजे एव । इदं कृत्य
पारावर्षाया अर्चु'गिरिनायकाय त्वष्टेकत्रय यत्नान् प्रैक्यद्
बहुषापयन्व— म्केन्द्रीन्द'मर्चुर'मध्ये नृत्वा वात्रिमिपत्ताले
'त्वष्टेप्रलागच्छते मुक्त्या यथाद् मष्टिक्या इत्या । तेन
१. तथैव कृतम् । प्रविष्टा यचना । वाग्दत्तास्यन् प्रहीष्यन्ति
तत्रद् पतितो वस्तुपासा कश्च । इत्यन्ते यचना । इत्यन्ते
कुम्भारणः । केचिद् ईन्वात्तरं(रे) बह्युष्णी गृह्णन्ति । अग्रे तोर्वा
कुम्भन्ति । तत्रापि न च्युत्सन्ति । एवं तान् इत्या तन्निर्षङ्ग्यै
सकृन्ति मन्त्रा 'वचक'मिन्द्र मन्त्री 'त्वत्त्वामिर्न प्रमदईम् ।

१५. अमरितस्य तेनापन्—

न भ्याम तजुये न प्यसि विकटं गोर्षैर्दृश्यामनं

दर्पान्शोष्ठिवासि क्षितिं वस्तुर्नानाव्य गोस्म्ये ।

किन्तु त्व वस्तुपातकैश्चकवस्तुवाविकृते भे

'तीर्षान्पुत्रकृष्टैर्विद्वन्निवमान्पुङ्गवम् कल्पते ॥१॥

२. तत्र परिश्रमिन् । विमुक्त. त्वगृहाय । तत्र मङ्गलत्रयस्य शोक्य
गम । इमेण पुष्य कल्पते । एव पुष्यकल्पस्यो गोर्षे कृताः ।
इत्यस्य 'मन्त्रपुरे' साधुदेवहास्यतः सा पूनहा श्रीमोक्षदीन
पुराणमैत्राश्रीश्रीप्रतिपन्नान्त्रयः । अथपति-नाथपति-मरपतिकल्प्ये
निबन्धते । तत्र प्रथमं शत्रुम्भये' पात्रा विसृष्टव्यधिकद्वाद्वाधत-

१ अ-महाप्रसवेनी) २ ग तदेकाल । ३ अ य २'मन्त्रपुरे' । ४ अ-
व ह इत्यन्ति । ५ अ-इ-कल्पयन् । ६ अ तीर्षान्शोष्ठि । ७ अ-
'उरुपरीश्वे' । ८ अ-मिन्द्रे ग-कृत् । ९ अ-क-नीनीश्रीमेककल्पयन्ति ।

'वर्षे विक्रमात् १२७३ वर्षे 'वच्चेर'पुरात् कृता । द्वितीया
सुरत्राणादेशात् पडशीत्यधिके द्वादशशतसङ्ख्ये १२८६ वर्षे
'नागपुरा'त् कर्तुमारब्धा । तत्सङ्घेऽष्टादश शतानि शकटानि ।
बहवो 'महाधरा । 'कुमार' तेन सहितो 'माण्डल्य'पुर यावदायात
तत सङ्घसम्मुखमागत्य 'तेजःपालेन 'ववलक'मानीत । श्री- ५
वस्तुपालः सम्मुखमागात् । सङ्घस्य धूली पवनानुकूल्याद् या यां
दिशमनुधावति तत्र तत्र स गच्छति । तटस्थैर्नरैर्भणितम्—
मन्त्रीश ! इतो रज. । इत पादोऽवधार्यताम् । तत सचिवेन
वभणे— इद रज स्पृष्टु पुण्यैर्लभ्यते । अनेन रजसा स्पृष्टेन
पापरजासि दूरे नश्यन्ति । यतः— १०

श्रीनाथपान्थरजसा विरजा भवन्ति

तीर्थेषु वम्भ्रमणतो न भवे भ्रमन्ति ।

द्रव्यव्ययादिह नरा स्थिरसम्पद स्युः ।

पूज्या भवन्ति जगदीशमथार्चयन्त. ॥ १ ॥^६

तत. सङ्घपतिपूनड-मन्त्रिणोर्गाढालिङ्गन-प्रियालापी सवृत्तौ । सर- १५
स्तीरे स्थित सङ्घ । पूनडः कुलगुरुमलधारिश्रीनरचन्द्रसूरि-
पादान् ववन्दे । रात्रौ श्रीवस्तुपालेन कथापित पूनडाय पुण्या-
त्मने—प्रात सर्वसङ्घैर्नास्मद्रसवत्यतिथिना युष्मता च भवितव्यम्,
धूमो न कार्यः । पूनडेन तथेति प्रीतिपन्नम् । रात्रौ मण्डपो द्विद्वारो
रसवतीप्रकारश्च । सर्वं निष्पन्नम् । प्रातरायान्ति नागपुरीया । सर्वेषा
चरणक्षालन तिलकरचनां च श्रीवस्तुपालः स्वहस्तेन करोति ।
एव लम्बा द्विप्रहरी । मन्त्री तु तथैव निर्विण्ण । तदा तेजः-

१ अ- ' वर्षे वत्सरे पुराद् विहिता । द्वितीया ' । २ ग- ' विम्भ्र० ' । ३ घ-
'महामधराः' । ४ ग- 'तदनुमारेण शेष परिवार । माण्डलिग्रामासन्नो यावदायात स
सङ्घ तावत् सन्मुख०' । ५ घ- 'मह तक्तेज पालेन' । ६ वसन्त० । ७ ग-
'गाढमालिङ्गन०' । ८ ग- 'नास्मदावासे भोक्तव्यम्, धूमो' । ९ घ- 'आदृष्टम्' ।

पाशेन विह्वलम्—केश्यैतपि देव । वयं सङ्घपञ्चात्मनि करिष्यामः
स्य मुग्धम् तया मार्गः । मन्त्री मणति—मैव 'भट्टी' । पुनै-
रपमवसरो सम्पत्ते । गुह्यमिदं कथयितम्—

यस्मिन् कुले यं पुण्यं प्रथमं, स पञ्च वननं हि रक्षणाय ।

७ यस्मिन् विनष्टं हि कुलं विनष्टं, न नमसि मङ्गे त्वरक्यं वरणि ॥१०॥
तस्माद् मोक्षस्य मयद्भिः । तापो म्यं मूर्त् । मन्त्रिणा गुह्यं प्रति
पुनरिदं वार्ष्यं प्रहितम्—

अथ मे कलकली विदुःस्य मातुःशिविपि सिद्धाङ्गुरिताऽथ ।

स्य गुणदिविनयारिकस्येक, पूजयाम्यहमरोनमश्चिभः ॥२०॥

१० मोक्षस्य मन्त्रिणा नागपुरीषाणामरुपद्वित्त्वं इष्टं रित्ये पुनि-
तम् । कथो ह्युवा बोधय एते । । एव मोक्षयित्वा परिधाय च
रक्षितो 'नागपुर' सङ्घः । गतौ वस्तुपाठ-पुनडा श्रीपातुञ्जयं
ससङ्गी । वन्दितं श्रीकृष्णमः । एकदा त्वात्रे सति देवार्थस्ये
देवस्य नासां विषये पुनै किञ्च कलसेन मातुं ना पीडयित्वा-

१५ जयत । तदा मन्त्रिणा विहितम्—गदाधिर् देवाम् देवाभिदेवत्वं
कलसादिना परब्रह्मण्यं यदवच्छस्यमाङ्गुलं भवेत् तदा म्यं गतिं
सङ्घस्य इति चिन्तयित्वा पूनडं बोधये—भट्टः । सङ्घस्योऽस्मिन्
मे सङ्घत — वदि दिम्बान्तर्येभ्यमम्भणांमर्षं क्रियते तदा सुन्दर
तरम् । तद् तु सुरस्य गमोञ्जहीनमित्ते त्वपि पतमाने रमात्मन्वया ।

२ पूनडबोधम्— 'तत्र स्तैश्चित्तविम्बेऽहः । इत्यादि वदन्ती
रैकतादित्तं कर्त्तुं वन्दित्वा म्यानुष्ठी ती । गत पूनडो 'नागपुर'ए ।
मन्त्री र्धैवच्छं राम्यं शालि ।

एवं स्थित्येऽप्येषु सुरबाणमोञ्जहीनयता वृद्धा इवपावार्थिणी

१० देव क-वटी वदयन्ति इति १० १५ वन्दित्वा म्यानुष्ठी इति
वदि वरत् । १५ 'भट्ट' । ग-मन्त्रि । १५-क-मन्त्रिणा वरत्
वदि इति इव क-मन्त्रि । १५-क-मन्त्रिणा वरत्
१५-७० १ वा 'कलकली'

‘स्तम्भपुर’मागता । नौवित्तगृहेऽतिथिवेनास्यात् । सा समागता सचिवेन चरेभ्यो ज्ञाता । चरा प्रोक्ता श्रीमन्त्रिणा—रे यदा इय जलपथेन याति तदा मे ज्ञाप्या । गच्छन्ती ज्ञापिता तै । मन्त्रिणा निजकोलिकान् प्रेष्य तस्या सर्वं कौटीम्बकस्थ वस्तु ग्राहितम् । सुष्टु रक्षपित च क्वचित् । तदा नोवित्तै पूकृतमुप- ५
मन्त्रि- देव ! जरत्येकाऽस्मद्यूथ्या हजयात्रायै गच्छन्ती त्वत्पदे तस्करैर्लुण्ठिता । मन्त्रिणा पृष्टम्— का सा जरती ? । तैरुक्तम्— देव ! किं पृच्छसि ? । सा मोजदीनसुरत्राणमाता पूज्या । मन्त्रिणा भणिन मायया—अरे वस्तु विलोकयत विलोकयत । दिनद्वय विल-
म्ब्यानीयार्पित सर्गम् । जरती तु खगृहे आनिन्ये । विविधा भक्ति- १०
क्रियते । पृष्टा च किं हजयात्रेच्छा व ? । तयोक्तम्— ओमिति । तर्हि दिनकतिपयान् प्रतीक्षध्वम् । प्रतीक्षाश्चक्रे सा । तावताऽऽ-
रासणाऽऽश्मीय तोरण घटापितम् । आनायित च । मेलयित्वा विलोकित च । पुनर्विघटितम् । रूतेन बद्धम् । सूत्रधारा सह प्रगुणिता । मन्त्रिणश्च मार्गश्चान्तरे त्रिविधोऽस्ति—एको जलमार्ग , १५
अपर. करभगम्य , इतरस्तु अश्वलङ्घ्य । यत्र ये राजानोऽयोध्वा(?) यथोल्लङ्घ्यन्ते तथा सूत्र कृतम् । राज्ञां उपदायै द्रव्याणि प्रगुणी-
कृतानि । एव सामग्न्या सा प्रहिता तत्र । रचित तोरण मसीति-
द्वारे । तत्र दीपतैलादिपूजाचिन्ता तद्राजपार्श्वद् शाश्वती कारिता । दत्त भूरि भूरि तत्र । उदमूद् भूरि यश । व्यावृत्ता जरती । २०
आनीता ‘स्तम्भपुर’म् । प्रवेशमह कारित । स्वय तदहिक्षालन चक्रे । एव भक्त्या दिनदशक स्थापिता खगृहे । तावता धवल-
किशोरशतपञ्चक अन्यदपि दुकूलगन्धराजकर्पूरादि गृहीतम् । वृद्धा प्रोक्ता—मातश्चलसि ? । यथादिशसि तत्र मान च दौपयसि तदाऽ
हमप्यागच्छामि । तथा भणितम्— तत्राहमेव प्रभु । स्वैरमेहि । पूजा २५

१ ख-‘काटीबकस्थ’ । २ ‘स्वय सह भूत्वा’ इत्यधिको ग-पाठ । ३ घ-‘मसीति’ । ४ ‘मसीद’ इति भाषायाम् । ५ घ-‘दाप्तसि’ ।

ते तत्र अनुग्री । श्रीरघुपञ्चरत्नमुक्त्वा बलिना बलिमोक्षः ।
 गता विहीनः तत्र गमनानुभवनात् । का... २५६ गुह्यम् । सुगम
 मम्मन्ममगम्यु । नत्वा प्रगतं पूषा च सुगमपत्रम् । ब्रह्मा
 प्राञ्जन-कव न म म्भ पयसा 'उत्ता' तत्र पुत्र सू र'गतां तु
 बन्धुपाल' । गता पूषम्-न'र्त्त । तत्र पुतात म्भः नई
 नपस्पर्शिनः । गताऽऽ-म र्त्तिन न नात्र न । । पुत्रऽऽ-
 बर्त्त'य'र्त्त । त'प'त' ता' । अथवागन् प्रदिव आवात्
 दक्षिण बन्धुपाल' । दक्षिण म'रिण । आदि च रथा-
 मया म'धिवरान् पुत्रो म' तत्र म'म ब'ग'र'म'म् । ब'म्भ'म्,
 १ तां स्ता न । 'प'र्त्त सुगमता इत्या महनो'म'न न'म'गु'म्भ'म्
 इत्या श्रीरघुपाला 'न'दी'पुरं मीन अ'र्त्त'मि'न'च सा'नु-
 पून'इ'म्भ'म् । 'म'गु'म'त सु'वा'ग'न नि'म्भ'म् सा'नु'पू'न'इ'
 सु'द'न मा'त्र'वि'द्य 'ने'त्र'य'त'गु'रे आ'दी'न म'वि'न' ।
 म'वि'न'य सु'द'स परि'र्त्त'न । सु'र्त्त'य'ट'न'च' प'त्र'इ'प'र' द'ता
 २५ उ'त्त'म'नि कि'प्रि'द् पा'च'म् । ब'न्धु'पाल'ने'न'वि'दि'त'म्-इ'म् ।
 'गु'र्त्त'इ'र'या मह इ'व'म्प व'च'गु'री'य स'न्धि स'ग'त् । उ'त्त'म'म्भ'म्
 'म'म्भ'गु'री'न'नी'ता द'ाय' । उ'त्ता म'न त'त् । द'क्ष' भी'ता ।
 उ'त्त'म'म्भ'दी'प'त्र'क 'वृ'पा'दे'ना'त् पू'न'इ'न प्र'वि'न 'वि'नु'त्र'पा'दी' ।
 त'य'े'न' अ'प'म'म्भ'दी' द्वि'ती'या पु'ण'इ'री'क'र'त'दी' सु'दी'या
 ३ क'प'र्त्त'न'म्, अनु'वी' च'क्र'य'या, प'त्र'म्भ' नि'त्र'क'पुरं मी'पा'म्भ'
 क'र'ती । ब'लि'न प'थ'ल'म्भ'वि'द्यः त'नु'र्त्त' ग'त । प्र'य'न' त'त्त'वा'मी
 ग'त वि'र'द'ना'न'क'म्भ'वि'द'न । पू'ष'म्भ'नि ब'र्त्त'क'वि'द'न'य सु'व
 वि'ही'न'ग'म'न'इ'त्त'ना'म् । पु'न' सा'वि'शे'प म'न्धि'न प'त्र'म्भ' । सा'प्रि
 नि'र'भ'शे'प'म्भ'त'न' प्री'च'इ'पी । गु'या श्री'र'घ'प'ञ्च' । इ'व' द'स-

१ अ इवेन २-वर्त्त ३-प-भर्त्त । ४-पू'न' इ'व'र्त्त'न' ५-
 व'दी' उ'त्त'म'म्भ' ६-व'र्त्त ७-इ'त्त' पू'ष'इ'न' भी' । ८-य-अनु'व'र्त्त' । ९-म
 क-उ'त्त'म'म्भ' ।

लक्ष्मी हेम्नां प्रसादपदे सा तु गृहादवागैव दत्ता बहुमिलितयाच-
केभ्यः । मिलितो मन्त्रिगृहे सर्वोऽपि लोक । स सत्कृत्य
प्रेषितः । कत्रयस्तु पठन्ति—

श्रीमन्ति दृष्ट्वा द्विजराजमेक, पद्मानि सङ्कोचमहो भजन्ति ।

समागतेऽपि द्विजराजलक्षे, सदा विकासी तत्र पाणिपद्म ॥१॥ २५

उच्चाटने विद्विपता रमाणा—माकर्षणे स्वामिहृदश्च वश्ये ।

एकोऽपि मन्त्रीश्वर । वस्तुपाल !, सिद्धस्तव स्फूर्तिमियति मन्त्रः । २।^१

एष स्तूयमान उत्तमत्वाल्लज्जमानो वस्तुपालोऽधो विलोकयामास ।

ततो 'महानगर'वासिना नानककविना भणितम्—

एकस्त्व भुवनोपकारक इति श्रुत्वा सतां जल्पित १०

लज्जानम्रशिरा स्थिरातलमिदं यद् वीक्षसे वेदि तत् ।

वाग्देवीषदनारविन्दतिलक । श्रीवस्तुपाल ! ध्रुव

पातालाद् बलिमुद्दिर्धर्षुरसकृन्मार्गं भवान् मार्गति ॥३॥^१

तदैव 'कृष्ण'नगरीयकविकमलादित्येन भङ्ग्यन्तरमुक्तम्—

लक्ष्मीं चलां त्यागफला चकार मां १५

साऽर्थिश्रिता कीर्तिमसूत नैन्दिनीम् ।

साऽपीच्छया क्रीडति विष्टपाप्रत-

स्तद्वार्त्तयाऽसौ त्रपते यतो महान् ॥४॥^१

तेषां कवीनां भूरि दान दत्तम् ।

अथ कदाचन मन्त्रिणा श्रुतम्, यथा—'रैवतका'सन्न गच्छतां २०

लोकानां पार्श्वतो भरटका पूर्वनरेन्द्रदत्तं करमुद्राग्रहयन्ति । पोष्ट-

लिकेभ्यः कणमाणकमेक १ कूपकात् कर्ष एक, एव उपद्रव्यते

लोक । तत आयतिदर्शिना सचिवेन ते भरटका 'कुहाडी' नामा-

न ग्राम दत्त्वा त करमुद्राग्रहयन्तो निषिद्धा । 'अङ्केवालिया'ह्यो

ग्रामस्तु ऋषभनेमियात्रिकाणां क्षीणधनानां स्वगृहासियोग्यपाथेयः २५

१ ख घ-‘प्रसादेन’ । २ उपजाति । ३ इन्द्रवज्रा । ४ पृथ्वीतलम् । ५ शार्दूलः । ६ घ-‘नन्दनीम्’ । ७ ख-‘सा पीडया’ । ८ इन्द्रवज्रा ।
चतुर्विंशतिः ३१

ईमप्येव च । अनुग्रहं 'सैकक'तद्वृद्धिकरणपरयोः सुखासुखी
 इत्या मुक्तानि बन्धनरितानीनां वात्रिकण्यं तेष्वेवैव्याप्यम् ।
 तेषुवाटकनरणां तु प्यसपदं शक्तिश्रेयसि प्रणिष्ठिन्मि । तेषु
 सर्वेषु देवेभ्यो रत्नबन्धनानि हेममूषणानि कथितानि । निरे
 ५ सायत्तपूरिष्णुव्याप्यं सर्वेभ्योमामन्वो निपुक्त । इतः श्रीकृष्णोऽपि
 कथयन्मि तेषुवाटकनरणां न मत्स्य रूपं तु सम्वादिनाम् ।
 एव तस्योपकरणः विषस्युष्मन्ते विवेकशिरोमवेः । ।

एकदा रेतम्पुर गतो मन्त्री 'शक्य'त् । तत्र सुवर्ण
 पालपात्रात् तद्वत्त उचरन्त सन्ति । तत्र सोमेश्वरा कथय

१० वासुदेवर्षी । मन्त्रिणा सनत्पा पूष्य—

प्रादृक्कथे पयोर्षीणि—रासीन् गवित्तवर्षित ।

सोमेश्वरा वृषति रम—

अन्तःसुखवगन्तप-मिश्रमन्त्रमण्यदिब ॥१॥

तद्वत्तपयोऽशक्तमुषित्तमिऽव्य रत्तम् । पुन कथयन्मिन्नि-

१५ शोक्तम्—कथः किं वा कथेकः । सोमेश्वरेण पूरितं पचम्—

येनागन्तव्यमन्त्रमण्यो येनागौतथ मलयि ।

प्रथमं सन्ति । कः पूष्य- कथः किं वा कथेकः ॥२॥

अत्रापि शोक्वास्यवा इत्याप्यं वधिः ।

एवं कथय तस्य ।

२ एकदा कृष्णोऽपि सुतमेवविबम् पथा—

'प्रादृक्'वयो श्रीविमलोदण्डनाथकोऽम्बत् । नेह-वादिषपो-
 र्बिताऽम्बत् । स चिर-नर्तुदा'विषममसुनक्, गूर्वरेवप्रसणे ।
 तस्य विमलस्य विमलमेवविमलमममूत्-पुरवाण्य प्रस्य
 वाम्ब्य च । तस्मिन्नेवै त्वापेद्रदम्यां अमिन्नामुपवात्तमेवराण्य ।

२५ इत्यधीमूष सा प्राह-वस । वाम्ब्यं हृदि । विमलो बगी-पुरेण्य

१ क-कथेवरे । २ क-उ- 'विमलमममममममम' । ३ क 'चतुर्विंशत्तिसर्गम्'
 ४ क-इत्य सन्ति । ५ क-कथेकवैपुर् । ६ क 'एवैव कथय वधिः ।
 ७ क-वाटक । ८ क-श्रीकृष्णोऽपि

प्रासादनिष्पत्तीच्छा चा'र्दुदशृङ्गे मे वर्तते । अम्बया प्रोक्तम्— द्वे प्राप्ती न स्तः । एका ब्रूहि । ततो' विमलेन ससारवृद्धिमात्रफलामसारा पुत्रेच्छा मुक्त्वा प्रासादेच्छैव सफलीकर्तुमिष्टा । अम्बयोक्तम्— सेत्स्यति तवेयम्, पर क्षण प्रतीक्षस्व यावताऽह गिरिवरा'र्दुदा'- धिष्ठात्र्याः सख्या श्रीमातुर्मत गृह्णामि । इत्युक्त्वा गता देवी । तावद् विमलो ध्यानेन तस्यौ । श्रीमातृमत लात्वा देव्यायाता अभाणीच—

पुष्पस्रक्दामरुचिर, दृष्ट्वा गोमयगोमुखम् ।

प्रासादाई भुव 'विधा, श्रीमातुर्भवनान्तिके ॥१॥'

तत् तथैव दृष्ट्वा चम्पकद्रुमसन्निधौ तीर्थमस्थापयत् । पैत्तल- प्रतिमा तत्र महती विक्रमादित्यात् सहस्रोपरि वर्षाणामष्टाशीतौ १० गताया चतुर्भि मूरैभिरादिनाथं प्रत्यतिष्ठिपत् । 'विमलवसति' इति प्रासादस्य नाम दत्तम् । तस्मिन् दृष्टे 'जन्मफल लभ्यते ।

एतत्कथाश्रवणान्मन्त्री दध्यो—वय चत्वारो भ्रातरोऽभूम । तन्मध्ये द्वौ स्त । द्वौ तु मालदेव-लृणिगावल्पवयसौ दिवमगाताम् । मालदेवनाम्ना कीर्तनानि प्रागपि अकारिपत् । क्रियन्त्यपि लृणिग- १५ श्रेयसे तु 'लृणिगवसति' 'र्दुदे' काराप्या । एतत् तेजःपालाय प्रकाशितम् । तेन यिनीतेन सुतरां मेने । अथ तेजःपालो 'धवल- कका'द'र्दुद'गिरिभूषण 'चन्द्रानती' पुरीं गत्वा धारावर्षराण- गृहमगात् । तेनात्यर्थं पूजित । किं कार्यं आदिश्यतामित्युक्त च । मन्त्रिणोक्तम्—'अर्दुद'शिखराग्रे प्रासाद कारयामहे यदि यूय २० साहाय्या स्यात् । धारावर्षेण भणितम्--तव सेवकोऽस्मि । अह सर्वकार्येषु धुरि योज्य । ततो राष्ट्रिकैर्गौर्गलिकादयो महादानै- र्वशीकृतास्तथा, यथा 'निष्पत्स्यमान चैत्य करैर्न भारयन्ति, 'दानेन भूतानि वशीभवन्ति' इति वचनात् । तत'श्वन्द्रावती'महा-

१ 'गार्याश्रीदेव्या वचना इत्यधिको ग-पाठ । २ ग- 'विधा' । ३ अर्दुदुप् । ४ ग-ज-म सफल कथ्यते । ५ घ- 'गीर्गलिका' । ६ ग-'निष्पत्स्यमानचैत्योपरि प्रहेप न मज ते दानेन' ।

पत्रमुप्य भावकं चात्मसुनाम्नं गृहे गत्वाऽऽकलय । सर्वं वैत-
 'मद्वि' करपात्रे परि पूजासामिष्यं कुरुष्वे । चात्म्येष्टेनति
 कल्प कुटुम्बान्तराणामपि देवपूजार्थं नित्यधनचिन्ता कृता । तर्हि
 मन्त्री 'आराधना' गत्वा वैतनित्यपिद्योग्य दृक्कटिकं निरु-
 ५ शयत् । तद्ब्रह्मसिद्धिको(1)बार्तुदोषार्थक्यामीनयत् । अर्थस्योसारं
 श्लोचान्तरे ह्यग्नि मण्डपितानि । तत्र सर्वं कम्बते, पश्या
 नरायणं सुवर्षे ह्यम् मा मूर्धिति । 'उम्बरिणी'पथेन प्रासाद
 नित्यपिद्योग्य दृक् द्विगुणमुत्तारं रिनेः प्रवेशयामास । पुनस्तां पत्नीं
 विपन्नं चकार यथा परचक्रप्रवेशो नो भवेत् । एव सिद्धे पूर्वकर्मणि
 (श्लोमनदेवैः सूत्रधारमाहूय कर्मत्वाये म्युह्यत् । उद्दसात्तं ईक
 ङपरिस्त्रापिनमकरोत् । अर्थमप्ये त्वैतिा च सम्यदिशात् । एवं
 सूत्रं हत्वा तेजःपासो 'अथककक'मागमत् । नित्यपते प्रासादः ।
 अग्निमिषिष्यं कदापकम्य सज्जीकृतं विवते । सूत्रधारतां उतरापी
 बटयति पाठम् । ते ह्य ह्य-शोभ्य पुर पुरोत्तर्पं गृह्णति । कर्मकरो
 १५ पुनः पुनर्वाचते । तत्र उद्दसो मन्त्रितेजापासाप विवति-देव ।
 इम्या विनश्यन्ति । सूत्रधारा कर्मत्वात्पात् प्रथमं प्रथमं गृह्णति ।
 ततस्तेजापासेन कथापिनम्-इम्या विनद्या इति किं भूये ! विनद्या
 किं कुपिता ! । न तावत् कुपिता किन्तु मनुष्याणामुपहृत्य ।
 उपहृत्यभेद् विनद्या कथं कल्पन्ते ! । माता मे कन्धेति वाक्यवद्
 २ परस्पर विद्वद् भूये । तस्मात् तत्त्वमिदम्- सूत्रधारान्तामिच्छन्त्येवो
 न कार्यं देयमेवेति । ततो वृत्ते उद्दसा । तावन्वित्यर्थं यत्
 गर्भगृह मध्ये धनिमिगापविष्य स्थापितम् । एतच्च ह्यं अतिज-
 पासाप विवत्तम् । तुष्टौ ही मन्त्रिणी । श्रीरामानुजादेव्यात्
 तेजापासोऽनुपमया उद्यानप्यपरिच्छतोऽर्बुद'मिदि प्रस्त' भास्यं
 २५ नित्यक्याप ददर्शं वृत्तेय (च) । आना सञ्जमानवामः सपत्नीश्वे

१ 'निरुपकथनि' । २ उवाची च 'कम्बती' । ३ य 'कम्ब'

मन्त्री नेमिं पूजयति स्म । अथ कायोत्सर्गे ध्यानेनोर्ध्वस्तस्यौ
 चिरम् । क्षणार्धेनाऽनुपमा पतिं तथास्थ मुक्त्वा प्रासादनिष्पत्ति-
 कुतूहलेन वहिरागात् । तत्र सूत्रधार शोभनदेवो मण्डपचतु-
 स्तम्भी ऊर्ध्वयितु उपक्रमते । तदा मन्त्रिण्या उक्तम्—
 सूत्रधार । मम पश्यन्त्याश्चिरं ब्रभूव । अद्यापि स्तम्भा नोत्तम्यन्ते । ५
 शोभनदेवेनोक्तम्— स्वामिनि ! गिरिपरिसरोऽयम्, शीत
 स्फीतम्, प्रातर्घटन विपमम् । मध्याह्नोद्देशे तु गृहाय गम्यते ।
 क्षायते, पच्यते, भुज्यते । एव विलम्ब स्यात् । अथ
 विलम्बात् किं भयम् ? श्रीमन्त्रिपादाश्चिरं राज्यमुपभुञ्जाना
 सन्तीह तावत् । ततोऽनुपमया जगदे— सूत्रधार । चाट्टमात्र- १०
 मेतत् । कोऽपि क्षण कीदृक् भवेत् को वेत्ति ? सूत्रधारो मौन
 कृत्वा स्थितः । पत्नीवचनमाकर्ण्य सचिवेन्द्रो वह्निर्नि सृत्य
 सूत्रधारमवोचत्— अनुपमा किं वावदीति ? । सूत्रधारो
 व्याहार्पात्— यद् देवेन अवधारितम् । मन्त्री दयितामाह—
 किं त्वयोक्तम् ? । अनुपमाऽऽह— देव ! वदन्त्यस्मि—कालस्य १५
 को विश्वास ? । काऽपि कालत्रेला कीदृशी भवति ? । न सर्वदा-
 ऽपि पुरुषाणां तेजस्तथा । यथा—

श्रियोर्वा स्वस्य वा नाशो, येनावश्यं विनश्यति ।

श्रीसम्बन्धे बुधा स्वैर्य-बुद्धिं व्रध्नन्ति तत्र किम् ? ॥१॥^१

वृद्धानाराधयन्तोऽपि, तपयन्तोऽपि पूर्वजान् ।

२०

पश्यन्तोऽपि गतश्रीकान्, अहो मुह्यन्ति जन्तव ॥ २ ॥^१

भूपभूपल्लवप्रान्ते, निरालम्बाऽविलम्बनीम् ।

ईथेयसीं वत मन्यन्ते, सेवका स्वामपि श्रियम् ॥३॥^५

इति विपदितो मृत्यु-रितो व्याधिरितो जरा ।

जन्तवो हन्त पीड्यन्ते, चतुर्भिरपि सन्तवम् ॥४॥^६

२५

१ स्व-‘मौदेनातिष्ठत्’ । २-३ अनुष्टुप् । ४ ग-‘स्वल्पावस्थायिनीं लक्ष्मीं, मन्यन्ते मन्त्रिणो बुधा’ । ५-६ अनुष्टुप् ।

त्रिन्दव श्रीयशोवीर !, मध्यशून्या निरर्थका ।
सङ्ख्यावन्तो विधीयन्ते, त्वयैकेन पुरस्कृता ॥१॥
यशोवीर ! लिखत्यास्था, 'यावच्चन्द्रविधिस्तव ।
न माति भुवने ताव—दाधमप्यक्षरद्वयम् ॥२॥^१

अत एव न मदा भवदर्शनरणरणकाक्रान्तमेव स्वान्तमासीत् । ५
इदानीं चारुसम्पन्न भवदीयसाङ्गत्यम्, तदपि विद्येपत "श्रीमन्-
नेमिदृष्टौ । ततो यशोवीरो व्याहरति—

श्रीमत्कर्णपरम्परागतभवत्कन्याणकीर्तिश्रुते

प्रीताना भवदीयदर्शनविधाप्रस्माकमुत्क मन ।

श्रुत्वा प्रत्ययिनी सदा ऋजुतया स्वालोकविस्त्रम्भणी

दाक्षिण्यैऋनिधानकेवलमिय दृष्टि समुत्कण्ठते ॥१॥^६

१०

इत्याद्या सङ्ख्या पप्रधिरे । प्रासादविम्बप्रतिष्टोत्सवा सवृत्ता ।

श्रीवस्तुपालेन एकदा चैत्यस्य दृपणभूपणानि पृष्टो यशोवीर
प्रोचे—देव ! शोभनदेव सूत्रधार शोभन, ततो युक्त एतदम्बा
कीर्तिस्तम्भोपरिस्थिता एकामङ्गुलीमूर्ध्वीकृत्य वर्तमाना घटिना । १५
सं तु कर्मकर एव द्रव्यलोलुप । अत्र तत्र मातुर्मूर्तिर्विलोक्यते
येन दाता दुर्लभ ।

शतेषु जायते शूर, सहस्रेषु च पण्डित

वक्ता अतसहस्रेषु, दाता भवति वा न वा ॥१॥

इत्यादि किमुच्यते ? । प्रासाद परमतम । पर दोषा अपि सन्ति । २०
प्रासादापेक्षया सोपानानि ह्रस्वानि १ स्तम्भे त्रिम्बान्याशातना-
भाजन स्यु २ द्वारंप्रवेशे व्याघ्ररूपाणि पूजाऽन्पत्वाय स्यु
३ जिनपृष्ठे पूर्वजारोपणात् पाश्चात्यानामृद्धिर्नाशो भविता

१ अनुष्टुप् । २ घ 'यावच्चिन्द्रे विधि०' । ३ अनुष्टुप् । ४ घ—'धीनेमि०' । ५ ऋ—
'विधौ नास्माकमुत्क मन' । ६ शार्दूल० । ७ ख—'ततोऽपि न युक्त' । ८ ग—पुस्तके
'स तु' एतदारभ्य 'किमुच्यते' इति पाठाधिक्यम् । ९ अनुष्टुप् । १० ख—'प्रदेशे' । ११
ख—'नाशिनी' ।

४ अत्रो वेममुनिर्भूतः । तत्रो वीरवृक्षात्प्रभव
 ५ मेघदीप्त्या न मङ्गलव ६ अत्रो ह्यन्तरात्प्रभव
 बाल्ये न बाल्येवित्त न प्रविशति न रिक्तं ईदं
 प्रवेदविष्णुनि ७ । इत्तं अत्रो मत्सं मत्सं न पुत्रं वीर्यी ।
 अत्रिभक्तं वार्त्तिकात् विविक्तं । विष्णुनेरिक्तमादिस
 इव प्रवृत्तं मदिक्तं विष्णुत्तं तत्रं वीर्यं सविष्णु
 'अत्रो' अत्रो प्रभुं नागं मुने तत्रै ।

- इत्यथ श्रीवीरघट्टाय ही पुत्री तत् । तथा वीरमा, अतो
 वीमन्ता । तत्र वीरमा ५ वनरं गुरुत्तं वेगां प्रातः यो वीर
 १ वानरं वानरं दुरि पनक्ता विष्णु उदोक्तं वृत्तगीमादिसत् । व
 वानरं वधिबेवत्तं तत्रं न वानरं क मध्ये तत्रं वानरं । तत्र
 वीरमो रीति — वेग्ये मीर्याचाराने वानरं व
 आमउयानां इत्यन्तां वा म. तत्रं तत्राप । वीरमेनाऽशेणं
 शतं इत्यं मुक्तं । वानरं तु वीर्या तस्या व सुभयं विष्णुना-
 १५ लोतवत्तं वानरं मुक्तं । वीरमग तस्यापि वृत्तानिक्तं वृत्तं ।
 र वानरं विमधिकं वानरं विष्णु वीर्यं इत्युक्तं
 वात्तत् । वीर्यं मत्सं वीर्यप्रसाध्यामिनां समाम्पिगतत् ।
 ज्ञानं वानरं । इत्तं पारम्पर्यं वीर्यप्रसेनं । वीर्यं पारपी
 वीर्यं वानरं वीर्यं — वानरं ते वीर्यं मत्सं तत्रैव
 २ वानरं । अत्रो वानरं न वीर्यं । इत्तं मत्सं, पुनर्भूतौ
 वानरं मत्सं । वीर्यो मत्सं वानरं वीर्यं । मत्सं वीर्यं इत्तं
 वेगाभिमुक्तं । इत्युक्तं व वीर्यमत्सं मत्सं वानरं मत्सं-
 अत्रिभक्तं । मत्सं वानरं वानरं वानरं वानरं वानरं वानरं
 वीर्यमत्सं मत्सं मत्सं । वीर्यमत्सं वानरं वानरं वानरं वानरं
 २५ वीर्यमत्सं मत्सं मत्सं ।

१ मत्सं तत्रं वानरं वानरं वानरं वानरं वानरं वानरं ।
 २ वानरं २ मत्सं वानरं वानरं वानरं वानरं वानरं ।

अत्रान्तरे श्रीवीरधवलोऽचिकित्सेन व्याधिना जग्रसे । तदा
 वीरमः स्वसहायैर्वलवान् भूत्वा राज्यार्थं राणकमिडनमिपेण 'धव-
 लक'मागात् । तदैव श्रीवस्तुपालेन त दुगशय ज्ञात्वा प्रत्युत्पन्न-
 मतिखादम्ब-गज-हेमादिषु पद्ममात्ममानुषै परमा यत्न कृत ।
 वीरमः प्रभवितु न शशाक । 'धवलक' एव स्वसंधे विपुले- ५
 ऽवतस्थौ । दिनैरिभिर्वीरधवलौ दिव गत । लोक शोकसमुद्रे
 पतित । बहुभिर्धेनारोहण कृतम् । मन्त्री तु सपरिजन काष्ठानि
 भक्षयन्नपरापरैर्मन्त्रिभिर्निपिद्ध । उक्त च—देव । त्वयि सति राण
 पादा स्वय जीयन्तीव लक्ष्यन्ते । त्वयि तु लोकान्तरिते परिपूर्णा
 पिशुनाना मनोरथा । गता 'गूर्जर'धरा इति ज्ञेयम् । ततो न मृतो १०
 मन्त्री । उरथापनदिने मन्त्री श्रीवस्तुपालः सभासमक्ष पठति—

आयान्ति यान्ति च परे ण्डमव रामेण

सञ्जातमेतदृतुयुगममगत्वर तु ।

वीरेण वीरधवलेन विना जनाना

वर्षा विलोचनयुगे हृदये निदाघ ॥ १ ॥' १५

अतीय नि श्वस्य गता सर्वेऽपि स्वस्थानम् । ततश्च मृते वीरधवले
 तद्राज्यलिप्सुर्वीरमः सन्नद्ध गृहान्निर्गमिष्यति यावता तावता श्री-
 वस्तुपालेन वीसलः कुमारो राज्ये विनियोगित । वीसलदेव इति
 नाम प्रख्यापितम् । सर्वराज्याङ्गेष्वाम्नरै रक्षा कारिता । स्वय
 वीसलं गृहीत्वा साराऽम्बखुरपुटक्षुण्णक्षमापीठोच्छलद्भ्रज पुञ्जस्थगि- २०
 तव्योमा राजन्यकक्रूरकरवालशल्लभल्लकिरणद्विगुणद्योतितरविकिरणो
 वीरमसम्मुख ययौ । दारुण समरो जज्ञे । वीरमः स्वस्य तेज-
 सोऽनवकाश मन्यमानो नष्टा श्वशुरेण राजकुलेन उदयसिंहेनाधि-
 ष्ठित 'जावालि'पुर प्रत्यचालीत् । मन्त्री तस्याशय दक्षतया ज्ञात्वा
 योद्धशयोजनिकान् नरानुदयसिंहान्तिके प्रैपत् आख्यापयत्, यथा- २५

—अर्धं राजद्विह्वलम्कं जामातृमन्वन्धनं यन्ति क्षान्तिश्च क्षान्तिश्च
 तदा ते न राश्यं न जद्विह्वल्य च । इत्यादीयेनम् । तथा यदा
 बीरमा ज्ञायात्पुनःपानं प्राप्ताना विद्याम्ब्रह्मण्यधिराजुत्तम-
 चम्पापमान उदयसिद्धिनिदुकेभुपुः शरैः सन्धिनेत्रैरभ्यास्यो-
 ५ यस्यापलाप इव मृतमत्र । तस्य त्रिरो बीसुसद्वाप मरिं
 उदयसिद्धिम् । तथा ज्ञानं निष्पद्यन्तं बीसुसद्वापम् ।
 यावन्मात्रं बीरघटनेन साधिन तावन्मात्रात्तु विद्यन्ति म्यूनमासां ।
 बेवन्तं तन्मप्रसन्नं बीसुसत्तं बीवस्तुपासा क्युनया ॥६॥

पुरुष सत्यामर्ष—माताहनि यथा यथा ।

१ गुरुजनि क्युनेत्र स पश्यति तथा तथा ॥१०॥

एषा ज्ञानाहनाया विद्य प्रबन्धीह्वः । मन्त्रिणो पुत्रकु-
 क्षीरजयमात्र दत्तम् । ऐक्यं सुमराकृशता प्रतीहरो राजाऽग्नि ।
 स प्रहृष्टा नाथ । पूर्वमन्ध्याय बुर्बाणा मन्त्रिबीरस्तुपासंन पीदि
 तोऽपूम् । स कम्पाककाश उपराजं ब्रूते—वेव । जनयो पाचैऽप्यन्तं

१५ यन्मयत्तं तद् वाच्यताम् । एषाऽग्नि तात्वाह्यावादीठ—अर्थे दीप
 ताम् । तास्यामुक्तम्—अर्थः 'राजुत्तया'दिषु ध्वनितत्वात्प्रति नः
 पाचै । राजौत्तम् तर्हि विम्व दीपताम् । मन्त्रिभ्यामभिहितम्—
 दिम्व मन्त्रो राजने तदादिरपताम् । एषा कर्त्तव्यं पुरतः ।
 उदयप्रसादो तदा जीवन्मूम् । स निषेधमनि करुणम् न इ

२० तद्वचनं राजा शृणोति अमिनकर्षणताम् । तदा सोमेश्वरेण्यार्थं
 कम्पमेकं बीसुसत्तं प्रति—

यस्यस्यासुखात्तुपरिमन्त्र्याग्नेऽभ्योत्सवताः

माय प्रीतिमिदं समीर । मरुती इन्त तथा किं इतम् ॥

१ अ-‘उत्तयेव’ । २ अ-‘उत्तु कता’ । ३ अ-‘उत्तु’ । ४ ‘पुत्रकृशता’ इत्यादिषु
 य-‘उत्तु’ । ५ अ-‘अन्त्रिभ्यः’ मरुती इव समपाक । ६ अ-‘उत्तयेव’ एषाऽग्नि

सूर्याचन्द्रमसौ निरस्ततमसौ दूर तिरस्कृत्य यत्

पादस्पर्शसह विहायसि रजः स्थाने तयोः स्थापितम् ॥१॥^१

निर्वर्तित दिव्य राज्ञा ।

अय कदाचिद् 'धवलकके' मन्त्रिणि वसति सति पौषध-
शाला एका आस्ते । तस्या उपरितन पुञ्जक क्षुल्लकोऽधः क्षिपन्ना- ५

सीत् । तस्याज्ञानात् स पुञ्जको वीसलदेवमातुलस्य सिंहनाम्नो
यामाधिरूढस्याधो रथ्यायां गच्छतः शिरसि पतितः । क्रुद्धः स ।

मध्ये आगत्य क्षुल्लक दीर्घया तर्जनकेन पृष्ठे दृढमाहत्य रे मा
'जेठुआक' सिंहनामान राजमातुल न जानासीति वदन् स्वगृह

गत । त वृत्तान्त मध्याह्ने मन्त्रिवस्तुपालं भोजनारम्भे उत्क्षिप्तप्रथम- १०
कवल आगत्य रुदन्नुद्वाटितपृष्ठोऽभिजिज्ञपत् क्षुल्लक । मन्त्रिणा-

ऽमुक्तेनैव उत्थाय क्षुल्लक सन्धार्य प्रस्थापित , शालाया प्रेषितश्च ।
तदनु स्वय स्वकीयः परिग्रहो भापित —भो क्षत्रिया ! स कोऽप्यस्ति

युष्मासु मध्ये यो मम मनोदाहमुपशमयति ? । तन्मध्ये एकेन राज-
पुत्रेण भूणपालाख्येनोक्तम्—देव ! ममादेश देहि, प्राणदानेऽपि १५

तव प्रसादाना नानृणीभवामः । स एकान्ते नीत्वा मन्त्रिणा छन्न कर्णे
प्रविश्य समादिष्टम्—याहि, 'जेठुआ'वशस्य राजमातुलस्य सिंहस्य

दक्षिण पाणि छित्त्वा मे दौकय । स राजपुत्रस्तयेत्युक्त्वा एकार्का
मध्याह्नोद्देशे सिंहावासद्वारे तस्थौ । तावता राजकुलात् सिंह आगात् ।

राजपुत्रेणाप्रे भूत्वा प्रणिपत्य सिंहाय उक्तम्—मन्त्रिणा श्रीवस्तु- २०
पालदेवेनाह व समीप केनापि गूढेन कार्येण प्रेषितोऽस्मि । तेन

इतो भूत्वा प्रसधाऽवधार्यताम् । इत्युक्त स किञ्चिद् गत्वा पराङ्मुखो
भूत्वा यावद् वार्ता श्रोतु यतते तावन्मन्त्रिभृत्येन सिंहस्य कर स्वकरे

कृत सहसा द्युर्याच्छिन्नश्च । छिन्न त कर गृहीत्वा रे वस्तुपालस्य
मृत्योऽस्मि, पुन श्वेताम्बर परिभवेरिति वदञ्चरणवलेन पलाय्य २५

१ शार्दूल० । २ घ—'सिंहं राज०' । ३ ग—'गूढकार्येण' । ४ घ—'पराङ्मुक्त्वा' ।

५ ग—'महसा कङ्कलोद्दुर्या' ।

- भूमपाठा मन्वन्ति ब्रह्मणः । अस्मिन्ना मन्त्रे
 ५ अस्तौ । स कर एतौ च मन्त्रे । त्वमनुवन्ति परमन्त्राणो
 मुच्यन्ति । ब्राह्मणपरिमहा भार्गवः—पश्य जीविन्ना स त्वगूर् ५३
 जीवन्तु चिरम् । अस्मिन्निर्मन्त्रणा सह वैशुवर् ५३ । मर्गं करपदे,
 ५ जीविने सन् ५३ । ते सर्वेषु चाम्—देवक सह मार्गं जीविने च ।
 श्विना स्मा वसे । एतन्मे मिथया ज्ञानव्य । तना मोमुदामि एता
 १ गृह तरे सा कुतं इत्या स्वयं एतौभोपरि समीप्य तत्पौ विना
 कर्षा पनुष्यन् । तन मिहृस्वपि परिच्छदो द्विष्टिना बन्धा-
 दिभ्यन् । तैः सर्वैरभामि—एता ध्वस्तुपाठं सुवृत्तान् ५३
 १ द्दिभ्यन् इति प्रतिज्ञा जज्ञ । अत्रिने 'जहुञ्जान्' मन्त्रम् । एतद्
 राजमन्त्रिराम आपते कठकत्रावयानं तद् त्वयदेव व्यापसे
 क्तम्—एतं विधं व्यतिहरं परि राजा विद्वन्मने तदा करम् ।
 माश्रमसदसाकारित त्वय कोपोऽमुम् । तपो विद्वते तजे ।
 राजा चार्णं इत्या विद्वन् मणितम्—अनरादे वस्तुपाठो न
 १५ पाठयति किञ्चित् । पुष्पभित्त्यां इने मन्त्रि । तैरकान्-
 मन्त्रिणो गुह्यं परिहित । राजा प्रह—एतं च इने तस्याद् सिद्धा
 मत्रैः । एष स्वयं करिष्यमा परुचिन् ५३ । तनः सामंश्चरश्च पूढ —
 गुरो ! किमत्र मुक्त स्यात् । । गुरुजनानाम्—मां त्वयार्थे परिहित ।
 आपतिगप्य करिष्य । प्रहित स । प्रसा मन्त्रिसौम्यश्च । प्रलो
 २ मन्वन्तुव्या मन्त्रिवर्धं पुगेहित आद्—मन्त्रि । विदेनश्ये कर्षे
 विपत् कृत मन्त्रि । अर्जुपरा विष्टिना सति । राजाप्रि
 त्वादिभ्य । अद् व शम्भवा देव सन्धि करिषामि । एष
 मन्त्रीय प्रह मरणाद् कि मप्यत् ।

१ मिते च कम्पन एतौ— इति अत्रि सुराज्ञया ।

- २५ अणानिष्ठासीती कस्या का चिन्ता मरणे एते ॥१॥

पर गुरुपरिमयो दुःसह । अथ किं व्यापृत जग्ध पीत दत्त
गृहीत मिलनितं यदा तदा यथा तथा मर्त्यव्यमेध । इदमेव मरण-
मित्य भवतु ।

जीवितैरुफलमुधमार्जित, लुण्ठित पुरत एव यद् यश ।

ते शरीरकपलाछपात्न, कुर्वते व्रत काय मनस्विन ' ॥१॥' ५

इत्यादिगार्भिर्मृत्तिकृतानिक्षय मन्त्रिण ज्ञाया गुरुर्गत्या राजा-
नमूचे—राजेन्द्र ! नियत एवात्र 'स्रगटके मन्त्री । स अप्रेऽपि
युद्धशूर तेषु तेषु म्यानेषु जयश्रीवरो नात । तत्र यक्तु न पार्यते ।
अपि च 'तृण शूरस्य जीवितम्' इति वचनात् ईदृशो योध
कचिद् नियमे कार्यऽपि धृत्वा घाल्यते, नैव युथा । बहुधा भवतामुप- १०
कारी । अन्यस्य स किं प्रभुर्यो जीर्णभृत्यानां द्वित्रानपराधान् न
सहते ' । अस्मदादीनामपि मनसि देवस्य कीदृशी आशा भाषिनी ' ।
इत्यादि दृढ मृदुसार निगद्य हस्ते कृतो राजा । यदुक्तम्—

'बह्वी नरिन्दचित्त, यक्त्राण पाणिय च महिलाओ ।

ताथ य वच्चति मया, जत्य य धुत्तेहि निज्जति ॥१॥' १५

राजा प्रोवाच—मन्त्री वीरां दत्तना सम्मान्य समानीयताम् । गतो
गुरुस्तत्र । राजोक्तमुक्त्वा नीतो मन्त्री । पर सन्नद्वन्द्व एव मिलित ।
राज्ञा विप्रिधतद्रुषकृतिरमूल्या आर्द्रनयनमनसा पितृद्रुपशमितो
मन्त्री । मातुणा 'पादयोर्निगापिता । स मन्त्रिच्छेदित सिंहहस्तो
लोके दर्शित । नहुराचलाक्रसमक्ष जब्द प्रगपित —यो मन्त्रिदेव- २०
गुरुहन्ता तस्य प्राणान् ईनिगाम । इत्युक्त्वा जिनमतस्य मन्त्रि-
णश्च गौरवमप्रीवृधद् वीसलदेवः ।

१ स्वागता । २ म्र-प्रगटक (?) ।

३ ग-पुरतके एवेद पद्य इत्यते । अस्य छाया चैवम्—

यद्वा नरेन्द्रचित्त व्याख्यात पानीय च महिला ।

तत्र च बर्कते सदा पत्र च धूर्तनीयन्ते ॥

४ आर्या । ५ घ-'पदयोर्लगिता' । ६ घ-'इरिभ्यामः' ।

बन्ध विद्धमादित्यात् ११९८ बर्षे मत्स्यम् । श्रीवस्तुपातो
 मरुदक्षेत्रेण पीडितः तदा तेषाम्पातं सुपुत्रपीत्रं तस्युर्गं च
 जयन्तसिंहमन्त्रवत्-कसा । श्रीनरचन्द्रसूरिभिर्मिच्छन्तारिभिः संघट्ट-
 १२८७ बर्षे मद्रफरुपरि १० दिने तेषां देवगणसामये बन्धमुखा -
 १ मन्त्रिन् । मवत् १२९८ बर्षे स्वर्गरोहो भविष्यति । तेषां वचसि
 च न चञ्चति, गीःसिद्धिसम्पन्नात् । ततो वच श्री'शत्रुघ्नं'
 गदिष्याम एव ।

गुरुदिग्म् पुण्डरीका-मणिपालं रक्षापमम् ।

सर्वमूर्तशयाप्य सप्त मे मवकमिन्द्रे ॥१॥

१ कन्धाः त्रिषः सूर्यं सृष्ट, मुक्तं इष्टं तनुकुराम् ।

पूजित दर्शनं धैर्यं न स्यात्पोर्मममरित मे ॥२॥

कुटुम्बेन तन्मन्त्रम् । 'शत्रुघ्नप'गमनसामग्री निष्यन्त । श्रीसप्त
 देवा मन्त्रिणा सामुम्बेचनः समुपुष्ट गुरुकल्पितध कतिपय-
 पदात्रि सन्धेयनामापला । ततो नागादप्रधानगुरुं मन्त्री स्ववपमम् ।

१५ तेनासुनादिभिः सान्द्रस्य पूष्ट वर्यविरोधं मन्त्री वाम्ये-—वर्ष
 गवन्तरशुद्धाय भविष्य'गिरिं प्रति प्रतिज्ञाम्बे । मवत्रि'वैनसुवयोऽप्यौ
 क्वचन सम्पगु रक्षणीयाः क्रियन्वीकवत् । यत —

श्रीवराजानिर्दं राज्यं वनराजाय प्रसृत्पति ।

त्वापित वैनर्मन्त्रीदे-सन्त्रेयी वैच नन्दति ॥१॥

२ इति शास्त्रम् । मन्त्रिनागदेनोक्तम्-वेताम्बान् मन्त्रा
 गौरवमिष्यामि । चित्तम् न कर्षा । स्वस्त्यस्तु वः । इति तत्रचसा
 समुपुष्ट । बन्ध वचस्य वस्तुपास्तः । 'अक्षेणास्त्रिणा'मर्म मावत्
 प्राप तत्र शरीरं वाचमस्यं इत्त वत्पी । तत्र सद्यसाता' सूर्यो

व 'एव क्वो क्वन्ती' । क ११९ बर्षे । १ न 'वचमेवद्वया'
 क्वसुत् । १ न 'जन्मनिर्' । श्रीवराजानिर्दं । ग-वन्तीत् । १

निर्यामणां कुर्वन्ति । मन्त्रीश्वरोऽपि समाधिना सर्वं शृणोति,
श्रद्धाति च । अनशन प्रतिपद्य यामे गते स्वय भणति—

न कृत सुकृत किञ्चित्, सता सस्मरणोचितम् ।

मनोरथैकसाराणा—^१मेकमेव गत वय ॥१॥^२

यन्मयोपार्जित पुण्य, जिनशासनसेवया ।

५

जिनशासनसेवैव, तेन मेऽस्तु भवे भवे ॥२॥^३

या रागिणि विरागिण्य, खियस्ता कामयेत् क ^४ ।

तामह कामये मुक्ति, या विरागिणि रागिणी ॥३॥^५

शास्त्राम्यासो जिनपतिनुति सङ्गति सर्वदाऽऽर्यं

सदृत्तानां गुणगणकया दोषवादे च मौनम् ।

१०

सर्वस्यापि प्रियहितवचो भावना चात्मतत्त्वे

सम्पद्यन्ता मम भवभवे यावदाप्तोपवर्ग ॥४॥^६

इति भणन्नेवास्तमितो जैनशासनगगनमण्डनमृगाङ्क श्री-

वस्तुपालः । तदा निर्ग्रन्थैरपि तारपूत्कारमरोदि । का कथा

सोदरादीनाम् ^७ । मन्त्रिणि दिव गते श्रीवर्धमानसूरयो वैराग्यादा- १५

म्बिलवर्धमानतप कर्तुं प्रारभे । मृत्वा शङ्खेश्वराधिष्ठायकतया

जाता । तैर्मन्त्रिणो गतिर्विलोकिता, पर न ज्ञाता । ततो 'महावि-

देहे' गत्वा श्रीसीमन्धरो नत्वा पृष्ट । स्वाभ्याह—अत्रैव 'विदेहे'

'पुष्कलावत्यां' 'पुण्डरीकिण्या' पुरि कुरुचन्द्रराजा सञ्जात ।

स तृतीये भवे सेत्स्यति । अनुपमदेजीवस्तु अत्रैव श्रेष्ठिष्ठुताऽ- २०

ष्टवार्पिकी मया दीक्षिता पूर्वकोट्यायु । प्रान्ते केवल मोक्षश्च ।

सा एषा साध्वी व्यन्तरस्य दर्शिता । तदनु तेन व्यन्तरेणात्रागस्य

तयोर्गति प्रकटिता । तत्र तेज पालो विलपति—

आह्लाद कुमुदाकरस्य जलधेर्वृद्धि. सुधास्यन्दिमि.

प्रद्योतैर्नितरां चकोरखनितानेत्राम्बुजप्रीणनम् ।

२५

१ ग-‘मते’ । २ घ-‘मेवमेव’ । ३-५ अष्टष्टुप् । ६ घ-‘पदनति’ । ७ मन्दाक्रान्ता ।

८ ‘मन्त्रिणि’ इत्यारम्य ‘प्रकटिता’ प्रान्तः पाठ क-प्रतौ नास्ति ।

एतत् सर्वमनादराद्दययाऽनादस्य उग्रहवा
 कंठे चन्द्रमसु ललाटतिष्ठन् प्रैकान्यकम्पया फौ ॥१॥^१
 अपन्तसिंहो वरति—

अधोतमात्रकरका गलान्तरात्

५ मुखावचाः पति न दम्भुरपति ताता ।
 एतन्न तम रजनीपतिना विनाऽप
 सर्वाः विद्या मतिममामनमुद्ब्रह्मि ॥२॥

कवयः प्राहुः—

१ मये मन्त्रधिया विदे । त्वमवधिधिय मेवार्थिना
 वद् वीरोचन-सातपाहन-वसि-धर्ता-ऽम्ब-मोक्षारयः ।
 वस्यात् विरबीविना न विहितालो विद्यजीवाम्बो
 मार्कण्डे भुव सामसाव जुगवः दृता प्रभूताभुव ॥३॥
 लोकस्तु वदति—

१५ किं कुर्म कसुपाकभेदहि ! विमु च्यापाम कं वा स्तुम !
 कस्यामे त्वमुक्तं स्वदु क्षमस्मि सम्बर्षयामोऽभुमा ! ।
 शुक्लः कल्पतरुर्दङ्गजगलधिन्तामणिश्चात्रत्

श्रीणा वरमन्त्री च कामकेशो मग्नो दृष्टा वैश्व ॥ ४ ॥^२

ततस्तेजःप्राह-अपन्तसिंहास्या मन्त्रिदेहस्य 'शमुद्धरै करेशो
 सुत्कर' इति । सत्करभूत्वात्तत्र 'स्वर्गरोहण' नाम्न प्रासादो नमि
 विनमिपुत्रकवमसनाप करितः । मन्त्रिभ्यो उंसितारेषी-सीदु
 अवचनेन मयुतु । शीतेजःप्राहक्यऽनुर्वमासहितो दध्यमम्यापत्
 मोगमग्नू केरातोऽपि तदैव दान लंकात् ११ ८वरे चागमत् ।
 र्हेति शमै श्रीअपन्तसिंहोऽपि पराकेनममवत् । श्रीअनुवमाऽपि
 तपसा स्वर्गमसावदिति मयत् ।

वर्णक । रत्न । १४ श्रेतामघोखा । ४ शृङ्गा । ५-६ कर्म
 य 'उत्तरादेवे लोच्ये । क 'लोच्ये' च 'सोद्ये' । ९ क व-
 तन्त्र' । न-वच जी

एतयोश्च श्रीवस्तुपाल-तेजःपालयोर्धर्मस्थानसङ्ख्या कर्तुं क
 ईश्वर १ । पर गुरुमुखश्रुत किञ्चिल्लिख्यते—लक्षमेक सपाद जिनवि-
 म्भानां विधापितम् । अष्टादश कोट्य षण्णवतिर्लक्षा श्री‘शत्रुञ्जय’-
 तीर्थे द्वैविण व्ययितम् । द्वादश कोट्योऽशीतिलक्षा श्री‘उज्जयन्ते’ ।
 द्वादशकोट्यस्त्रिपञ्चागलक्षा ‘अर्बुद’गिरिगिह्वरे ‘छणिग’वसत्याम् । ५
 नव शतानि चतुरशीतिश्च पौषधशाला कारिता । पञ्च शतानि
 दन्तमयसिंहासनाना कारापणम्, सूरीणां प्रत्येकमुपवेशनार्थमर्पणम् ।
 पञ्च शतानि पञ्चोत्तराणि समवसरणाना जादरमयानां कारणं
 श्रीकल्पत्राचनाक्षणे मण्डनार्थम् । ब्रह्मशाला सप्त शतानि । सप्त
 शतानि सत्रागाराणाम् । सप्तशती तपस्वि-कापालिकमठानाम् । सर्वेषां १०
 भोजननिर्वापादि दान कृतम् । त्रिंशच्छतानि द्व्युत्तराणि महेश्वरगायत-
 नानाम् । त्रयोदश शतानि चतुरुत्तराणि शिखरत्रद्वजैनप्रासादानाम् ।
 त्रयोविंशति जीर्णचैत्योद्धारणां, अष्टादशकोटिव्ययेन सरस्वती-
 भाण्डागाराणा त्रयाणा स्थानत्रये करण ‘धवलक’-‘स्तम्भतीर्थ’-‘पत्त-
 ना’दौ । पञ्चशती ब्राह्मणाना नित्य वेदपाठ कारयति स्म । तेषां १५
 गृहमानुपाणा निर्वाहकरणम् । वर्षमध्ये सहस्रपूजात्रिनयम् ।
 पञ्चदशशती श्रमणाना नित्य गृहे ‘विहरति स्म । तटिक-
 कार्पटिकानां सहस्र समविक्र प्रत्यहममुक्त । त्रयोदश यात्रा सह-
 पतीभूय कारिता लोकानाम् । तत्र प्रथमयात्रायां चत्वारि सह-
 स्राणि पञ्च शतानि शकटाना सगव्यापालकानाम्, सप्तशती २०
 सुखासनानाम्, अष्टादशशती वाहिनीनाम्, एकोनविंशतिशतानि
 श्रीकरीणाम्, एकविंशति शतानि श्वेताम्बराणाम्, एकादशती
 दिगम्बराणाम्, चत्वारि शतानि सार्धानि जैनगायनानाम्, त्रय-
 स्त्रिंशच्छती वन्दिजनानाम्, चतु सहस्रतुरगा, द्विसहस्रोष्ट्र चतु-

१ घ-‘व्ययकृतम्’ । २ ख-‘मथानां’ । ३ ग-‘पञ्चविंशतिशतानि हरिहरमन्नादि-
 महे०’ । ४ ख-‘कुर्वन्ति स्म’, घ-‘करोति स्म’ । ५ ‘सर्वदर्शनिनां’ इत्यधिको ग-
 पाठ । ६ ख-‘विरमति स्म’ । ७ ग-‘बट्टकटिक-कार्प’ ।

अन्वारिषद्भिरकर्मणं देवार्था- समकर्ममनुष्या इदं प्रथमपाठ-
 प्रमाणम् । कर्मणा तद्भिरकर्म देवा । पद्य अनुर्विदातिप्रबन्ध-
 सुबन्ध । अनुर्विदाति अनुर्विदातिप्रबन्धे वर्तमानम् । पञ्चायमप्यति
 इतिशब्दं दुर्गाणि । अनुर्विदातिप्रबन्ध- । एवं कैविल्लमपि हर्ष
 ५ म्मो विनाऽपि । तथा इत्यन्वयैरन्वयानां अनुर्विदाति । विदातिप्रबन्ध
 शास्त्रादिनाम् । एतद्विदात्याचार्यपदस्य कर्मणामि । सरस्वती-
 कर्मणामणोरामि अनुर्विदातिप्रबन्धाणि मादितामि कर्मिणैः ।
 श्रीस्तुपास्यस्य इतिगम्यां विदि श्री'पर्वत पावद् पश्चिम्यां
 'प्रीमासं' पावद् उत्तरस्या 'वेदास'पर्वत पावद् पूर्वस्यां 'अनुर्विदाति'
 १० पावद् तपो कर्मिणामि भूक्ते । सर्वमिषं प्रापि वेदिशास्त्रानि
 अनुर्विदाति कथा आद्यावदा सहस्राणि अहं शतानि इत्यन्वयः पुष्प-
 स्वानि । विदातिप्रबन्धे सङ्गमने वैश्वपदं गृहीतम् । आद्यावदा कर्मणि
 तयोर्मर्त्यवृत्तिः ।

विदाति २४ वस्तुपास्यस्य तदर्थ- प्राग्वाट्यान्-
 १५ कर्तारण १ सरस्वतीकर्मणामण २ सवित्रचूडामणि ३ कूर्वा-
 सरस्वती ४ सरस्वतीविर्भुव ५ कुमुदाज्ञातक ६ पञ्चोत्तु ७
 इत्यन्वयः ८ बुद्धि ज्ञानमकुमाक ९ रूपि कर्तार्यु १ अनु-
 र्विदाति आद्यावदा ११ इति वारण १२ इति गणपाठ १३ ईद-
 वंशाद्यप्यकर्म १४ सङ्गमणामणामण १५ मन्त्रानि १६ गन्धी-
 २ १७ शीक १८ उदार १९ निर्विकारक २ उत्तमजगन्मणोरामि
 ३१ अर्जुनमन्त्रानि २२ शान्तु २३ कर्मिणु २४ ॥

॥ इति श्रीस्तुपास्यप्रबन्धः ॥ २४ ॥

श्री'मन्त्रमन्त्र'कृते 'वेदिशास्त्र'नामनि गौरी आदीरिते ।
 श्री'अन्वय'शास्त्रायां 'अनुर्विदाति'प्रबन्धे मन्त्रे ॥१॥

प-पदस्ये । 'विदाति' कर्मिणु ' इति कर्मणिप्रबन्धे अ-आदीव ।
 ३ अ-पञ्चोत्तुप्रबन्धो मन्त्रः ।

'मलधारि'विरुदविदितश्रीअभयोपपदसूरिसन्ताने
श्रीतिलकसूरिशिष्यः सूरि. श्रीराजशेखरो जयति ॥ २ ॥
तेनाय मृदुगधैर्मुग्धो मुग्धावबोधकामेन ।
रचित प्रबन्धकोशो जयताज्जिनपतिमत यावत् ॥ ३ ॥^१

तथा—

'कट्टारखीरदुस्साध'वशमुकुटो नृपौघगीतगुण । ५
वैव्वलीपुरकारितजिनपतिसदनोच्छलत्कीर्तिः ॥ ४ ॥
बप्पकसाधोस्तनयो गणदेवोऽजनि 'सपादलक्ष'भुषि ।
तद्भूर्नूनकनामा तत्पुत्र साढको दृढधी ॥ ५ ॥
तत्सूनु. सामन्तस्तत्कुलतिलकोऽभवज्जगत्सिंहः ।
दुर्भिक्षदु खदलन श्रीमहमदसाहिगौरवित ॥ ६ ॥ - १०
सज्जो जयति सिरिमव पद्दर्शनपोषणो महणसिंहः ।
'दिल्लथां' खदत्तवसतौ ग्रन्थमिम कारयामास ॥ ७ ॥
शरगगनमनु(१४०५)मितान्दे ज्येष्ठामूलीयधवलसप्तम्याम् ।
निष्पन्नमिद शास्त्र श्रोत्रध्वेत्रो सुख तन्यात् ॥ ८ ॥^१

इति चतुर्विंशतिप्रबन्धा सम्पूर्णा ॥

१५

१ घ- 'श्रीमलधारिगण्ठे श्रीअभयसूरिसन्ताने' । २ घ- 'राजशेखरसूरीन्द्र-
वादीन्द्रकृतिरियम्' । ३ अत पर सप्तमपर्यन्तानि पद्यानामभावो घ-प्रता । ४ ख-
'वैव्वलीपुर' । ५ घ- 'श्री ॥ सप्तत् १५२० वर्षे वैशाखवदि त्रयोदश्यां भृगुवारे ॥
श्री'तपा'गण्ठे श्री ४ सोमसुन्दरसूरिश्रीमुनिमुन्दरसूरिश्रीजयचन्द्रसूरिशिष्य
चतुर्विंशतिप्रबन्धानां प्रतिमेतामलीलिखत् ॥ लेखकवाचक्यो शुभ कस्याज
भूयात् भवतु इत्यादि परिष्ठतमेकरत्नगणिना लिखापिता ॥ छ ॥ श्री ..

॥ सप्तदशद्वीपवाहमानर्कः ॥

श्रीमन्त्रेण । सप्तदशद्वीपवाहमानर्कः स्मियते—

- सं ६ ८ एवा वासुदेवाः १ सामन्तराजाः २ नरदेवाः ३
 ५ अजयपराजाः अजयमेक'दुर्गकरापक ४ विजयपराजाः ५ विजय-
 राज्ञाः ६ यन्त्रराजाः ७ यारिन्द्रराजाः ८ धुत्यामस्य वेम-
 बरिसुनासो वेना ९ दुर्गमराजाः १ बन्धुगजाः ११ सिंहराजाः
 सुराण्यस्य हेमवर्दीननाथा वेठणाकवेता १२ दुर्गोवनो
 निसरदीनसुराण्यवेता १३ विजयपराजाः १४ बप्पविराजः
 १ सन्तम्भ्यां वेकताप्रासनात् हेमादिज्ञानिसम्पत् १५ दुर्गमराजाः
 १६ गौड महमदसुराण्यवेता १७ वासुदेवाः १८ विजय-
 राज्ञाः १९ चासुम्भराजाः सुराण्यभक्ष्य २ सुसुदेवा तेन
 पूर्वज्ञा'प्रिपतिर्स्वाऽऽसीत् 'अजयमेक'मन्थे तदुक्तित्वं कथ-
 म्पित २१ बीसुदेवाः स च बीसुम्भटा महासर्वा प्रादुर्भा विष्णो
 १५ बन्धु तन्मयात् इत्यनसुहृत्मे मृताः २२ बृहस्पतिवीराजाः
 बगुलीसाहसुराण्यसुरमर्षी २३ आरुह्यदेवाः सहावदीनसुर
 शणभित २४ अजयदेवाः २५ अगदेवा २६ बीसुदेवाः २७
 पुष्पमिद अमरगात्रेयाः २८ पान्थदेवाः २९ सोमेश्वरदेवाः
 ३ पुष्पाराजाः ११ स १२ १६ उज्य वीराः १२४८ एताः
 २ हरिराजदेवा ३२ रामदेवा ३३ वासुदेवा ३४ 'वालीनाथ'

१ वा पुस्तकेऽत्रावाची कटी अ म न ए उ इ एव एव इति न वाक्ये श्री-
 चतुर्विंशतिमन्थने सप्तदशद्वीपवाहमानर्कः अथ परिधिः इत्येवमत्र स्मियते
 भिन्ने मया । २ एतद्व्यक्तवार्थं सिद्धोक्तता । ३ एव पुनः । ४ य श्रीमन्त्रेण
 ५ सप्तदशद्वीपवाहमानर्कः इत्यन्तर्गते पुस्तकेऽत्रावत्त्वेऽपि कटीः तन्पूर्वोक्तं
 अन्तर्गतवार्थं न कथ्यमाने सिद्धिः, एत एतदीनां कथावाची चतुर्विंशति मन्थनम् ।

विरुद तस्य वीरनारायण तुरुष्कसमसदीनयुद्धे मृतः ३५ बा-
हददेवो 'माल्व'जेता ३५ जैत्रसिंहदेव ३६ श्रीहम्मीरदेव ३७
स० १३४२ राज्य १३५८ युद्धे मृत, हस्ती ४ हस्तिनी ४
अश्वसहस्र ३० दुर्ग १० एवं प्रमु सत्त्ववान् । शुभ भवतु ॥
सवत् १५२७ कार्तिकमासे शुरुपक्षे पञ्चम्यां त्रिथौ सोमे लिखितं ॥ ५

ख-परिशिष्टम् ।

श्रीआर्यनन्दिलसूरिसन्द्वेषो

॥ वैरोद्यास्तवः ॥

नमिऊण पासनाह असुरिंदसुरिंदवदिअदेव ।
वइरुड्ढाए थुत्तं अहय समरामि मत्तीए ॥ १ ॥ १०
जा घरणोरगदइआ देवी पउमावई य वइरुड्ढा ।
सप्पसहस्सेहि जुआ देवा किर किंकरा जाया ॥ २ ॥
नागिणि नागारूढा नागकरा नागभूसियसरीरा ।
नागेहिं सिरमाला नागमुहा सा जए जयउ ॥ ३ ॥
घरणिंदपढमपत्ती वइरुड्ढा नाम नागिणी विज्जा । १५
सप्पकरडगहत्या सप्पाभरणा य जा निच्च ॥ ४ ॥
वासुगि १ अणंत २ तक्खग ३ कंकोलयं ४ नाम पउम ५ महपउमा ६ ।
संखकुली ७ ससिनामा ८ अट्ट कुलाइं च धारेइ ॥ ५ ॥
विंछिअ-कन्न-सिआली-ककाही-गोरसप्पसप्पे अ ।

१ ख- '१५१३ वर्षे आपाट वदि ८ शुके श्री'उत्तदुर्गे' ओ०शाङ्करलिखितम् ॥
श्री'तपा'पक्षप०चारिअइंसगर्णानां पुस्तिका । मङ्गलमस्तु । श्रीरस्तु । शिवमस्तु ।
नेमिनाथमस्तु ॥ श्रीः । छ । छ । जैनमस्तु ॥ ७ ॥ श्री ॥ छ ।' २ रेक्ष्यतां
द्रावस पृष्ठम् ।

गेहे संदुर विद्यो विदिद्विज विदु अ वसे अ ॥ ९ ॥
 वतरगेमसवार्म सतवडा अदिवडा ए फडा व ।
 मम्मसिराहिपितोकिपविराकिमार्ण अ नासे ॥ ७ ॥
 हुंकरतं अ विस अवितावितापदने अर ।

५ पारस्सनाम नाँ हाँ पठमावहपरपण ॥ ८ ॥
 सप्य । विसप्य ! सरीसप ! वरमि गण्यदि अदि रे हरिर्न ।
 वंमिमि वंमिदि वंमणि म्मेहमि हुं पुत्रकरेवं ॥ ९ ॥
 वो पडइ वो अ निदुप्य वरुहुनानंनसर्षर्ष पुरिसे ।
 वत्तासेसुपिसर्ष अय अ पुसंति मचिदुपसस ॥ १ ॥

१० वपुदुक्कवीरविमिंसं म्हुं पडरे अ जो वडि देइ ।
 साहूण मत्तपामं वरुहुन वं परिक्खे ॥ ११ ॥
 इअ वरपोरम्यवा असेदि नि निअकुत्तेदि निअसेदि ।
 देवी वरेठ रक्ख वरुहुन मविअजेअसस ॥ १२ ॥
 नागिणि नागअये वरुहु सपनी

१५ जो कइ नाम केइ तइ अणुअनिवाठ ।
 अआर्यदिठेअ संरिहु एदि अदिअनिअसेवं ॥ १३ ॥
 अरुअसेवं अदिअसेवं अदि अदि अरुअनिअसेवं ।
 अग्निपुत्तइ एइ अदिअउ एइ अण म न संदिअउ ॥ १४ ॥
 जीअड अग्निणि नामअये अहअ अरुअरवाठ ।

२ विदि अण्णइ सप्यइ विद्वि वेअरि सुत्त वाअ ॥ १५ ॥
 विदि वंअठ अइ विदि वंअठ अणठ नइ अउउ ।
 अदि अरुअठ रिअता वोअउ अग्निदि अउउ ॥ १६ ॥
 देअरेअसस अं अउ तसस अउसस वो अणो ।
 तेअ अण्णमि अण्णार्ण म्म ये विअणु पण्ण ॥ १७ ॥

२५ ई अः अः अः लयडा । एअ
 अरेअसस अ अउ तसस अउसस वो अणो ।
 तेअ अण्णमि अण्णार्ण म्म ये विअणु म्मण्ण ॥ १८ ॥

देवदेवस्स ज छत्त तस्स छत्तस्स जो झओ ।

तेण छाएमि अप्पाण मा मे हिंसतु रक्खगा ॥ १९ ॥

देवदेवस्स ज छत्त तस्स छत्तस्स जो झओ ।

तेण छाएमि अप्पाण मा मे हिंसतु जोइणी ॥ २० ॥

देवदेवस्स ज छत्त तस्स छत्तस्स जो झओ ।

तेण छाएमि अप्पाण मा मे हिंसतु साइणी ॥ २१ ॥

देव०, " " " मा मे हिंसतु डाइणी ॥ २२ ॥

" " " " मा मे हिंसतु चोरगा ॥ २३ ॥

" " " " मा मे हिंसतु वालगा ॥ २४ ॥

" " " " मा मे हिंसतु हिंसगा ॥ २५ ॥

" " " " मा मे हिंसतु मूसगा ॥ २६ ॥

" " " " मा मे हिंसतु मुग्गळा ॥ २७ ॥

" " " " मा मे हिंसतु गुज्झगा ॥ २८ ॥

पाससामि जो नमइ तिसइ हलिसहि जम्म वि जाइ अवइ ।

फमठमहासुरकयउवत्तग झाडिअकोव वइ हस ॥ २९ ॥

मुहि चदप्पह हियइ जिणु मत्थइ पारिसनत्थ ।

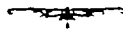
इणि मुब्भिहिं मुब्भिठ को फेडणइ समत्थ ॥ ३० ॥

उरि मुद्रि सिरिमुद्र पायमुद्र ।

इणि मुद्रि मुद्रिउ हिंडइ चारि समुद्र ॥ ३१ ॥

सखिहि वरिहि आहविअ सामिअ ! दिन्निअमुद्र ।

एअ दुलवी कोइ न लघइ पारसनत्थि अमुद्र ॥ ३२ ॥

य-परिशिष्टम् ।

॥ 'उषसगारं स्तोत्रम्' ॥

उषसगारपासं पासं वदामि कर्मवपुष्कम् ।
 विसहरविसमिच्छसं मंगलकङ्कणजापासं ॥ १ ॥
 [उपसर्गहरपासं पासं वन्द कर्मवपुष्कम् ।
 विषहरविपनिर्गाद्य मङ्गलकङ्कणजापासम् ॥ १ ॥]
 विसहरविसमिच्छसं कठे वारो बो स्या मयुजो ।
 तस्य गारोमन्त्रो-दुष्टहर इति उषसासं ॥ २ ॥
 [विषहरविसमिच्छसं कठे वारपति व स्या मयुज ।
 तस्य गारोमन्त्रोदुष्टहरा यन्तुवामम् ॥ २ ॥]
 विद्युत् इरे मंतो, दुष्ट पगामो वि मयुज्ये होइ ।
 वरिपरिपु वि बीजा पावति न दुष्टरोगार्थं ॥ ३ ॥
 [विद्युत् इरे मन्त्रस्तव प्रयाग्येऽपि बहुफलो भवति ।
 वरिपरिपुषि बीजा प्राप्नुवन्ति न दुष्टरोगार्थम् ॥ ३ ॥]
 दुष्ट सन्धे कठे विद्यामृगिकल्पपापवध्मद्विरे ।
 पार्वति वरिधेन बीजा वपुष्कर्म द्यम् ॥ ४ ॥
 [उष सम्पाकृत्ये कठ्ये विद्यामृगिकल्पपापवध्मद्विरे ।
 प्राप्नुवन्ति वरिधेन बीजा वपुष्कर्म स्वाम् ॥ ४ ॥]
 इह सेपुजो पापसु L, धृतिमृगिकल्परेष विवर्ण ।
 ता देव ! विद्युत् होइ, मने मने पासविणर्कर ! ४ ५ ॥
 [इति सेपुजो म्हापतो धृतिमृगिकल्परेष इत्येव ।
 तद् देव ! देहि वोधि मने मने पासविणर्कर ! ॥ ५ ॥]

एतत्तं ब्रह्म सुम् । १ इह उषसगारपासं वदामि कर्मवपुष्कम् । बीजासं-
 वद-पञ्चावती-वदयेत् । उषसगारपासं मङ्गलकङ्कणजापासं । मङ्गल कङ्कण । मङ्ग-
 लकङ्कणमङ्गलकङ्कणम् । बीजासं वदामि कर्मवपुष्कम् । तस्य गारोमन्त्रो-
 दुष्टहरा यन्तुवामम् । 'उषसासं' इति कर्मवपुष्कम् । मने मने पासविणर्कर ।

घ-पारीशिष्टम् ।

॥ 'श्रीपादलिप्तसूरिकृता वीरस्तुतिः ॥'

- गाहाजुभलेण जिण मयमोहविवज्जिक्ख जिअकसाय ।
योसामि तिसञ्जाए त निस्सग महावीरम् ॥ १ ॥ ५
- [गापायुगलेन जिन मदमोहविवर्जित जितकपायम् ।
स्तोष्ये त्रिसन्ध्य त नि सङ्ग महावीरम् ॥ १ ॥]
- सुकुमालधीरसोमा रत्तकसिणपडुरा सिरिनिकेया ।
सीयकुसगहमीरू जलयलनहमडणा तिन्नि ॥ २ ॥
न चयति वीरलील हाउ जे सुरहिमत्तपडिपुन्ना ।
पकयगयदचदा लोअणचक्कामियमुहाण ॥ ३ ॥ १०
- [सुकुमारधीरसौम्या रक्तकृष्णपाण्डुरा श्रीनिकेता ।
शीताङ्कुशग्रहमीरगे जलस्थलनभोमण्डनास्त्रय ॥ २ ॥
न च्यवन्ते वीरलीलां हातु ये सुरभिमत्तप्रतिपूर्णा ।
पङ्कजगजेन्द्रचन्द्रा लोचनचङ्क्रमितमुखानाम् ॥ ३ ॥]
- एव वीरजिणिंदो अच्छरणसद्यसथुओ भयव । १५
पालित्तयमयमहिओ दिसउ खय सव्वदुरिआण ॥ ४ ॥
[एव वीरजिनेन्द्रोऽप्सरोगणसङ्घसस्तुतो भगवान् ।
पादलिप्तयमकमहितो दिशतु क्षय सर्वदुरितानाम् ॥ ४ ॥]
- एतत् पद्यचतुष्टय निम्नलिखितपद्यमलपूर्थक तृतीयस्मरणरूपेण
स्मर्यतेऽञ्चलगच्छानुयायिभिः— २०
- जयइ नवनलिणकुवलयविअसियसयवत्तपत्तलदलच्छो ।
वीरो गयदमयगलसुललिअगइविक्रमो भयव ॥ १ ॥
[जयति नवनलिनकुवलययिकसितशतपत्रपेलवदलाक्ष ।
वीरो गजेन्द्रमदकलसुललितगतिविक्रमो भगवान् ॥ १ ॥]

१ प्रेक्ष्यतां सप्तविध पृष्टम् । २ अस्या सुवर्णासिद्धिप्रतिपादनव्याख्यापुरस्सरा टीका
समेस्ति, परन्तु सा नाद्यापि प्राकाश्यं नीता केनापि ।

वज्रं वि बहू सुखित्वं अक्षयिर्न जस्य 'मरह' वासिनि ।
 सो बहूमापद्यामी सिबहूकरिद्यपरो वजस ॥ २ ॥
 [अक्षयि बहूति सुखीर्षनक्षयित पस्य 'भारत'बदे ।
 स बर्द्धमानस्वामी वैद्योत्पदिशाकरो यस्तु ॥ २ ॥]

५

ह-परिशिष्टम् ।

॥ शान्तो वेप'स्तवनम् ॥

शान्तो वेप' शमयुक्तज्ज्मः शोतुरभ्या मिरसो
 कर्मत् रूपं म्यसनिदु रमा सयुदु मेम सुभम् ।
 इत्यभूते शिवास्तपरेत्त्वन्पसज्ञाविबोवे

१ प्रेमस्वामि किमिति कृपणा हेममुत्पादयन्ति । ॥ १ ॥
 अतिरामकटी सर्वा वेप' बभो इत्यपज्ञम्

शमयुक्तज्ज्मः शान्तो बर्म सुदुः शुम्भसंभवाः ।
 ममसि कर्मणा स्वयंता रूपं परं नयवार्त

१५ किमिति सुमते । त्वन्पसत् स्वयत् प्रसादकरं स्यात् । ॥ २ ॥
 निरस्तयोपेऽपि तदीय वस्तुषे

इत्यस्मिन्नि अतदि सौम्यरसि ।

शितोन्मुषे त्वन्पपि ये पठन्मुखाः

पठन्मुखालो ननु सर्वसम्भवाम् ॥ १ ॥

सर्वसम्भवितकशशिनि नाथे न प्रसीदति मन्तव्यपि पत्य ।

२ मातृपाकृष्टितिरस्तु वमूर्त्त-रन्तरं किमिह तस्य परीक्षा । ॥ ४ ॥

त्वपि अक्षयिके, न तस्य भक्ति-वैश्वस्युद्धारणोपतत्त्वय्ये ।

न हि तेन समोऽयम पुत्रिभ्या-मथवा नाथ । न मात्रर्न गुण्यमान् ॥ ५ ॥

१ किमिच्छतां परतत्तित्तु इत्यम् । २ अन्पसन्ता ३ इतिथी । ४ र्वसम्भवाः ।
 ५ कश्चिथी । ६ वस्तुवरीथी 'शान्तनाः स्वयं कर्मवरीपीतत्वा इत्यन सन्तोऽ
 तुद्यासने

एवविधे शास्तरि वीतदोषे, मष्टाकपालौ परमार्थवैधे ।

मप्यस्यमावोऽपि हि शोष्य एव, प्रद्वेषदग्धेषु क एव वाद १॥६॥^१

न तानि चक्षुषि न यैर्निरीक्ष्यसे

न तानि चेतांसि न यैर्विचिन्त्यसे ।

न ता गिरो या न वदान्ति ते गुणान्

न ते गुणा ये न भवन्तमाश्रिता ॥७॥^२

५

तद्यजुर्दृश्यसे येन, तन्मनो येन चिन्त्यसे ।

सज्जनानन्दजननी, मा वाणी स्वयमे यया ॥८॥^३

न तत्र यान्ति जिनेन्द्र । गुणा मिति

मम तु शक्तिरूपैति परिक्षयम् ।

निगदितैर्बहुभि किमिहापरै-

रपरिमाणगुणोऽसि नमोऽस्तु ते ॥९॥^४

१०

च- परिशिष्टम् ।

॥ श्रीवस्तुपालकृतपुण्यकृत्यस्तुतिः ॥

सपञ्चगतमानक निजपदोत्पथूर्लोकण-

प्रणुन्नजनतैनस जलधिसङ्ख्यसाहस्रकम् (४५००) ।

१५

सुखासन-सुवाहिनीप्रमुखरूपसञ्चयीकरी-

शताष्टदश(१८००)सङ्ख्यया समजनि मानमेवा क्रमात् । १।^५

करणपक्षशर(५२५) प्रमितो युतो, विविधदन्तविनिर्मितयुक्तिभि ।

सह वमूव सुकर्मपथे रवि-र्गण इवामरयानचय क्षितौ ॥२॥^६ २०

२०

१ उपजाति । २ उपेन्द्रवज्रा । ३ अनुष्टुप् । ४ द्रुतविलम्बितम् । ५ सन्सुह्यता
यत् प्रोक्त २५७तमे पृष्ठे । ६ पृथ्वी, चतुर्थे चरणे त्वष्टादशाक्षराणि । ७ देवालयसमूहः ।
८-द्रुतविलम्बितम् ।

विद्याविधिनिर्णयः (३३३) मूर्तिवर्ग

अनुःगहली द्वितीयः (४२०) पुत्रा च ।

राहुक्या मुनीनां च दिगम्बराणा-

मेवात्तानीदं शक्यमि (११०) सङ्ग ॥१३१॥

५ अथः सहस्रविंशत्यै (३३०) च मयाः

एत च मूर्ति (१५) वरतर्नवीनाम् ।

अथानुः कदाहृत्तयः (४०००) भाहुक्या

सांख्येनि चत्वारि एतानि (४८) तूष्ण ॥१३॥

विद्यमार्तगमय मूर्तिवर्ग-अथ (१२६१) अम्बरहन्मरिचपात्रः ।

१ एतन्मन्त्रसप्तद्विंशत्यै-वस्तुपात्रम्यविष ग मुरेऽनु ॥१३॥

अथैनां विद्यानि सप्तनिरहा अष्टवलिभिः सप्तविद्य

अथः सप्तनिरकुनेवपुहृत्तयासम् म्यपैः सुर्वत ।

मात्रा द्वादश यस्य सार्धैः सदिता पूर्वोत्पत्तयविद्य

एतन्मन्त्रसप्तद्विंशत्यै-वस्तुपात्रम्यविष कठी ॥१३॥

१५ नैमाग्रसहस्रपञ्चकमिति एतरे च पादाधिकं

अथ अथैः सप्तवर्णयः सुविदिता प्राणुप्रमयेवरा ।

मासाया वृषिबीतः चन्द्रपुत्रा सार्धैः सहस्रद्वयं

प्राञ्जया परिकल्पिता निश्चयैर्वाविशादत्र ह्युषम् ॥१३॥

सत्राग्रशतानि सप्त विमथा वाम्यश्चतु वयव

२ प्राथैः वीचकम्यविराभिः सुम्भ्रैः सदिता मया ।

विद्यापात्र सप्तैव पञ्चशक्तिव्याः प्रलेकता प्रकृतं

पञ्चविंशतानि वीचकम्यवो गृह्यन्ति मौम्बार्किन् ॥१८॥

शतत्रय पष्टियुत प्रपाणां

सरोवराणां हि शतद्वयं च ।

स्नानार्थकुम्भाक्षतपट्टसूरी-

सिंहासनानां न हि काऽपि सङ्ख्या ॥९॥^१

- ५ दत्ताश्चतुर्विंशतिवास्तुकुम्भा, हैमारविन्दोज्ज्वलजादराणाम् ।
 वर्षाशनानां हि सहस्रमेक, तपस्विना वेदमिता सहस्रा ॥१०॥^२
 इत्थं कृतज्ञेन कृतं कुकर्म—मर्मप्रहाराय महोत्सवेन ।
 वर्मव्ययो धर्मधुरन्धरेण, श्रीवस्तुपालेन जिनप्रसादात् ॥११॥^३

छ-परिशिष्टम् ।

॥ श्रीचतुर्विंशतिप्रबन्धगतपद्यानामकागद्यनुक्रमः ॥

अ		अनादिरव्यक्त०	१९८
अभ्यायति महुररा	५६	अनि सरन्तीमपि	२२०
अग्ने गीत सरसकवय	३	अनेकयोनिस्म्पाना-	६०
अच्छाच्छाम्यधिका०	१२९	अन्धा एव घनान्धा स्यु-	२०८
अजित्वा सार्णवामुर्षी-	२२६	अपूर्वय घनुर्विद्या	४१
अञ्च वि सा परितप्पइ	६१, ७०	अमङ्गवेरागय०	२३८
अञ्च वि सा सुमरिज्वइ	६७	अमुमकृत यदङ्गनां	१७८
अणफूडिय फुड	३६	अव तवच्छीण	२४
अदृष्टे दर्शनोत्कण्ठा	६३	अयसामिओगपद्-	२६
अद्य मे फलवती	२३८	अये भेक ! च्छेको	१०५
अद्य मे सफला प्रीति-	६७	अर्थेन प्रथम कृतार्थ०	१
अधीता न कला काचित्	२०५	अर्हंतस्त्रिजगद्वन्द्वान्	९३
अध्यापितोऽसि पदवी०	७०	अवधारणशक्या न	४६

^१ १-३ उपजाति । ^२ अत्र चरणादीनामपि समावेशं क्रियते । ^३ श्रीभर्तृहरि कृते वैराग्यशतके (श्लो ६६) ।

कपासु ये लघ्वरसा	६५	ग	
कदाचिदागतास्तत्र	४४	गङ्गाऽन्तर्मागधे तीर्थे	८७
कलयसि किमिह कृपाण	१२९	गतिरन्या गजेन्द्रस्य	१८३
कलिकाले महाघोरे	१९२	^१ गुणसेण अग्निगसमा	५१
कल्पद्रुमतस्वरसी	२३४	^२ गुणसेणवाणवतर	५१
कवाङ्मासञ्च पर०	८५	गुरुभिपगू युगादीश-	२५४
क सिंहस्य चपेट०	१८३	गुलसिठ चावइ तिल०	१२
काम स्वामिप्रसादेव	२३५	गृहचिन्तामर०	२४६
काय कर्मचरोऽय तन्-	२०९	गृहीत इव केशेषु	२४६
कालञ्च कबलु अग्ननी	३२	गोविन्दनन्दनतया	११३
काल केलिमलङ्करोद्भ	२१३	गौरवाय गुणा एव	४
कालान्तरेण तत्र पुरे	४६	गौर्जराणामिद राज्य	२५४
कालेन तत्र साऽपूत	४३	घावाणो मणयो हरि०	२०३
कालेन सौनिदनेव	२०९	घ	
किं कुर्म कमुपालमेमहि	२५६	^३ चक्रिदुग हरिपणग	४९
किन्तु विरूपयिताऽस्मि	२०७	चतुर्दश पु वैकुण्ठाः	१२१
क्रियती पञ्चसद्वर्त्नी	७७	चाट्टकारगिरां गुम्फै	३५
कीर्ति के कति	१३१	चित्रस्था अपि चेतसि	१३३
कीर्तिस्ते जातजाण्येव	५१	चिन्ताचक्रहृते चित्ते	४७
कुमारपाल ! मन	१०६	चेतः सार्वतर वचः	२५
कुमारपाल रणहृदि	१०८	चौलुक्य परमार्हतो	२०९
कैपा भूया क्षिरोऽक्षणां	१२७	छ	
क्रमेण सन्दर्शित०	२०२	छत्रच्छायाञ्जलेनामी	२०९
क्रमेण ववृधाते तौ	४३	छायाकारणि सिरि	६५
क यातु कायातु	१२५	ज	
क्षारोऽष्टिघ शिखिनो	१३०	जइ रक्खिज्जइ	१९५
क्षिपन्वा वारिनिधि०	९९	ज दिङ्गी करुणातरगियपुञ्जा	५०, ८३
क्षुण्णा क्षोणिमृता०	१८५	जन्मस्थान न खलु	७९
ख		^१ जयविजया य सद्दोयर	५१
खद्योतमात्रतरला	२५६	जयो वा मृत्युर्ना	२१३
खवर्त्मना गतान्यहंद्	४८	जलधेरपि कञ्चोला-	६२
खद्योनिध महास्थान-	४३	जइ जलइ जलञ्च लोए	५२

१-२ समरादित्यकथाया भूमिकायां (पृ १०) । ३ आवदयकानिर्युक्तौ ।
४ समरादित्यकथाया भूमिकाया (पृ १०) ।

अथ वा पट्टमिनि	२५	तत्राण्यवयवम्	११
वा कल विं वा	२६		
विपद्येत् पुनो कल्पवा	२७	व्यवर्धं पुन्यवर्धं	१२
विदे व कल्पते कल्पो-	२८	व्यवधि वृत् कल्पनि	१३
जीतं वीं जने ह	२९	व्यवधि वींम वृत्तये	१
जीवं जल्पितुम्		व्यवधिव्यवधिसौख्य	१५
जीवेतेक्यव्यवधिविं	३०	व्यवधे वृत्तयि	१६
के के नि वृ	६	विन्द्य वंशगीवा	१
		विन्दुमिन्द्राघटो	१
व		वृत्तयमितो व्यवधिविं	१७
व कल्पवा पुन्यवर्ध-	३१	व्यवधिवृत्तयि	१८
वृत्ता वृत् विन्दुममे	३२	व्यवधिवृत्तयि विन्दुवृत्	१९
वृत् वि वृत्तयवर्धो	३	व्यवधेव वृत्तय	२०
व्यवधिविन्दुममे	३३	व्यवधिवृत्तयि	२
वृत्तयवर्धो वृत्तय		व्यवधिवृत्तयि	३
वृत्तयवर्धो वृत्तय	३४	व्यवधिवृत्तयि	४
वृत्तयवर्धो वृत्तय	३५	व्यवधिवृत्तयि	५
वृत्तयवर्धो वृत्तय	३६	व्यवधिवृत्तयि	६
वृत्तयवर्धो वृत्तय	३७	व्यवधिवृत्तयि	७
वृत्तयवर्धो वृत्तय	३८	व्यवधिवृत्तयि	८
वृत्तयवर्धो वृत्तय	३९	व्यवधिवृत्तयि	९
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४०	व्यवधिवृत्तयि	१०
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४१	व्यवधिवृत्तयि	११
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४२	व्यवधिवृत्तयि	१२
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४३	व्यवधिवृत्तयि	१३
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४४	व्यवधिवृत्तयि	१४
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४५	व्यवधिवृत्तयि	१५
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४६	व्यवधिवृत्तयि	१६
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४७	व्यवधिवृत्तयि	१७
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४८	व्यवधिवृत्तयि	१८
वृत्तयवर्धो वृत्तय	४९	व्यवधिवृत्तयि	१९
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५०	व्यवधिवृत्तयि	२०
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५१	व्यवधिवृत्तयि	२१
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५२	व्यवधिवृत्तयि	२२
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५३	व्यवधिवृत्तयि	२३
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५४	व्यवधिवृत्तयि	२४
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५५	व्यवधिवृत्तयि	२५
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५६	व्यवधिवृत्तयि	२६
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५७	व्यवधिवृत्तयि	२७
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५८	व्यवधिवृत्तयि	२८
वृत्तयवर्धो वृत्तय	५९	व्यवधिवृत्तयि	२९
वृत्तयवर्धो वृत्तय	६०	व्यवधिवृत्तयि	३०

मिन्दुवृत्तयि । वृत्तयि (वृत्तयि) । वृत्तयि (वृत्तयि) । वृत्तयि (वृत्तयि) । वृत्तयि (वृत्तयि) ।

न त्वानिमम्याद्दुद०	१९८	परिसेसियद्दुदुल	६६
न गतां गात्रेय	६४	पयु जेम पुलिदुड	६९
न प्वात तनुये	२३६	पाठिषय ! इहसु कुड	२६
न नाम्ना नो कुर्या	३९	पारेतजनपदाम्त-	१५३
नमोऽस्तु हरिमद्राय	५४	पीलुत्तमहाजास्यां	५७
नयचक्रस्य तर्कस्य	४६	पीयूपादपि वेगला	२३४
'दत्रप्रयतेपटपृदि	१५२	पुण्यलक्ष्म्याश्च कीर्तम	९०
नवि मागियठ नवि	३२	पुते वामसहस्ते	३४
न सर्वपा छन्न	२०८	पुरस्त्व न्याय	२०८
नद्योद्वादावर्धा	१०१	पुरुष मम्पदानप्र-	२५०
नगेन्द्रगच्छस्तेषु	४८	पुष्पस्रग्दामरुचिर	२४३
नारित तौर्षमिह	२०७	पूजाकोटिमम स्तोत्र	१९२
निजां त्वसार स दर्दा	४४	पूर्वाङ्गे प्रतिबोध्य	९०
'निर्षयि यस्य सिति०	१२४	प्रज्ञालनादि पङ्क्त्य	१५९
निरर्षक ब्रम गत	१३२	प्रभुप्रमादस्तरुण्य	६
'निवगुच्छिष्टेण गुबणा	२६	प्रयोजनान्यकार्येषु	२०९
नृपव्यापारपापेभ्यः	२२८	प्रवृत्काले पयोराशि०	२४२
नेत्रेन्द्रीकरिणी	१७७	प्रिय वा विप्रिय वाऽपि	१२४
नेदीयानिह भाहूना	२१३	प्रियादर्शनमेवास्तु	७१, १३४
नेद्वाटयन्ति तच्छिष्या	४७	त्र	
नो मूल्यामि चेद् बाँडात्	४५	बाला चकमती पए पए	६२
न्युच्छने यामि भाक्यानां	७७	बालो मे वृषभो	१०१
प		विन्दव श्रीयशोवीर !	२४७
पह सुककाग वि तखर ।	६७	बुभुक्षित किं न करोति	११०
पचमवलविय	४९	बौद्धेर्मुखा जगज्जगध	४६
पट सपत्नि क्रम्य न	३९	भ	
पशामनपमार्सान	१९७	भगना पूर्वलमी तेन	४८
पयानमेत्रो न कडापि	२१८	भजते विदेशमधिकेन	१२३
परिच्छेतातीत	१३४	भवस्यामूद् माले	१२८

१ पाठमेदपूर्विका गाथेय इत्यते श्रीधर्मघोषपरिष्कृतकालसप्ततिकाया-
मेकत्रवारिशुचमगायारूपेण । सन्देहविषांपध्या श्रीजिनप्रभविरिभि श्रेक्त
यदस्मा मूढ्यान् तित्थोगालीपङ्क्तयसन्तको ग्रन्थ । प्रथमानुयोगसारोद्धार-
द्वितीयोदये गाथेय समस्तीति श्रीमेरुतुङ्गमूरय । २ नैपध्तीयचरित्रे (स १,
श्लो. १) । ३ विगेपाचदयकमाप्ये (॥ ९३४) ।

महा अक्षय्य धुरी		मन्त्रेण वा मुद्यतौ वा	१ १
विद्वत्कवी विष्णु	८५	मुद्यतनि दक्षस्य वेद्ये	११
द्वैत वाग्विज्ञानं	१४		
मुद्रा न्यायनि शास्त्रादीन्	१६	वाग्विज्ञाने वात्स	१
वृत्तमुद्रावली	१७	वाङ्मो दक्षो	११
नृसौ द्रुस्ये इ वरु	१९	नृ परवर्णि कवि	१७
मन्त्र मन्त्राणां	१	नृवा मुनराध्वरत्न	११
न्येने वैद्यस्य इति	१	नृवा नरो विवाङ्मोदीनाम्	११
		वरीदरेणु कर्त्तु	११
म		वरीन् संपन्नं	१७
कवीः कृतुवत्तत्तु के	७	नृ कवे वृत्तगतस्य	१११
नरेण न्येन वरीमरीव	१	नृ सूर कृ इत्यर्थं	१
वरीवृत्तं कर्मवदि	११	कर्मवरीयर्त्तितं मुष्णं	१५१
नृता वात्स्य वरु	१	कर्मन् नृके न	१३८
कवी कर्मवर्णा सिन्धे ।	१५	वरे सत्त्वरत्न	१
नृवरीकर्मवृत्त-	४	वरीनी । विष्णुवात्स्यं	१७७
नृव नृवकर्मवृत्त	११	वरीनी कर्त्तु वावि	११
कर्मवी वचस्य नृव	११	वाम स्वसित वामस्य	११
कर्मवृत्तवृत्तवृत्त	७१	वा वृत्तनि विवादिना	१५१
कर्मवृत्तवृत्तवृत्त	७७	वत्त्ववृत्तनि विवाद्ये	१११
कर्मवृत्तनि कर्मवृत्त	७९	वृत्तवृत्तवृत्त कर्मवृत्त	१
कर्मवृत्तवृत्तवृत्त	१	वैवाङ्मन्त्रवृत्तवृत्तवृत्त	१७१
कर्मवृत्तवृत्तवृत्त	११	वैव वैव न न	१
कर्मवृत्तवृत्तवृत्त	११	वैवै वृत्तवृत्त वृत्त	१
कर्मवृत्तवृत्तवृत्त	७७	वै वाग्विज्ञाना एव	१११
कर्म वृत्त वृत्तवृत्त ।	१	वैवै वृत्त न विवै न	१
कर्म वृत्तवृत्तवृत्त	१	वैवै वृत्तवृत्त वृत्तवृत्त	१
कर्म वृत्तवृत्तवृत्त	११		
कर्मवृत्तवृत्तवृत्तवृत्त	१५		
कर्म वृत्तवृत्तवृत्त वृत्त		लेखनेन कर्म	७७
कर्मवृत्तवृत्तवृत्तवृत्त	१	वृत्तवृत्त वृत्तवृत्त	१११
कर्म वृत्त वृत्त वृत्त	११	वृत्त वृत्त वृत्त	७७

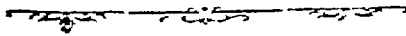
१ वैवाङ्मन्त्रवृत्त (श्री ११) । १ नयोऽप्यव्यभिचारीकर्मवृत्तवृत्तवृत्त
 वृत्तवृत्त (श्री १५) नृव वृत्तवृत्त न वैवै वृत्तवृत्तवृत्त ।

शम्भुमि पूज्यते यश्च	५	विज्ञेण विणा वि गया	६५
शन्यामिषेके कनका०	१	विदेष्टवासिन श्वेता-	४५
शान्ये सार वसुधा	७१	विद्वान् सर्वत्र पूज्यते	७७
शमो नाम बभूव	८२	विधौ विन्यति सक्रोधे	२०९
शष्टा सासनदेव्युचे	४६	विरमत मुधा ! योषित्०	१३८
रुद्रिः किलैव वृषम	१०१	विवेकमुच्चैस्तर०	१
रूप रहो धन तेज	८	विषयामिपमुत्सृज्य	२०९
		वीक्ष्यैतद्मुजविक्रम०	१२७
ल		वृत्तिच्छेदविधौ	२१६
रुक्मी चलां त्याग०	२४१	वृद्धानाराधयन्तोऽपि	२४५
रुक्मीशला शिवा चण्डी	२२१	वेश्यानामिव विद्यानां	६४
रुजिजन्मद् जेण जणे	८१	वैक्रियेभ्यः सुराङ्गेभ्यो	४३
रुग्वा श्रिय सुख स्पृष्ट	२५४	श	
रुग्वाऽऽस्वाद पुमान् यत्र	२१०	शताष्टके वत्सराणां	५६
रुक्मिण्यामृतसार०	८७	शतेषु जायते शूर	२४७
लोक पूजितपूजक	१०	शत्रुक्षये गिरौ चैत्यो-	४४
लोक पृच्छति मे वार्ता	३२६	शत्रुक्षये जिनाधीश	४७
व		शम्भुर्मानससभिर्धौ	११९
वरुण पूर्णघञ्जी सुधा०	७९	शशिना सह याति	१९६
वक्षयित्वा कार्पाटिक	४८	शस्र शास्त्र कृषिर्विधा	६३
वक्षयित्वा जनानेतान्	२२७	शाणोत्तीर्णमिवोन्म्वल०	२८
वपुरेव तवाचष्टे	४९	शास्त्रज्ञा सुवचस्त्विनो	९३
वर सा निर्गुणाऽवस्था	११६	शास्त्राम्यासो जिनपति०	२५५
वर प्रन्वलिते वक्त्रा ।	११६	शिलादित्य इति ख्यात	४४
वरि कियरा(रया ?) जर्हि	२२४	शिलादित्यनृपोपान्ते	४६
बलमीपुरभूपेन	४४	शिलादित्यनृपो बौद्धान्	४५
बली नरिदचिचं	२५३	शूरा सन्ति सहस्रश	९९
वस्तुपाल ! तव पर्व०	२३४	शैत्य नाम गुणस्तवैव	८०
वाजिवारणलोहानां	२१२	श्रियो वा स्वस्य वा नाशो	२४५
वादे जनन्ति यद्यस्मा-	४५	श्रीइन्द्रभूतिमानस्य	४३
विक्रमाक्रान्तविश्वोऽपि	१४६	श्रीचौलुक्य ! स दक्षिण०	१०१
विकारहेतौ सति	६०	श्रीनाथपान्थरजसा	२३७
विक्रमादित्यभूपालात्	४८		

१ रुद्रतालङ्कारे । २ कुमारसम्भवे (स १, श्लो ५९) । ३ कुमार-सम्भवे (स ४, श्लो. ३३) ।

सु-परिचिह्नम् ।

विशिष्टग्रन्थनगनादिनाम्नामकारादिक्रमेण सूचिः ।

अ
 अमील ५१, ५२
 अर्क १६३, १६८
 अर्क-केवल २५४
 अर्क-लिपि २४९
 अर्क १७०, १७९
 अर्क १७९
 अर्क-रत्न २००, २०६
 अर्कनी २०४
 अर्क-रत्न २१६, २२६, २८५
 अर्क-रत्न ८६, १८९, २०९
 अर्क-रत्न २१०, २१४
 अर्क-रत्नि १३५
 अर्क-रत्नि २०५
 अर्क-रत्नि २०५, २०९, २३०, २४४,
 २४५, २५६
 अर्क-रत्न-रत्न ५२
 अर्क १०३
 अर्क २०६
 अर्क १००, २३१, २५९
 अर्क-रत्न १६६, १६८
 अर्क-रत्नि १५५
 अर्क-रत्न २, १२६-१२० २००
 अर्क १००
 अर्क ८९, १९६-१९८, २४३
 अर्क ८८, ८९, २१०, २२०
 २३४, २४०
 अर्क-रत्नि १६६
 अर्क-रत्नि-रत्नि १

अर्क-रत्नि ८०
 अर्क-रत्नि १०६, १००, १३०
 अर्क-रत्नि १७५
 अर्क-रत्नि २००
 अर्क-रत्नि १७३, २००, २३६, १४०,
 २४४, २४६, २८५
 अर्क-रत्नि १ १६, १९
 अर्क-रत्नि ३१, ३३, ३८, ४९, १००-१३९,
 १७९, २६०, १६९, १६०
 अर्क-रत्नि ३८
 अर्क-रत्नि २१०
 अर्क ५२
 अर्क-रत्नि १००, १०३, १०४
 अ
 अर्क-रत्नि (रत्नि) ३
 अर्क ५१
 अर्क-रत्नि २४३
 अर्क-रत्नि १०३-१०८
 अर्क २, १०३, १२९-२०९, २०३,
 २०४
 अर्क २२४
 अर्क ५०-६०, ६३, ६५, ६७-७८,
 ८१-९०, ९४
 अर्क-रत्नि २०४
 अर्क-रत्नि २४४
 अर्क-रत्नि २३१
 अर्क-रत्नि २, ५०
 अर्क-रत्नि २०५, २३३

राममूर्ति ४३	४		
ईशान २१ १३	३		
काशी २	४		
उज्जयिणी २	८४	१	२
१५			
वसुदेव १२१			
वसुदेव १५ ३	१३१	१३	
१५ १६	१६१	१७५	
वसुदेव २			
वसुदेव २, ११ ३	१७५	१ १	
२३ २३३			
वसुदेव २२			
वसुदेव २१२ २२६ २२९ ५			
वसुदेव २२७			
वसुदेव २२७			
वसुदेव (२२) २२ २२२			
	४		
वसुदेव २२७			
वसुदेव २२ २२२ २२७			
	४		
वसुदेव (२२) २ १७५ १ १ २			
१७५ १५ २३ २३२			
२३३, २३ २४ २४३			
२५६			
वसुदेव २			
	४		
वसुदेव २			
वसुदेव ११ १ १			
	४		
वसुदेव २७			
वसुदेव २१ २२ २			

वसुदेव २
वसुदेव २
वसुदेव ११ ७ १७, १७, १
२ ५
वसुदेव १ ७-१ १ १७, ११
१४
वसुदेव ११६
वसुदेव १७७- ८१
वसुदेव १२ १ १
वसुदेव १५ १ २ १ २२४
वसुदेव १८५
वसुदेव (वसुदेव) १ ४ १ ५
वसुदेव १३१ १ ६
वसुदेव २२
वसुदेव १ ६ १
वसुदेव १२६
वसुदेव २१
वसुदेव ११६
वसुदेव १७५
वसुदेव ५
वसुदेव १३१
वसुदेव (२२) १
वसुदेव २१
वसुदेव २
वसुदेव १२६
वसुदेव २१
वसुदेव ३१
वसुदेव (२२) १ १ ३
वसुदेव (२२) १२३
वसुदेव १५६
वसुदेव १६१
वसुदेव १ १ १
वसुदेव १५६

संस्कृत २३

संस्कृत २१ २३

संस्कृत २

संस्कृत २

२५

संस्कृत १२२

संस्कृत १२५

१५ १६

संस्कृत ३

संस्कृत २, ११

२३ २४

संस्कृत २२

संस्कृत २३२,

संस्कृत २३३

संस्कृत २३४

संस्कृत (२३) २

संस्कृत २३४

संस्कृत २४

संस्कृत (२३)

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

संस्कृत

जम्बूस्वामिन् १०९
जय ५१
जयतलदेवी २१०
जयताक १०९-११९
जयद्रथ १२०
जयन्तचन्द्र ११२, ११३, ११५, ११६,
१८०-१८३, २३२
जयन्तराज २३१
जयन्तसिंह २२१, २५४, २५६
जयसिंह(देव) १०७, ११०, १८५,
१८९, १९९
जाम्भक २३१
जालिणि ५१
जावालिपुर २१२, २४६, २४९, २५०
जाङ्गवी ११८
जिनशत्रु ५५
जिनदत्त(सूरि) १३, १२६
जिनदास १५९
जिनभट्ट(सूरि) ५०
जीवदेव(सूरि) २, १३, १४, १५,
१६, १७, १२६
जेठुभा(क) २५१, २५२
जेठुयक २५२
जेसिङ्गदेव १९९
जेहूल २१४
ठ
ठक्कुर ९७, १२७
ठाणाग ९७
ड
डहल १७९
डिण्डुआणक(पुर) ९६
डुम्भाठघी ५५, ५६
डोडीया १२२, २१४

ढ
ढङ्क २७, १७२, १७४
दि(टी)पुरी १५३, १५८, १५९
दिङ्गी २३५, २४०, २५९
त
तक्षक १७५, १७७, १७८
तक्षशिञ्ज ११७
तरङ्गलोला ३८, २९
तापी १४०
ताम्रपर्णी २४६
तारक १७१
तारा १७५
तालारस ३३
तिलङ्ग ११०, १११, १८६
तिलोत्समा ६८
तिहुअणपाल १०८, १११
तेजःपाल २०५, २०६, २०८, २०९,
२१२, २१३, २१६-२१८, २२१,
२२८, २३५, २३७, २४३,
२४४, २४६, २५४, २५६,
२५७
तेजलपुर २३५, २४०
तोला १९३
त्रिकूट(गिरि) १७१
त्रिपथगा १८९
त्रिपुरा ११२
त्रिलोकसिंह २१२, २१४
त्रिलोक्यजगिनी विद्या १५
द
दत्त(सूरि) ९६
दशकन्धर १४६
दशवदन १४६
दशवैफालिक ३
दशाननी १७१

गुंज १२ १५ १६ ४३ ५५ ७७	कन्नड ९ १ १ १ २
९ ९ १ ६ १ ११९	कन्नडिच्छा १४ १४४ १ ३
१२ १ ६ २ २ ५	कन्नडकवी २४३
१ ६ २१ २१२ २ ६	कन्नडगण १७५
१२५ २२६ २९ २१५	कन्नडगी १५३ १५५ १५
२४२ २ ६	कन्नडदेश १७
गोदा ६	कन्नडिप ९
कन्नडगी २ १२६ १२९ १	कन्नडो २ ६
१ - ५	कन्नडुगण १४५ २ ६ २९ २१३
कन्नड २१६	२१६
कन्नड २१६ २१	कन्नडक २४४
कन्नडिगी ६ ६१ ६९ ७६	कन्नडक २ ३ २ ४
६ ६९ १५	कन्नड १
कन्नडिगी ६३	कन्नडगण १ ३ २१२
कन्नडिगी ५ ५९	कन्नडि ३ ३५ ४२ ४९ ५१ ५२
कन्नडगी १२	कन्नडि-कन्नडिगी ११२
कन्नडि-कन्नडिगी १९ १९ १५	कन्नडिगी-कन्नडिगी ११
कन्नडिगी ११२	कन्नडि १७५
कन्नडिगी-कन्नडिगी ११२ १	कन्नडि १५
कन्नडिगी १	कन्नडिगी-कन्नडिगी ५
कन्नडिगी १२-६ १ ९	कन्नडिगी १
कन्नडिगी-कन्नडिगी	कन्नडिगी १ १ १ ३-१
कन्नडिगी १	१२ १ ५ १ २१
कन्नडिगी १	२१६
	कन्नडिगी
कन्नडिगी २६	कन्नडिगी-कन्नडिगी १२६
कन्नडिगी-कन्नडिगी ३ ४२	कन्नडिगी १
कन्नडिगी २१६-२	कन्नडिगी
	कन्नडिगी १ २
कन्नडिगी (कन्नडिगी) ३	कन्नडिगी २५९
कन्नडिगी ५	कन्नडिगी १ ३ १ ५
कन्नडिगी-कन्नडिगी ७५ १ ९	कन्नडिगी १५२
कन्नडिगी २ ५	कन्नडिगी १७५
कन्नडिगी-कन्नडिगी ७५	कन्नडिगी १ १

बम्बूस्वामिन् १०९
 बय ५१
 बयतलदेवी २१०
 बयताक १०९-११९
 बयदथ १२०
 बयन्तचन्द्र ११२, ११३, ११५, ११६,
 १८०-१८३, २३९
 बयन्तराज २३१
 बयन्तसिंह २२१, २५४, २५६
 बयसिंह(देव) १०७, ११०, १८५
 १८९, १९९
 बाम्बक २३१
 बालिमि ५१
 बावालिपुर २१२, २४६, २४९, २५०
 बाह्वी ११८
 बिनश्रयु ५५
 बिनदत्त(सूरि) १३, १२६
 बिनदास १५९
 बिनभट्ट(सूरि) ५०
 बीवदेव(सूरि) २, १३, १४, १५,
 १६, १७, १२६
 जेठुभा(क) २५१, २५२
 जेठुयक २५२
 जेसिङ्गदेव १९९
 जेठुल २१४
 ठ
 ठकुर ९७, १२७
 ठाणाग ९७
 ड
 डहाल १७९
 डिण्डुआणक(पुर) ९९
 दुम्भाठघी ५५, ५६
 डोषीया १२२, २१४

ढ
 दङ्क २७, १७२, १७४
 दि(टी)म्पूरी १५३, १५८, १५९
 दिङ्गी २३५, २४०, २५९
 त
 तक्षक १७५, १७७, १७८
 तक्षत्रिजा ११७
 तरङ्गलीला २८, २९
 तापी १४०
 ताम्रपर्णी २४६
 तारक १७१
 तारा १७५
 तालारस ३३
 तिलङ्ग ११०, १११, १८६
 तिलोत्तमा ६८
 तिहुअणपाल १०८, १११
 तेजःपाल २०५, २०६, २०८, २०९,
 २१२, २१३, २१६-२१८, २२१,
 २२८, २३५, २३७, २४३,
 २४४, २४६, २५४, २५६,
 २५७
 तेजलपुर २०५, २४०
 तोला १९३
 त्रिकूट(गिरि) १७१
 त्रिपथगा १८९
 त्रिपुरा ११२
 त्रिलोकसिंह २१२, २१४
 त्रिलोक्यजयिनी विद्या १५
 द
 दत्त(सूरि) ९६
 दशकन्धर १४६
 दशवदन १४६
 दशवैकालिक ३
 दसाननी १७१

एतन्मुद्रकम् ३
 एतन्मुखे १
 एतन्मुखे ११
 एतन्मुखे १२६
 एतन्मुखे १२७, १-१४
 एतन्मुखे १२८
 एतन्मुखे १२९, १ ६
 एतन्मुखे १३०
 एतन्मुखे १
 एतन्मुखे १२
 एतन्मुखे १ १ १२५, १२६, १३५
 एतन्मुखे १२
 एतन्मुखे ११
 एतन्मुखे १
 एतन्मुखे ११
 एतन्मुखे ११
 एतन्मुखे १
 एतन्मुखे ४३
 एतन्मुखे ११
 एतन्मुखे ४४
 एतन्मुखे १ ५
 एतन्मुखे १ २
 एतन्मुखे
 एतन्मुखे १२

 एतन्मुखे ५३
 एतन्मुखे ५४
 एतन्मुखे १ ३
 एतन्मुखे १
 एतन्मुखे ५
 एतन्मुखे (५४) १
 एतन्मुखे १ ६ १२-१३, १ ४०
 १

एतन्मुखे १५५
 एतन्मुखे १५५
 एतन्मुखे १२
 एतन्मुखे ११
 एतन्मुखे (५) १२५, १२६, १२७
 एतन्मुखे २ ५, २ ६, २ ३ ६
 एतन्मुखे २३१, २३२, २३५, २३६
 एतन्मुखे २३७, २३४
 एतन्मुखे १ १ १ २३५, २३, २
 एतन्मुखे २४२, २४४, २४६, २
 एतन्मुखे २४७, २४९, २५१
 एतन्मुखे २५२, २५४, १ ६
 एतन्मुखे २३६, २३७
 एतन्मुखे १ २
 एतन्मुखे १५५
 एतन्मुखे ११
 एतन्मुखे १६२
 एतन्मुखे २५६

 एतन्मुखे १
 एतन्मुखे १ ५
 एतन्मुखे २२३
 एतन्मुखे १२१, १
 एतन्मुखे (५४) २ ११ ११
 एतन्मुखे १२३
 एतन्मुखे (५४) ४०-४१, १२-१५
 एतन्मुखे २५६
 एतन्मुखे ५४
 एतन्मुखे २३ २३३ २३० २५
 एतन्मुखे १६०
 एतन्मुखे १ ५
 एतन्मुखे १ ३ ६ ११ २३३
 एतन्मुखे १ ३३
 एतन्मुखे ११

वरहृड १९१, १९८
 वरह २२४, २१०, २५४
 वाप्रदृष्ट ११
 वामन २३६-२३८
 वापुपीय २३८
 वाह्वी २३
 वागाहन २, २३, २८, १७२-१७४
 वागेन्द्र २३, २४
 वागेन्द्र (गण्ड) ४८, २०९
 वानाथतक ५२
 वादसमुद्र १७५
 वानक २४१
 वानक १२८
 वानि १०१
 वानेय ३२, २३०, २३२, २३४
 वानस १७५, १७७, १७८
 वाणयन ११५, १६९
 वान्म १५
 निर्वाणकलिका २८
 वानक २५९
 वृषनाग १००, १९९
 वेद २४२
 वेमि(नाय) १, ८७-८९, ९७, १०१,
 १०२, १७३, १९१-१९८,
 २३७-२३९, २४१, २६४-२६७
 वेमिनाग ९७
 वेमिन् २३३
 वैगम ११५, १५६
 वैषय ११६, ११६, १२४
 न्यायावतार ५८
 प
 पचमिनि १९१, १९३, १९६, १९७
 पञ्चुल ११२
 पञ्चमाम २१२

पञ्चलिङ्गी ५२
 पञ्चवस्तुक ५२
 पञ्चसूत्रक ५२
 पञ्चाल ५५, १७३
 पञ्चाशत् ५२
 पञ्चात्तर(पुरा) ४८
 पद्महादेव १९१, १९३
 पत्न १०८, ११२, २०५, २३१, २१७
 पद्य ८, १२६, १३०
 पद्मदत्त ८, ११, १२
 पद्मप्रम ८
 पद्मयशस् ८, ९, १२
 पद्मा ९१, ९४
 पद्माकर ११६
 पद्मानन्द १३०
 पद्मावती ८, १७९
 पद्मिनीखण्डपत्तन ८
 परकायप्रवेशविधा १६१
 परपुरप्रवेशविधा १२६
 परमहंस ५०, ५१, ५३
 परमार ७४, १००, १०९, १८६
 परीक्षित १७५
 पर्या १०९
 पञ्चीकोट १०८
 पाटलिपुत्र २६, २७
 पाटलीपुर ९४
 पाटलीपुत्र ९१, ९२
 पाटलीपुर ५५
 पाण्डव १४८
 पाण्डु ४६, १७५
 पाण्ड्य ३१, १८६
 पाताल १३६, १६९, १७०, १७६,
 १७८, २३४, २४१

परमिण्ड(क) १ ११-१५। ११ १	मनुष्य ११४
१ १ १	मनुष्यवृत्ति १
परमिण्डकपुर १	मनुष्यवृत्ति १५१
परमिण्डकपुर १४	मनुष्यवृत्तिप्रत्यय १
परमिण्ड १५३	मनुष्य १ १५
परमिण्ड ७५	मनुष्यवृत्ति १११
परमिण्ड १२	मनुष्यवृत्ति १
परमिण्ड(बाह) १ १ १ ११ १	मनुष्यवृत्ति १
१ १५, १५ १७१	मनुष्यवृत्ति १
१७१ १११, १११ १	मनुष्यवृत्ति १४
परमिण्डकपुरविक्रम १	मनुष्यवृत्ति १ १, १ १
परमिण्ड(क) १५, १६ ११	मनुष्यवृत्ति १४
परमिण्डकपुर १ १	मनुष्यवृत्ति १
परमिण्डकपुर १६	मनुष्यवृत्ति ११
परमिण्ड १५	मनुष्यवृत्ति ११
परमिण्ड ११	मनुष्यवृत्ति १५१
परमिण्ड १ १	मनुष्यवृत्ति १ १५-१ ११ १ ११
परमिण्ड १, १	मनुष्यवृत्ति १५, १५ ११-११
परमिण्डकपुर १५५	१, १ ११ ११
परमिण्ड १ १ १ १	मनुष्यवृत्ति ११७
परमिण्ड १ १	मनुष्यवृत्ति १
परमिण्डकपुर १५५	मनुष्यवृत्ति १११-१ १ १११, १११, १११
परमिण्डकपुर १५३	१५१
परमिण्डकपुर १५३ १५५	मनुष्यवृत्ति १५
परमिण्ड १११-११ १४	मनुष्यवृत्ति १ १ १
परमिण्ड १११	मनुष्यवृत्ति ७५
परमिण्ड ११	मनुष्यवृत्ति १
परमिण्ड ११ ११५	मनुष्यवृत्ति ११ १ १ १५
परमिण्डकपुर ११५	मनुष्यवृत्ति १
परमिण्डकपुर(पुर) १५ १	मनुष्यवृत्ति १ १ १ १५
परमिण्डकपुर १ १	मनुष्यवृत्ति १
परमिण्डकपुर ११	मनुष्यवृत्ति १ १ १ १५
परमिण्डकपुर(पुर) १ १ ११६ १	मनुष्यवृत्ति १ ७
११६ १५१	

नदि ५५, ५६	मदनतीति २, १३१, १३५
नदसाहु २ ३, ५, ६, ७	मदनगञ्जरी १३२
नशा १८	मदनमूर्ध्नी १७५
नदभर १९१, २१२, २११	मदनवर्मन् २, १८६-१९०
भारत(क्षेत्र) १, ३	मधुसूदा १७४
भारत ६७, ७८, ९१, १०० २०९	मम्माणी २४०
भाद्रगङ्गा (सहित) ३	भारण्ड १८५
भात १३६, १५३	भक्त २१४, २२३, २२८
भारती ७६, ७९, ७९ ८४, ९३, ९५, १००, १२३-१३०, १२०, १२२, १२३, १२६, १४७, २२४, २३२	भक्त(दत्त) ८७-
भार्गव ११९	भक्तदेवा १०१, २३३
भीम १८५, २०३, २०६, २१०	मलम ६६
भीमदत्त १२२, २०३	मलयारिन् २२७, २२८, २३१, २३७, २५४, २ ९
भीमसिंह २१२, २१५	मलय १३०
भीमसिंहोय २१५	मन्त्र ४६, ४७
भीष्म २२७	मन्त्रवादिन् २, ४३, ४६-४८, २२१, २२२
भुवन १८, १९, २७	महण २०५, २०६
भूपपाल २५१, २५२	महणलदेवी २३६
भृगुकर १८, २०	महणीक १६
भृगुपुर १९, २०, २१, २७, ३०-३३, ४४, २२५	महमदसाहि २५९
भोज(देव) ८६, ८७, ९१-९५, १२०, १२२, १५२, २३२, २५६	महाकाल ३७, ३९
भोपाल १७२	महानगर २४१
भोपाल (राप्ती) १००	महात्रामाणिकचूडामणि १३१
म	महामहत्रिजय(काव्य) ७७
मणहार्सिंह २५९	महाराष्ट्र ८९, १२५, १२७, १३१, १३६, १३७, १८६, २२०
मण्डन २३	महालक्ष्मी १४४, १४५, १५०, १५१
मण्डली २०५, २०८	महाविदेह २५५
मथुरा ८१, ८२, ८४, ८६, ९५, १४८	महावीर १५, ५५, ७६, १११, १५५, १५७, १५८
मदन १९१, १९५	महीतट २१६
चतुर्विंशति-सूचि २	महाघर १३

बट्टेपञ्च ११	बोरोपुर ५५ ७२
बहुमक १ २	बेजूरसावित्र १
बट्टे २१ २२, २७	बेजूरामा १०५
बट्टेभक्त १८६-१८	बेबी १
बक १	
बज्रम ७ ८९	
बज्रम ६६	बहु २३४
बज्रम २३७	बहुना ११२ १
बहु-बेजूरिच १४	बहुनाम १ ५
बहुवर्ष ११५	बहुवर्षी ५ ५९ ७०
बाबाहर १०२, १०३ १०५, १०६	बहुवर्ष २, ३ १९ ९ ११
बाबा २११-२१५	बहुवर्षी २०६ २
बाबा २५६	बाकिरी १ ५२
बाबा २९ ३	बुधिविहार ७४ ९ ११९ १ १
बाबा ७ (९ ११ १३ ११९	२२
१ ५ २ १ २ २ २१९	बिष्णुवर्षात्मक २०६
बाबा १ ७ १ ११२	
बाबा २१९	रुद्रि (बाबा) २
बाबा २२	रुद्र ११९
बुद्ध ३	रुद्र २०
बुद्ध २० २५	रुद्रि १००
बुद्ध ११ १ ५, २ ६	रुद्र २ ११९ १९ ११९
बुद्धादी १०५	रुद्रि १५५
बुद्धा ११२, ११	रुद्रि ६ १०५
बुद्धा १ १६	रुद्रि १
बुद्धा १	रुद्रि (पु) ११
बुद्धा ९	रुद्रि २५९
बुद्धा १ (१)	रुद्रि १
बुद्ध १ २ (१)	रुद्रि ५ ७२ ११२ ११
बुद्धा २१५, २१६ २३ २१९	१ १ १ १ १
बुद्ध १	रुद्रि २ २ १
बुद्ध २ १	रुद्रि ५
बुद्ध (५) ५६ ६ ७-७९	रुद्रि १६६
११-१५	रुद्रि २, १०० १०१

पञ्चिन्द्र(सूरि) १३

सूत्र ११५, १७०, १७१

सेवा १८९

रैवत(क) ८७-८९, ९७, १००, १०१,
१७४, १९२, १९३, १९६-
१९८, २३३, २३४, २३८,
२४१, २४२

रैवतिक ८७

रोला १९३

रोहण(गिरि) ६२, ९९

ल

लक्षणसेन २, १८०-१८३

लक्षणावती(पुरी) ६२, ६४, ६९, ७५,
७७, १८०, १८२, १८३

लक्ष्मण १६७, १६८, १७०, १७१,
१९५

लक्ष्मी ८२, १४५, १७५, २२१

लघुमीम २०६

लघुयुधिष्ठिर ११७

लङ्का १७१

लक्ष्मी ५१

ललितविस्तरा ५३, ५४

ललिता २२१, २२९, २५६

लल्ल १५, १६, १७

लवण १६२

लवणप्रसाद २०६, २०७, २५०

लाट २६

लीला १६२

लीलावती १७५

लील १००

लूणसापुरी २१२

लूणिग २४३

लूणिगवसति २४३, २५७

लोमस २५६

व

वइजल १२७

वइजूल २, १५३-१५९

वअकुमार ९०

वअस्वामि (आर्य) १०९

वटपद्र(पुर) ९६

वडू २१९

वत्स १७५

वत्सराज १७८, १८६, २४६

वनराज २०६, २३१

वरदत्ता ८

वराह २, ३, ५-७

वराहमिहिर ४, ५, ७

वर्धनकुञ्जर ७३, ७४, ७७

वर्धमान २, ६१, २५१

वर्धमानपुर २१०, २३९

वलमी(पुरी) ४३, ४४, ४६

वल्लभराज १८५, २०६

वसन्तवल्ली १७५

वसुदत्ति(का) १७५-१७८

वस्तुपाल २, ११९१-२-१२५, २०५-
२०९, २१२, २१३, २१६,
२१८-२२२, २२४-२२९,
२३२-२३८, २४०, २४१,
२४४, २४६-२५२, २५४,
२५५, २५७, २५८

वाकूपति ६३, ७४, ७५, ७७, ८१-८४

वागड ९६

वागमट १००, १०२

वाचक ३३

वात्स्यायन ७८, ७९

वादिकुञ्जरकैसरिन् ७५

वामन १२८, १९२

वामनस्थली २१०, २११

वामा १

वाच ११ २५ ११६
 वायु १३
 वायव्यी ११३, १८ २५
 वायव्यदिश ४
 वाक १०५
 वाकि १
 वाक्यकार १ ९
 वास्तु १० १०२ १०५
 वादीक २२१
 विक्रम ३
 विक्रम १५ ३४ ४१ ५ ५६ ६
 ८९ ११९ ५ १६१
 १६०-१ १ २२ २१६
 विक्रमक १
 विक्रमदेव १६ १६६ १६९
 विक्रमदीप १ १४ १५ २१ ३१
 १ ३ ४१ १ १६
 ११ १६ १६३ १६५
 १६ १६ १०० २ ३
 २ २५४
 विक्रमार्थ १५२, ४१ ६
 विक्रमवीर १०५
 विक्रम ५
 विक्रमराज ३
 विक्रमवर्मन् २३
 विक्रमदेव २३
 विक्रमा (देवी) १६१ १६
 विक्र १५
 विक्रि २५५
 विक्रात १ २३ — ३
 २३१
 विक्रातीन्ध ३
 विक्रि ५६
 विक्रम १ ५५
 विक्रम १०५, २ ३

विक्रम (मिरी) ८ २१
 विक्रमपत्र १५३
 विक्रमपत्रि २ ३
 विक्रमपत्र १
 विक्रमपत्रा १
 विक्रमपत्रिका १५१
 विक्रमपत्रि ११३, ११४
 विक्रम ५५
 विक्रम ११ ११ ११ २३१
 विक्रम ५१
 विक्रम १ १० १ १ ५, १५
 १५१ ५
 विक्रमविक्रमविक्रम १
 विक्रमविक्रम ११६ ११४ १२५ २ ६
 २ ५ २ १ २१६ २३
 २२६ २२ २३३ २३५
 २ २ २५५ २५१
 विक्रमविक्रम १२३
 विक्रम १ —२५
 विक्रमविक्रम २२०
 विक्रम (देव) १२५ १२६ २३
 २ २५ २५३ ५
 विक्रम (वक्त्र) १२
 विक्रम ११
 विक्रमविक्रम २, ३ -३३ ३६ ३
 विक्रमविक्रम १४
 विक्रम १ १ २
 विक्रमविक्रम
 विक्रमविक्रमविक्रम ५६
 विक्रमविक्रम २६
 विक्रमविक्रम १
 विक्रमविक्रम २ १
 विक्रमविक्रम २२ २३
 विक्रमविक्रम २५६

बौद्धा ८, १०-१२, २३

बौद्धास्तव १२

ब्रह्मसूत्र १०३-१०५

श

शक्तिङ्गल १५१

शङ्कर १९७

शङ्ख २१९, २२०

शङ्खेश्वर २१५

शची २२३

शतक ४२

शान्तनीक १७५

शमुञ्जित् ६

शमुञ्जय २४, २९, ४४, ४५, ४७,

९५, १००, १०१, १०२, १९८,

१९३, १९८, २०५, २०९,

२२९, २३३, २३६, २४८,

२४७, २४२, २५०, २६६,

२६६, २५७

शम्भु ८२, ११९

शराविका १५५

शाकम्भरी १०३, १०५, १०८

शातवाहन ९०

शान्तनु १७५

शान्ति २२४

शान्तिनाभचरित ९७

शान्तिपर्वन् २२७

शान्ध २३४

शाल ८४

शालिमद्र ३८

शिलादित्य ४४-४८, २३६

शिव ४०, ४२, १९२

शिवपुस्तक २२७

शिवा ८७, २२१

शीलवती ११

शुद्ध १४०-१४३, १५१

शुद्धिदिना ३७

शुद्धि ३९, १३०, १३९

शोभनदेव २४४, २४५, २४७

शक्ति ८२

शरानल १०६, १०७

शारङ्गसूत्र ५२

श्री १४८

श्रीतिलक १, २५९

श्रीगत्तन १०३

श्रीपर्वत २०८

श्रीपाठ ९९, १००, १८९

श्रीमान् २४३

श्रीमाल १९९

श्रीमन्मुर ५२, १००

श्रीदर्प २, ११०-११७, ११९, १२४

श्रुतकीर्ति ३३

श्रुतगीत २३९

श्रेणिक ४४, ९०, १००, २३१

श्वेत २५६

ष

षण्ढेर ११०

षोडशक ५२

स

सत्तारफाजपुर ८६

सतीक २१८, २१९

सपादमोटीकाधनवर्ष १२५

सपादलक्ष १०५, १०८, २५९

सपादलक्ष्मीय १०७

समरसिंह २१२

समराइच ५१

समराक २५०

समरादित्यचरित्र ५२

अनुविषय ८७ १ ३
 अनुसूची ६
 अनुसूची ३ १
 अनुसूचीविषय ३
 अस्वामी ५४ १ १ ११ १ १
 २४६
 अस्वामीकथासंग्रह १११ ११ १ ६
 अस्वामीकथा ३३ ८५
 अस्वामीविषय ३
 अस्वामी १
 अस्वामीकथा १०५
 अस्वामीकथा २३५
 अस्वामी २१ २११ २१६
 अस्वामी २५१
 अस्वामी २ २ ११६ १०२,
 १०४ १५-१५३
 १ २ १ ३ २२ २५६
 अस्वामीकथा २१२, २ ४
 अस्वामी २२४
 अस्वामीकथा १२२
 अस्वामी (अस्वामी)
 अस्वामी १०५
 अस्वामी १
 अस्वामीकथा १
 अस्वामीकथा २ १
 अस्वामी ५१ ५१
 अस्वामी १५३ १
 अस्वामी १६
 अस्वामी १
 अस्वामीकथा ११
 अस्वामी १
 अस्वामी १
 २३

अस्वामीकथा ५२, ६३ ११६ ११६
 अस्वामीकथा २, ३ ४ ४२, ५५
 ५६ ६ १११ १
 अस्वामीकथाविषय ३३
 अस्वामी १ ६ १ १
 अस्वामी १ ८-१९
 अस्वामी ५१
 अस्वामी २ १४६ १६ १६
 अस्वामी २५५
 अस्वामी २ १
 अस्वामी १०२
 अस्वामी ५१
 अस्वामी ६, १६
 अस्वामी १२
 अस्वामी ४
 अस्वामी ११६
 अस्वामी ५१
 अस्वामी १२
 अस्वामीकथा १५२
 अस्वामीकथा ५
 अस्वामी २ ५ २ १
 अस्वामी ४ ६ १ १
 अस्वामीकथा ३
 अस्वामीकथा ११
 अस्वामी २ ५
 अस्वामीकथा (अस्वामी) ५ १५३
 अस्वामी (अस्वामी) ३
 अस्वामीकथा २६
 अस्वामी १
 अस्वामी ५२, ५६
 अस्वामी १
 अस्वामीकथा ३
 अस्वामीकथा (अस्वामी) ११०-११ २५१

Handwritten musical notation on the left side of the page, consisting of approximately 15 lines of text with various symbols and numbers.

Handwritten musical notation on the right side of the page, consisting of approximately 15 lines of text with various symbols and numbers.

अ-परिधिम् ।

प्रकीर्णकटिप्यनक्षानि ।

१-२ | एतस्वाम्बसर्पिण्यां अनुविद्यतिरर्हता-नार्पिहरा त्रिनेत्रा
 २३२ १८ } सञ्ज्ञता । तन्मन्त्रानि पञ्च-(१) ऋषभ (२) अश्वि
 (३) सुम्भ (४) अग्निमन्त्र (५) सुमति, (६)
 पद्मप्रमः (७) सुपार्थः, (८) अन्वप्रमः (९) सुविधिः,
 (१०) शक्ति (११) श्रेयासाः (१२) अष्टपूज्यः
 (१३) विमला (१४) अन्वता, (१५) धर्मः, (१६)
 सप्तित (१७) कुन्तुः (१८) वर, (१९) मञ्जि-
 (२०) मुनिमुक्त (२१) नमि (२२) नेमि (२३)
 पार्थः (२४) शिरः । अतः प्रथमत्रिनेत्राण को द्वयो
 त्रिनेत्रविंशतिः अनुविद्यतिर्विना के इत्यपि लुप्यते ।
 एतन्परिधिज्ञानानिर्विभक्तता पञ्चानन्दमहाकाव्यम् ।

१ ४ पर ज्ञानम् = वेदज्ञानम् उच्यते पदम् = मोक्षम् ।

१ ५ जीवा-ऽजीवा-ऽऽव-ऽन्व संवर-निर्वरा-प्येति तत्सञ्ज्ञकम् ।
 विशेषार्थिनाऽनन्वयता तत्त्वार्थाभिप्रायश्च (अ १ सू ४)-
 मन्त्रानुसारीणी टीका (पृ ४१-४२) ।

१ ८ वामाऽङ्गभू = वामाङ्गमन्त्रः = अक्षयिणीपञ्चमीनामपुत्रः = अर्पार्थ
 नापा = अर्पणकृतितमस्तीर्षहर ।

१ ११ आगमबीजम् = त्रिपदी = उपदेश वा विग्रह वा कुक्षे वा ।

२ १ अक्षयिणी मन्त्र-कुक्ष-ऽवधि-मन् पर्याप-वेत्सवेति पञ्चविधानि
 ज्ञानानि । एतत्त्वकार्थं प्रेक्ष्यतः तन्वाद्याधिगम (अ १ सू
 १ ३३) टीका ।

२, २ मन्त्रबीजा = अक्षय मोक्षगाम्यी बीजाः ।

- २, ५ कायिक-वाचिक-मानसिकक्रियानिग्रहो गुप्ति । एतत्स्वरूपार्थिना
प्रेक्ष्यता तच्चार्थं (अ ९ सू ४) टीका (पृ १८३-१८६) ।
- २, ६ चक्री = चक्रवर्ती ।
- २, ६ चरमतीर्थङ्करस्य विविधानि नामानि । तानि चैवम्-वर्धमान ,
वीर , महावीर , ज्ञातनन्दन , देवार्य , सन्मति ।
- ३, १ चतुर्दशपूर्वी । श्रुतज्ञान द्विविधम्-अङ्गवाह्यमङ्गप्रविष्ट च ।
प्रथममनेकविधम्, द्वितीय तु द्वादशभेदम्, तद् यथा-आचार ,
सूत्रकृत , स्थानम्, समवाय , व्याख्याप्रज्ञप्ति , ज्ञातधर्मकथा ,
उपासकाध्ययनदशा , अन्तकृद्दशा., अनुत्तरोपपातिकदशा.,
प्रश्रव्याकरणम्, विपाकसूत्रम्, दृष्टिपातो दृष्टिवादो वा ।
अन्तिमस्य परिकर्मसूत्र-पूर्वानुयोग-पूर्वगत-चूलेकेति पञ्च
प्रकारा । तत्र पूर्वगतस्य चतुर्दश प्रकारा ये पूर्वेति प्रसिद्धा ।
एतेषा सस्कृतप्रायाणा समस्ताना ज्ञाता चतुर्दशपूर्वी-चतुर्दश-
पूर्वधर कथ्यते । पूर्वस्वरूपजिज्ञासुभि दृश्यता नन्दीसूत्रं
(सू ५७) प्रवचनसारोद्धारो (गा ७११-७१८) वा ।
- ३, १३ पञ्चेन्द्रियसवर , नवविध ब्रह्मचर्यम्, चतुर्विधकषायमुक्ता,
महाव्रतपञ्चकम्, पञ्चविधाचारपालनसमर्थता, पञ्च समितय ,
तिस्रो गुप्तय इति षट्त्रिंशद् गुणा सूरे -आचार्यस्य ।
- ३, १६ निर्युक्ति = जिनप्रवचनस्य पद्यात्मिका प्राकृतभाषानिबन्धा
व्याख्या ।
- ९, १३ “सप्त वर्षाणि वर्षं वा, पूर्णिमाया यथावलम् ।
तप प्रकुर्वता ‘पुण्ड-रीका’ख्य तप उच्यते ॥”
इति तपोरत्नमहोदधौ ६६तमे पत्रे ।
- ९, १५ }
९९, १८ } साधर्मिकवात्सल्यम् = समानधर्मिण प्रति प्रीति । एतत्स्वरूप
२००, ३ } समस्ति उपदेशतरङ्गिण्या (पृ १६०-१६१) ।
११, ९ अवधिना = तृतीयेन प्रकारेण ज्ञानेन ।
चतुर्विधति-सुचि ३

- १२ ९ वर्षत्र = नगकुम्भराजान्त्रि । प्रेक्ष्यतां तत्प्रायः (अ. १
सू. ७) न्यस्य (पृ. २७७) स्नानाङ्गसूत्रं च ।
- १३ १० चक्रवर्ती विद्या । अस्या विष्णुतत्त्वरूप नाद्यद्यपि ये एते-
पपन्नमन्त्रम् ।
- १३ १ } परममन्त्रव्यवस्थात्त्वरूप इति ग्रन्थे यामदाज्ञ (प्र. ५
१३ २ } अ. २३७-२७२) तद्विषयम् च । परममन्त्रव्यवस्था-
१३ ३ } र्थेपविधिस्तिस्युत्पन्ने ।
- १४ ५ “ आवाग विष्णुस्य परितः मन्त्रि इत्यथ सृष्टितत्त्वविद्योत्पन्न-
विद्यया वा पात्रो निरुच्छादावाकर्तुम् ” इति यामदाज्ञ (प्र. १
अ. ३८) विवर्णम् ।
- १४ १४-१५ त्रैलोक्यवर्षिणी विद्या किंत्वरूपसि न एतदं ज्ञायते ।
- १४ १५ इतिवत् कश्चिन्मन्त्रि कर्तव्यं विद्वांसुनिदन्तां चतुर्विंशति
काय नर्तय त्वद्योत्पन्न (पृ. ५८-५९) ।
- १४ १९ } “ पाठ्यग्रमसिद्ध-पुरुषविद्यो लो वा मन्त्र ” इति याम-
५१ ६ } दाज्ञ (प्र. १ अ. ३८) विवर्णम् । वैमन्त्रोन्वयिष्याणां
सूत्रिन्त्र । एतस्य चाप्ये निर्बिराश्रयः । एतदधिकारीक
वाच्यार्थं सृष्टि । एतस्य कर्तव्योऽपि वर्तते ।
- १८ ३ ज्ञानात्मिकस्वरूपे वर्णितं श्रीविष्णुमन्त्रमिष्टमन्त्रमन्त्रमन्त्र-
विद्ययावश्यम् (प्र. ७९९-८१) अर्कान्तं मन्त्रव्य-
वस्थावन्त्रनुरिति ।
- १९, १३ अमशान = तपविशेषः । विद्वांसुनि- प्रेक्ष्यतां तत्प्रायः (अ. ९,
सू. १९) टीका (पृ. २३६-२३७)
- २४ ८ “ मन्त्रव्यवस्थाव्यवस्थाव्यवस्थाव्यवस्था वा विद्या ” इति
यामदाज्ञ (प्र. १ अ. ३८) विवर्णम् । एतदधिकारीक कर्त-
व्यम् इति न एतदं ज्ञायते ।

- २७, १३ } हेमसिद्धिविद्याऽवतारिता पञ्चमाभ वासुपूजेति गाथायामपि ।
 ३४, १३ } एतज्ज्ञानामुभिर्विलोक्यतामनेकार्थरत्नमञ्जूपा नाम न-
 १६८, २५ } दोषाऽऽवृत्ति ।
- २९, १४-१५ ईशानेन्द्रसामायिकत्रियस्वरूपाधिना निलोक्यता तत्त्वार्थ-
 (अ ४, सू ४, ६) टीका ।
- ३०, १४ } नमो अरिहताणमित्यादि नमस्कारनूतन् । एतदर्थं विलोक्य-
 ८४, ६ } तामनेकार्थरत्नमञ्जूपा । अर्हत्-सिद्धा-ऽऽचार्यो-पाध्याय-
 साध्विति पञ्च परनेष्टिनः ।
- ३३, १२ दिवाकरसञ्ज्ञा पञ्चवस्तुनामके ग्रन्थे (गा १०४८) दृश्यते ।
- ३४, १३ तर्पणविद्याया विशिष्ट स्वरूप न कुत्रापि मे दृष्टिपथमागतम् ।
- ३७, ७ अर्धनागधी मापानाधिल्य न्या, व्या तीर्षण हरगोविन्ददास-
 प्रणीत पाडज-सद-महृष्णव'नान्न ज्ञानन्योपोद्घातो (पृ
 १६-३१) दृष्टव्य
- ३७, १० पाराश्विक दशम प्रायश्चित्त नमस्ति । प्रायश्चित्तदशकस्य
 स्वरूप वणित जीवकल्पे (गा. ९४-१०२) तत्त्वार्थ (अ ९,
 सू २०) च टीकायां (पृ २५३) ।
- ३८, १ पार्श्वनायट्टात्रिशिका न मे नयनगोचरता गता ।
- ३८, १५ नलिनीगुन्मविमानमष्टनदेवस्थान इति निर्देश समवायाङ्गे
 समस्ति ।
- ३८, २३ सामायिक नाम प्रथम शिक्षाव्रतन् । एतदुद्दिश्य प्रोक्त योग-
 शास्त्रे (प्र ३) —
 “सकार्तरीन्द्रध्यानस्य, त्यक्तसावयकर्मण ।
 मुहूर्तं समता या ता, विदु सामायिक'व्रतम् ॥८२॥”
 विशेषाधिनाऽवलोक्यतामेतस्य विवरणन् ।
- ३८, २३, २४ } आवश्यकचूर्णां श्रीहेमचन्द्रनिरुद्धे च परिशिष्टपर्वणि
 ३९, १ } (स ११, श्लो १५१-१७१) श्रीअवन्तीसुकुमाल-
 स्य नृत्य कन्यारिकाकुडङ्गे' जात, तत्र तस्य पुत्रेण
 महाकालाभिर्धं जिनमवन श्रीपार्श्वप्रतिमापरिष्कृत

करिदमित्थापुञ्जेषां वर्तते । अनपरम्परानुसारेणैतत्सं-
 ल्पतिः विक्रमसप्तशतम् द्विसप्तशतपूर्विका पत्र-
 बन्तीसुकुमाठ* श्रीमानसुहस्तिपुरेः शिष्या ।
 एतत् स्थानं सिप्राजदोत्तमपेऽस्तौति निर्देशः प्राचीन-
 मन्थेयु । “कुबज्ज्ये वृधत्ताग्रानं” इत्यमरमन्थे
 पृथगे कण्ठे (श्लो. १७) । अनमालुमयते पशुतौठ्
 वृधत्ताग्रम सम्भवति ।

अपुना म्हाकर्मति प्रसिद्धं स्थानं सिप्राः पूर्वं तटे सिप्रा
 मुक्तेचरेऽस्ति । प्राचीनसभ्यान्महाकाष्ठस्य मन्थिन्य वर्तते यतः
 स्कन्द मत्स्व-नारसिंहपुरण्यु रघुपञ्चि (स. ६, श्लो. १४)
 मंपद्यते (श्लो. १४) कृतस्य भाष्यात्म्य निर्देशो वर्तते ।

- २६ १-७ प्रयागकश्चरित्र म्हा रोष शोडशिं स्वाने म्हा अराम्भ म
 शोडशु” इति विशिष्ट पाठान्तरम् । तत्रास्य पञ्चत्वारिंशत्पत्रेण
 वर्णितम् अधिकार्यमूषमस्रमर्ष्याभाषात् । श्रीवृद्धादिना
 लनेकेऽर्ष्यं सूचिता इति श्रीप्रमाणन्त्रसूररभिप्रेयम् ।
- ३० १२ बीवादिपत्तार्थब्रह्मान सम्यक्तनुष्पते । अस्य निवेदनं विद्यते
 तत्त्वार्थं (अ १ मू. २ १ ७ ८) टीकात्पाम् ।
- ३० १२ इन्द्रशमठीभामार्थं प्रकृता ७ इतमं पृष्ठेऽब्रम द्विपञ्चकम् ।
- ४२ ११ सिद्धसारस्वतस्य विल्लुत स्वरूप न ये नवनग्रेचरतां मत्तम् ।
- ४३ ८ सौरमन्त्रः कीदृशीति निर्देशने गङ्गान्ध स्रभनाभाषात् ।
- ४३ ११ वैश्विन्य शरीर द्वितीयं शरीराम्भं पञ्चविधत्वात् । एतत्स्वरूपं
 सम्पद्य तत्त्वार्थं (अ २ सू. १७-१९, ४१) टीकात्पाम् ।
- ४४ ७ सूक्तमन्त्रैरस्य स्वरूपं स्पष्टं गतगम्यते ।
- ४६ ११ (इन्द्रशमठी) नक्षत्रादिभिर्बो मन्थे न-कुजाप्यनुवा इत्यते ।
- ५७ १ “दीप्त”तो यमन्थात्त्रये इत्त श्लोचान् यो म्भामोऽस्त्यनुवा स
 रामसैश्यामिष इति सम्भवना विद्यते ।

- ५८, ६ } द्वासप्ततिकलानामुल्लेखो वर्तते समवायाङ्गे द्वासप्ततितमे सप्त-
 २०७, १ } वाये राजप्रश्नीये दृष्टप्रतिज्ञाप्रकरणे च । सन्तुलनार्थं
 प्रेक्ष्यतां कामसूत्रम् । त्र्यविप्रयकचतुष्पष्टिकलानिर्देशोऽस्ति
 जम्बूद्वीपप्रव्रसिद्धौ प्रमेयरत्नमञ्जूपाभिवायान् ।
- ५९, १३ त्रिधा = मनसा वचसा कर्मणा च ।
- ५९, २४ निर्ग्रन्थशब्देन जैनमुनिर्ज्ञेय । एतत्त्वन्पजिज्ञासुमि प्रेक्ष्यता
 तत्त्वार्थे (अ ९, सू ४८) टीका (२८२-२८५) ।
- ७०, १८ अर्हत्-सिद्ध-साधु-धर्मेति चत्वारि शरणानि । प्रेक्ष्यता ९३-
 तमे पृष्ठे प्रथम पद्यम् ।
- ७१, २३ मन्माव्यतेऽसौ नुरि 'धम्मविहि'प्रकरणप्रणेता । एतत्प्रकरणस्य
 प्रणयनकालादि त्वेवम्—
 "धम्मविहिपगरणनिम विसोइग नाणदत्तणगुणाणं ।
 दत्तदिट्ठतेहि जुअ सम्मत्त देउ सिवन्नोक्ख ॥
 एकारस नवणहिं कच्चियपडिवइयाए निप्फज्ज पगरण एय ॥
 × × × सम्मत्त प्र ६९५०
 नहमुहरुइक(१११०)जुअे काले सिरि विक्कनत्त वट्ठे ।
 पोसासियतडआए विहियनिण सुक्खवारि ॥ '
- ७४, १६ चतुर्दश काव्यानि नदीयगूर्जरानुवादपूर्वकाणि मुद्रापितानि
 चतुर्विंशतिकाया (पृ १८१-१८५) ।
- ७४, २० अक्षयवचना गुटिका किंत्वरूपेति न ज्ञायते ।
- ७८, १८ वर्णस्वर्गपरावर्तनकारिणां गुटिका केति नावगम्यते ।
- ८४, ६ प्राणातिपान - नृपावादा - उदादान - मैथुन - परिग्रह - क्रोध - मान -
 नाया - लोभ - राग - द्वेष - कलहा - उन्त्यागत्यान - पैशुन्य - रत्सरनि-
 परपरिवाद - नायानृपावाद - निध्यात्त्वग्रान्येति पापत्याना-द्यादश-
 कम् ।
- ८७, २० स्वैतकर्तार्यनहिनत्रिज्ञासुनिः प्रेक्ष्यता 'श्रीमच्छानरपादपूर्तिरूप-
 काव्यसङ्ग्रह'स्य प्रथमे विभागे श्रीगिरिनारकल्प (पृ ११५-

१८) । श्रीधर्मसोपचरिप्रणीतो मदीपालुवादेन सह मया
सम्पादितश्च ।

०३ ८ हिंस्र उवृत्त तेषां श्रद्धा परिश्रमेभ्यः सर्वाशिविद्वि-
रूपद्वेषि पञ्च महाप्रतापि ।

१४ ७ मनुजिज्ञीषिषामा निस्तुत स्वकारं न ह्यपते ।

१० ११ शोभन्नुक्तमेवमभित्य प्रोच्छ्रुत्तराध्ययनसूत्रस्य श्रीमारविजय
विरचितस्य टीकस्याम्-

“शोभन्नुक्तश्च त्रयाक्षिणा तथा च कृष्णं त्रयाक्षिणा देव
नित्यं श्रेयसदापना शोभन्नुक्त इति भव्यन्ते ।”

१ ८० अतश्चतस्रः = अथ गज रथ पदातिस्मृद्धमिन्द्रसेना ।

१ ८ २२ पौषध तृतीय शिवाजतं सम्पत्ति । अथ स्वरूप योगशास्त्रं
(प्र ३) यथा-

‘अनुप्यर्था अनुबन्धि कुम्पापारनिषेधनम् ।

ब्रह्मचर्यनिषेधादिनागा पौषध’ इति ॥८५॥’

विशेषार्थिना वीक्ष्यतामेतस्य निवरणम् ।

१ ० ४ पुण्यकर्मविरथाविरहस्यां कर्मिभूत्तमा । एतद्विद्विषया
विक्रियमपि कूर्वाकुरु सम्पत्तिः । अथकर्मोपसमन्वयेषु
ब्रह्मनिषेधसुनि समीक्ष्यतां तत्त्वार्थं (अ ९ सू १८)
टीका (पृ २३४-२३५) ।

उपसमन्वयेषु कर्मिभूत्तमा कर्तते कर्म्यपयडी (अ ९ सू ११-१५)
नामके ग्रन्थे तद्विद्विषयं च ।

१ ९५ विष्णुकर्मस्य स्वरूप कर्तते तत्त्वार्थं (अ ९ सू ९) टीक्या
(पृ २२५ २२६) ।

१ ९५ परिहरविद्विषयादिचरितस्वरूप तत्त्वार्थं (अ ९ सू १८)
टीक्या (पृ २३३ २३४) सम्पत्ति ।

१ ९८ सत्त्वानुपयस्य स्वरूपार्थिना वीक्ष्यतां तत्त्वार्थं (अ ८ सू १२)
टीका (पृ १५४) ।

१०२, ८ संहननपट्कल्य त्वरूपं व्रते तत्त्वार्थे (अ. ८ सू. १२)
 टांक्षया (पृ १५३-१५४) ।

११४, ४ पर्युपग नान त्रैनानान्युत्तनं पर्व । एतन्नहिनादिवृत्तान्तो
 व्रते कल्पसूत्रस्य श्रीविनयविजयोपाध्यायविरचिताया-
 सुवोधिकाख्याया वृत्ते प्राग्ने ।

११२, २१ चिन्तानगिनन्त्यत्त वित्तुन त्वरूप न भ्या कर्त्तन्निश्चिद् अन्ये
 दृष्टम् ।

१२०, ७ 'लुप्य लप्यमुवर्गव्यतिरिक्त कात्त्व-लौह-तात्र-त्रपु-नांसिक-
 मृद्गाण्ड-वग-काष्ठ-इह-राकट-जल-मखकमश्चिका-नसुरकादि-
 गृहोपन्वरस्य' इति श्रीश्राद्धप्रतिक्रमणसूत्र (गा १८)
 वृत्तावयवेर्दापिक्रानिवापान् ।

१२३, २० वत्ता = छन्दोविशेष ।

१२६, ६ आचान्दम् = आचानान्दम् = विद्वन्निपट्कादिस्यागपूर्वकमेका-
 गनम् । आचाम - अवश्रावणम्, अन्दम् - चतुर्यो रस, त
 एव प्रायेण व्यञ्जने नत्र भोजने ओदनकुल्पापसत्सुप्रभृति-
 नदाचानान्दम् । विशेषविवरणार्थिना प्रेक्ष्यता प्रत्या-
 ख्यानमाप्य (गा. ३) वृत्ति ।

१२६, १२ रसा-ऽसृङ् नसन्नेदो-ऽस्यि-न्ना-शुक्रेनि वातुमुदकम् ।

१५९, १६ अच्युतकल्पम् = द्वादशं त्वर्गम् ।

१६८, २५ पुरुषकसिद्धिं कथं नवर्तति न विन्नागेण वापने ।

१८६, १ खुवशे (स. ४, श्लो ४९, स ६, श्लो. ६०) पाण्ड्येति
 निर्देश । पाण्डूना जनपदाना राजा 'पाण्ड्य' इति महिनाय-
 क्ताया सञ्जीविनीवृत्तौ ।

१९६, १४) कपोत्सर्ग = आसनविशेष । उक्तं च योगशास्त्रे
 २४५ १) (प्र ४ /

'प्रलम्बितगुणद्वन्द्व-मूर्ध्वत्पन्यासिनस्य वा ।

त्यानं कथयन्पेशं पत्, 'कपोत्सर्ग' स कर्त्तव्यः ॥१३३॥'

- २२० ६ त्रैलोक्य-मन्त्राः इन्द्राण्य-सामान्य-माध्या-भ्यक्त-भ्यक्तिते सत
 श्रेयानि । विश्वार्पिणा विष्णोस्त्वत्तं यागद्वयम् (प्र ३ अ
 १२) स्व स्वयम् विवरणम् ।
- २२१ २४ वैश्वदेव-गुरुदेव-निर्वाण-कपटि-विष्णु-भिर्यत्स्वत्तं
 यागद्वयम् स्व स्वयम् प्रकृतस्तत्त्वं विवरणम् ।
- २२५ २० गद-विष्णु-निर्वाण-ममस्ति विष्णु-व्यक्तम् (गद २०५०)
 विवरणम् ।

अ-परिशिष्टम् ।

॥ शुद्धिपत्रकम् ॥

शुद्धि	पृष्ठम्	पाङ्क्ति
'मशुद्धि ० एभिर्दानपद्त्रिंशिकाऽपि निरमायि	९	१५
उवसगगहर पासम्	७	१६
र्षीत्	८	१६
गृहलक्ष्म्या	१०	१५
चार्यो	१३	२२
स्वर्णकीर्तिर्मातृ०	१४	१०
साव्यौ	१५	८
'गूर्जर'धरादिशि	१५	१५
विक्रमेण	१५	१५
क्रुद्धो	२१	१
वौद्धमक्तो	२१	४
वौद्धाना	२१	८
भुवनस्य	२२	११
० नारीश्वर-	२८	२२
स्वर्गस्य	३२	३०
० कूटमटति	३४	६
शके	३४	२३
आयान्ति	३५	८
अणफुल्लियफुल्ल	३६	६
शामिता '	३६	१०
प्रथमा	४०	६

१ सूच्यादिप्रणयनप्रसङ्गे दृष्टिपधमागता अगुद्धयोऽत्र दायन्ते ।

अङ्किका	सुबिः	पृष्ठप	पङ्क्ति
॥२०	०२०	४१	९
रुडे	रुडे	४१	
१ अजङ्गम्	४ अजङ्गम्	४१	२४
ह(पः)शो	हो	४८	१
केसव-दु-बन्धि-केसरी	केसव दु-बन्धि-केसरी	४९	१
केसवो त्रि-बन्धि-केसरी	केसवो द्वी-बन्धि-केसरी	४९	२४
विह्वलम्	विकृतम्	५	७
गलम्	गलम्	५१	२
भावकप्रज्ञ-सि	भावकप्रज्ञसि	५५	९
अर्थ- अपेव	अर्थ- अपेव	५६	१
अपेव	अपेव	५९	३
अमराभा	आमराभा	५९	१४
सम्पत्-दृष्टा	सम्पत्-दृष्टा	६१	१
राक्षिणमिरे!	रोक्षिणमिरे!	६२	११
पृष्ठकप्रज्ञम्	पृष्ठकप्रज्ञम्	६२	१५
रिणा	रिणा।	६४	४
तन विभा	तैर्विभा	६६	१४
कृतलै	कृतलैः	६७	२५
बर्माप	बर्माप	६८	२
दयी !	दयी	६९	१
निरवैपीत्	निरवैपीत्	७	१
पूनवत्	पूर्ववत्	७	२२
महाप्रबन्धो	महाप्रबन्धो	७२	४
पामि ।।"	पामि ।	७५	९
दृष्टान्तु रक्षा	दृष्टान्तु रक्षा	७६	८
बन्धमहिर्हि	बन्धमहिर्हि	७७	२

अङ्गुलिः	शुद्धिः	पृष्ठ	पङ्क्तिः
भारस्याह	भारस्याह	१ ४	१६
राज्ञाऽन्यामि	राज्ञा (१ रास्य)ऽन्यामि	११७	४
श्रीवीर	श्रीवीर	११९	८
हरिहर	हरिहरा	११९	१६
तत्र भवन्त्या	तत्रभवन्त्या	१२२	१४
'मन्त्रिन् ।	मन्त्रिन् ।	१२४	२१
एष विद्याया	एषविद्याया	१२६	९
'कैषा	कैषा	१२७	२
कृपाण्युष	कृपाण्युष	१२०	१९
जन्मार्त	जन्मार्त	१३२	१६
राजाऽप्र	राजाऽप्र	१३२	२३
शूद्रक	शूद्रके	१४४	२३
स्वपित	स्वपिता	१५	१२
श्रीमन् महावीर	श्रीमन्महावीर	१५	१६
सुराष्ट्र (५)	सुराष्ट्र	१७२	३
दुर्मन्त्र ।	दुर्मन्त्र ।	१८०	१
तर्हि	तर्हि	१८८	२
दशमन्त्रीकृतौ	दशमन्त्रीकृतौ	१९६	०
निर्मित्य	निर्मित्य	२ ८	७
निर्मगजति	निर्मगजति	२१३	१५
पृष्टुत्तभी	पृष्टुत्तभी	२१८	३
कुमारा रथी	कुमारारथी	२२४	१९
द्विचिचपय	द्विचिच-पय	२२८	१४
॥ २ ॥	॥ २ ॥'	२३	२१
वनप	१२ शाश्व	२४२	२१
	वनपे	२६७	९

अशुद्धिः	शुद्धिः	पृष्ठम्	पङ्क्ति
पुनडौ	पूनडौ	२३७	१२
श्रीवस्तुपाल !	श्रीवस्तुपाल !	२४१	"
ऋषभनेमि०	ऋषभ-नेमि०	२४१	२५
श्रीविमलोदण्ड०	श्रीविमलो दण्ड०	२४२	२१
पुष्पस्रग्दाम०	पुष्पस्रग्दाम०	२४३	७
त्रैराग्यादा-	त्रैराग्यादा-	२५५	१५
पारसनाम	पारसनाम	२६२	५
छ-परिशिष्टम्	ज-परिशिष्टम्	२७७	१

च विश तनत्र

। । ।

।

